

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**YAŞAM KALİTESİNİN YÜKSELTİLMESİNDE
YEŞİL ALANLARIN ETKİNLİĞİNİN ÖLÇÜLMESİ VE GELİŞTİRİLMESİNE
YÖNELİK MODEL ÖNERİSİ**

**DOKTORA TEZİ
Elif KISAR KORAMAZ**

Anabilim Dalı : Şehir ve Bölge Planlaması

Programı : Şehir ve Bölge Planlama

TEMMUZ 2010

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**YAŞAM KALİTESİNİN YÜKSELTİLMESİNDE
YEŞİL ALANLARIN ETKİNLİĞİNİN ÖLÇÜLMESİ VE GELİŞTİRİLMESİNE
YÖNELİK MODEL ÖNERİSİ**

**DOKTORA TEZİ
Elif KISAR KORAMAZ
(502032913)**

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 03 Şubat 2010

Tezin Savunulduğu Tarih : 28 Temmuz 2010

**Tez Danışmanı : Prof. Dr. Handan TÜRKOĞLU (İTÜ)
Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Fulin BÖLEN (İTÜ)
Doç. Dr. Zeynep ENLİL (YTÜ)
Prof. Dr. Nilgün Ergun (İTÜ)
Prof. Dr. İclal Dinçer (YTÜ)**

TEMMUZ 2010

ÖNSÖZ

Bu çalışma, zorlu fakat heyecan verici bir yolculuktu. Bu yolculuğu beraber tamamladığımız sevgili danışmanım Prof.Dr. Handan Türkoğlu'na, beni yaşam kalitesi konusu ile tanıştırmayı, bu konudaki çalışmalarımı heyecanla destekleyerek yönlendirmesi ve katkılarını hiçbir zaman esirgememesi sebebiyle saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışmam boyunca yapıcı eleştirileri ve yönlendirmeleriyle bu zorlu yolculuğu güvenle tamamlamamı sağlayan Sayın Prof.Dr. Fulin Bölen ve Sayın Doç.Dr. Zeynep Merey Enlil'e, İsveç'teki akademik ziyaretim boyunca görüşlerini benimle paylaşarak çalışmalarına destek olan Prof.Dr. Göran Cars'a saygılarımı sunar teşekkür ederim.

Bir ömür boyu mutluluklarımızı ve sıkıntılarımızı paylaştığımız, Nezihe Türköz, Sema Kısar, Hasan Sabri Kısar, Leman Koramaz ve Ali Ozan Kısar başta olmak üzere tüm aileme, sevgisiyle bana güç veren hayat arkadaşım ve eşim Turgay Kerem Koramaz'a destekleri, anlayışları ve bana olan güvenleri için sonsuz teşekkür ederim.

Uzun bir yolculuk olan doktora çalışması boyunca, zaman zaman yaşadığım kaygıları ve sıkıntıları, çoğunlukla araştırma eyleminin heyecanını paylaştığım dostlarım ve kader arkadaşlarım Özge İmrek, Ulaş Akın, Funda Karatay Evren, Seçil Özalp, Burcu Ataoğlu ve Zeren Özturan başta olmak üzere tüm dostlarıma sağladıkları destek, aşıladıkları kararlılık ve inanç için teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmamdaki anketlerin gerçekleştirilmesinde görev alan İTÜ Şehir ve Bölge Planlaması lisans öğrencileri Ahmet Özdemir, Burak Sunay, Caner Murat Doğançayır, Elif Fındıkoğlu, Ezgi Mumcuoğlu, Gülçin Gülenç, Metin Kılıç, Nevin Sur, Nilay Özger, Ömer Sarı, Sezgin Nisan Erinç, Uğur Erden, Yeliz Yurdabak ve anket çalışmasına katılarak görüşlerini bildiren İstanbullulara teşekkür eder, emekleri ve katkılarından dolayı minnet duygularımı paylaşmak isterim.

Bu çalışma, İstanbul'un yeşil alanları için özveriyle çalışanlara ve İstanbul'un yeşil alan kullanıcılarına adanmıştır. Bu çalışmanın tamamlanmasının ardından, kendileriyle buluşmak üzere...

Temmuz 2010

Elif KISAR KORAMAZ

Y.Şehir Plancısı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
ÇİZELGE LİSTESİ.....	vii
ŞEKİL LİSTESİ	xi
ÖZET	xiii
SUMMARY	xv
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırma Probleminin Tanımlanması ve Çalışmanın Amaç ve Hedefleri	2
1.2 Çalışmanın Kapsamı.....	3
1.3 Çalışmanın Yöntemi.....	3
1.4 Çalışmanın Önemi	3
2. YAŞAM KALİTESİ KAVRAMI, ÖLÇÜLMESİ VE YAŞAM KALİTESİ GÖSTERGELERİ.....	5
2.1 Yaşam Kalitesi Kavramı	5
2.1.1 Sosyal göstergeler hareketi ve yaşam kalitesi kavramının tarihsel gelişimi	7
2.1.2 Yaşam kalitesi tanımlamaları	9
2.1.3 Yaşam kalitesi ile ilişkili kavramlar	11
2.2 Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi	13
2.3 Yaşam Kalitesi Göstergeleri	23
2.3.1 Yeşil alanlar	26
2.3.1.1 Yeşil alanların işlevleri ve faydaları	26
2.3.1.2 Yeşil alanlar ve yaşam kalitesi ilişkisi	29
2.3.1.3 Yeşil alan kullanımı ve yaşam kalitesi ilişkisi	31
2.3.2 Sosyal bütünleşme	34
2.3.3 Sağlık	38
2.3.4 Yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık göstergeleri arasındaki ilişkiler	39
2.4 Araştırma ve Uygulama Örnekleri	47
2.4.1 Yaşam kalitesini konu alan araştırma ve uygulamalar	47
2.4.1.1 Küresel / bölgesel / ulusal ölçeklerdeki yaşam kalitesi araştırmaları	48
2.4.1.2 Yerel ölçekteki yaşam kalitesi araştırmaları	55
2.4.1.3 Ölçme yöntemleri açısından yaşam kalitesi araştırma örnekleri	59
2.4.2 Yeşil alanları konu alan araştırma ve uygulama örnekleri	63
2.4.2.1 Yeşil alanları konu alan uluslararası araştırma projeleri	64
2.4.2.2 Yeşil alanlara ilişkin kavramlar ve yöntemsel yaklaşımları konu alan araştırma ve uygulamalar	67
2.4.2.3 Yeşil alan kullanımı ve fiziksel aktiviteye ilişkin araştırmalar	70
2.5 Bölüm Değerlendirmesi	74
3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	79
3.1 Araştırma Modeli.....	80
3.2 Veri Toplama Yöntemi.....	82
3.3 Örneklem Alanı	90
3.3.1 Örneklem alanının belirlenmesi	90
3.3.2 Örneklem alanının mekansal özellikleri.....	93

3.3.3	Örneklem genelinde kentsel yeşil alan varlığı.....	100
3.4	Anket Uygulaması	107
4.	YAŞAM KALİTESİNİN YÜKSELTİLMESİNDE YEŞİL ALANLARIN ETKİNLİĞİ	109
4.1	Demografik Özellikler.....	109
4.2	Konut Çevresi Özellikleri.....	117
4.2.1	Konut çevresinin gözleme dayalı özellikleri	118
4.2.2	Konut çevresinin algısal özellikleri	121
4.2.3	Konut çevresinden memnuniyet	124
4.3	Sosyal İlişkiler.....	126
4.3.1	Sosyal ilişkilerin objektif özellikleri	128
4.3.2	Sosyal ilişkilerin algısal özellikleri	131
4.3.3	Sosyal ilişkilerden memnuniyet	132
4.4	Sağlık	134
4.4.1	Objektif sağlık özellikleri	134
4.4.2	Sağlığa ilişkin algısal değerlendirme	137
4.4.3	Sağlıktan memnuniyet.....	138
4.5	Fiziksel Aktivite.....	139
4.5.1	Fiziksel aktivite alışkanlıkları	139
4.5.2	Fiziksel aktivite düzeyi.....	146
4.5.3	Fiziksel aktiviteye ilişkin algısal özellikler.....	150
4.5.4	Fiziksel aktivite düzeyi, sosyal ilişkiler ve sağlık	153
4.6	Yeşil Alan Kullanımı ve Yeşil Alanlara İlişkin Algısal Değerlendirmeler	155
4.6.1	Yeşil alan kullanımı	156
4.6.2	Yeşil alanlara ilişkin algısal değerlendirmeler ve beklentiler	171
4.6.3	Yeşil alanlardan memnuniyet	178
4.6.4	Yeşil alanlar ile konut çevresi, sosyal ilişkiler ve sağlık göstergeleri arasındaki ilişkiler.....	182
4.7	Yaşam Kalitesi.....	197
4.7.1	Yaşam kalitesi düzeyi.....	200
4.7.2	Sosyal ilişkiler, yeşil alanlar ve sağlık konularının yaşam kalitesi üzerindeki etkisi.....	201
4.8	Bölüm Değerlendirmesi	206
5.	SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	227
	KAYNAKLAR	239
	EKLER.....	251
	ÖZGEÇMİŞ	251

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1 : Memnuniyet Paradoksu – Memnuniyetsizlik İkilemi (Zapf, 1984).....	21
Çizelge 2.2 : Türkiye için önerilen yaşam kalitesi göstergeler sistemi (Tekeli, 2002).....	25
Çizelge 2.3 : Euromodule, Yaşam kalitesi göstergeleri (Delhey ve diğ., 2001).....	51
Çizelge 2.4 : AB Sosyal göstergeler bilgi sistemi - kavramsal çerçeve, düzeyler, boyutlar ve perspektifler (Noll, 2002).	52
Çizelge 2.5 : AB Sosyal göstergeler bilgi sistemi - yaşam alanı başlıkları (Noll, 2002).....	52
Çizelge 2.6 : Temel yaşam alanları ve yaşam kalitesi değişkenleri (EUROFOUND, 2003).	53
Çizelge 2.7 : Yaşam kalitesi boyutları ve değişkenleri (EUROFOUND, 2005).	54
Çizelge 2.8 : Açık alanların değerlendirilmesine yönelik parametreler (Url-6).	66
Çizelge 3.1 : Anket föyü - demografik bilgiler.....	83
Çizelge 3.2 : Anket föyü – sosyal ilişkiler.....	84
Çizelge 3.3 : Anket föyü – yeşil alanlar.....	85
Çizelge 3.4 : Anket föyü – sağlık.	87
Çizelge 3.5 : Anket föyü – fiziksel aktivite.	88
Çizelge 3.6 : Anket föyü – konut çevresi özellikleri.	89
Çizelge 3.7 : Anket föyü – genel yaşam kalitesi.....	90
Çizelge 3.8 : Vergi değeri ve KAKS değerleri – 4'lü gruplar.....	91
Çizelge 3.9 : Vergi değeri ve arazi değeri – 4'lü konut alanı grupları.	94
Çizelge 3.10 : Yapılaşma ve nüfus yoğunluğu değerleri – 4'lü konut alanı grupları.	95
Çizelge 3.11 : Konut yaşı – 4'lü konut alanı grupları.....	97
Çizelge 3.12 : Örneklem alanını oluşturan konut alanı gruplarının isimlendirilmesi 97	97
Çizelge 3.13 : Örneklem alanının mekansal özellikleri – özet sonuçlar.....	98
Çizelge 3.14 : Yeşil alan varlığı düzeyleri – örneklem alanı (anket noktaları).....	102
Çizelge 3.15 : Yeşil alan varlığı göstergeleri – konut alanı grupları.....	106
Çizelge 3.16 : Anket görüşmelerinin konut alanı gruplarına dağılımı.	108
Çizelge 4.1 : Çalışanların sektörlerle dağılımı – konut alanı grupları.	113
Çizelge 4.2 : Ehliyet ve araç sahipliği – konut alanı grupları.	115
Çizelge 4.3 : Konutta 5 yıldan az süredir yaşayanların daha önce yaşadığı konut alanı – konut alanı grupları.....	116
Çizelge 4.4 : Konutta 5 yıl önce taşınanların konut alanını tercih sebepleri – konut alanı grupları.....	117
Çizelge 4.5 : Konut çevresinin gözleme dayalı özellikleri, faktör analizi bileşen değerleri.	119
Çizelge 4.6 : Konut çevresinin gözleme dayalı özellikleri – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.	120
Çizelge 4.7 : Konut çevresinin algısal özellikleri, faktör analizi bileşen değerleri.	122
Çizelge 4.8 : Konut çevresinin algısal özellikleri – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.....	123

Çizelge 4.9 :	Konut çevresinden memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.	124
Çizelge 4.10 :	Sosyal ilişkiler - faktör analizi bileşen değerleri.....	127
Çizelge 4.11 :	Konut çevresinde sosyal ilişkiler, objektif özellikler – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.....	129
Çizelge 4.12 :	Konut çevresinde sosyal ilişkiler, algısal özellikler – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.....	131
Çizelge 4.13 :	Konut alanından memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.....	132
Çizelge 4.14 :	Fiziksel sağlık sorunu olanlar – konut alanı grupları.	134
Çizelge 4.15 :	Fiziksel sağlık sorunları.	135
Çizelge 4.16 :	Ruhsal sağlık sorunu yaşayanlar – konut alanı grupları.....	135
Çizelge 4.17 :	Fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları indeksleri - konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.	136
Çizelge 4.18 :	Vücut kitle indeksi kategorileri – konut alanı grupları.	137
Çizelge 4.19 :	Bireysel sağlığa ilişkin algısal değerlendirme – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları....	138
Çizelge 4.20 :	Bireysel sağlıktan memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.	138
Çizelge 4.21 :	Sağlıktan memnuniyet – objektif ve algısal sağlık özellikleri, ilişkiler matrisi.....	139
Çizelge 4.22 :	Spor yapanlar – konut alanı grupları.....	140
Çizelge 4.23 :	Spor yapmama gerekçeleri - konut alanı grupları.	141
Çizelge 4.24 :	Spor aktiviteleri – konut alanı grupları.	142
Çizelge 4.25 :	Spor aktivitelerini gerçekleştirme sıklığı – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.....	143
Çizelge 4.26 :	Zorunlu aktivitelere bağlı olarak fiziksel aktivite yapanlar – konut alanı grupları.	146
Çizelge 4.27 :	Düzenli olarak spor yapanlar arasında, fiziksel aktivite düzeyi kategorileri – konut alanı grupları.	147
Çizelge 4.28 :	Zorunlu aktivitelere bağlı fiziksel aktivite düzeyi kategorileri – konut alanı grupları.	148
Çizelge 4.29 :	Genel fiziksel aktivite düzeyi kategorileri – konut alanı grupları.	148
Çizelge 4.30 :	Fiziksel aktivite düzeyi – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.....	149
Çizelge 4.31 :	Fiziksel aktiviteye ilişkin algısal özellikler - faktör analizi bileşenleri.....	150
Çizelge 4.32 :	Fiziksel aktiviteye ilişkin algısal özellikler – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.....	151
Çizelge 4.33 :	Fiziksel aktiviteye ilişkin algısal özellikler – fiziksel aktivite düzeyi kategorileri, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.	152
Çizelge 4.34 :	Fiziksel aktivite düzeyi – sosyal ilişkiler göstergeleri, ilişkiler matrisi.	153
Çizelge 4.35 :	Fiziksel aktivite düzeyi – sağlık göstergeleri, ilişkiler matrisi.	154
Çizelge 4.36 :	Parkları kullanmayanlar arasında, kullanmama sebepleri - konut alanı grupları.	157
Çizelge 4.37 :	Park kullanıcı tipi - konut alanı grupları.....	158
Çizelge 4.38 :	Konut çevresindeki parkları kullanım sıklığı – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.....	159
Çizelge 4.39 :	Konut çevresindeki parkları kullanım sıklığı – demografik özellikler, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.	162

Çizelge 4.40 : Konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığı – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.	163
Çizelge 4.41 : Konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığı – demografik özellikler, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.....	164
Çizelge 4.42 : Parklarda gerçekleştirilen aktivite türleri ve grupları.	165
Çizelge 4.43 : Parklarda gerçekleştirilen aktiviteler – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.....	166
Çizelge 4.44 : Parklarda pasif rekreasyon aktivitelerini gerçekleştirme sıklığı – demografik özellikler, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.....	167
Çizelge 4.45 : Parklarda fiziksel aktiviteleri gerçekleştirme sıklığı – demografik özellikler, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.....	168
Çizelge 4.46 : Parklarda sosyal aktiviteleri gerçekleştirme sıklığı – demografik özellikler, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.....	170
Çizelge 4.47 : Parklara ilişkin algısal özellikler, faktör analizi bileşen değerleri-1.....	171
Çizelge 4.48 : Parklara ilişkin algısal özellikler, faktör analizi bileşen değerleri-2.....	172
Çizelge 4.49 : Konut çevresindeki parkların algısal özellikleri – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.	173
Çizelge 4.50 : Konut çevresindeki parkların algısal özellikleri – kullanıcı tipi, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.....	174
Çizelge 4.51 : İstanbul genelindeki parkların algısal özellikleri – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.	175
Çizelge 4.52 : İstanbul genelindeki parkların algısal özellikleri – kullanıcı tipi, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.....	176
Çizelge 4.53 : Konut çevresindeki parklardan beklentiler – konut alanı grupları.	177
Çizelge 4.54 : Konut çevresindeki parklardan beklentiler – öncelikler.....	177
Çizelge 4.55 : Parkların sağladığı faydalar – öncelikler.	178
Çizelge 4.56 : Konut çevresindeki parklardan memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.	179
Çizelge 4.57 : İstanbul genelindeki parklardan memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.	181
Çizelge 4.58 : Parklardan memnuniyet – kullanıcı tipi, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.	182
Çizelge 4.59 : Yeşil alanlar göstergeleri, ilişkiler matrisi.	184
Çizelge 4.60 : Yeşil alanlar göstergeleri – konut çevresi göstergeleri, ilişkiler matrisi.....	187
Çizelge 4.61 : Yeşil alanlar göstergeleri – konut çevresinde sosyal ilişkiler, ilişkiler matrisi.	188
Çizelge 4.62 : Yeşil alanlar göstergeleri – sağlık ve fiziksel aktivite göstergeleri, ilişkiler matrisi.....	190
Çizelge 4.63 : Konut çevresindeki parklardan memnuniyet - regresyon analizine katılan bağımsız değişkenler.	191
Çizelge 4.64 : Konut çevresindeki parklardan memnuniyet, regresyon analizi - özet sonuçları.	192
Çizelge 4.65 : Konut çevresindeki parklardan memnuniyet, regresyon analizi – değişken katsayıları.	193
Çizelge 4.66 : İstanbul genelindeki parklardan memnuniyet - regresyon analizine katılan bağımsız değişkenler.	194

Çizelge 4.67 : İstanbul genelindeki parklardan memnuniyet, regresyon analizi - özet sonuçları.....	195
Çizelge 4.68 : İstanbul genelindeki parklardan memnuniyet, regresyon analizi - değişken katsayıları.....	196
Çizelge 4.69 : Gelir düzeyinden memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.	197
Çizelge 4.70 : Aile yaşantısı ve arkadaşlarla ilişkilerden memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.	198
Çizelge 4.71 : İş/okul/ev işlerinden ve serbest zamanlardan memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.	199
Çizelge 4.72 : Genel olarak hayattan memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.	200
Çizelge 4.73 : Yaşam kalitesi indeksi – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.....	201
Çizelge 4.74 : Yaşam kalitesi düzeyi, hiyerarşik regresyon analizine katılan değişkenler.....	202
Çizelge 4.75 : Yaşam kalitesi düzeyi, regresyon analizi - özet sonuçları.	203
Çizelge 4.76 : Regresyon analizi – değişken katsayıları.....	204
Çizelge 4.77 : Konut çevresi özellikleri – özet sonuçlar.....	207
Çizelge 4.78 : Demografik yapı ve sosyo-ekonomik yapı özellikleri – özet sonuçlar.	209
Çizelge 4.79 : Konut çevresinde sosyal ilişkiler – özet sonuçlar.	212
Çizelge 4.80 : Sağlık ve fiziksel aktivite – özet sonuçlar.....	215

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1 :	Yaşam kalitesinin kavramsallaştırılması (Rogerson, 1999a). 14
Şekil 2.2 :	Yaşam kalitesinin oluşumu – kavramsal model 1 (Felce ve Perry, 1995). 15
Şekil 2.3 :	Yaşam kalitesinin oluşumu – kavramsal model 2 (Hagerty ve diğ.,2001). 16
Şekil 2.4 :	Farklı boyutlardan memnuniyet ve yaşamdan memnuniyetin oluşumu (Campbell ve diğ., 1976). 17
Şekil 2.5 :	Farklı boyutlarda konut memnuniyeti ve yaşam kalitesi ilişkisi (Marans ve Rodgers, 1975). 18
Şekil 2.6 :	Yaşam kalitesi gösterge alanları (van Kamp ve diğ., 2003a). 24
Şekil 2.7 :	Yeşil alanlar ve yaşam kalitesi ilişkisi – temel kavramlar (Land Use Consultants, 2004). 29
Şekil 2.8 :	Rekreasyon kaynakları ve memnuniyet, bireysel refah, bireysel sağlık ilişkisi (Marans ve Mohai, 1991). 34
Şekil 2.9 :	Sağlık durumunun belirleyicileri – kavramsal model (Ruwaard ve Kramers, 1998). 38
Şekil 2.10 :	Sosyal ağların sağlığı etkileme süreci - kavramsal model (Berkman ve diğ., 2000). 43
Şekil 2.11 :	Sağlığın belirleyicileri (Northridge ve diğ.,2003). 44
Şekil 2.12 :	AB Sosyal göstergeler bilgi sistemi - kavramsal çerçeve (Berger-Schmitt ve Noll, 2000). 52
Şekil 2.13 :	Sübjektif refah ve belirleyicileri (EUROFOUND, 2005). 54
Şekil 2.14 :	Yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık konuları arasındaki ilişkiler. 77
Şekil 3.1 :	Çalışma süreci. 80
Şekil 3.2 :	Araştırma modeli. 81
Şekil 3.3 :	4'lü grubun mekansal dağılımı (Bölen ve diğ. tarafından 2006 yılında hazırlanan araştırma verileri kullanılarak hazırlanmıştır). 92
Şekil 3.4 :	Anketlerin uygulanacağı konut binalarının belirlenmesi amacıyla izlenen rota örneği. 93
Şekil 3.5 :	Doku örnekleri - konut alanı grupları (Url-8). 96
Şekil 3.6 :	Örnekleme alanının İstanbul genelindeki dağılımı. 99
Şekil 3.7 :	İstanbul genelinde kentsel yeşil alanların mekansal dağılım düzeyi. 100
Şekil 3.8 :	Kentsel yeşil alanların mekansal dağılım düzeyi – örnekleme alanı. 104
Şekil 3.9 :	Kentsel yeşil alanların mekansal dağılım düzeyi – konut alanı grupları. 105
Şekil 4.1 :	Yaş grupları (görüşmecisi sayısı). 110
Şekil 4.2 :	Yaşam döngüsündeki konum (görüşmecisi sayısı). 110
Şekil 4.3 :	Yaşam döngüsündeki konum - yaş grupları (görüşmecisi sayısı). 111
Şekil 4.4 :	Ortalama hane halkı büyüklüğü – konut alanı grupları (kişi/hane). 112
Şekil 4.5 :	Eğitim düzeyi – konut alanı grupları (görüşmecisi sayısı). 112
Şekil 4.6 :	Çalışma durumu – konut alanı grupları (görüşmecisi sayısı). 113
Şekil 4.7 :	Çalışanların haftalık mesai süresi – konut alanı grupları. 114

Şekil 4.8 :	Gelir düzeyi – konut alanı grupları (görüşmecî sayısı).....	114
Şekil 4.9 :	İstanbul’da ve konutta yaşama süresi – konut alanı grupları (ortalama– yıl).....	115
Şekil 4.10 :	Konut çevresinden memnuniyetin İstanbul genelindeki değişimi. ..	126
Şekil 4.11 :	Konut çevresinde sosyal ilişkilerden memnuniyetin İstanbul genelindeki değişimi.....	133
Şekil 4.12 :	Spor aktivitelerini gerçekleştirme sıklığı – örneklem geneli (ortalama değerleri).....	142
Şekil 4.13 :	Spor amacıyla yürüyüş/koşu yapma sıklığı ve yürüyüş yapılan yerler, İstanbul genelindeki değişim.....	145
Şekil 4.14 :	Park kullanım oranı – konut alanı grupları (%)......	156
Şekil 4.15 :	Konut çevresindeki parkları kullanım sıklığının İstanbul genelindeki değişimi.....	160
Şekil 4.16 :	Konut çevresindeki parklardan memnuniyetin İstanbul genelindeki değişimi.....	180
Şekil 4.17 :	İstanbul genelindeki parklardan memnuniyetin değişimi.....	181
Şekil 4.18 :	Yaşam kalitesi düzeyinin İstanbul’daki değişimi.....	205

YAŞAM KALİTESİNİN YÜKSELTİLMESİNDE YEŞİL ALANLARIN ETKİNLİĞİNİN ÖLÇÜLMESİ VE GELİŞTİRİLMESİNE YÖNELİK MODEL ÖNERİSİ

ÖZET

Kent planlamasında giderek önem kazanan bir konu olan yaşam kalitesi, kentsel çevreye ilişkin özellikler ile bireylerin söz konusu özelliklere ilişkin değerlendirmeleri ve beklentileri sonucunda oluşmaktadır. Kentlerde yaşam kalitesi düzeyini belirleyen başlıca faktörler arazi kullanım özellikleri ve mekansal organizasyonları ile hizmet sunumları ve bireylerin bu hizmetlerden yararlanma düzeyleri olmaktadır.

Kentsel çevrelerin mekansal ve işlevsel bir bileşeni olan yeşil alanlar, yaşam kalitesi açısından önem taşıyan kentsel hizmetlerden biri olarak değerlendirilmektedir. Yeşil alanlar çevresel, fiziksel, toplumsal boyutlarda ve sağlık boyutunda yaşam kalitesine katkılar sağlamaktadır.

Bu çalışma, yaşam kalitesi ile yeşil alanlar arasındaki ilişkinin çözümlenmesiyle yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkı sağlayacak yeşil alan özelliklerinin belirlenmesini ve İstanbul'un farklı niteliklerine göre bu özelliklerin tanımlanmasını amaçlamaktadır. Yeşil alanların, sosyal bütünleşme ve sağlık konularıyla ilişkileri çerçevesinde sağladıkları yaşam kalitesi katkılarının tanımlanması, bu çalışmanın başlıca hedefleridir.

Çalışmanın ilk aşaması olarak, yaşam kalitesi kavramına ve bu çalışmanın temel araştırma konuları olan yaşam kalitesi göstergelerinden yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık konularına ilişkin literatür araştırması yapılmıştır. Yaşam kalitesini konu alan literatür araştırmasında yaşam kalitesine ilişkin yaklaşımlar ve uygulama örnekleri incelenerek bu yaklaşımların farklılaştığı ve fikir birliği sağlandığı noktalar irdelenmiştir. Literatür araştırması sonucunda elde edilen bilgiler ışığında, bu çalışmada yaşam kalitesi, farklı yaşam alanlarını içeren, çok boyutlu ve bütüncül yaşam deneyimini kapsayan bir süreç olarak ele alınmıştır. Yaşam kalitesi göstergelerinden yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık konularına ilişkin detaylı literatür araştırmasında ise bu konular, yaşam kalitesine katkıları ve birbirleriyle ilişkileri çerçevesinde incelenmiştir.

Çalışmanın özgün bölümünde, İstanbul'un sosyo-ekonomik ve yapısal özellikleri bakımından farklılıklaşan konut alanlarında, bu çalışmanın temel konularına yönelik anket araştırması yapılmıştır. Anket araştırmasını yönlendirmesi amacıyla oluşturulan araştırma modelinde yaşam kalitesinin, farklı düzeylerdeki yeşil alanlar, sosyal bütünleşme düzeyi ve sağlık konularına ilişkin objektif özellikler, davranış özellikleri, algısal değerlendirme süreci ve bu aşamaları takiben oluşan memnuniyet aşamalarının toplamı sonucunda olduğu öngörülmüştür. Araştırma modeli doğrultusunda oluşturulan anket ile İstanbul'da farklı niteliklerdeki konut alanlarında yaşayanların, yaşadıkları çevredeki ve kentin diğer kesimlerindeki yeşil alanları kullanım özellikleri, yeşil alanlara ve yeşil alanların konut çevresiyle ilişkisine ilişkin algısal değerlendirmeleri ve yeşil alanlardan memnuniyet düzeyleri araştırılmıştır. Örneklem alanını oluşturan konut alanlarında yaşayanların birbirleriyle kurduğu ilişkiler, sosyal çevrelerine ilişkin değerlendirmeleri, bireysel sağlık düzeyleri ve bireysel sağlıklarına ilişkin değerlendirmeleri ve hayattaki diğer temel konulara ilişkin memnuniyet düzeyleri de anket aracılığıyla araştırılan konular arasında yer almaktadır.

Çalışma yaşam kalitesinin, farklı yaşam alanlarını kapsayan çok boyutlu bir yaklaşım doğrultusunda ele alınmasının önemini vurgulamaktadır. Çalışma sonuçlarıyla, yaşam kalitesinin oluşumunda öncelikli olarak bireylerin kentsel hizmetlere ve yaşantılarına ilişkin algısal değerlendirmelerinin ve memnuniyet düzeylerinin etkili olduğu, bu konulara ilişkin mevcut koşulların ise ardından rol oynadığı, diğer yandan farklı konulara ilişkin özelliklerin birbirleriyle etkileşimli olarak geliştiği ortaya konmaktadır.

Çalışma sonucunda, yeşil alanların yaşam kalitesine çevresel etkileri ve rekreasyonel işlevleri aracılığıyla katkı sağladığı ve yaşam kalitesinin yükseltilmesinde etkili olduğu kanıtlanmıştır. Çalışma sonuçları, yeşil alanların, bulundukları konut çevresine ilişkin algısal değerlendirmeleri olumlu yönde etkileyerek yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkı sağladığını göstermektedir. Diğer yandan yeşil alanların temel rekreasyon ihtiyaçlarının ötesinde, isteğe bağlı olarak ve serbest zaman aktiviteleri kapsamında kullanılmasının, yaşam kalitesinin yükseltilmesinde etkili olduğu belirlenmiştir. Yeşil alanlar ve sağlık ilişkisi çerçevesinde, yeşil alanların, fiziksel aktiviteye yönelik olanaklar sunarak sağlıktan memnuniyetin ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi süreçlerinde etkili olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca, yeşil alanların kullanımının konut çevresindeki sosyal bütünleşme düzeyiyle ilişkili olarak geliştiği belirlenmiştir.

Çalışma ile İstanbul'un sosyo-ekonomik ve mekansal özellikleri bakımından farklılık taşıyan konut alanlarında, konut çevresi, yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık konularına ilişkin özelliklerin ve bu konular çerçevesinde oluşan yaşam kalitesi düzeyinin de farklılaştığı ortaya konmuştur. Bu özellikleriyle çalışma, İstanbul'da farklı niteliklerdeki konut alanları ve sosyal çevreler açısından yeşil alanların geliştirilmesinde ön plana çıkan müdahale alanlarını ve müdahale yollarını tanımlamaktadır.

A MODEL PROPOSAL TO MEASURE AND DEVELOP GREEN AREAS' EFFICIENCY IN THE CONTEXT OF IMPROVING QUALITY OF LIFE

SUMMARY

Quality of life, as a broad research field with an occasionally increasing importance, is formed as a result of objective attributes of the urban environment and individuals' subjective evaluations and expectations for these attributes. Land use attributes and their spatial organization, public services and utilization of these services are regarded as the main factors of quality of life in an urban environment.

Urban green areas, as one of the essential components of urban environments, are considered to be crucial public services for quality of life. Urban green areas affect quality of life through their ecological, physical, recreational and social functions.

This study, which examines the relationship between quality of life and green areas, aims to determine the crucial features of green areas in the context of their contribution to quality of life, and define these features for different residential areas of Istanbul. Determination of green areas' contribution to quality of life within the context of social integration and health issues, are regarded as the main goals of this study.

As the first step of the study, literature review was conducted concerning quality of life concept and green areas, social integration and health issues. Through the literature review of quality of life, the conceptualization of the issue and measurement approaches were investigated with an emphasis on the diversity of the approaches and a consensus of opinions. Within this theoretical framework, in this study, quality of life is defined as "a multidimensional process, concerning various domains of life, while covering the holistic life experience". The focus of the literature review for the issues of green areas, social integration and health was their contribution to quality of life and their interrelationships.

As the methodology for the investigation of green areas' contribution to quality of life, survey research was held in residential areas of Istanbul, those differed in their socio-economic and spatial structure. The research model considered green areas, social integration and health domains in different levels, while predicting quality of life as a result of interplay between objective and behavioral attributes and perceptual evaluation and satisfaction phases of each domain. By the formulation of the research model, the survey questions were prepared in order to investigate use characteristics of green areas, perceptual evaluations for green areas and their interaction with the neighborhood environment and finally satisfaction with green areas. Other issues covered with the survey questions were, social relations in the neighborhood and perceptual evaluations for social environment, personal health level and satisfaction with health and other domain satisfactions.

As one of the distinctive findings, the study expresses the importance of examining and investigating quality of life through a multidimensional approach, covering different domains of life. The study indicates that evaluations and satisfaction levels for public services and personal experiences have primary effect on quality of life, while this effect is respectively followed by objective conditions; and attributes of distinctive domains interact with each other while contributing in quality of life.

As the fundamental finding, the study proves that, green areas domain is an effective indicator of quality of life and green areas contribute in quality of life through their environmental and recreational functions. Relevant findings indicate that, green areas contribute in quality of life by effecting individuals' evaluations for the environmental quality of neighborhoods. On the other hand, beyond main recreational needs, use of green areas as a leisure activity contributes concurrently in quality of life of individuals. Within the framework of interrelationship between green areas and health domains, green areas, t providing physical activity through their recreational functions, increase health satisfaction and quality of life. Moreover, social integration level in the neighborhood and frequency of green area uses also integrate with each other and they progress through an interaction between these two issues.

In conclusion, this study demonstrates differentiating patterns of green area use and subjective evaluations for them, social integration levels and social environment attributes, personal health levels and health attitudes and finally quality of life level depending on these issues, due to Istanbul's residential areas of different socio-economic and spatial characteristics. Through these findings, the study expresses the potential agenda for future interventions and spatial strategies which would improve the efficiency of green areas within the framework of quality of life and addresses the corresponding social environments and residential areas for these interventions.

1. GİRİŞ

Yaşam kalitesi, kentsel çevreye ilişkin objektif özellikler ile bireylerin o çevreye ilişkin algıları, değerlendirmeleri ve beklentilerinin etkileşimi sürecinde oluşmaktadır. Bir yerleşimin yaşam kalitesini etkileyen başlıca objektif özellikler, o yerleşimin barınma, çalışma, sağlık, eğitim ve rekreasyon gibi farklı kullanım alanlarına ilişkin özellikleri ile bu özellikler arasındaki ilişkiler, söz konusu kullanım alanlarına ilişkin hizmet sunumları ve yerleşimin mekansal organizasyonu olmaktadır. Diğer yandan fiziksel çevrenin objektif özellikleri ve sosyo-ekonomik özellikler ile ilişkili olarak gelişen sosyal çevrenin özellikleri de yaşam kalitesinde etkili olmaktadır. Yerleşimde yaşayanların yerleşimin objektif özelliklerine ilişkin algıları ve değerlendirmeleri olan algısal (sübjektif) özellikler ise toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri ile ilişkili olarak biçimlenmektedir. Objektif ve algısal özelliklerin etkileşimini temel alan yaşam kalitesi çerçevesi içerisinde, çeşitli yaşam kalitesi göstergelerinin birbirleriyle olan ilişki düzeyleri ve biçimleri açıklanabilmektedir. Yaşam kalitesi araştırmaları, yaşam kalitesi göstergelerinin birbirleriyle olan ilişkilerinin çözümlenmesi yoluyla, kentsel çevrelerin yaşanabilirliğinin geliştirilmesi ve kullanıcı memnuniyetinin artırılmasına yönelik stratejilerin ve politikaların belirlenmesine katkı sağlamaktadır.

Kentsel çevrelerin mekansal ve işlevsel bir parçası olan kentsel yeşil alanlar, yaşam kalitesinin önemli ölçütlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Yeşil alanlar ekolojik, fiziksel, rekreasyonel ve toplumsal işlevleri ile kentsel çevrelerin yaşam kalitesinde etkili olmaktadır. Ekolojik boyutta ele alındığında yeşil alanların, hava kalitesinin yükseltilmesi, gürültünün azaltılması, doğal çevre kontrolünün sağlanması gibi işlevler yoluyla doğal çevre kalitesinin iyileştirilmesini sağladığı görülmektedir. Yeşil alanların fiziksel işlevleri incelendiğinde, yapı ve nüfus dağılımını dengeledikleri, kentin gelişimini sınırlandırdıkları ve yönlendirdikleri, kente estetik değer kattıkları ve böylelikle fiziksel çevre kalitesinde etkili oldukları görülmektedir. Yeşil alanların rekreasyonel işlevleri ise barındırdıkları rekreasyon olanakları yoluyla kent halkına ruhsal ve bedensel yenilenme olanağı sağlamaları olarak tanımlanabilir. Yeşil alanların rekreasyonel işlevleri ve sundukları fiziksel ve ruhsal aktivite olanakları, yaşam kalitesinin başlıca bileşenlerinden biri olan fiziksel sağlığın iyileştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Tüm kentin kullanımına açık kamusal alanlar olma özelliğini taşıyan yeşil alanlar, sosyal etkileşimin sağlanması ve sosyal ilişkilerin

geliştirilmesine yönelik olanaklarıyla da sosyal alandaki işlevlerini gerçekleştirmektedir. Diğer yandan, yeşil alanların sosyal işlevleri, kamusal alanının bir arada kullanımı yoluyla kullanıcıların yakın çevreleriyle ilişki kurmasını ve kent halkının aidiyet ve sahiplenme duygularının gelişmesini sağlamaktadır. Görüldüğü üzere yeşil alanların sosyal alandaki işlevleri, yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve sürdürülebilirliğinde önem taşıyan aidiyet, sahiplenme duygularının oluşturulması, sosyal bütünleşmenin sağlanması ve sosyal ağların geliştirilmesinde etkili olmaktadır. Mahalle ölçeğinde ele alındığında ise, yeşil alanların ekolojik ve fiziksel işlevleri ile konut çevresinin çevresel kalitesini olumlu yönde etkilediği, rekreasyonel ve sosyal işlevleriyle bireylerin temel rekreasyon ihtiyaçlarını karşıladığı görülmektedir. Bu özellikleriyle yeşil alanlar kentsel çevrelerde yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkı sağlamaktadır.

1.1 Araştırma Probleminin Tanımlanması ve Çalışmanın Amaç ve Hedefleri

“Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesinde Yeşil Alanların Etkinliğinin Ölçülmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Model Önerisi” başlıklı bu çalışmada, yeşil alanların yaşam kalitesi ile ilişkisi ele alınmaktadır. Bu ilişki, yeşil alanların özellikle sağlık ve sosyal bütünleşme alanlarındaki faydalarına odaklanılarak açıklanmaktadır. Çalışmayı yönlendiren temel **araştırma problemi** “Yeşil alanlar ve yaşam kalitesi arasındaki ilişki, *yeşil alanların rekreasyonel işlevleri - sağlık düzeyi ve yeşil alanların sosyal işlevleri - sosyal bütünleşme düzeyi* ilişkileri üzerinden açıklanabilir mi?” sorusuna dayanmaktadır.

Yaşam kalitesi ve yeşil alanlar ilişkisinin çözümlenmesi yoluyla yeşil alanların yaşam kalitesine sağladığı katkıların geliştirilmesine yönelik unsurların belirlenmesi bu çalışmanın başlıca amacıdır. Bu amaç doğrultusunda, yeşil alanların rekreasyonel işlevlerinin yaşam kalitesi üzerindeki etkinliğinin fiziksel ve ruhsal sağlık düzeyi aracılığıyla sınanması; yeşil alanların sosyal işlevlerinin yaşam kalitesi üzerindeki etkinliğinin ise, sosyal bütünleşme düzeyi aracılığıyla sınanması, çalışmanın başlıca hedefleri olmaktadır. Yeşil alanların yaşam kalitesine sağladığı katkılar, gerek yeşil alan özellikleri, gerek yerleşimde yaşayan halkın demografik, sosyo-ekonomik özellikleri ile yeşil alanlardan beklentileri ve gerekse de yerleşimin fiziksel ve sosyal çevresi ile ilişkilidir ve bu unsurların karşılıklı etkileşimi sonucunda şekillenmektedir. Söz konusu unsurların ve birbirleriyle ilişkilerinin çözümlenmesi ile yeşil alanların rekreasyonel ve sosyal işlevlerinin gerçekleştirilme özelliklerinin belirlenmesi bu çalışmanın bir diğer hedefidir. Araştırma kapsamında ele alınan yeşil alanlar, yapılaşmış çevre içerisinde oluşturulmuş kentsel yeşil alanlar ile sınırlandırılmıştır.

1.2 Çalışmanın Kapsamı

Çalışmanın ilk bölümünde, çalışmanın amacı ve hedefleri, çalışmanın kapsamı ve uygulanan yöntemler ile çalışmanın önemi açıklanmaktadır. Çalışmanın literatür özetini kapsayan ikinci bölümünde, yaşam kalitesi kavramının tanımlanması ve ölçülmesi konuları ile yaşam kalitesi göstergeleri arasından bu çalışmanın başlıca araştırma konuları olan yeşil alanlar, sosyal bütünleşme, sağlık konuları ve bu konular arasındaki ilişkiler kapsamlı olarak incelenerek araştırmanın teorik çerçevesi oluşturulmaktadır. Bu bölüm içerisinde, mevcut literatürdeki araştırma ve uygulama örnekleri de ele alınarak araştırma konusuyla ilişkili çeşitli yöntemsel çerçeveler belirlenmekte ve uygulama örneklerinden elde edilen sonuçlara değinilmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, çalışma kapsamında gerçekleştirilen özgün araştırma açıklanmaktadır. Bu bölümde ilk olarak özgün araştırmanın gerçekleştirilmesinde izlenen yöntemin açıklandığı ve örneklem alanının temel özelliklerinin tanımlandığı araştırma yöntemi bölümü yer almaktadır. Ardından özgün araştırma sonucunda elde edilen bulgular detaylı olarak açıklanmaktadır. Çalışmanın son bölümünde ise tüm çalışmanın sonuçları bir arada değerlendirilerek öneriler geliştirilmiştir.

1.3 Çalışmanın Yöntemi

Çalışma konusuna ilişkin teorik çerçevenin oluşturulması ve ilgili araştırma ve örneklerin incelenmesi amacıyla literatür araştırması yapılmıştır. Çalışmanın özgün bölümünde ise anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Konut alanlarında uygulanan anket araştırmasıyla yaşam kalitesi düzeyinin, yeşil alanlar, sosyal ilişkiler, sağlık ve konut çevresi konuları bağlamında belirlenmesi hedeflenmiştir. Anket araştırmasının gerçekleştirildiği konut alanlarının belirlenmesi ve mekansal özelliklerinin tanımlanmasında, 2006 yılında gerçekleştirilen İstanbul'un konut alanlarının analiz edildiği "İstanbul'da Konut Alanlarında Fiziksel Çevre Kalitesi Analizi" isimli araştırmadan (Bölen ve diğ., 2006) faydalanılmıştır.

1.4 Çalışmanın Önemi

Çalışma, yeşil alanların etkinliğinin, yaşam kalitesine sağladığı katkılar doğrultusunda geliştirilmesine yönelik unsurların belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Çalışmada yeşil alanların sağlık düzeyiyle ilişkisi çözümlenmekte ve yeşil alanların rekreasyonel işlevlerinin geliştirilmesine yönelik konular belirlenmektedir. Böylelikle çalışma, günümüz kentlerinin başlıca sağlık sorunlarından obezite, yüksek tansiyon, kalp rahatsızlıkları gibi fiziksel sağlık

sorunlarıyla ve diğer ruhsal sağlık sorunlarıyla mücadele alanı oluşturmaya yönelik araçları tanımlamakta ve sağlık konusu aracılığıyla yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunmaktadır. Yeşil alanların sosyal bütünleşme düzeyiyle ilişkisinin çözümlenerek yeşil alanların sosyal işlevlerinin geliştirilmesine yönelik konuların belirlenmesi ise kamusal alan kullanımının giderek azaldığı, güvenlik sorunlarının arttığı, sosyal ayrışmanın ve yabancılaşma süreçlerinin yaşandığı kentlerimizde sosyal bütünleşme düzeyine sağlanacak katkılar aracılığıyla, yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından önem taşımaktadır. Diğer yandan, çalışmada ortaya konulan yeşil alan kullanım özellikleri aracılığıyla, yeşil alanların kent halkının yeşil alan kullanım amaç ve beklentileri doğrultusunda geliştirilmesine olanak sağlayacak unsurların belirlenmekte ve yaşam kalitesinin yükseltilmesinde yeşil alanların etkinliğinin geliştirilmesine yönelik müdahaleler tanımlanmaktadır.

İstanbul'daki farklı mekansal ve sosyal özellikler taşıyan konut alanlarında gerçekleştirilen bu çalışma ile İstanbul'da yaşam kalitesinin oluşumunda yeşil alanların sağladığı katkılar, farklı niteliklerdeki konut alanları ve sosyo-ekonomik yapıya sahip gruplar açısından önem taşıyan yönleriyle ortaya koyulmuştur. Böylelikle İstanbul'daki farklı özelliklerdeki konut alanları ve sosyal çevreler açısından yeşil alanların geliştirilmesinde ön plana çıkan müdahale alanları ve müdahale yolları ortaya koyulmuştur.

Yöntemsel açıdan ele alındığında çalışma, yaşam kalitesi araştırmalarında uygulanan yaklaşımların yeşil alanlar konusuna uyarlanması bakımından önem taşımaktadır. Çalışmada ortaya konulan yöntemsel yaklaşım ile yaşam kalitesinin oluşumunda yeşil alanların sağlık, sosyal bütünleşme ve konut çevresi özellikleri ile ilişkileri çözümlenmiş, konular arasındaki etkileşimde yeşil alanların oynadığı rollerin tanımlanmasını sağlamıştır.

2. YAŞAM KALİTESİ KAVRAMI, ÖLÇÜLMESİ VE YAŞAM KALİTESİ GÖSTERGELERİ

Bu bölümde, araştırma tasarımı yönlendirmek üzere, kapsamlı olarak yaşam kalitesi kavramı, yaşam kalitesinin ölçülmesi ve yaşam kalitesi göstergeleri ele alınmaktadır. İlk olarak yaşam kalitesi kavramı, yaşam kalitesinin tanımlanması ve ölçülmesine yönelik farklı yaklaşımlar ve örnekler incelenmektedir. Ardından yaşam kalitesi göstergeleri irdelenerek, yaşam kalitesi göstergelerinden yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık konuları ve aralarındaki ilişkiler, bu çalışmanın kapsamını oluşturması sebebiyle detaylı olarak incelenmektedir. Son olarak bu konularda gerçekleştirilmiş araştırma ve uygulama örnekleri incelenerek, bu çalışmaya teorik ve metodolojik açılardan katkı sağlayacak bulgular irdelenmektedir.

2.1 Yaşam Kalitesi Kavramı

Yaşam kalitesi, günümüz kentlerinde yaşanan, doğal kaynakların tükenmesi, hava ve su kalitesi gibi çeşitli çevre şartlarının bozulması, fiziksel ve sosyal köhneme, sağlık, eğitim gibi temel hizmetlere erişimde ve refahın paylaşımında eşitsizlik gibi evrensel nitelikteki sorunların çoğalmasıyla birlikte giderek önem kazanan bir kavram olmuştur (van Kamp ve diğ., 2003a). Yaşam kalitesi araştırmaları, sosyal gelişmenin yaşanıp yaşanmadığı, güncel politika ve uygulamaların halkın ihtiyaç ve beklentilerine cevap verip veremediği, yatırımların verimli bir şekilde değerlendirilip değerlendirilemediği gibi sorulara cevaplar aramaktadır (Diener ve Suh, 1997).

Günümüzde yaşam kalitesi konusu merkezi ve yerel yönetimlerin, küresel ve bölgesel ölçekteki kurum ve oluşumların gündeminde yer almakta ve akademik-özel-kamu işbirlikleri çerçevesinde gerçekleştirilen yaşam kalitesi araştırmalarıyla yerel, ulusal ve küresel politikalar daha iyi yaşam şartlarının sağlanması doğrultusunda yönlendirilmektedir (van Kamp ve diğ., 2003a; Garb ve diğ., 2004). Yanı sıra, özellikle mekansal planlama ve çevre konularıyla da ilişkilendirilen yaşam kalitesi, planlama aktivitelerinin de temel bileşenleri arasında yer almakta ve belirli bir coğrafyada ya da belirli bir sosyal grup için yaşam kalitesinin yükseltilmesi kent plancıları için de temel hedeflerden birini oluşturmaktadır (Massam, 2002).

Yaşam kalitesi konusunun güncelliği ve araştırma–uygulama alanlarındaki yoğunluğa rağmen, akademik alanda yaşam kalitesi kavramının tanımının ve içeriğinin yeterince net olmadığı görülmektedir. Yaşam kalitesini konu alan geniş literatür incelendiğinde, kavramın farklı yaklaşımlarla ele alındığı ve farklı yaşam kalitesi tanımlamalarının yapıldığı görülmektedir. Diğer yandan, yapılan araştırmalarda yaşam kalitesi, farklı amaç ve hedefler doğrultusunda, farklı yöntemlerle ölçülmekte ve araştırma ölçekleri de bu doğrultuda birbirinden farklılık göstermektedir. Yaşam kalitesinin kavramsallaştırılması ve formülasyonunda yaşanan çeşitliliğin yanı sıra, aşağıda belirtilen önermeler üzerinde akademik alanda fikir birliğinin sağlanmış olduğu görülmektedir (Pacione, 1982; Wish, 1986; Felce and Perry, 1995; Cummins, 1999; Rapley, 2003; Lee, 2008):

- Yaşam kalitesi kavramı ve araştırma alanı ilk olarak, Sosyal Göstergeler Hareketi (Social Indicators Movement) çerçevesinde oluşmuştur.
- Yaşam kalitesi çok boyutlu bir kavramdır, yaşamın farklı alanlarını konu almakta ve bu alanların birleşimi ve etkileşimi sonucu oluşmaktadır.
- Yaşam kalitesi araştırma alanı, kavramın çok boyutluluk özelliğinin de bir sonucu olarak, yaşamın her bir alanını konu alan farklı uzmanlıkların katkısının söz konusu olduğu, disiplinlerarası bir araştırma alanıdır. Cummins (2000), yaşam kalitesi araştırma alanının disiplinlerarası olma özelliğini alanın “gücü” olarak tanımlarken, diğerleri (Haas, 1999) bu özelliğin akademik ve uygulama alanlarında yaşam kalitesine ilişkin fikir birliğinin sağlanmasının önüne geçtiğini belirtmektedir.
- Yaşam kalitesi kavramının tek ve resmi bir tanımlaması yoktur.
- Yaşam kalitesinin ölçülmesinde ele alınan göstergeler ve gösterge türlerinde de bir çeşitlilik söz konusudur ve yaşam kalitesinin ölçülmesine yönelik tek ve genel geçer bir fikir birliği sağlanamamıştır.

Literatürde yer alan farklı yaşam kalitesi araştırmaları, yaşam kalitesi tanımlamalarının, ölçülmesinin ve kullanılan göstergelerin, araştırma amaç ve hedefleri ile araştırma ölçekleri doğrultusunda çeşitlendiğini göstermektedir. Rapley (2003), akademik bir bilim alanı olarak kabul edilen yaşam kalitesi araştırma alanının, aynı zamanda daha iyi yaşam şartlarını sağlayacak politikaların oluşturulmasına yönelik faydacı (pragmatik) bir girişim olduğunu belirterek, bu özelliğinin kavrama ve araştırma alanına, yukarıda tanımlanan bulanık doğasını kazandırdığını belirtmektedir. Aynı zamanda akademisyenler arasında, yaşam kalitesinin tek bir tanımının yapılamayacağı, çünkü yaşam kalitesinin araştırma amaç ve yöntemine bağımlı,

dinamik bir kavram olduğu ve söz konusu bağlamlarda gelişen farklı tanımlamaların kaçınılmaz olduğu konusunda da ortak bir görüş oluşmuştur (van Kamp ve diğ., 2003a).

Temel bir tanımın ve ölçme yönteminin eksikliğinden dolayı, yaşam kalitesi kavramının anlaşılabilmesi için kavramın tarihsel evriminin ve literatürdeki farklı tanımlamaların özünde yer alan farklı yaklaşımların incelenmesi anlamlı olacaktır.

2.1.1 Sosyal göstergeler hareketi ve yaşam kalitesi kavramının tarihsel gelişimi

Daha önceki bölümde de belirtildiği üzere, yaşam kalitesi kavramının Sosyal Göstergeler Hareketi (Social Indicators Movement) içerisinde doğduğu ve geliştiği konusunda, akademik alanda ortak bir görüş oluşmuştur. Sosyal göstergeler hareketi, 1930'larla birlikte, Amerika'da araştırmacıların yaşam standartlarının ölçülmesi ve izlenmesine odaklanmasıyla gelişmiştir. Bu dönemde, yaşanan sermaye birikimiyle birlikte maddi gelirin artması ve temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik mallardaki niceliksel ve niteliksel çeşitlenmenin bir sonucu olarak toplumların yaşam tarzları değişmiş ve çeşitlenmiştir. Bu gelişmeler, ekonomik göstergelerin toplumların refah düzeyinin tek göstergesi olamayacağını ve ekonomik göstergelerin tek başına kalkınma ve sosyal değişimleri açıklamakta yetersiz kaldığını göstermiştir. Bu değişimlerle birlikte, araştırmalar sınıf farklılıklarına ve farklı sınıfların yaşam standartları ve kalitelerinin incelenmesi yoluyla sosyal değişimin ölçülmesi, izlenmesi ve sosyal raporlama yöntemiyle açıklanması konularına odaklanmıştır (Sirgy ve diğ., 2006).

60'lı yıllarda, analitik yaklaşımların, veri toplama ve ölçme yöntemlerinin gelişmesiyle birlikte, "Sosyal Göstergeler Hareketi" söz konusu araştırma alanının anılan ortak adı haline gelmiştir (Berger-Schmitt ve Jankowitsch 1999). Ortaya koyduğu bulgularla sosyal politikaları etkilemeyi ve yönlendirmeyi amaçlayan sosyal göstergeler hareketi, merkezi ve yerel yönetimlerin ve hatta özel sektörün desteklerini alan bir araştırma alanı olarak hızla gelişmiştir (Land, 1983). Araştırma alanının ilk dönemlerinde sosyal istatistikler geliştirilirken, ilerleyen dönemlerde anket araştırması yöntemlerinin gelişmesi ile sosyal değişimin izlenmesine odaklanan uzun vadeli ve periyodik araştırmalar gerçekleştirilmiştir (Zapf, 2000).

Land (1983), sosyal göstergeler hareketinde ele alınan göstergeleri 3 grup içerisinde kategorize etmektedir:

- Sağlık, eğitim, kentsel donatı ve hizmetlere ilişkin göstergeler ve suç oranları gibi *normatif refah göstergeleri*

- Sosyal koşullara ve değişimlere ilişkin indeksleri içeren *betimsel sosyal göstergeler*
- Bireylerin eğilimleri, beklentileri, duygu ve değerlendirmelerini içeren *memnuniyet göstergeleri*; bu gruptaki göstergeler, ilk olarak Campbell ve Converse (1972) tarafından, sosyal değişimin anlaşılmasında bireylerin temel psikolojik tepki ve değişimlerinin de ele alınması gerekliliğine işaret edilerek tanımlanmıştır.

Land'in (1983) sosyal göstergeler hareketi göstergelerine ilişkin gruplaması, araştırma alanındaki temel yaklaşım farklılıklarını ortaya koymaktadır. Yaklaşımlara ilişkin ayırışmada, iki ayrı anlayışın hâkimiyeti söz konusudur (Berger-Schmitt ve Jankowitsch 1999):

- *İskandinav yaklaşımı*; objektif ve betimleyici göstergeleri kullanarak kaynaklar kavramına odaklanmakta ve dışsal koşulları ele almaktadır.
- *Amerikan yaklaşımı*; toplumların ihtiyaçlarının en iyi bireyler tarafından dile getirilebileceğinden yola çıkarak, ihtiyaçlar perspektifi üzerinden içsel koşullara odaklanmakta ve sübjektif göstergeleri incelemektedir.

Yaşam kalitesi kavramı, toplumların yaşam standartlarını ölçmede alternatif bir kavram olarak, 70'li yıllarda sosyal göstergeler hareketi kapsamında gündeme gelmiştir (Berger-Schmitt ve Jankowitsch, 1999). Campbell (1974), yaşam kalitesi kavramı gibi alternatif bir kavrama duyulan ihtiyağı, toplum genelindeki yaşam koşullarına ilişkin eşitsizliğin giderek artmasıyla gerekelendirmekte ve yaşam kalitesini maddi yaşam koşullarının ötesini inceleme girişimi olarak tanımlamaktadır. 1979'da yaşam kalitesi, sosyoloji araştırma alanı içerisindeki bir alan olarak tanımlanmıştır (Sirgy ve diğ., 2006).

Sosyal göstergeler hareketi içerisindeki İskandinav yaklaşımı ve Amerikan yaklaşımı başlıkları ile tanımlanan ayırışma, yaşam kalitesi araştırma alanında daha belirgindir ve günümüzde yaşam kalitesi araştırma alanının en tartışmalı konularından birini oluşturmaktadır. Kendi döneminde gerçekleştirilmiş en kapsamlı anket araştırmaları olma özelliğini taşıyan Johansson'un 1973 tarihli "İsveç'te Yaşam Düzeyi" ve Campbell ve diğ.'nin 1971 tarihli "Amerika'da Yaşam Kalitesi Projesi", söz konusu iki farklı yaklaşımın ayırımını yansıtmaktadır. Aynı dönemde yaşam kalitesi kavramının da tanımlanmış olmasıyla birlikte, söz konusu iki araştırma, gerçekleştirilen ilk yaşam kalitesi araştırmaları olarak da ele alınmaktadır. Araştırma yaklaşımlarındaki ayırışma, yaşam kalitesi araştırma alanında "gösterge türü problemi" olarak görülmekte ve yansımaları halen farklı yaşam kalitesi tanımlanmaları ve lme yöntemlerinde de izlenebilmektedir.

2.1.2 Yaşam kalitesi tanımlamaları

Daha önce de belirtildiği üzere, yaşam kalitesi kavramının tek bir tanımı bulunmamakta, literatürde yer alan tanımlamalar, kavramın formüle edildiği çerçeve ve amaçlar doğrultusunda birbirinden ayrılmaktadır. Rapley (2003), yaşam kalitesi araştırmalarında yer alan tanımlamaların, ele alındığı araştırmaya özgü yaklaşım ve formülasyon doğrultusunda farklılaşmasına rağmen, tanımlamaların özünde “iyi yaşam” veya “yüksek standartlar” olgularına yapılan vurgunun ön plana çıktığını belirtmektedir.

Romney ve diğ., (1994) neden yaşam kalitesi kavramının temel ve evrensel bir tanımının yapılamadığını yaşam kalitesinin doğasından kaynaklanan aşağıdaki özelliklerine vurgu yaparak açıklamaktadır:

- Yaşam kalitesi kavramı, toplumsal gelişme ve kalkınma süreçlerini içermektedir ve söz konusu süreçlerin bireyler üzerindeki etkisi çevresel faktörler ve bireysel değerler sistemleri ile şekillenmektedir.
- Bireylerin yaşam kalitesi deneyimleri çeşitli kavramsal filtreler ve diller ile tanımlanabilmekte ve yorumlanabilmektedir (Romney ve diğ., 1994; Dissart ve Deller, 2000).

Diğer yandan, sosyo-kültürel ve dönemsel özelliklere göre de yaşam kalitesinin farklı yaklaşımlar doğrultusunda farklı özellikleriyle tanımlandığı ve farklı yöntemlerle ölçüldüğü görülmektedir. Dönemsel gelişmelere bağlı olarak yaşanan teknolojik, sosyal ve kültürel değişimler yaşam tarzlarını etkilemekte ve yaşam kalitesi araştırma alanına yansımaktadır. Diğer yandan, sosyo-kültürel yapılarıyla birbirinden ayrılan farklı toplumların yaşam kalitelerini belirleyen temel göstergelerin de farklılık göstermesi beklenmektedir (Rapley, 2003).

Rapley (2003), yaşam kalitesi kavramının evrimi içerisinde, kavramı konu alan tartışmaların “toplum düzeyindeki temel yaşam standartları”ndan “bireysel düzeydeki subjektif değerlendirmeler” anlayışına doğru yol aldığını belirtmektedir. Toplum düzeyini ele alan tanımlamalar objektif göstergelere odaklanarak politikaları yönlendirecek bulguların elde edilmesine yönelik faydacı (pragmatik) yaklaşımları barındırmaktadır. Toplum düzeyinde yaşam kalitesi özellikle ulusal ve uluslar arası kurum ve kuruluşların ilgi ve uygulama alanlarında yer almaktadır. Özellikle uluslar arası oluşumların, yaşam kalitesini küresel ölçekte, toplum düzeyinde tanımlayarak formüle ettiği görülmektedir (Rapley, 2003).

Diğer yandan, bireysel düzeydeki yaşam kalitesi tanımlamaları, kavramı maddi koşulların bireysel-algisal değerlendirmeleri olarak ele almaktadır. Yaşam kalitesi yaklaşımlarının ele alındığı araştırmalarda, yaşam kalitesinin genel olarak olumlu ruhsal durumlar veya hayatın temel koşullarına ilişkin olumlu algılamalar olarak tanımlandığı görülmektedir (Raphael ve diğ., 1996; Musschenga, 1997; van Kamp ve diğ., 2003a). Söz konusu tanımlamalarda iyi yaşantı kavramının en genel anlamda ve bireysel perspektiften verildiği, diğer yandan bu tanımlamaların yaşam kalitesinin içeriğini ve özelliklerini tanımlamaktan uzak olduğu görülmektedir.

Avrupa Birliği çerçevesinde gerçekleştirilen yaşam kalitesi araştırmalarında yer alan tanımlamalarda ise yaşam kalitesinin kavramının çok boyutluluk özelliğinin vurgulandığı ve ekonomik gelir ile maddi koşulların ötesindeki refah bileşenlerinin ön plana çıkarıldığı görülmektedir (EUROFOUND, 2004a).

Yaşam kalitesi kavramının içeriği ve formülasyonunun daha derinlemesine ele alındığı tanımlamalarda ise objektif ve sübjektif göstergeler ayırımına vurgu yapılmaktadır. Dissart ve Deller (2000), yaşam kalitesinin hem dışsal faktörlere (objektif göstergeler) hem de içsel süreçlere (sübjektif göstergeler) bağımlı olduğunu, yaşam kalitesinin ölçülmesinin ise her iki grup faktörün refah üzerindeki bileşik etkisini konu alması gerektiğini vurgulamıştır.

Szalai'nin (1980), tanımlamasında ise yaşam kalitesinin oluşumunda memnuniyet sürecine değinilerek objektif ve sübjektif göstergelerin etkileşimine vurgu yapılmaktadır. Buna göre, yaşam kalitesi, yaşamın memnuniyet verici ve tatmin edici karakterini tanımlamaktadır ve bu da bireyin yaşamına ilişkin dışsal koşulların özellikleri ve bu koşulların birey tarafından değerlendirmesi ile oluşmaktadır.

Diğer yandan, Avrupa Birliği çerçevesinde yapılan araştırmalarda yaşam kalitesinin bütüncül bir yaklaşımla ve kavramın amacına yönelik bir vurgu yapılarak tanımlandığı görülmektedir. Bu çerçevede, bütüncül yaşam kalitesinin, hem objektif yaşam koşullarının hem de bunlara ilişkin bireysel değerlendirmelerin bir arada ele alınmasıyla belirlenebileceği ve yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik politikaların oluşturulabilmesi için bütüncül yaşam kalitesinin söz konusu unsurların etkileşimi çerçevesinde ele alınması gerektiği belirtilmektedir (EUROFOUND, 2005).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) bünyesindeki yaşam kalitesi çalışma grubunun yer verdiği tanımlamada ise yerel kültürel, sosyal ve yapısal koşulların belirleyiciliğine vurgu yapılmaktadır. Buna göre yaşam kalitesi, bireyin yaşamdaki konumuna ilişkin kendi kültürel, sosyal ve çevresel çevresi bağlamında oluşan algı ve değerlendirmesidir. Bu bakış açısıyla yaşam kalitesi, bireysel sağlık, psikolojik durum, sosyal ilişkiler, inanışlar gibi çeşitli konuları kapsayan, fakat salt sağlık düzeyi veya

hayattan memnuniyet düzeyi gibi ölçütlere indirgenemeyecek nitelikte çok boyutlu bir kavram olarak tanımlanmaktadır (The WHOQoL Group, 1993).

Yaşam kalitesi tanımlamalarında yerel özelliklerin belirleyiciliğinin yanı sıra bireysel değerler sistemi ve bu yönde gelişen tercihlerin de belirleyiciliğine vurgu yapıldığı görülmektedir. Felce ve Perry (1995), yaşam kalitesinin genel refah düzeyini ifade ettiğini belirtirken yaşam kalitesinin, fiziksel, sosyal ve duygusal düzeylerdeki koşulların bireysel değerler sistemi çerçevesinde değerlendirilmesi ile oluştuğunu vurgulamaktadır.

Diğer yandan, yaşam kalitesinin konu aldığı alanları göz önünde bulundurarak kavramın formülasyonuna yönelik tanımlamalar yapıldığı da görülmektedir. Cummins, yaptığı tanımlamada, yaşam kalitesinin hem objektif hem de sübjektif olduğunu vurgulayarak, hayatın maddi refah, sağlık, üretkenlik, sosyal ilişkiler, güvenlik, duygusal iyi hissetme gibi alanlarında geliştiğini belirtmektedir (Cummins, 1999; Cummins, 2000).

Yaşam kalitesinin yerel ölçekteki kültürel, sosyal ve çevresel bağlamlarda geliştiğine ilişkin yaklaşımın yanı sıra yaşam kalitesinin mekansal boyutuna da değinen tanımlamalar bulunmaktadır. Bu bağlamda, yaşam kalitesi coğrafi bir mekanın özellikleri ve koşulları ile o mekandaki bireylerin söz konusu unsurları deneyimlemesi ve değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır (Rapley, 2003).

Bununla birlikte, yaşam kalitesinin bir özellik, bir durum yada bir sonuç olmadığını vurgulayarak kavramı bir süreç olarak ele alan tanımlamalar da bulunmaktadır (van Kamp ve diğ., 2003a; Massam, 2002). Pacione (2003), yaşam kalitesinin mekansal boyutuna da vurgu yaparak, yaşam kalitesinin çevrenin bir özelliği olmadığını, bireysel ve çevresel özelliklerin etkileşimini içeren bir süreç olduğunu belirtmektedir. Massam'ın (2002) tanımlamasında yaşam kalitesi, bir mekanın, sahip olduğu özelliklerinin bir sonucu olarak, bu özelliklerin yaşayanlar ve kullanıcılar tarafından algılanma biçim ve düzeyi ile ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi olarak tanımlanmakta ve yaşam kalitesinin, hem bir etken hem de bir sonuç olarak yer aldığı dinamik bir süreci ifade ettiği belirtilmektedir.

2.1.3 Yaşam kalitesi ile ilişkili kavramlar

Daha önce de belirtildiği gibi yaşam kalitesine ilişkin ortak bir tanımlama olmaması, yaşam kalitesi kavramının birçok araştırmada farklı kavramlarla ilişkilendirilerek ele alınmasına sebep olmaktadır (Dissart ve Deller, 2000). Çoğu zaman yaşam kalitesi ile ilişkilendirilen diğer kavramlar, araştırmaların özgün yaklaşımını ve modelini şekillendirmektedir. Yaşam kalitesiyle ilişkili olarak ele alınan kavramlar arasında sürdürülebilirlik, toplumsal kalkınma, sosyal bütünleşme ve soysal sermaye, sosyal

kalite, yaşanabilirlik, sübjektif bireysel refah (subjective well-being), memnuniyet ve mutluluk gibi kavramlar yer almaktadır. Yaşam kalitesinin ve ilişkili kavramların çoğu zaman örtüştüğü görülmektedir (Brown ve diğ., 2004; Rapley, 2003; Berger-Schmitt ve Noll, 2000).

Günümüz ihtiyaçlarının gelecek kuşakların ihtiyaçlarının gözetilerek karşılanmasını öngören *sürdürülebilirlik* kavramı ile yaşam kalitesi arasında, yaşam kalitesinin sürdürülebilirliğin bir bileşeni mi, yoksa sürdürülebilirliğin yaşam kalitesinin ele aldığı konulardan biri mi olduğu sorusunu gündeme getiren muğlâk bir ilişki söz konusudur. Berger-Schmitt ve Noll (2000), sürdürülebilirliğin toplumların eylem ve uygulamaları açısından genel bir ilke olduğunu, yaşam kalitesinin ise yaşamı konu alan tüm alanlarla ilgilendiğini, yaşam kalitesinin “iyi yaşantı” olgusunu hedeflerken sürdürülebilirliğin özellikle kuşaklar arası eşitliğe vurgu yaptığını ve “iyi yaşantı” olgusuna ilişkin herhangi bir formülasyon ortaya koymadığını belirterek iki kavram arasındaki ilişkiyi netleştirmeyi amaçlamaktadır.

Kısaca bireylere sunulan seçeneklerin geliştirilmesini ve yaşam standartlarının belirli bir düzeye taşınmasını hedefleyen *toplumsal kalkınma* (human development) kavramı, sağlık, eğitim ve kaynaklara erişim gibi konuları temel bileşenleri olarak ele almaktadır. Toplumsal kalkınma kavramı toplumsal refahın artırılmasına odaklanırken, bireyler pasif değil aktif birer aktör olarak değerlendirilmektedir (Berger-Schmitt ve Noll, 2000).

Birbiriyle örtüşür ve birbirini tamamlar nitelikteki *sosyal bütünleşme* (social inclusion-social integration), *sosyal dışlanma* (social exclusion), ve *sosyal sermaye* (social capital) kavramları, yaşam kalitesi araştırmalarında sıklıkla ele alınan kavramlar arasında yer almaktadır. Söz konusu kavramlar toplumu oluşturan bireyler arasındaki ilişkilerin nitelik ve niceliklerini ve bireylerin bu ilişkiler üzerinden toplum geneliyle bütünleşebilme düzeylerini tanımlamaktadır. Toplumdaki bireylerin toplumun sosyal yaşantısı içinde yer alabilme düzeyini tanımlayan *sosyal kalite* (social quality) kavramı ise yaşam kalitesiyle ilişkilendirilen bir başka kavramdır. Sosyal kalite kavramı özellikle Avrupa Birliği araştırma ve uygulamalarında Avrupa’da uyum ve bütünleşme süreçlerinin incelenmesi ve yönlendirilmesi amacıyla kullanılmaktadır. Kavram, sosyo-ekonomik güvenlik, sosyal bütünleşme, toplum genelinde dayanışma ve toplumsal ve politik yaşantıya katılım konusunda bilinçli ve güçlü bireylerin oluşturulması gibi temel hedefler tanımlamakta, mikro ölçekte bireyi ele alırken makro ölçekte ise sosyal yapıyı konu edinmektedir (Berger-Schmitt ve Noll, 2000).

Sirgy ve diğ., (2006) ise *sübjektif bireysel refah* (subjective well-being) kavramını kullanarak yaşam kalitesinin psikolojik perspektifini tanımlamaktadır. Sübjektif bireysel refah, bireylerin özgün yaşam deneyimleri karşısındaki duygusal tepkileri ve

değerlendirmeleri olarak tanımlanmaktadır. Duygusal ve bilişsel bileşenleriyle ele alınan sübjektif refah kavramının bireysel özellikler, sosyo-kültürel özellikler ve özgün durumlardan kaynaklanan çeşitli faktörlerin karmaşık ilişkisi altında oluştuğu belirtilmektedir (Sirgy ve diğ., 2006; Brown ve diğ., 2004). Bazı araştırmalarda sübjektif bireysel refahın yaşam kalitesinin bir bileşeni olarak ele alındığı görülmektedir (EUROFOUND, 2005).

Yaşam kalitesi ile ilişkilendirilen bir diğer kavram ise iyi bir toplumun özelliklerinden biri olarak tanımlanan ve refah, eşitlik, hizmetlere erişim gibi unsurları içererek bireylerin ihtiyaçlarının karşılanma düzeylerini belirlemeyi amaçlayan yaşanabilirlik (liveability) kavramıdır. Yaşanabilirlik ve yaşam kalitesinin ölçülmesini konu alan araştırmalarda uygulanan araştırma yöntemlerinin çoğu zaman örtüştüğü görülmektedir (Berger-Schmitt ve Noll, 2000).

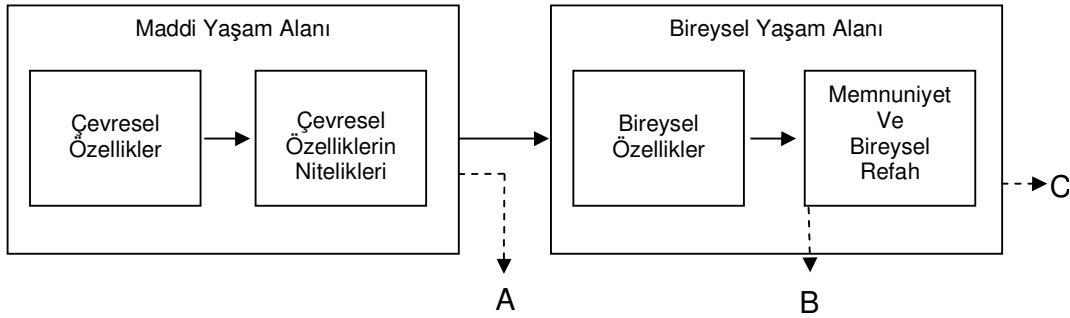
2.2 Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi

Yaşam kalitesinin ölçülmesine yönelik yaklaşımlar, yaşam kalitesinin bileşenleri ve ele alınan kriterlere bağlı olarak farklılık göstermektedir (Glatzer, 2006). Diener ve Suh (1997) ve Rogerson'un (1999a) da vurguladığı gibi, Brock (1993) üç temel yaklaşım tanımlamaktadır:

- Normatif idealleri temel alan yaklaşım, genellikle sosyal göstergeler geleneğine bağlı olarak gerçekleştirilen sosyal araştırmalarda uygulanan, etik değerler, din ve benzeri diğer sistemlere bağlı olarak belirlenen ve iyi yaşantının temel değerlerini tanımlayan yaklaşımdır.
- Bir diğer yaklaşım, iyi yaşantı olgusunu memnuniyet ve bireysel tercihler ile ilişkilendirerek ele almakta ve yaşam kalitesini azami memnuniyet olarak tanımlamaktadır. Cobb (2000), bu yaklaşımın ekonomik düşünce ve faydacılık (pragmatizm) yaklaşımları ile örtüştüğünü vurgulamaktadır.
- Tanımlanan son yaklaşım ise bireylerin deneyimlerine dayanmaktadır. Bu yaklaşımın sübjektif bireysel refah ve mutluluk perspektifleriyle de örtüştüğü söylenebilir.

Çoğu zaman politik ve akademik alanlarda birbiriyle mücadele içinde olduğu gözlenen bu yaklaşımlar (Diener ve Suh, 1997), yaşam kalitesinin açıklanması ve ölçülmesi süreçlerine temel oluşturmaktadır. Şekil 2.1'de, yaşam kalitesi araştırmaları yukarıda tanımlanan yaklaşımlar doğrultusunda gruplandırılmaktadır. Şekil'de dışsal faktörleri tanımlayan maddi yaşam alanları ve demografik özellikler ile bireysel değerlendirmeleri içeren bireysel yaşam alanı arasındaki temel ayrım

görselleştirilmektedir. Maddi yaşam alanının bileşenleri bir uyarıcı görevi görerek, memnuniyet ve bireysel refahın oluşumuyla sonuçlanan bilişsel ve duygusal süreçlerin gelişmesini sağlar (Rogerson, 1999a). Maddi yaşam alanını konu alan araştırmalarda yukarıdaki yaklaşımlar içerisinde belirli bir sisteme bağlı olarak geliştirilen normatif idealleri temel alan yaklaşım geçerlidir (Şekil 2.1’de “A”). Şekil’de B olarak tanımlanmış olan araştırma grubu ise bireylerin tercih ve beklentilerini temel alan yaklaşımları içerirken, C olarak tanımlanan araştırma grubu ise bireylerin deneyimlerini konu alan yaklaşımı içermektedir (Şekil 2.1).

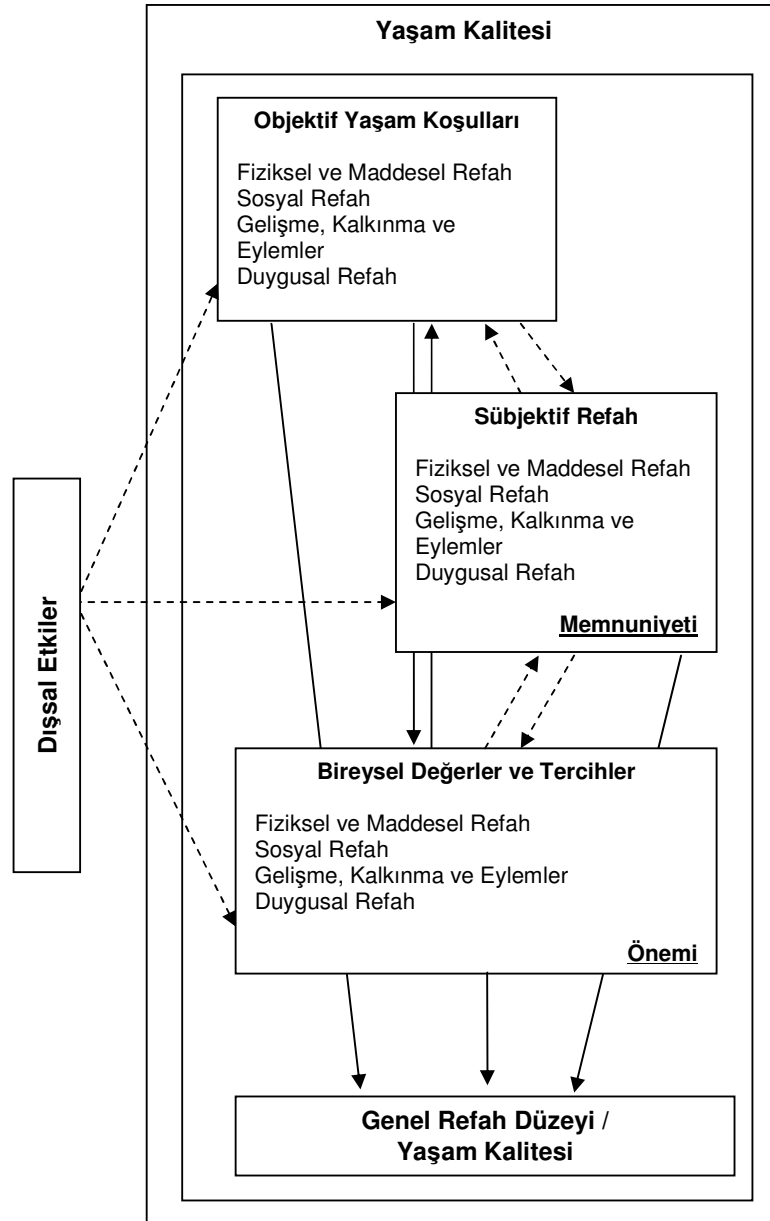
Şekil 2.1 : Yaşam kalitesinin kavramsallaştırılması (Rogerson, 1999a).

Bortwick-Duffy ve diğ.'nin 1992 tarihli çalışmalarından yola çıkarak, Felce ve Perry (1995) yaşam kalitesi kavramını, ölçülmesinde etkili olan 4 farklı yaklaşım doğrultusunda çözümlenmiştir:

- Yaşam kalitesinin yaşam koşulları bağlamında ele alındığı yaklaşımda yaşam kalitesi; koşulların kalitesi olarak tanımlanmakta ve bireysel memnuniyetle sonuçlandırılmaktadır. Bu yaklaşım *objektif göstergelere* yoğunlaşarak yaşam kalitesinin objektif koşullar çerçevesinde incelenmesini amaçlamaktadır.
- Yaşam kalitesinin bireysel memnuniyet bağlamında ele alındığı yaklaşımda, yaşam kalitesi yaşamın çeşitli koşullarından duyulan memnuniyet olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım ise özellikle koşulların bireysel değerlendirmelerini içeren *sübjektif göstergeleri* ele almaktadır.
- Yaşam kalitesinin yaşam koşulları ve bireysel memnuniyetin bileşimi bağlamında ele alındığı yaklaşımda, yaşam kalitesi hem *objektif yaşam koşullarının* hem de *bireysel sübjektif değerlendirmelerin* bir bileşeni olarak ele alınmaktadır. Bu yaklaşım objektif ve sübjektif göstergelerin tümüyle ilişki içerisinde olmadığı, çünkü sübjektif değerlendirmelerin oluşmasında dışsal koşulların etkisi kadar bireylerin içsel koşullarının da etkili olduğu gerekçeleri ile eleştirilmektedir.

- Son yaklaşımda ise yaşam kalitesi, yaşam koşulları, bireysel memnuniyet ve bireysel değerlerin bileşimi bağlamında ele alınmaktadır. Bu yaklaşımda yaşam kalitesi *objektif yaşam koşulları* ve *bireysel memnuniyetin* bileşimi olarak tanımlanırken, bireyin beklentileri, karşılaştırmaları, ihtiyaçlarını şekillendiren bireysel değerlerinin de yaşam kalitesinin oluşumundaki rolü vurgulanmaktadır.

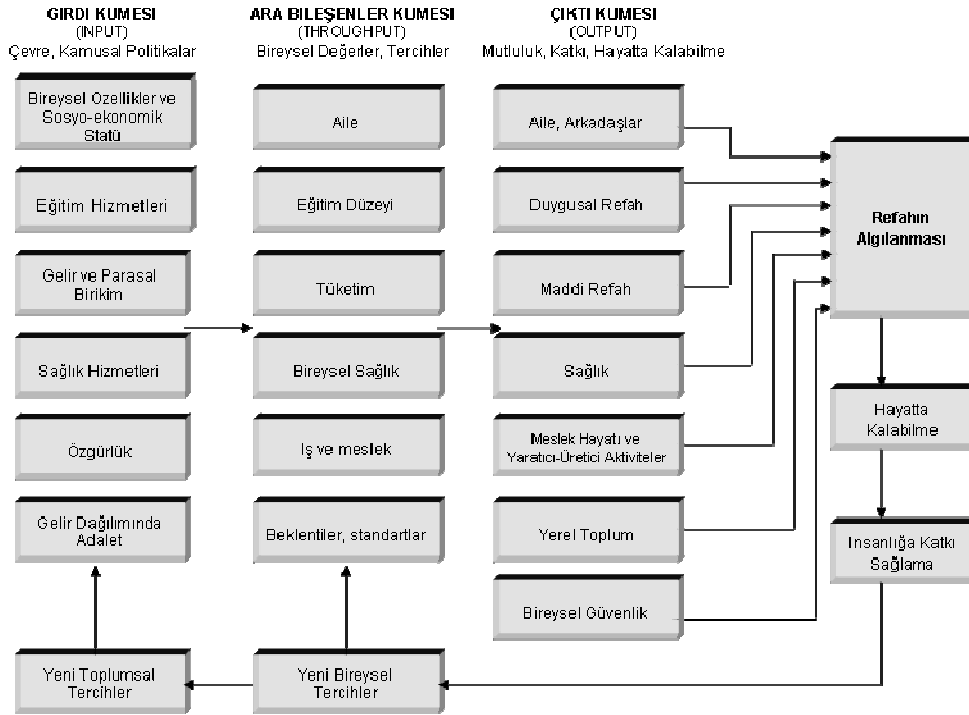
Yukarıdaki önermeleri takip ederek, Felce ve Perry (1995), yaşam kalitesinin oluşumunu açıklayan modeli oluşturmuşlardır (Şekil 2.2).

Şekil 2.2 : Yaşam kalitesinin oluşumu – kavramsal model 1 (Felce ve Perry, 1995).

Modele göre, yaşam kalitesi, farklı alanlardaki dışsal koşulların objektif ve sübjektif özellikleri ile bu koşulların bireysel önem düzeylerinin etkileşimi sonucunda oluşmaktadır. Objektif ve sübjektif koşulların bireysel yaşantılardaki önem düzeyi bireysel değerlere göre değişmekte ve söz konusu koşulların yaşam kalitesine katkısı görece önem düzeyine göre değişmektedir.

Hagerty ve diğ.'nin (2001) geliştirmiş olduğu model ise yaşam kalitesi olarak tanımladıkları sübjektif refahın oluşumunu farklı yaşam alanlarında ve “girdi (input)”, “ara bileşenler (throughput)” ve “çıkı (outcome)” olmak üzere üç boyut üzerinden açıklamaktadır (Şekil 2.3). Modelde, “girdi” kümesinde objektif göstergeler olarak tanımlanan dışsal çevresel koşullar yer almaktadır. Bu kümede bireysel özellikler, sosyo-ekonomik statü özellikleri, ekonomik koşullar, eğitim, sağlık ve özgürlük düzeyi gibi faktörler yer almakta ve söz konusu faktörlerin genellikle toplum düzeyindeki göstergeler olduğu belirtilmektedir.

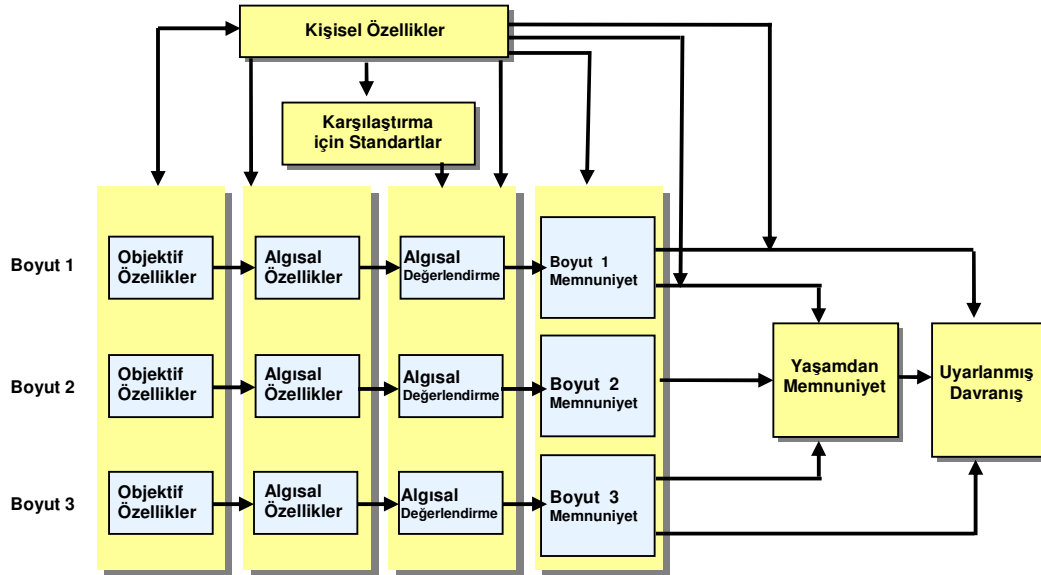

Şekil 2.3 : Yaşam kalitesinin oluşumu – kavramsal model 2 (Hagerty ve diğ.,2001).

“Ara bileşenler” adı altında ele alınan göstergeler kümesinde ise bireylerin, “girdi” kümesinde temsil edilen dışsal çevresel koşullar karşısında geliştirdiği tepkiler yer almakta ve bu kümenin bileşenleri bireysel değerler ve tercihler doğrultusunda gelişmektedir. Modelde bireysel özellikler ve sosyo-ekonomik statü özelliklerinin “ara bileşenler” kümesi yerine “girdi” kümesi içerisinde yer alıyor olması, söz konusu özelliklerin yaşam kalitesinin oluşumunda ara bileşenler olarak rol oynadığı gerekçesi ile bu modelin eleştirilen bir özelliği olmaktadır (Rapley, 2003). “Girdi” ve “ara

bileşenler” kümelerinde yer alan faktörlerin etkileşimi sonucunda ise modelde mutluluk, hayatta kalabilme ve insanlığa katkı sağlama gibi özelliklerle ifade edilen “çıktı” kümesi oluşmaktadır. “Çıktı” kümesi içerisinde, aile ve arkadaşlar, duygusal ve maddi refah, sağlık, meslek hayatı, üretkenlik, güvenlik gibi yaşam alanları yer almaktadır. Modelde izlenebilen sürecin nihai sonucu ise sübjektif refah olarak tanımlanmıştır. Bu model aynı zamanda nihai sonuç olarak tanımlanan sübjektif refahın yeni bireysel tercihlerin oluşmasında etkili olarak sürecin gelişiminde rol oynayan faktörleri ve etki düzeylerini şekillendirebileceğini göstererek, yaşam kalitesinin oluşumundaki geri besleme (feedback) sürecine de vurgu yapmaktadır (Şekil 2.3) (Hagerty ve diğ., 2001). Bu model, yaşam kalitesinin oluşumu sürecinin ve bileşenler arasındaki ilişkilerin gelişiminin sistematik bir analizini yapmakla birlikte, tanımlanan kümelerin birbirleri arasındaki etkileşimin nasıl geliştiğini, dolayısıyla modelin nasıl çalıştığını yeterince açıklamamış olmasıyla eleştirilmektedir (Rapley, 2003).

Bireysel değerler olarak tanımlanan içsel koşulların yaşam kalitesinin oluşumu üzerindeki etkisinin, Campbell’ın yaşam kalitesi araştırmalarını yönlendiren başlıca modellerden biri olan memnuniyet modelinde (Şekil 2.4) daha detaylı olarak tanımlandığı görülmektedir. Memnuniyet modelinde bireylerin, yaşamın farklı alanlarına ilişkin objektif özellikleri bireysel tercihler, beklentiler, sosyal karşılaştırmalar ve ihtiyaçları kapsayan karşılaştırma standartları çerçevesinde değerlendirdiği belirtilmektedir.

Şekil 2.4 : Farklı boyutlardan memnuniyet ve yaşamdan memnuniyetin oluşumu (Campbell ve diğ., 1976).

birbirleriyle ilişkileri ise, “konut, makro çevre, mikro çevre, kent” gibi farklı boyut ve düzeylerde ele alınmaktadır. Konut memnuniyetini konu alan Marans ve Rodgers’e (1975) ait modelde, konut ortamı “konut”, “mahalle”, “semt” ve “kent” olmak üzere dört farklı boyutta ele alınmaktadır. Her bir boyuta ilişkin objektif özellikler, objektif özelliklerin kişisel özellikler doğrultusunda algılanması ve değerlendirilmesi sonucunda oluşan algısal özellikler ile algısal değerlendirmeler (sübjektif özellikler) sonucunda her bir boyuttan memnuniyet düzeyi oluşmaktadır. Diğer yandan farklı boyutların algısal ve değerlendirmeye dayalı özellikleri arasındaki etkileşimler her bir boyuttan memnuniyetin oluşumunda rol oynamakta, farklı boyutlardan memnuniyet düzeyleri ise yine birbirleriyle etkileşimli olarak gelişmektedir. Her bir boyuttan memnuniyet düzeyi, yaşam kalitesinin oluşumunda rol oynamaktadır. Konut ortamının farklı boyutları dışındaki diğer konulardan memnuniyet düzeyi de yaşam kalitesinin oluşumunda etkili olmaktadır (Şekil 2.5).

Gerek Campbell ve diğ.’nin memnuniyet modelinde (Şekil 2.4), gerekse de Marans ve Rodgers’in farklı boyutlardan memnuniyet ve yaşam kalitesi ilişkisini konu alan modellerinde (Şekil 2.5), bireylerin beklenti ve tercihleri, geçmiş deneyimleri, ihtiyaçları gibi unsurların yaşam kalitesinin oluşumundaki etkisine vurgu yapılırken, yaşam kalitesi belirli bir zaman dilimindeki yaşam koşullarının durumu olarak değil, yaşamın tüm alanlarını kapsayan bütüncül yaşam deneyimi olarak ele alınmaktadır.

Memnuniyetin yaşam kalitesi ile ilişkisi incelendiğinde ise, yaşamın farklı alanlarından memnuniyetin objektif göstergelere kıyasla genel yaşam memnuniyeti ve yaşam kalitesinin daha güçlü göstergeleri olduğu görülmektedir. Diğer yandan, hayatın farklı alanlarına ilişkin objektif koşullar o alanlardan duyulan memnuniyetle ilişkili olmakta ve memnuniyet üzerinden yaşam kalitesini etkilemektedir (McCrea ve diğ., 2006).

Daha önce de belirtildiği üzere, yaşam kalitesinin ölçülmesinde kullanılan **gösterge türü**, yaşam kalitesi araştırmalarına ilişkin tartışmalı konulardan biri olmuştur. Genel olarak **objektif göstergelere** odaklanan araştırma yaklaşımının İskandinav yaklaşımı geleneğine, sübjektif göstergelere odaklanan araştırma yaklaşımının ise Amerikan yaklaşımı geleneğine ait olduğu söylenebilir (Berger-Schmitt ve Jankowitsch, 1999). Adı geçen iki farklı yaklaşımın gerek akademik alandaki gerekse de araştırma uygulamalarındaki mücadelesi yaşam kalitesi araştırma alanını etkilemiştir. Sübjektif göstergelerin kullanımını savunan araştırmacılar, toplumların ihtiyaçlarının en iyi toplumu oluşturan bireyler tarafından dile getirebileceğini belirtirken (Campbell ve diğ., 1976), objektif göstergelerin kullanımını savunan araştırmacılar ise **sübjektif göstergelerin** ancak bireylerin çevrelerine ve mevcut koşullarına uyum sağlama düzeyini ortaya koyduğunu belirterek sübjektif göstergelerin kullanımına karşı

çıkılmışlardır (Erikson, 1993). Bununla birlikte Erikson (1993), objektif yada sübjektif göstergelerin kullanımının, araştırma amacına bağlı olarak değişebileceğini, gösterge türü seçiminin araştırma probleminin kaynaklara yada ihtiyaçlara odaklanacağına ve koşulların araştırmacı yada bireyler tarafından değerlendirileceğine bağlı olarak gelişeceğini belirtmiştir.

Günümüzde, yaşam kalitesi göstergelerini ele alan kaynaklarda, gerek objektif gerekse de sübjektif göstergelerin bir arada ele alınması ve değerlendirilmesine yönelik bir eğilim olduğu görülmektedir. Objektif ve sübjektif göstergelerin doğasına, her iki gösterge türünün etkileşimine ve yaşam kalitesi üzerindeki etkilerine odaklanan araştırmaların her iki gösterge türünün bir arada kullanılmasına yönelik fikir birliğinin oluşmasına katkıda bulunduğu söylenebilir (Diener ve Suh, 1997; Berger-Schmitt ve Noll, 2000; Cummins, 2000; van Kamp ve diğ., 2003a).

Objektif göstergeler, yaşamın somut ve nesnel olarak gözlenebilir, ölçülebilir, sınanabilir özellikleri olarak tanımlanmaktadır. Sübjektif göstergeler ise mutluluk veya memnuniyet gibi yaşama ve yaşamın bileşenlerine ilişkin değerlendirmelerdir. Sübjektif göstergeler, bireylerin kendi yaşantılarını nasıl algıladıkları ve değerlendirdiklerini ortaya koyarak bireyin kendi değerlendirme standartları doğrultusunda değerlendirmelere ulaşılmasını sağlamaktadır (Diener ve Suh, 1997; Cummins, 1999; Lim ve diğ., 1999; Sirgy ve diğ., 2006).

Diener ve Suh (1997), yaşam kalitesi göstergelerini inceledikleri çalışmalarında, gerek objektif gerekse de sübjektif göstergelerin zayıf ve güçlü yönlerini tanımlayarak her iki gösterge türünün bir arada ele alınma gerekliliğini ortaya koymaktadır. Objektif göstergelerin güçlü yanları, somut ve ölçülebilir olmaları, coğrafi mekanlar ya da sosyal gruplar gibi farklı kümeler arasında karşılaştırma yapmaya olanak tanımaları ve böylelikle ortak sorunları tespit ederek evrensel çözümlerin geliştirilmesine katkıda bulunmaları olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca objektif göstergelerin normatif idealleri ve toplumlar tarafından benimsenen ortak değerleri yansıtır olması da yine bu gösterge türünün güçlü yanları arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, ele alınacak objektif göstergelerin seçiminde araştırmacının öznel tercihlerinin rol oynuyor olması, objektif göstergelerin başlıca zayıf yönü olarak tanımlanmaktadır. Belirlenen objektif göstergelere ilişkin verilerin toplanması sürecinde özellikle sosyo-kültürel farklılıklar taşıyan kümelerin karşılaştırılmasında yaşanan sıkıntılar da objektif göstergelerin zayıf yönleri arasında yer almaktadır. Son olarak, objektif göstergelerin tek başlarına kullanıldığında yaşam deneyiminin ortaya koyulmasında yetersiz kaldığı belirtilmektedir. Sübjektif göstergelerin başlıca güçlü yönü ise bireylerin önceliklerinin, ihtiyaçlarının ve değerlendirmelerinin belirlenmesi yoluyla objektif göstergelere ilişkin

değerlendirmelere sağladıkları katkı olarak tanımlanmaktadır. Diğer yandan sübjektif göstergeler, çeşitli faktörlerden etkilenecek değişim gösteren bireysel - içsel etkenlerin etkisi altında geliştiği ve insanoğlunun farklı koşul ve durumlar karşısındaki esnekliğini de yansıtır nitelikte olduğu için bu gösterge türünün doğruluk ve geçerliliğinin düşük olduğu belirtilmektedir. Diener ve Suh (1997), objektif ve sübjektif göstergelerin bir arada değerlendirilmesiyle her iki gösterge türünün güçlü ve zayıf yönlerinin dengelenebileceğini belirtmektedir.

Objektif ve sübjektif gösterge türlerinin bir arada ele alındığı araştırmalarda, her iki gösterge türü arasındaki ilişkinin çözülmesi önem taşımaktadır. Van Kamp ve diğ. (2003b), özellikle yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkı sağlayacak nitelikteki politikaları yönlendirmeyi amaçlayan çalışmalarda, çevresel faktörlere ilişkin objektif göstergeler ile bireylerin değerlendirmelerine ilişkin sübjektif göstergeler arasındaki etkileşimin niteliği ve düzeyinin belirlenmesinin önem taşıdığını vurgulamaktadır.

Zapf (1984), “memnuniyet paradoksu – memnuniyetsizlik ikilemi” ismiyle anılan tablosunda, objektif ve sübjektif göstergelerin bir arada değerlendirilmesinde ortaya çıkabilecek olası sonuçları tanımlamıştır (Çizelge 2.1). Çizelge’ye göre, objektif ve sübjektif göstergeler bir arada uyum içerisinde yer alabilir ya da bir çelişki ortaya koyabilir. Çizelge’de olumlu objektif koşulların ve olumlu sübjektif değerlendirmelerin bir aradığı “refah” (well-being) olarak, diğer yandan olumsuz objektif koşullar ile olumsuz sübjektif değerlendirmelerin varlığı ise yoksunluk (deprivation) olarak tanımlanmaktadır. Çelişkili koşullar ve değerlendirmelerin bir aradığı ise adaptasyon (adaptation) veya uyuşmazlık (dissonance) olarak tanımlanmakta ve bu özellikleri gösteren durumlarda çelişkilerin çözümlenebilmesi için daha ileri ve detaylı araştırmalar yapılması gerektiği vurgulanmaktadır (Zapf, 1984). Özellikle objektif ve sübjektif göstergelerin çelişki içeren birlikteliği, yaşam kalitesi deneyiminin tek bir gösterge türü ile açıklanamayacağını, her iki gösterge türünün bir arada ele alınarak ilişki biçimlerinin çözülmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Söz konusu gerekliliğin yaşam kalitesi araştırmalarında etik bir zorunluluk olduğu vurgulanmaktadır (Cummins, 2000; Noll, 2002; McCRea ve diğ.,2006).

Çizelge 2.1 : Memnuniyet Paradoksu – Memnuniyetsizlik İkilemi (Zapf, 1984).

Objektif Yaşam Koşulları	Sübjektif Değerlendirmeler	
	<i>Olumlu</i>	<i>Olumsuz</i>
<i>Olumlu</i>	Refah	Uyuşmazlık
<i>Olumsuz</i>	Adaptasyon	Yoksunluk

Cummins (2000) ise objektif ve sübjektif gösterge türleri arasındaki ilişkiyi analiz ederek her iki gösterge türünün bir arada ele alınması gerektiğini gösteren bulgular ortaya koymuştur. Cummins'in bulguları ilk olarak her iki gösterge türü için de türlerin iç ilişkilerinin türler arası ilişkilerden yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Gösterge türleri arasındaki bağımlılık düzeyinin düşük olmasını, sübjektif göstergelerin bireylerin içsel etkenleri doğrultusunda gelişiyor olması ile açıklanmaktadır. Objektif göstergelerin olumsuz olduğu koşullarda ise her iki gösterge türü arasındaki ilişkinin kuvvetlendiği görülmüştür. Bu bulgu olumsuz dışsal koşulların, bireyleri bu koşullarla mücadele etmeye yönelttiğini ve sübjektif değerlendirmelerinin bu mücadeleden olumsuz yönde etkilendiğini ortaya koymaktadır.

Objektif ve sübjektif göstergelerin ilişkilerini ele alan araştırma ve incelemeler, her iki gösterge türünün birbirini tamamlar nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. Gerek objektif gerekse de sübjektif göstergeler yaşam kalitesinin oluşumunda belirli roller üstlenmektedir ve yapılan araştırmalarda her iki gösterge türünün yaşam kalitesine katkısının incelenerek ilişki biçimlerinin ortaya koyulması gerekmektedir. Diğer yandan gösterge türlerinin bir arada değerlendirilmesi, araştırmalardaki istatistiksel hata payının azaltılmasını ve yaşam kalitesini yönlendirecek politikalara katkı sağlayacak anlamlı sonuçlar elde edilmesini sağlayacaktır (Diener ve Suh, 1997).

Yaşam kalitesinin ölçülmesinde **indeksler oluşturulması** özellikle küresel ve ulusal ölçekteki araştırmalarda sık rastlanan bir yöntemsel yaklaşımdır. Yaşam kalitesinin ölçülmesi için pek çok ulusal ve uluslar arası kurum ve kuruluş çeşitli göstergeleri bir arada kullanarak indeksler oluşturmaktadır. Yaşam kalitesinin ölçülmesinde indeks kullanımı uzun erimli ve karşılaştırmalı veri üretimine olanak sağlamaktadır (Glatzer 2006; Hagerty ve diğ., 2001). Bununla birlikte, indeks kullanımı yaşam kalitesinin çok boyutluluk özelliğinin araştırmalara yansıtılmasını sağlayan bir araç olarak da değerlendirilmektedir (EUROFOUND, 2005).

Yaşam kalitesi araştırmalarında kullanılmış olan indekslerin objektif ya da sübjektif yaşam kalitesini konu edinebildiği görülmektedir. Objektif yaşam kalitesinin ele alındığı araştırmalarda toplumların genel bir tablosunun elde edilmesi amacıyla kapsamlı ve sayısal indeksler oluşturulmaktadır. Toplumsal kalkınma indeksi (human development index), toplumsal fakirlik indeksi (human poverty index), toplumsal refah indeksi (human well-being index) bu özellikteki indekslere örnek olarak verilebilir. Bireysel refah indeksi (personal well-being index) ve dünya mutluluk veritabanı (world database of happiness) ise sübjektif yaşam kalitesinin belirlenmesi amacıyla kullanılan indeksler arasında yer almaktadır. Öte yandan, objektif ve sübjektif göstergelerin bir arada ele alındığı indekslerin de kullanıldığı görülmektedir. Bu özellikteki indekslere örnek olarak

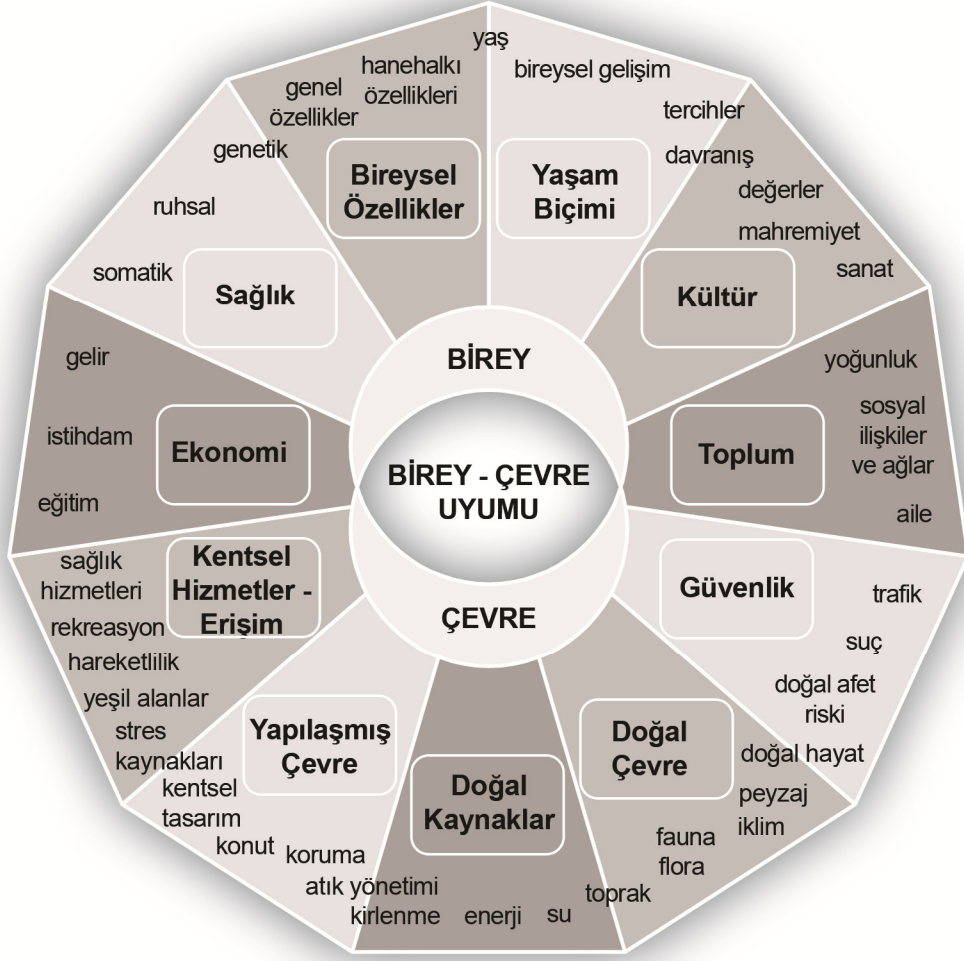
mutlu yaşam beklentisi indeksi (happy life expectancy index) ve mutsuz gezegen indeksi (unhappy planet index) örnek olarak verilebilir (Glatzer, 2006). Hagerty ve diğ., (2001), politikalara katkı sağlayacak nitelikte işlevsel indeksler oluşturulabilmesi için indekslerin belirli bir teori çerçevesinde geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

2.3 Yaşam Kalitesi Göstergeleri

Yaşam kalitesinin belirlenmesinde ele alınan yaşam deneyimine ilişkin gösterge alanları ve gösterge grupları çeşitlilik göstermektedir. Yaşam kalitesi araştırmalarında ele alınan gösterge alanlarının, oluşturulan gösterge gruplarının ve bu gruplar içerisinde yer alan değişkenlerin belirlenmesinde etkili olan başlıca yönlendiricinin gerçekleştirilecek araştırmanın amaç ve hedefleri olduğu söylenebilir (EUROFOUND, 2004a). Ayrıca, gösterge alanlarının belirlenmesi ve gösterge gruplarının oluşturulmasında yaşam kalitesi araştırmasının hangi uzmanlık dalı altında ve hangi yaklaşımlar doğrultusunda gerçekleştirildiği de etkili olmaktadır (van Kamp ve diğ., 2003a).

Bununla birlikte, genel olarak yaşam kalitesi araştırmalarında, kavramın çok boyutlu ve geniş kapsamlı doğasına bağlı olarak, yaşam kalitesinin belirlenmesinde ele alınacak göstergelerin tek bir ölçüt içerisinde değil, tüm yaşam deneyimine konu olan ölçütleri kapsayan bir göstergeler sistemi içerisinde ele alınması gerekmektedir (Tekeli, 2002). Yaşam kalitesini konu alan literatürde net olarak tanımlanmamış olmasına rağmen, van Kamp ve diğ. (2003a), çeşitli araştırmalarda ele alınan gösterge alanlarını Şekil 2.6'daki gibi gruplamışlardır. Şekil'de, yaşam kalitesinin oluşumunda rol oynayan başlıca alanlar ve bu alanlarca kapsanan alt alanlar görülmektedir. Buna göre, yaşam kalitesinin oluşumu birey, çevre ve birey ile çevre arasındaki uyum olarak kavramsallaştırılmış ve her bir kümeye ait gösterge alanları oluşturulmuştur. Yaşam kalitesinin oluşumunda rol oynayan başlıca alanlar bireysel özellikler, yaşam biçimi, kültür, toplum, güvenlik, doğal çevre ve doğal kaynaklar, yapılaşmış çevre, kentsel hizmetler ve hizmetlere erişim, ekonomi ve sağlık alanlarıdır (van Kamp, 2003a) (Şekil 2.6).

Tekeli (2002), göstergelerin nasıl oluşturulması gerektiğini irdelerken, topluma ilişkin verilerin tek başlarına birer gösterge olarak tanımlanamayacağını, göstergelerin oluşturulması için söz konusu verilerin kuramsal bir çerçeve içerisinde işlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ancak belirli bir kuramsal çerçeve içerisinde oluşturulan göstergelerin işlevliliğinin olabileceği ve yeni politikaların oluşturulmasında yol gösterici olabileceği belirtilmektedir (Tekeli, 2002).

Şekil 2.6 : Yaşam kalitesi gösterge alanları (van Kamp ve diğ., 2003a).

Tekeli (2002), Türkiye’de yaşam kalitesinin ölçülmesine yönelik göstergeler sisteminin belirlenmesini konu alan çalışmada, yaşam kalitesi ölçütlerini objektif ve sübjektif ayrımı ve ölçeğe bağlı olarak dört grup içerisinde tanımlamaktadır. Bireylerin sübjektif değerlendirmeleri “bireysel düzeyde yaşam kalitesi öznel ölçütleri” başlığı altında, bireylerin içinde yaşadıkları topluma ilişkin değerlendirmeleri ve toplumsal yaşantıya katılım ve etkileme düzeyleri ise “komünite düzeyinde yaşam kalitesi algılaması ölçütleri” başlığı altında ele alınmıştır. “Bireysel düzeyde yaşam kalitesi nesnel ölçütleri” başlığı altında ise bireylerin yaşamlarını sürdürmelerine yönelik sahip oldukları potansiyeller ve olanaklar yer alırken, “komünite düzeyinde yaşam kalitesi nesnel ölçütleri” başlığı altında, sosyal, çevresel, insani gelişme, yönetim kalitesi gibi bireylerin içinde bulunduğu toplumun koşulları nesnel özellikleriyle yer almaktadır. Komünite düzeyindeki yaşam kalitesi göstergeleri içerisinde toplumsal boyuttaki çevre kalitesi, insan kaynağı, sağlık durumu, eğitim durumu, ekonomik performans,

toplumsal bütünleşme, siyasal sistemin niteliği ve yerleşme kalitesi alanlarındaki objektif göstergeler ile bunların değerlendirilmesini konu alan sübjektif göstergeler yer almaktadır. Birey düzeyindeki yaşam kalitesi göstergeleri ise doğal çevre ile ilişki kurma biçimleri, sağlıkla ilgili yaşam kalitesi göstergesi, eğitim düzeyi ve bilgisi, gelir düzeyi, sanatsal ve bilimsel başarı, toplumsal farklılaşma ve katmanlaşmadaki konum, serbest zaman varlığı göstergeleri ve bireyin bu konulardaki kendi yaşantısına ilişkin sübjektif değerlendirmelerini içeren göstergeler yer almaktadır. Tekeli (2002) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ayrıca her bir gösterge grubu içerisinde yer alan ölçütler içerik ve nitelikleri, içerdiği veriler ve veri kaynakları, ölçekleri ve çözümlemedeki önemleri bakımından tanımlanmaktadır (Çizelge 2.2).

Çizelge 2.2 : Türkiye için önerilen yaşam kalitesi göstergeler sistemi (Tekeli, 2002).

	Nesnel	Öznel
Komünite Düzeyinde Yaşam Kalitesi	1. Çevre kalitesi	1. Risksiz yaşam çevresi
	2. İnsan kaynağı	2. Yüksek yaşam kalitesine sahip komünite oluşturmaya yönelik insan kaynağının varlığı
	3. Sağlık durumu	3. Güvenli sağlıklı yaşam sağlayan komünite
	4. Eğitim durumu	4. Eğitimin mükemmeliyeti ve fırsatların yüksekliği
	5. Ekonomik performans	5. Komünitenin sağladığı ekonomik fırsatların algılanması
	6. Toplumsal bütünleşme	6. Yabancılaşma, dışlanma duygusu
	7. Siyasal sistemin niteliği	7. Komünitenin kararlara katılıma açık olma derecesi
	8. Yerleşme kalitesi	8. Keyifli ve yer duygusu oluşturan yaşam
	Nesnel	Öznel
Birey Düzeyinde Yaşam Kalitesi	1. Doğal çevreyle ilişki kurma biçimleri	1. Doğayla uyumlu, yabancılaşmamış bir yaşam duygusu
	2. Sağlıkla ilgili yaşam kalitesi göstergesi	2. Tam iyi olma hali duygusu
	3. Eğitim Düzeyi ve Bilgisi	3. Eğitim başarısı ve dünyanın gelişmiş bilgilerine ulaşabilme duygusu
	4. Gelir Düzeyi	4. Gelirini tatmin edici bulma duygusu
	5. Sanatsal ve bilimsel başarı	5. Sanat yada bilimsel etkinliklerde başarı duygusu
	6. Toplumsal farklılaşma ve katmanlaşmadaki konum	6. Toplumda saygı görme duygusu
	7. Siyasal sürece katılma düzeyi	7. Haklarının korunduğu ve toplumsal bir özne olduğu duygusu
	8. Boş zaman varlığı	8. İş dışında yaşamına anlam katacak faaliyetleri seçme özgürlüğü
	9. Yaşanan yerleşmenin /mahallenin kalitesi	9. Yaşadığı yerleşmeden ve kurduğu sosyal ilişkilerden tatmin duygusu

Gerek van Kamp ve diğ.'ne (2003a) ait yaşam kalitesi gösterge grupları, gerekse de Tekeli'nin (2002) ortaya koyduğu göstergeler sistemi içerisinde yer alan farklı ölçütlerinin farklı yaşam kalitesi araştırma örneklerinde araştırma amaç, yöntem ve ölçeğine bağlı olarak ele alındığı ve yaşam kalitesi ile ilişki biçimlerinin ve düzeylerinin incelendiği görülmektedir (Berger-Schmitt ve Noll, 2000; Grzeskowiak ve diğ., 2003; EUROFOUND, 2003; EUROFOUND, 2004a; EUROFOUND, 2004b; EUROFOUND, 2005; EUROFOUND, 2006a; McCrea ve diğ., 2006; Ferriss, 2006; Santos ve diğ., 2007; Apparicio ve diğ., 2008).

Daha önce de belirtildiği üzere, bu çalışmanın başlıca konularını oluşturan yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık konuları yaşam kalitesi göstergeleri arasında yer almaktadır. Van Kamp ve diğ.'nin (2003a) gruplamasına göre yeşil alanlar yaşam kalitesinin kentsel hizmetler ve hizmetlere erişim ana gösterge grubu altında, Tekeli'nin (2002) çalışmasında ise yerleşim kalitesi gösterge grubu içerisinde yer almaktadır. Sosyal bütünleşme konusunun ise van Kamp ve diğ.'nin gruplamasında topluma ilişkin gösterge grupları içerisinde ele alındığı, Tekeli'nin çalışmasında ise toplumsal bütünleşme gösterge grubu olarak tanımlandığı görülmektedir. Sağlık konusunun ise her iki gruplamada da başlıca yaşam kalitesi gösterge gruplarından biri olarak ele alındığı görülmektedir. İlerleyen bölümlerde, yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık konuları daha kapsamlı olarak incelenecek, yaşam kalitesi ile ilişkileri ve birbirleri arasındaki etkileşimler ele alınacaktır.

2.3.1 Yeşil alanlar

Yaşam kalitesi göstergelerinden biri olan yeşil alanlar, kentsel çevrenin mekansal bir bileşeni ve önemli hizmet sunumlarından biridir. Yeşil alanlar farklı işlevsel özellikleri doğrultusunda, yaşam kalitesini farklı boyutlar üzerinden etkilemekte ve işlevsel özelliklerinin kalitesi doğrultusunda yaşam kalitesinin yükseltilmesinde etkili olmaktadır. Yeşil alanların yaşam kalitesi üzerindeki etkisi, gerek serbest zaman aktiviteleri içerisinde değerlendirebileceğimiz “yeşil alan kullanımı” üzerinden, gerekse de salt yeşil alan varlığının sağladığı fayda üzerinden gerçekleşmektedir. Yeşil alanların yaşam kalitesindeki rolü, yeşil alanların işlevleri ve işlevlerinin sağladığı faydalar üzerinden açıklanabilir. Bu sebeple, bu bölüm içerisinde ilk olarak yeşil alanların işlevleri ve faydaları açıklanmakta, ardından yaşam kalitesi ile ilişkisi incelenmekte, diğer yandan yeşil alan kullanımı açıklanarak yaşam kalitesi ile ilişkisi tanımlanmaktadır.

2.3.1.1 Yeşil alanların işlevleri ve faydaları

Yeşil alanların çeşitli özelliklerinin sağladığı işlevler, “ekolojik işlevler”, “fiziksel işlevler”, “rekreasyonel işlevler”, “toplumsal işlevler” ve “psikolojik işlevler” olmak üzere farklı

başlıklar altında incelenebilir. Ekolojik işlevler başlığı altında, yeşil alanların barındırdığı bitkisel elemanların ve açık alan özelliğinin iklim koşulları üzerindeki etkileri ele alınabilir (Yıldızcı 1982). Fiziksel işlevler kapsamında, yeşil alanların kentsel alanın fiziksel dokusu üzerindeki çeşitli etkileri yer almaktadır (Akesen, 1997). Yeşil alanların rekreasyonel işlevleri, sundukları aktivite olanaklarını kapsamakta ve bu işlevler üzerinden kullanıcıların bedensel ve zihinsel yenilenme olarak tanımlanabilecek rekreasyon ihtiyacı karşılanmaktadır (Akesen, 1997; Yıldızcı, 1982). Yeşil alanların toplumsal işlevleri, sundukları ortak kullanım olanaklarının değerlendirilmesi sürecinde ortaya çıkan toplumsal yapı üzerindeki etkileri tanımlamaktadır (Akesen 1997). Yeşil alanların psikolojik işlevleri ise, yeşil alanın kullanımı ve rekreasyon ihtiyacının karşılanması sürecinde yeşil alanların, bireylerin psikolojik yapıları üzerinde yarattığı etki olarak tanımlanabilir (Pamay, 1978).

Sheffield Üniversitesi, Peyzaj Bölümü, Ulaşım, Yerel Yönetim ve Bölgeler Birimi'nce hazırlanan "Kentsel Parkların, Oyun Alanlarının ve Yeşil Alanların Geliştirilmesi" Raporunda (Dunnet ve diğ., 2002), yeşil alanların faydaları, "toplumsal faydalar", "çevresel faydalar", "ekonomik faydalar" ve "yaşam kalitesi faydası" olmak üzere dört ana başlık altında tanımlanmaktadır.

Toplumsal faydalar altında, yeşil alanların toplumsal yapı üzerindeki olumlu etkileri yer almakta ve bu etkiler *sosyal* alanda, *sağlık* alanında ve *eğitim* alanında olmak üzere üç grup içerisinde açıklanmaktadır.

Herkesin kullanımına açık kamusal alanlar olan yeşil alanlar, bu özelliğın sunduğı kapsayıcılıkla, toplum genelinde sosyal bütünleşmenin geliştirilmesine, farklı kültürler ve sosyal gruplar arasındaki etkileşimin sağlanmasına, sosyal ağların güçlenmesine katkıda bulunarak *sosyal* alandaki faydalarını gerçekleştirmektedir (Dunnet ve diğ., 2002). Ayrıca, yeşil alanların kentsel mekanın bir parçası olan yeşil alanın ortak kullanımı, toplum genelindeki aidiyet ve sahiplenme duygularının gelişimi yoluyla toplumun kentlileşme sürecini de olumlu yönde etkilemektedir (Akesen 1997).

Yeşil alanların *sağlık* alanındaki faydaları ise, yeşil alanların, toplumun psikolojik ve fiziksel sağlığı üzerindeki olumlu etkilerini kapsamaktadır. Yeşil alanlar, kullanıcılar üzerinde yarattıkları rahatlama, kentten uzaklaşma, doğayla ilişki kurma, hayata karışma gibi duygularla, stresin azaltılmasında ve diğer duygusal bozuklukların giderilmesinde etkili olmaktadır. Diğer yandan yeşil alanlardaki fiziksel aktivite olanaklarının ve doğal peyzaj elemanlarının varlığının fiziksel sağlık üzerinde olumlu etkileri olmaktadır. Yeşil alanların sağlık alanlarındaki toplam faydaları sağlıklı bir toplumsal yapının sağlanması ve genel olarak sağlık masraflarındaki azalma gibi olumlu toplumsal sonuçlar doğurmaktadır (Dunnet ve diğ., 2002).

Yeşil alanların *eğitim* alanındaki faydaları ise, toplum genelinin veya çeşitli sosyal grupların çeşitli alanlarda bilgilendirilmesi sürecine yeşil alanların bir araç olarak katkıda bulunması olarak tanımlanabilir. Yeşil alanlarda öğrencilerin eğitime katkıda bulunmak amacıyla düzenlenen etkinlikler, çocukların ve gençlerin doğayla temas kurması ve bu alandaki bilgilerinin artırılması sürecine katkıda bulunmaktadır. Diğer yandan toplum geneline yönelik kampanyalar, eğitim programları, sanat olayları gibi etkinliklerin de ortak kullanım alanları olan yeşil alanlarda düzenlenmesi, yeşil alanların eğitim alanındaki faydalarına örnek olarak verilebilir (Dunnet ve diğ., 2002).

Yeşil alanların **çevresel faydaları**, sürdürülebilirlik alanındaki katkıları, iklim özelliklerinin ve fiziksel yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve kalitesinin artırılması alanındaki katkıları kapsamında ele alınabilir. Özellikle büyük ölçekli doğal yeşil alanlar, doğal kaynakların sürdürülebilirliği ve biyolojik çeşitliliğin sağlanması ve korunmasında etkili olmakta ve önem taşımaktadır (Dunnet ve diğ., 2002). Diğer yandan, yeşil alanlar iklimsel açıdan kent yaşantısını olumlu yönde etkilemektedir (Yıldızcı, 1982). Kentsel çevrede yer alan yeşil alanlar, beton yapıların ve sert zeminin mikroklima üzerinde yarattığı olumsuz etkiyi azaltmakta, ısı ve rüzgar kontrolünü sağlamaktadır. Özellikle bitkisel peyzaj elemanlarının yoğun olduğu yeşil alanlar, kentin drenaj sistemine olumlu katkıda bulunmakta ve su baskınları, seller gibi çevresel felaketlerin engellenmesinde rol oynamaktadır. Yeşil alanlarda yer alan bitkisel peyzaj elemanları, hava kalitesinin iyileştirilmesinde etkili olmakta, karbondioksit gazının emilimi yoluyla sera etkisi ve küresel ısınmanın önünde olumlu bir faktör olmaktadır (Dunnet ve diğ., 2002). Ayrıca, yeşil alanlarda bitkilerin doğru konumlanması yoluyla kentsel alanlarda gürültünün olumsuz etkilerinin azaltılması sağlanabilmektedir (Eruz, 1988). Diğer yandan, yeşil alanlar kentsel çevre içerisinde farklı kullanımlar arasında yer alarak fiziksel sınırlayıcı/bağlayıcı rolü üstlenmektedir. Yeşil alanların kentsel çevre içerisinde dengeli dağılımının sağlanması yoluyla yapı ve nüfus yoğunluğu düzenlenebilir, kentin gelişimi sınırlandırılabilir veya yönlendirilebilir (Akesen, 1997).

Kentsel çevrenin kalitesini olumlu yönde etkileyen yeşil alanlar, bulundukları kentsel çevrenin ekonomik değerini artırarak **ekonomik fayda** sağlamaktadır. Ayrıca, ekonomik aktivitelerin çeşitliliğine katkıda bulunmakta, turizm faaliyetlerinin gelişiminde etkili olabilmektedir (Dunnet ve diğ., 2002).

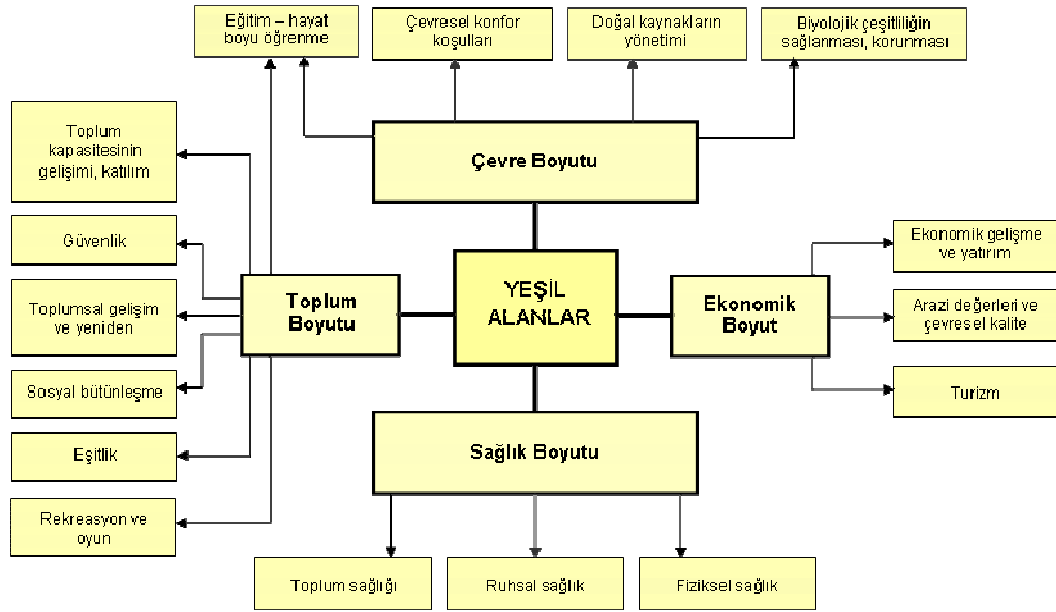
Yeşil alanların tüm faydalarının yaşam kalitesi üzerindeki dolaylı etkisi göz önünde bulundurulduğunda ise, yeşil alanların tüm faydalarını kapsayan ve bütünleyen nitelikteki, yeşil alanların **yaşam kalitesi faydası** tanımlanabilmektedir. Dunnet ve diğ.,(2002), yaşam kalitesi faydası olarak tanımladıkları faydalar kümesinin yeşil

alanların geliştirilmelerine yönelik bir yaklaşım olarak da ele alınabileceğini, bu yaklaşımın kent genelindeki yeşil sistem genelinde, her bir yeşil alan üzerinde ve yeşil alanlar içerisinde yer alan parçalar özelinde uygulanarak, yeşil alanların geliştirilmesine yönelik stratejilerin üretilmesinde kullanılabileceğini belirtmektedir.

2.3.1.2 Yeşil alanlar ve yaşam kalitesi ilişkisi

Yeşil alanların çeşitli işlevleri ve faydaları üzerinden gelişen yeşil alanlar ve yaşam kalitesi ilişkisi, çok boyutlu ve etkileşimli bir ilişkidir. Dolayısıyla, bu ilişki, yeşil alanların işlevlerinden herhangi birine odaklanılarak açıklanabilir.

İskoçya Doğal Miras Komisyonu'nca 2004 yılında hazırlanan "Bağlantıların Kurulması: Yeşil Alanlar ve Yaşam Kalitesi" isimli araştırma raporunda, yeşil alanların yaşam kalitesi ile ilişkisi, yeşil alanların çevre, toplum, sağlık ve ekonomi boyutlarındaki faydaları çerçevesinde çözümlenmiştir (Land Use Consultants, 2004). Yeşil alanlar ve yaşam kalitesine katkıları alanındaki mevcut literatürü ve araştırma projelerini kapsamlı olarak inceleyerek derleyen ve yeşil alanların geliştirilmesine yönelik politika ve strateji önerilerini içeren rapor kapsamında oluşturulan kavramsal çerçeve, Şekil 2.7'de verilmiştir.

Şekil 2.7 : Yeşil alanlar ve yaşam kalitesi ilişkisi – temel kavramlar (Land Use Consultants, 2004).

Yeşil alanların yaşam kalitesi ile ilişkisi **çevre boyutunda** ele alındığında, yeşil alanların ekolojik işlevleri ve çevresel faydalarının önem kazandığı görülmektedir. Yeşil alanlar, ekolojik işlevleri yoluyla hava kalitesinin iyileştirilmesi, su döngüsünün sağlanması, iklimsel ve mikroklimatik koşulların düzenlenmesi, sel türü doğal felaketlerin engellenmesi gibi çevresel faydaları üzerinden yaşam kalitesinin

yükseltilmesinde etkili olmaktadır. Özellikle doğal yeşil alanlara yönelik politika ve uygulamalar, doğal kaynakların yönetimi ve dolayısıyla sürdürülebilirliğin sağlanması ile biyolojik çeşitliliğin sağlanması ve korunması açısından yaşam kalitesi ile ilişkilenebilir. Diğer yandan, yeşil alanların çevresel özelliklerinin taşıdığı eğitim potansiyelinin sağladığı doğayla yakınlaşma ve bilgilenme süreci de yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunmaktadır.

Yeşil alanlar ile yaşam kalitesi ilişkisinin **ekonomik boyutunda** ise, yeşil alanların sunduğu olumlu çevre koşulları ve diğer boyutlara bağlı olarak gelişen yüksek yaşam kalitesi dolayısıyla, yeşil alan çevresinin ekonomik değer kazanması etkili olmaktadır. Bu durum arazi değerleri ve emlak fiyatlarının yükselmesini sağlamaktadır. Diğer yandan yeşil alanlar, ekonomik aktivitelere canlılık ve çeşitlilik kazandırmakta, iş olanaklarını da beraberinde getirerek dolaylı olarak yaşam kalitesinin yükselmesine katkıda bulunmaktadır. Ayrıca, köhnemiş alanlarda, yeşil alanların sosyal işlevlerinin katkısıyla yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik yeniden canlandırma ve yenileme projeleri başarıyla gerçekleştirilebilmekte ve kentsel çevreye ekonomik değer kazandırılabilir.

Yeşil alanların yaşam kalitesi ile ilişkisi **toplum boyutunda** ele alındığında, yeşil alanların toplumsal, psikolojik ve rekreasyonel işlevlerinin ve sağladıkları faydaların yaşam kalitesinin yükseltilmesinde rol oynadığı görülmektedir. Toplum boyutunda ele alındığında, yeşil alanların oluşturulması ve kullanımına temel oluşturan eşitlik ilkesi, kamusal alanın ortak kullanımıyla ortaya çıkan sosyal etkileşim, aidiyet ve sahiplenme duyguları, toplumsal duyarlılık ve katılım reflekslerinin gelişmesi ile toplum genelindeki sosyal bütünleşmeye sağladıkları katkı aracılığıyla yaşam kalitesini olumlu yönde etkilemektedir. Diğer yandan yeşil alanlar, rekreasyonel ve psikolojik işlevleri yoluyla sağladıkları faydalarla, bireysel gelişime katkıda bulunarak yaşam kalitesinin yükseltilmesinde etkili olmaktadır.

Sağlık boyutunda ise, yeşil alanların, sağladıkları faydalar doğrultusunda fiziksel sağlık, ruhsal sağlık ve toplum sağlığının gelişimine katkıda bulunarak yaşam kalitesini olumlu yönde etkiledikleri görülmektedir. Fiziksel sağlık alanında özellikle yeşil alanların rekreasyonel işlevleri ve sağladıkları fiziksel aktivite olanakları ön plana çıkmaktadır. Ruhsal sağlık alanında ise, özellikle psikolojik işlevler etkili olmakta, açık ve doğal alanlarda bulunmak, doğayla temas etmek, stres ve duygu bozukluklarını olumlu yönde etkileyerek yaşam kalitesine katkıda bulunmaktadır. Yeşil alanların fiziksel sağlık ve ruhsal sağlık alanındaki olumlu etkilerinin bütünleşik etkisi ise genel toplum sağlığına olumlu katkılar sağlayarak genel yaşam kalitesinin yükseltilmesinde etkili olmaktadır.

2.3.1.3 Yeşil alan kullanımı ve yaşam kalitesi ilişkisi

Yeşil alan kullanımı ve kullanım sırasında yeşil alanda gerçekleştirilen aktiviteleri konu alan araştırmalar genellikle bu konuları serbest zaman aktiviteleri (leisure) içerisinde ele almaktadır (Llyod ve Auld, 2002). Serbest zaman aktiviteleri, genellikle sosyal boyutu olan, verdiği zevk ve rahatlama duygularıyla tanımlanan ve özünde içgüdüsel motivasyon faktörü yer alan aktivitelerdir. Serbest zaman aktiviteleri kavramı, endüstri toplumlarında iş yükünün azalmasına bağlı olarak boş zamanların oluşmasının yarattığı sosyal problemlerle karşılaşılması sonucunda tanımlanmış ve “serbest zaman aktiviteleri” bir araştırma alanı olarak gelişmiştir. Bu alandaki araştırmaların ilk dönemlerinde, özellikle iş-serbest zaman ilişkisi, serbest zamanların süresi, sosyal sınıflar gibi konulara yoğunlaşmıştır. Son dönemlerde ise serbest zaman aktivitelerinin sosyo-psikolojik bir çerçeve içerisinde ele alınmakta olduğu görülmektedir (Godbey ve diğ., 2005).

Serbest zaman aktiviteleri arasında yer alan yeşil alan kullanımının, serbest zaman aktivitelerini konu alan araştırmalarda önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Yapılan araştırmalarda, serbest zamanlarda gerçekleştirilen bir aktivite olarak tanımlanan yeşil alan kullanımının gerçekleşme özellikleri, kullanımı kısıtlayıcı, motive edici faktörler ve yapısal faktörler ele alınmakta, yeşil alan kullanım düzeyinin artırılması ve kullanım kalitesinin yükseltilmesine yönelik araştırmalar yapılmaktadır (Henderson ve Ainsworth, 2001; Llyod ve Auld, 2002; Godbey ve diğ., 2005).

Yeşil alan kullanımının oluşumu incelendiğinde, öncelikli olarak yeşil alanın yakın çevresini konu alan yeşil alan çevresi özellikleri ve yeşil alana ait yapısal özelliklerin rol oynadığı görülmektedir. Yeşil alan çevresi özellikleri kapsamında, kullanıcının yeşil alana uzaklığı ve yeşil alana erişim özellikleri, yeşil alanın çevresindeki diğer yeşil alanlara göre konumu gibi özellikler rol oynamaktadır. Yeşil alanın büyüklüğü, türü, fiziksel özellikleri ve estetik özellikleri, sunduğu aktivite olanakları gibi faktörler ise yeşil alanın diğer yapısal özelliklerini oluşturmakta ve yeşil alan kullanımının oluşumunda önem taşımaktadır (More, 1989). Godbey ve diğ.’nin (2005), yeşil alan kullanımına yönelik teorik araştırmalarında, kullanımda etkili olan faktörler arasında sosyal faktörler ve yönetsel faktörlere de yer vermiş olduğu görülmektedir. Yeşil alanın sosyal çevresinin özellikleri, sosyal gruplar ve bu gruplar arasındaki etkileşim özellikleri, yeşil alan kullanımının oluşumunda rol oynamaktadır. Yeşil alan kullanıcısı olan farklı sosyal gruplar veya farklı kullanım amaç ve alışkanlıkları arasındaki çatışmaların, yeşil alan kullanımını kısıtlayıcı faktörler olduğu görülmüştür. Yeşil alan kullanımının oluşumunda sosyal boyutta etkili olan bir diğer unsur ise, kalabalıklıktır. Yeşil alanın kullanıcılar tarafından kalabalık olarak algılanması, güvenlik algısının düşmesine neden olabileceği gibi yeterince kalabalık olmaması da yeşil alanın kullanıcılar tarafından

güvenlik açısından olumsuz algılanabilmesine sebep olmaktadır. Yönetmelik boyuttaki faktörler ise yeşil alanın çevresel kalitesini ve yeşil alan kullanımının kalitesini etkileyen faktörler olup kullanımın oluşumunda rol oynamaktadır. Bu kapsamda ele alınabilecek faktörler, yeşil alanın bakımı, yönetim ve işletimi ile yeşil alanın güvenliğine yönelik önlemlerdir (Godbey ve diğ., 2005).

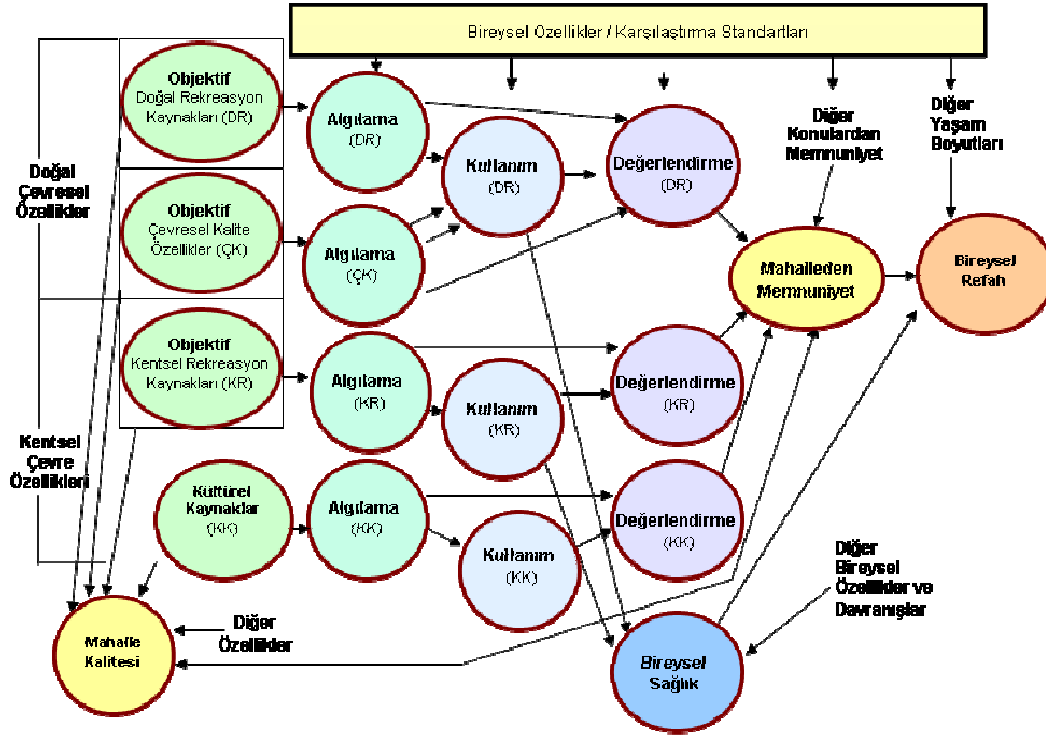
Yeşil alan kullanımında etkili olan bir diğer boyut ise, kullanıcılara ve potansiyel kullanıcılara ilişkin özellikler kapsamında gelişmektedir. Kullanıcıların ve potansiyel kullanıcıların yaşı, cinsiyeti, etnik kökeni, sosyo-ekonomik statüsü, yeşil alan kullanımından ve yeşil alanlardan beklentileri, kullanımın oluşumunda rol oynamaktadır. Diğer yandan, kullanıcıların ve potansiyel kullanıcıların yeşil alanlara ilişkin algısal değerlendirmeleri ve memnuniyetleri de kullanımın oluşumunda önem taşımaktadır (Bedimo-Rung ve diğ., 2005). Potansiyel kullanıcılarda, yeşil alana ilişkin olumlu bir izlenimin oluşması açısından önem taşıyan faktörler, yeşil alana erişebilirlik, yeşil alanın potansiyel kullanıcının bilişsel sisteminde yer alması, kullanıcının ilgi alanına giren özelliklere sahip olması, yeşil alanda yer alan doğal peyzaj elemanlarının niteliği, yeşil alanın bakımı, büyüklüğü ve gerek yeşil alan içerisindeki gerekse de yakın çevresindeki güvenlik düzeyidir (More, 1989). Yeşil alan kullanımında mekanda geçirilen önceki deneyimlerin önemi de vurgulanmakta, önceki deneyimlerin mekanla birey arasında gelişen aidiyet ve sahiplenme duygularını geliştirdiği ve bu duyguların bireysel tercihlerde rol oynadığı belirtilmektedir (Fischwick ve Wining, 1992). Gold (1972) ise, yeşil alanları konu alan araştırmaların daha çok kullanıma odaklandığını, kullanımı engelleyen faktörlerin ise yeterince incelenmediğini belirtmektedir. Gold (1972), yeşil alanların kullanılmama sebeplerini kullanıcı eğilimleri, sosyal sınırlayıcılar, önceki deneyimler, yeşil alanlarla yarışan alternatif aktivite olanaklarının varlığı ve kullanıcı memnuniyetinin düşük olması olarak tanımlamaktadır. Diğer yandan yeşil alanın konumu, olumsuz erişim özellikleri, yeşil alandaki olumsuz fiziksel çevre özelliklerinin ve yeşil alanda bireysel beklentilere yönelik programların yer almaması, olumsuz bakım ve yönetim özellikleri de yeşil alanların kullanımını engelleyici faktörler arasında yer almaktadır (Gold, 1972).

Yeşil alanların yaşam kalitesi ile ilişkisi, yeşil alanların işlevleri ve sağladıkları faydalar üzerinden gelişmektedir. Yeşil alan kullanımında ise, özellikle rekreasyonel işlevler ve toplumsal işlevler ön plana çıkmakta ve yeşil alan kullanımının yaşam kalitesi ile ilişkisinde bu işlevler diğer işlevlere kıyasla daha etkili olmaktadır. Yeşil alan kullanımında, yeşil alanların rekreasyonel ve toplumsal işlevlerinin değerlendirilmesiyle, yaşam kalitesi göstergeleriyle ilişkili olan güvenlik ve sağlık alanları ile sosyal alanda faydalar ortaya çıkmakta ve bu alanlar üzerinden yaşam kalitesine katkı sağlanmaktadır. Yeşil alan kullanımında güvenlik, iki boyutta gelişmektedir. Gerek yeşil alan çevresinde gerekse de yeşil alanda, güvenlik düzeyinin düşük veya güvenlik algısının olumsuz olması, yeşil alan kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir. Diğer yandan yeşil alan kullanımının yüksek düzeyde olması, kullanıcılar ve potansiyel kullanıcılar arasında aidiyet ve sahiplenme duygularının gelişimini sağlayarak, gerek yeşil alanda gerekse de çevresindeki güvenlik düzeyini ve güvenliğe ilişkin algısal değerlendirmeleri olumlu yönde etkilemekte ve yaşam kalitesine güvenlik göstergesi üzerinden katkıda bulunmaktadır (Godbey ve diğ., 2005).

Yeşil alan kullanımının yaşam kalitesi ile sağlık alanı ve sosyal alanlardaki ilişkisi ise, bu çalışmanın kapsamını oluşturması sebebiyle ilerleyen bölümlerde, ilgili başlıklar altında incelenmektedir.

Serbest zamanlarda gerçekleştirilen aktivitelerin ve yaşam kalitesi ile ilişkilerinin değerlendirilmesinde, “aktivitenin gerçekleştirilme sıklığı”, “aktiviteye karşı tutum” ve “aktivitenin katılımcıda yarattığı duygusal etki” ana başlıkları altında olmak üzere, farklı alanlardaki göstergelerin ele alındığı belirtilmektedir (Llyod ve Auld, 2002). Yapılan araştırmalar her bir gösterge grubunun birbirleriyle ilişkili olarak geliştiğini göstermektedir. Sözcüme, serbest zaman aktivitelerine karşı tutum olarak tanımlanan serbest zamanlarda gerçekleştirilen aktivitelere verilen önem ve beklentilerin, gerek aktivitenin gerçekleştirilme sıklığı gerekse de aktiviteden memnuniyet üzerinde olumlu etkisi olmaktadır (Ragheb ve Tate, 1993). Russel (1990), serbest zaman aktivitelerinden memnuniyetin yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin, aktivitenin gerçekleştirilme sıklığına kıyasla daha güçlü olduğunu saptamıştır. Aynı çalışmada belirtildiği üzere, aktivitelere katılımın yaşam kalitesine etkisi, aktivitelerden memnuniyet üzerinden ve dolaylı olarak gerçekleşmektedir. Serbest zaman aktivitelerinden memnuniyet ise yaşam kalitesinin başlıca göstergelerinden biri olmaktadır. Marans ve Mohai'nin (1991) modelinde ise, rekreasyon kaynaklarının bireysel refah, mahalle çevresi kalitesi ve bireysel sağlık konularıyla ilişkisi açıklanmaktadır. Modelde sırasıyla rekreasyon kaynaklarının algılanması, kullanımı ve değerlendirilmesi aşamalarının gerçekleştiği, bu aşamaların sonucunda ise

memnuniyet ve bireysel refahın olduğu görülmektedir. Rekreasyon kaynaklarının objektif özellikleri mahalle çevresi kalitesini doğrudan etkilerken bu kaynakların algılanması, kullanımı ve değerlendirilmesi sonucu oluşan memnuniyet de yine mahalle çevresi kalitesini etkilemektedir. Diğer yandan rekreasyon kaynaklarının kullanımı bireysel sağlığı etkileyerek bu etkileşim üzerinden de dolaylı olarak bireysel refaha katkıda bulunmaktadır (Şekil 2.8).

Şekil 2.8 : Rekreasyon kaynakları ve memnuniyet, bireysel refah, bireysel sağlık ilişkisi (Marans ve Mohai, 1991).

2.3.2 Sosyal bütünleşme

Sosyal bütünleşme, toplum genelinde, farklı düzeylerdeki her bir birimin uyum içerisinde ve tutarlı işleyişi, dayanışması ve birbirini tamamlamasıdır (UNRISD, 1994) (Berger-Schmitt, 2002). Sosyal bütünleşme süreci, toplumdaki tekil elemanların birbirleriyle ilişki içerisinde olarak toplumsal yapılar oluşturmaları, tekil elemanların ilişki ağlarına katılarak var olan yapılara entegre olması ve oluşan toplumsal yapıların bir sistem içerisinde işlerlik kazanması olarak tanımlanabilir. Sosyal bütünleşme düzeyi ise toplumsal sistem içerisindeki ilişkilerin tutarlık, ortaklaşalık ve kapsayıcılık düzeyini tanımlamaktadır. Sosyal bütünleşme düzeyi yüksek olan toplumlarda bireyler farklı düzeylerdeki sistemlere entegre olabilir, sistemler içerisinde anlamlı ilişkiler üretebilir ve böylelikle bilinçli ve ortaklaşa hareket edebilen, toplumsal sistemler içerisinde rol alarak kendini ifade edebilen bireyler oluşabilir (EUROFOUND, 2006b). Sosyal bütünleşme düzeyi ve yapısı, toplumların organize olma biçimleri, bireylerin

davranışlarını şekillendiren toplumsal değerler ve kurallar sistemleri ve toplum genelinde yetkinin ve refahın üretim biçimleri ve dağılımına bağlı olarak gelişmekte ve farklılık göstermektedir. Günümüzde sosyal bütünleşme kavramına verilen önemin giderek artmasının küreselleşme süreciyle ilişkili olduğu söylenebilir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte iletişim ve yer değiştirme olanaklarının artması ve ekonomik ve coğrafi bütünleşmenin yaşanması, ekonomik rekabetin artması, bir yandan yaşam standartlarının yükselmesini sağlarken diğer yandan da uluslar arası alanda bölgesel eşitsizliklerin yaşanmasına, söz konusu eşitsizliklerin de toplumsal hayata yansımaya sebep olmuştur (UNRISD, 1994).

Sosyal bütünleşme, tek bir boyuta indirgenemeyecek nitelikteki karmaşık bir yapıya sahiptir. Sosyal bütünleşmeyi konu alan araştırmalarda, sosyal bütünleşmenin başlıca bileşenleri, güçlü sosyal ilişkiler ve sosyal ağlar, topluma aidiyet duygusu, ortak değerler, toplum bireyleri arasındaki güven duygusu ve fırsat eşitliği olarak tanımlanmaktadır (Berger-Schmitt, 2002). Sosyal bütünleşmenin ele alınışında farklı temel anlayışların söz konusu olduğu söylenebilir. Yaşam olanaklarının çeşitlendirilip geliştirilmesi, mekansal ve sosyal gruplar arasındaki farklılıklar gözetilmeksizin eşit olanakların sağlanabilmesini ifade eden eşitlik kavramı sosyal bütünleşmenin incelenmesi bakımından önem taşımaktadır. Eşitlik kavramı, hizmet sunumlarına erişim ve faydalanmada eşit fırsatların oluşturulmasını ve kamusal hayata katılımın kısıtlanmamasını öngörmektedir (UNRISD, 1994; Lloyd ve Auld, 2003). Ulusal, uluslar arası bölgesel veya yerel ölçeklerde ortak kimliklerin yaratılması, paylaşılan değerlerin yaygınlaştırılması, toplum genelinde dayanışmanın sağlanması ve güven duygusunun yaratılarak şiddet ve suç gibi olumsuz sosyal davranışların önüne geçilmesi ise sosyal bütünleşmenin incelenmesinde geçerli olan bir diğer yaklaşımdır. Özellikle bu iki anlayışta ele alınan sosyal bütünleşmenin Avrupa Birliği veya Birleşmiş Milletler gibi uluslar arası oluşumların başlıca politika hedefleri arasında yer aldığı söylenebilir (UNRISD, 1994).

Sosyal bütünleşme, yapısal, kültürel, kimlik oluşturma ve etkileşimli olmak üzere dört ana boyutta ele alınabilir. En üst düzeydeki ulusal boyutta gerçekleşen yapısal bütünleşme, toplumun temelini oluşturan kurumlarla bütünleşme, ekonomik sistem, işgücü pazarı, eğitim, barınma, sağlık sistemleri ve siyaset alanı ile yurttaşlık alanlarında rol alabilme, bu alanlarda temel haklara sahip olabilme düzeyleri ile ölçülebilir. Kültürel bütünleşme, bilişsel, davranışsal sistemlerin ve eğilimlerin genel kültürel yapıya dahil olabilme düzeyidir. Kimlik oluşturmaya yönelik bütünleşme, içinde yaşanan topluma aidiyet duygusunun düzeyi ile ölçülebilir ve bu boyutun, toplumsal sistemlere katılımı takiben oluştuğu söylenebilir. Etkileşimli bütünleşme ise sosyal ağlar, ortaklıklar, gönüllüğe dayalı eylemsel yapılar içerisinde varolma ve rol alma düzeyi ile ölçülebilir (EUROFOUND, 2004a).

Sosyal bütünleşmeye temel olan sosyal ilişkiler, toplumdaki bireyler arasındaki bağlar ve bağlantıların toplamı olarak ifade edilebilen sosyal ağlar üzerinden gelişmektedir. Blau (1960), bireyler arasındaki sosyal çekimler sonucu gelişen bağların önemini toplumu ve toplumsal grupları insan yığınlarından farklı kılan başlıca unsur olarak ifade etmektedir. Bir bireyi çevreleyen sosyal ilişkilerin tamamı olarak da tanımlanabilen (McNeill ve diğ., 2006; Schwarzer ve diğ., 2004) sosyal ağlar, sosyal ilişkilerin yapısal özelliklerini oluşturmaktadır. Sosyal ağlar, farklı düzeylerde ele alınabilmektedir. Mikro düzeydeki sosyal ağlar arasında, aile ilişkileri, mahalle arkadaşlıkları ve komşuluklar yer almaktadır. Bu düzeydeki sosyal ağların işlevi, daha çok temel destek ve temel güvenlik duygusunun oluşturulması olarak tanımlanabilir. Diğer bir düzeydeki ağlar ise okul, iş ve diğer kurumsal yapılar üzerinden geliştirilen ağlardır. Makro düzeyde ise politik ve ekonomik yapının sunduğu ve bireylerin yaşam olanaklarını şekillendirir nitelikteki sosyal ağlar gelişmektedir (UNRISD, 1994).

Sosyal ağlar çeşitli yapısal özellikleri ve ağları oluşturan bağların nitelikleri üzerinden değerlendirilmektedir. Sosyal ağların yapısal özellikleri olarak, ağda yer alan birey sayısının tanımlayan *büyüklik*; ağdaki bireylerin birbirini tanıma düzeyleri, ilişki süresi ve ilişki sıklığını tanımlayan *yoğunluk*, her bir bağın içerdiği ilişki sayısını tanımlayan *çeşitlilik* ve ağdaki bireylerin ortak değerlere ve özelliklere sahip olmasını ifade eden *homojenlik* gibi özellikler ele alınmaktadır. Sosyal ağların içeriğini oluşturan bağların özellikleri kapsamında ise bağı tanımlayan karşılıklı işlev sayısı ve bireylerin birbirlerine ilişkin duygularının kuvvetliliğini ifade eden *şiddet*, bireylerin birbirlerini tanıdıkları zaman dilimini ifade eden *süre*, bir bağın hizmet ettiği işlev sayısını ifade eden *çok boyutluluk* özelliği, bireylerin aldıkları ve verdikleri desteğin ilişkisini ifade eden *karşılıklılık*, bireylerin birbirleriyle temaslarını tanımlayan *sıklık* özellikleri ele alınmaktadır (Mitchell ve Tricket, 1980; Campbell ve Lee, 1992).

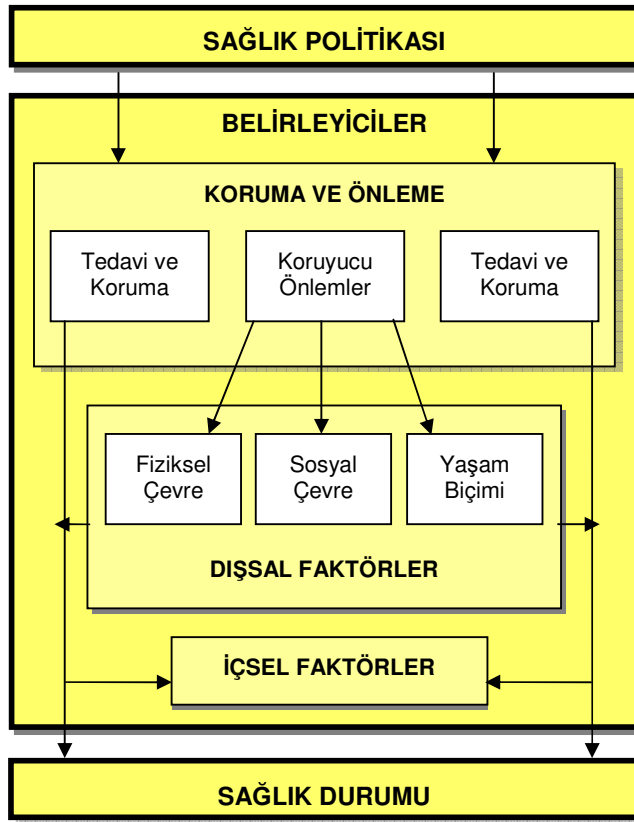
Sosyal ağların gelişiminde bireylerin sosyalleşme ihtiyacı ve ağlar üzerinden sağlanan sosyal destek belirleyici olmaktadır. Sosyal ilişkilerin yapısına bağlı olarak gelişen ve sosyal ilişkilerin işlevsel özelliklerinden olan sosyal destek (Due ve diğ., 1999), sosyal ağlarda yer alan bireylerin birbirlerine sağladıkları kaynaklardır (McNeill ve diğ., 2006). Sosyal ağlar üzerinden gelişen ilişkilerin işlevleri ve kalitesi olarak tanımlanan sosyal destek, sosyal bütünleşme açısından önem taşımaktadır. Sosyal destek, somut kaynakların değiş-tokuşunu tanımlayan *araçsal destek*, tavsiye ve fikir alışverişi gibi ilişkileri kapsayan *bilgisel destek* ile *duygusal destek* ve *ekonomik destek* olmak üzere 4 grup içerisinde sınıflandırılabilir. Sosyal desteğe duyulan ihtiyaç ve sosyal desteğin algılanma ve elde edilme düzeyleri toplumların sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerine göre farklılık gösterebilmektedir (Due ve diğ., 1999). Sosyal ağların gelişiminde etkili olan bir diğer unsur ise yeterli zamanın varlığıdır (Campbell ve Lee, 1992).

Günümüzde, özellikle büyük kentlerde sosyal ağların mekansal sınırların ötesinde geliştiği görülmekle birlikte özellikle mahalle yerleşimlerinde gelişen yerel ağların da önemine dikkat çekilmekte ve aynı mahallede yaşayanların birbirleriyle kurduğu ilişkiler sosyal bütünleşmenin önemli bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir. Mahallelerde, mekana bağlı olarak fiziksel ve sosyal koşullar çerçevesinde gelişen ortak deneyimler, ortak problemlere çözüm geliştirme ihtiyacı ve bilişsel kaynaklar, mekan temelli sosyal ağların kuvvetlenmesini sağlamakta, diğer yandan gelişen sosyal ağlar üzerinden mekana yeni anlamlar yüklenmekte ve yaşayanların bağlılık ve aidiyet duyguları kuvvetlenmektedir (Campbell ve Lee, 1992). Mahalle temelli sosyal ağların daha çok araçsal ve duygusal destek niteliği taşıdığı belirtilmektedir. Mahallelerde gelişen sosyal ağlarda, mahallede yaşayanların sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri ile mahallede yaşama süresi gibi faktörler etkili olmaktadır. Mahallelerde gelişen sosyal ağlar, fiziksel mekan sınırlayıcıları ve finansal sınırlayıcılara bağlı olmadan gelişebildiği için özellikle kadınlar, gençler, yaşlılar ve düşük gelir grubundakiler için etkili olmaktadır. Mahallelerde gelişen sosyal ağlarda yeterli zaman faktörünün de etkili olduğu belirtilmektedir. Yakın çevre içerisinde kurulan ağlar daha az zaman talep ettiği için özellikle kadınların kurduğu sosyal ağların çeşitlilik özelliği gelişmektedir (Campbell ve Lee, 1992). Sosyal ilişkilerin işlevsel özellikleri arasında yer alan sosyal baskı konusu ise sosyal ağları oluşturan bireyler arasındaki çelişkiler ve beklentilerle ortaya çıkmaktadır (Due ve diğ., 1999).

Toplumlar modernleştikçe ve ekonomik açıdan geliştikçe, toplumların temel ihtiyaçları karşılanmakta, bireylerin maddi kaynaklar üzerindeki kontrolü giderek önem kaybetmekte, buna karşın, maddi olmayan kaynaklar ve dolayısıyla sosyal bütünleşme düzeyi, toplumların bireysel refahı ve yaşam kaliteleri bakımından daha önemli olmaktadır. Sosyal bütünleşme yaşam kalitesinin oluşumunda, gerek kaynakların dağılımındaki eşitsizliklerin giderilmesi, gerekse de sosyal ağların işlevliliği ve sosyal desteğin sağlanması bakımından rol oynamaktadır. Bu sebeple sosyal ilişkileri destekleyecek toplumsal yapının oluşturulması, iş ve özel yaşam dengesinin kurularak bireylerin sosyal bütünleşmeye yönelik aktivitelere katılımının sağlanması ve toplum genelindeki toplumsal sistemlere güvenin artırılması yönünde politikaların gerekliliği vurgulanmaktadır (Böhnke ve Kohler, 2008; EUROFOUND, 2006b). Bununla birlikte, araştırma sonuçları sosyal bütünleşmenin yaşam memnuniyeti ve bireysel refah üzerinde de olumlu etkileri olduğunu göstermektedir (EUROFOUND, 2003; Grzeskowiak ve diğ., 2003; EUROFOUND, 2005).

2.3.3 Sağlık

Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 1999), sağlık kavramını fiziksel, ruhsal ve sosyal yönlerden bütüncül iyi olma hali olarak tanımlamaktadır. Gerek bireysel sağlık gerekse de toplumsal sağlık, yaşam kalitesinin önemli göstergelerinden biri olarak ele alınmakta ve yaşam kalitesi araştırmalarına konu edilmektedir. Pek çok araştırma ise sağlığa ilişkin objektif ve sübjektif göstergelerin yaşam kalitesini ve bireysel refahı etkilediğini göstermektedir (Michalos ve diğ., 2000; EUROFOUND, 2003; EUROFOUND, 2004b). Sağlık farklı boyutlardaki çeşitli faktörlerin etkisi altında oluşmaktadır. Çok sayıdaki çalışmada sağlığın oluşumunda rol oynayan faktörler ele alınmış ve açıklanmaya çalışılmıştır. Temel olarak sağlığın oluşumunda rol oynayan faktörler dışsal ve içsel faktörler olmak üzere iki ana grup içerisinde ele alınabilir.

Şekil 2.9 : Sağlık durumunun belirleyicileri – kavramsal model (Ruwaard ve Kramers, 1998).

Ruwaard ve Kramers (1998), dışsal faktörleri fiziksel çevre, sosyal çevre ve yaşam biçimi grupları içerisinde tanımlamaktadır. Fiziksel çevre faktörleri arasında dış ve iç mekanların sıcaklıkları, hava kalitesi, gürültü gibi fiziksel özellikleri yer almaktadır. Yine bu kapsamda, yaşanılan çevrenin yapılaşma yoğunluğu, açık ve kapalı alan dengesi, yeşil alanların varlığı ve bu alanlara erişimin sağlığın oluşumunda rol oynadığı belirtilmektedir. Dışsal faktörlerin kendi aralarındaki etkileşimleri de sağlığın

oluşumunda etkili olmakta ve sağlık düzeyini belirlemektedir. Yaşam biçimine ilişkin belirleyiciler hem fiziksel çevre hem de sosyal çevreye ilişkin koşullardan etkilenmekte, fiziksel çevrenin kalitesi, özellikle mahalle ölçeğindeki sosyal çevrenin bütünleşme düzeyi ve güvenlik faktörleri yaşam biçimini şekillendirmektedir. Sağlığın oluşumunda etkili olan yaşam biçimine ilişkin faktörler ise sigara ve içki kullanma alışkanlıkları, beslenme alışkanlıkları ve fiziksel aktivite düzeyi olarak tanımlanmaktadır (de Hollander ve Staatsen, 2003) (Şekil 2.9).

Günümüzde kamusal sağlığa ilişkin temel değerler uzun ömür beklentisinden sağlıklı bir yaşamın sağlanması yönünde gelişmiş, sağlık politikalarının temel hedefi fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlık kısıtlarının mümkün olduğunca geç yaşlara ötelenerek yaşam kalitesinin bu yönden yükseltilmesi haline gelmiştir. Bu hedeften hareketle sağlık politikaları bütüncül bir yaklaşım içerisinde sağlığın farklı alanlardaki temel belirleyicilerini ele almakta, bu kapsamda bireysel sağlık davranışlarının değiştirilmesi ve yönlendirilmesi kadar fiziksel ve sosyal çevrelerin de olumlu sağlık koşullarını sağlayacak doğrultuda düzenlenmesine önem verilmektedir (de Hollander ve Staatsen, 2003).

2.3.4 Yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık göstergeleri arasındaki ilişkiler

Bu bölüme kadar incelenmiş olan literatürden de anlaşılacağı gibi, yaşam kalitesinin önem taşıyan belirleyicileri arasında yer alan yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık konuları kendi aralarında da etkileşim içerisinde ve her bir konu bir diğerini etkilemektedir. Yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık konuları arasındaki ilişkileri özel olarak inceleyen, her bir konu arasındaki ilişki biçimlerini çözümlemeyi veya ölçmeyi amaçlayan pek çok araştırma bulunmaktadır. Yeşil alanların sosyal bütünleşme ve sağlık üzerindeki etkisine, yeşil alanların işlevleri, faydaları ve yaşam kalitesi ile ilişkisinin ele alındığı bölümde kısaca değinilmiştir. Bu bölümde ise söz konusu ilişkiler ayrıntılı olarak incelenmekte ve her üç konunun kesişiminde yer alan fiziksel aktivite konusu ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Yeşil alanların sosyal bütünleşmeye katkısı, yeşil alanların sosyal alandaki faydaları aracılığıyla ortaya çıkmaktadır (Dunnet ve diğ., 2002). Günümüzde yeşil alanlar, farklı ihtiyaçların, eğilimlerin karşılandığı, farklı ifade biçimlerinin bir arada yaşandığı birleşme ve kaynaşma alanları olarak algılanmakta ve işlevlendirilmektedir. Özellikle batı toplumlarında yeşil alanlar yaşlılar, gençler, kadınlar, engelliler gibi sosyal grupların sosyal sisteme entegre olabilmeleri yönünde birer kaynak olarak ele alınmaktadır (Thompson, 2002). Bu yaklaşım doğrultusunda yeşil alanların sosyal bütünleşmeye katkısının öncelikli olarak sosyal bütünleşmenin eşitlik ilkesi üzerinden gerçekleştiği söylenebilir. Eşitlik ilkesi doğrultusunda yeşil alanların mekansal olarak

dengeli ve adil dağılımının sağlanması, kullanım hakkının tüm sosyal gruplar için koşulsuz olması sosyal bütünleşmenin eşitlik ilkesine katkıda bulunmaktadır (Llyod ve Auld, 2002). Ayrıca, yeşil alanın ortak kullanımı toplum bilincinin oluşmasını, yeşil alanda kolektif aktivitelerin gerçekleşmesi ise toplumsal olaylara duyarlılığın artmasına ve toplumsal katılımın gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

Diğer yandan, kullanıcılar arasında sosyal etkileşimin olduğu mekanlar olan yeşil alanlar, sağladıkları sosyal etkileşim süreciyle farklı sosyal gruplar için karşılaşma, farklı anlamlar ve yaklaşımlarla tanışma mekanı olmaktadır. Yeşil alan kullanımı boyunca, farklı yaşam tarzları ve kültürler arasında gerçekleşecek etkileşim farklı gruplar arasında tolerans ve uyum gibi özelliklerin gelişmesini sağlamaktadır. Etkileşim sürecinde, çeşitli davranış özellikleri bireyler arasında modellenebilmektedir. Bu durum, sağlıklı sosyal ve çevresel koşulların oluşumu açısından örnek olabilecek davranışların toplum genelinde yayılmasına, diğer yandan kötü örnek olarak tanımlanabilecek davranışların toplum içerisinde değerlendirilmesi ve tartışmaya açılması yoluyla, söz konusu davranışların sosyal etkileşimin etkinliği ölçüsünde davranış sahibi bireyler tarafından yeniden yapılandırılmasına zemin hazırlamaktadır. Bu süreç ise toplum genelinde sosyal bütünleşmenin sağlanmasında etkili olmaktadır. Diğer yandan yeşil alanlarda bir araya gelen bireyler arasındaki paylaşım ise sosyal ilişkilerin ve sosyal ağların gelişimini sağlamaktadır. (Bedimo-Rung ve diğ., 2005).

Yeşil alanların sağlık alanındaki faydaları olarak tanımlanan etkileri ise yeşil alanların sağlık üzerindeki olumlu etkisini oluşturmaktadır. Yeşil alanlar ruhsal, fiziksel ve toplumsal sağlık alanlarında olumlu katkılarda bulunmaktadır. Ruhsal sağlık alanında yeşil alanların özellikle psikolojik işlevleri etkili olmakta, açık ve doğal alanlarda bulunmak, doğayla temas içerisinde olmak stres ve diğer duygusal bozuklukları olumlu yönde etkilemektedir. Fiziksel sağlık alanında ise yeşil alanların özellikle rekreasyonel işlevleri ve fiziksel aktivite olanakları etkili olmaktadır. Yeşil alanların ruhsal ve fiziksel sağlık alanlarındaki bütünleşik etkisi ile çevresel faydaları ise toplumsal sağlığı olumlu yönde etkilemektedir (Dunnet ve diğ., 2002). Araştırma sonuçları yeşil alana uzaklık ve yeşil alan kullanımı ile sağlık düzeyi arasında yüksek bir ilişki olduğunu, bu ilişkinin konut alanları içinde yer alan yeşil alanlar dikkate alındığında daha da yükseldiğini göstermektedir (Nielsen ve Hansen, 2007).

Sosyal bütünleşme ile sağlık konuları arasındaki ilişkinin önem taşıdığı ve pek çok araştırmada ele alındığı görülmektedir. Sosyal bütünleşmenin temelini oluşturan sosyal ağlar ve ağlar üzerinden gelişen sosyal ilişkilerin ve sosyal çevrenin sağlık üzerindeki etkisi genel olarak kabul edilmiş ve pek çok kez vurgulanmıştır (Seeman, 1996; Berkman ve diğ., 2000; Gracia ve Herrero, 2004; McNeill ve diğ., 2006). Sosyal

ilişkilerin sağlık üzerindeki etkisinin incelenmesi, Durkheim'in 1897 tarihinde yayımlanan ve sosyal bütünleşmenin intihara bağlı ölüm oranlarına etkisini ele aldığı araştırmasına kadar uzanmaktadır (Berkman ve diğ., 2000). Kushner ve Sterk'in (2005) belirttiği üzere, Durkheim, modern yaşantıyı azalan doğum oranları, yabancılaşma, cinsiyete dayalı roller arasında gelişen gerilim gibi unsurlarla tanımlamakta, modernizasyon ve kentleşme süreçlerinin sosyal bütünleşmeyi azalttığını, modern yaşantının bu özelliklerinin sağlık üzerinde olumsuz etkilerinin olduğunu savunmakta ve yükselen intihar oranlarını da bu gelişmelerin bir göstergesi olarak sunmaktaydı. Durkheim (1897), intiharın toplumla zayıf ilişkiler ve bağlar kuranlar arasında daha yaygın olduğunu tespit etmiş ve bu bulgudan hareketle sosyal bütünleşme düzeyi düşük toplumlarda intiharın daha yaygın olduğunu belirterek bireysel patolojinin sosyal dinamiklerin bir sonucu olduğunu vurgulamıştır. Durkheim'a göre sosyal bütünleşme ile sağlanan sosyal ilişkiler ve aile ilişkileri bireyin kendisine zarar verici davranışlarını önleyebilir niteliktedir, dolayısıyla sosyal bütünleşme sağlık açısından koruyucu özelliكتedir (Kushner ve Sterk, 2005).

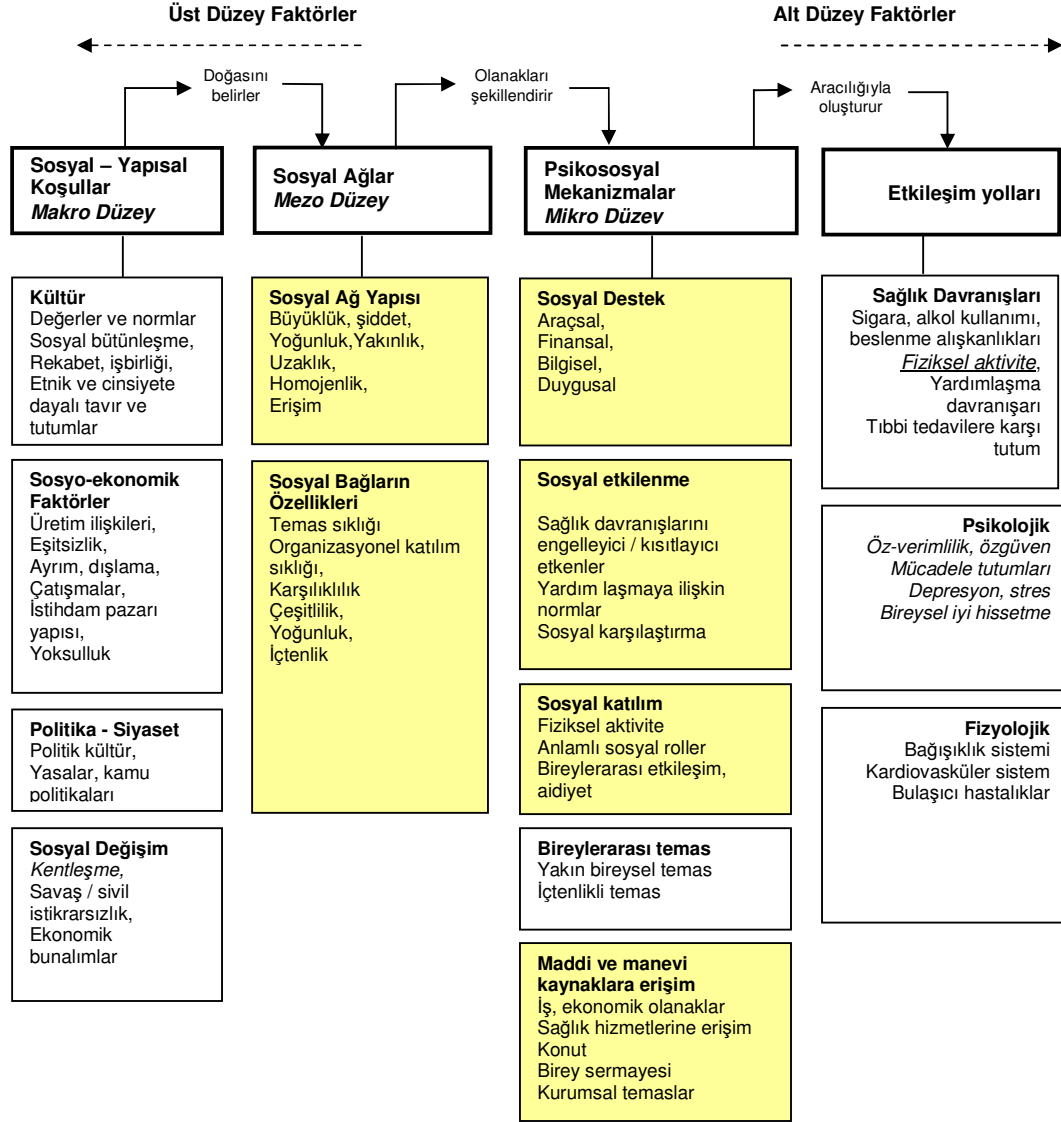
McNeill ve diğ. (2006), sosyal bütünleşme düzeyinin düşük olmasının sosyal strese ve beraberinde fiziksel sağlık üzerinde olumsuz gelişmelere sebep olduğunu belirtmektedir. Gracia ve Herrero (2004) ise araştırmalarında bireysel değerlendirmeler doğrultusunda belirledikleri depresyon ve stres gibi ruhsal rahatsızlık belirtilerinin sosyal bütünleşme düzeyi ile ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. McNeill ve diğ. (2006), sağlık üzerinde etkili olan sosyal çevre özelliklerini, kişiler arası ilişkileri kapsayan sosyal ağlar, sosyal ağlar üzerinden gelişen sosyal destek, sosyo-ekonomik yapıya dayalı sosyal eşitsizlikler ve mahalle topluluğunun özellikleri boyutlarında ele almakta ve söz konusu boyutların birbirleriyle ilişkili olduğunu ve ortak etkilerinin sağlık ve bireysel sağlık davranışlarını etkilediğini belirtmektedir. Schwarzer ve diğ. (2004), sosyal bütünleşme düzeyi düşük olanlar arasında olumsuz sağlık göstergelerinin yaygın olduğunu belirterek, sosyal bütünleşmenin hastalıklar karşısında engelleyici olma özelliğini ve iyileşme süreçlerine katkıda bulunma özelliğini vurgulamaktadır.

Berkman ve diğ. (2000), sosyal ağlar üzerinden sağlanan sosyal desteğin fiziksel ve ruhsal sağlığı etkileyen önemli mekanizma olduğunu belirtmektedir. McNeill ve diğ. (2006) sosyal çevre özelliklerine bağlı olarak gelişen sosyal ilişkiler üzerinden alınan sosyal desteğin stresi azaltmada, sağlık açısından olumsuz davranışları engellemede ve olumlu davranışların ise yaygınlaşmasında etkili olduğunu belirtmektedir. Gracia ve Herrero (2004) ise, sosyal desteğe ilişkin olumlu değerlendirmelerin toplumsal yaşantıya katılım, aidiyet ve kimlik oluşturma ile tanımlanan sosyal bütünleşme düzeyiyle de olumlu ilişki içinde olduğu ve sosyal destek hissedenlerin toplumsal yaşantıya katılımında daha hevesli olduklarını belirlemişlerdir. Diener ve Oishi (2005),

sosyal ilişkiler ve bu ilişkiler aracılığıyla sağlanan sosyal desteğin bireylerin temel ihtiyaçları arasında yer aldığını vurgulayarak bu unsurların bireyler için salt olumlu ruhsal ve duygusal bir ortam yaratmakla kalmadığını, aynı zamanda bireylere dönüştürücü ve yapıcı bir güç verdiğini, bireyleri olumlu ve verimli eylemlere yönlendirirken olumsuz stres faktörlerinin de ortadan kaldırılmasına katkıda bulunduğunu belirtmiştir. Seeman (1996) ise, sosyal desteğin ruhsal sağlık üzerindeki olumlu etkilerinin fiziksel hastalıklar açısından da koruyucu olduğunu belirterek sosyal desteğin koruyucu ve önleyici etkilerini vurgulamıştır. Schwarzer ve diğ. (2004), sosyal desteğin sağlığı etkilediği mekanizmaları kalp ve damar rahatsızlıkları, bağışıklık sistemi gibi unsurları kapsayan fizyolojik yollar, stres, depresyon, yalnızlık gibi unsurları içeren psikolojik yollar ve sigara, alkol kullanımı gibi olumsuz sağlık davranışları ile fiziksel aktiviteyi içeren davranışsal yollar olarak tanımlamıştır.

Bununla birlikte Berkman ve diğ. (2000), sosyal destek haricinde sosyal ilişkilerin sağlığı etkileyen başka mekanizmaları da olduğunu belirtmektedir. Söz konusu mekanizmaların tanımlanabilmesi amacıyla Berkman ve diğ. (2000) bir kavramsal model geliştirmiştir (Şekil 2.10). Bu modelde ilişkilerin makro, mezo ve mikro düzeylerde geliştiği görülmektedir. Makro düzeyde, toplumun sosyal-yapısal özellikleri kapsamında sosyo-ekonomik, politik ve kültürel özellikler ile sosyal değişime ilişkin faktörler yer almaktadır. Mezo düzeyde, sosyal ağlar konu edilmekte, sosyal ağların yapısı ve ağları oluşturan bağlantıların özelliklerinin etkisi vurgulanmaktadır. Mikro düzey ise psiko-sosyal düzeyde gelişmekte ve bu kapsamda sosyal destek, sosyal etkiler ve etkilenmeler, sosyal katılım, bireyler arası temas ve maddi kaynaklara erişim ele alınmaktadır. Makro düzeydeki sosyal-yapısal özellikler sosyal ağların doğasını belirlemekte, sosyal ağlar ise mikro düzeydeki psiko-sosyal mekanizmalar için olanak sağlamaktadır. Farklı düzeylerde ve hiyerarşi içerisinde gerçekleşen bu etkileşim ise, sağlıkla ilişkili davranışlar, psikolojik mekanizmalar ve fizyolojik mekanizmalar üzerinden sağlığı etkilemektedir. Sosyal ilişkilerin sağlığı farklı boyutlar üzerinden ve tanımlanan hiyerarşi doğrultusunda etkilediğini gösteren bu modelde yeşil alanların rekreasyonel işlevleri aracılığıyla olanak sağladığı fiziksel aktivitenin de, sağlık ve sosyal ilişkiler arasındaki etkileşim sonucu gelişen sağlık davranışlarından biri olarak vurgulandığı görülmektedir. (Berkman ve diğ.,2000) (Şekil 2.10).

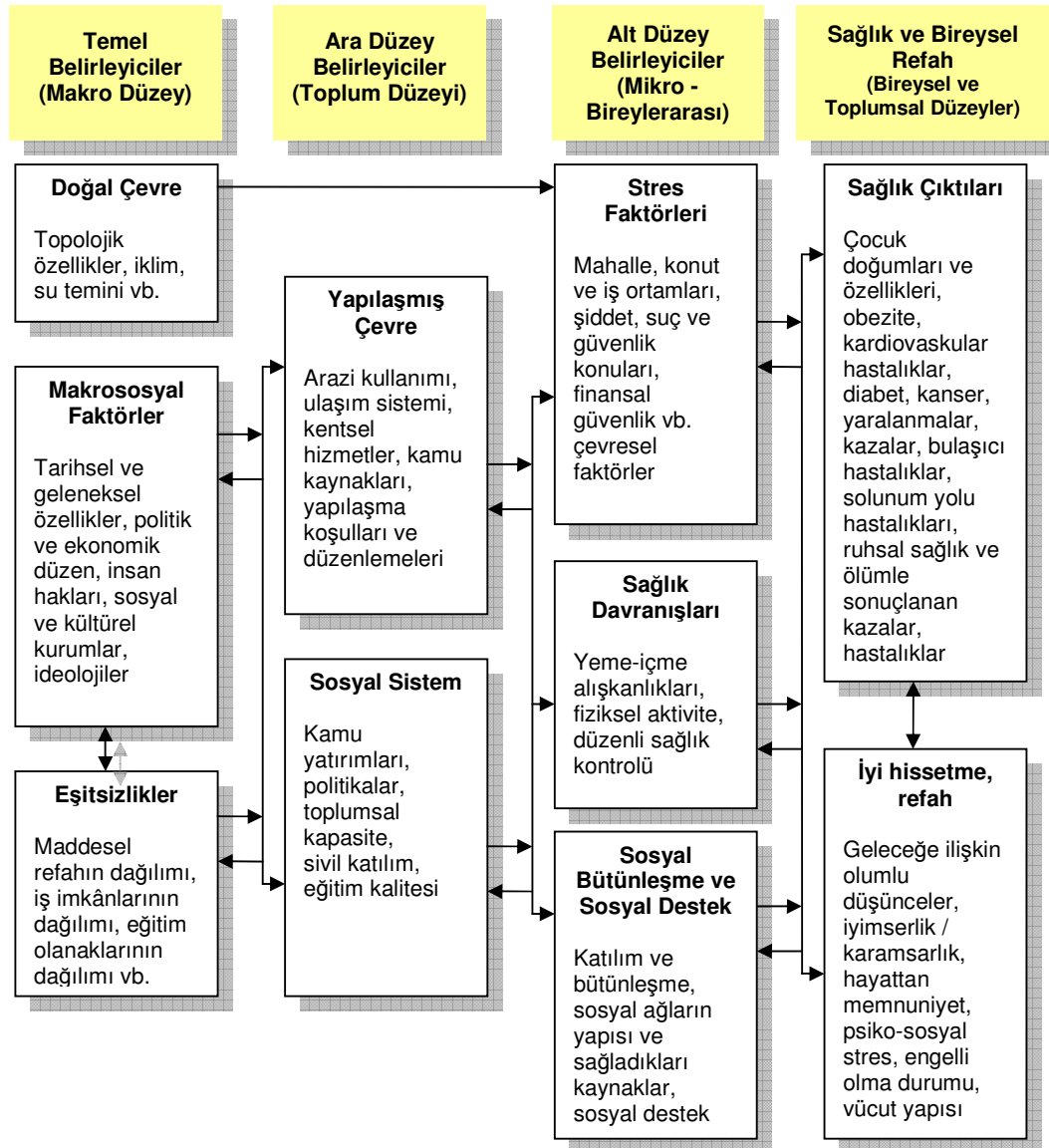

Şekil 2.10 : Sosyal ağların sağlığı etkileme süreci - kavramsal model (Berkman ve diğ., 2000).

Yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık arasındaki ilişkiler demeti sağlık konusuna odaklanıldığında netleşmektedir. Sağlığın oluşumunda gerek sosyal çevrenin gerekse de yapılaşmış çevrenin etkisi sık sık vurgulanmaktadır (Macintyre ve diğ., 2002). Şekil 2.11’de yer alan modelde sağlığa ilişkin sosyal belirleyiciler bir hiyerarşi içerisinde tanımlanmakta ve birbirleriyle olan ilişkileri ortaya koyulmaktadır.

Buna göre sağlığın sosyal belirleyicileri, makro düzeydeki temel belirleyiciler, toplum düzeyindeki ara düzey belirleyiciler, bireyler arası ilişkileri tanımlayan alt düzey belirleyiciler olmakta ve bu hiyerarşik etkileşim sonucunda sağlık çıktıları oluşmaktadır. Makro düzeydeki temel belirleyiciler, doğal çevreye ilişkin faktörleri, makro-sosyal

yapıya ilişkin faktörleri ve toplum genelindeki eşitsizliklere ilişkin özellikleri içermektedir (Northridge ve diğ., 2003). Makro-sosyal yapıya ilişkin faktörler arasında yer alan tarihsel ve geleneksel özelliklerin, genel politik ve ekonomik düzenin, sosyo-kültürel yapının sağlık üzerinde etkili olduğu belirtilmekte ve bu özelliklerin etkisi çeşitli kaynaklarda da vurgulanmaktadır (Macintyre ve diğ.,2002).

Şekil 2.11 : Sağlığın belirleyicileri (Northridge ve diğ.,2003).

Toplum düzeyindeki belirleyiciler arasında ise yapılaşmış çevreye ilişkin arazi kullanımı, ulaşım biçimleri, kamusal hizmetler gibi faktörler ile sosyal sisteme ilişkin politikalar, kamu kaynakları, sivil katılım gibi faktörler yer almaktadır. Makro düzeydeki temel belirleyicilerin toplum düzeyindeki faktörler olan yapılaşmış çevre ve sosyal sistemi şekillendirdiği belirtilmektedir. Mikro düzeydeki belirleyiciler ise bireyler arası

ilişkileri kapsamaktadır. (Northridge ve diğ., 2003). Görüldüğü gibi yaşam kalitesinin önemli göstergelerinden biri olan sağlık konusu, geniş kapsamlı ve gerek fiziksel çevre özellikleri ile gerekse de sosyal çevre özellikleri ile yakından ilişkili olarak ele alınan ve kavramsallaştırılan bir konudur. Modelde yapılaşmış çevre koşulları toplum düzeyindeki belirleyiciler arasında yer almakta ve kentsel çevrelerde yer alan yeşil alanların sağlık çıktıları açısından önemini ortaya koymaktadır. Bireyler arası belirleyiciler arasında yer alan sosyal bütünleşme başlığı ve içerdiği sosyal ağlar ve sosyal destek faktörleri de söz konusu unsurların sağlık üzerindeki etkisini tanımlamaktadır. Yine bireyler arası faktörler arasında yer alan ve yapılaşmış çevre koşulları ile ilişkili olarak tanımlanan sağlık davranışları başlığı altındaki fiziksel aktivitenin de sağlık ile ilişkisi ortaya koyulmaktadır.

Yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık konuları arasındaki ilişkiler irdelendiğinde, **fiziksel aktivitenin** özellikle önem taşıyan bir konu olarak ön plana çıktığı görülmektedir. Günümüz yaşam koşullarının şekillendirdiği motorlu taşıtlara bağımlılık, iş hayatında makinalaşmanın yaygınlaşması, fiziksel aktivite gerektirmeyen diğer gündelik zorunlu aktivitelerin ve serbest zaman aktivitelerinin çeşitlenmesi gibi gelişmeler, fiziksel aktivitenin giderek daha az gerçekleştirilir olmasına sebep olmuştur. Sağlık açısından önem taşıyan fiziksel aktivite gerektiren faaliyetlere düşük düzeyde katılımın pek çok kronik rahatsızlığın sebebi olduğu, bu durumun ise toplum sağlığını olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir (Edwards ve Tsouros, 2006). Fiziksel aktivite ile ilişkili olduğu belirtilen rahatsızlıklar arasında kalp ve damar rahatsızlıkları, diyabet ve obezite gibi fizyolojik rahatsızlıklar ile stres, depresyon gibi ruhsal rahatsızlıklar başta gelmektedir (Nielsen ve Hansen, 2007).

Aktif yaşam, düzenli fiziksel aktivitenin günlük rutin içerisinde yerini almasıyla oluşur. Söz konusu fiziksel aktivite alışkanlığı hergün için en az 30 dakikalık aktivite gerçekleştirilmesidir. Fiziksel aktivite kapsamında gerçekleştirilebilecek aktiviteler arasında ulaşım veya rekreasyon amaçlı yürüyüş, bisiklete binmek, yüzmek veya diğer spor faaliyetleri yer almaktadır (Edwards ve Tsouros, 2006).

Fiziksel aktiviteyi konu alan araştırmalar bireye odaklandığı kadar sosyal, kültürel ve politik unsurlar ile fiziksel çevreleri özelliklerini de konu edinmekte, fiziksel aktivitenin yaygınlaştırılması amacıyla özellikle sosyal ve fiziksel çevre özelliklerinin geliştirilmesine yönelik araştırmalar yapılmaktadır (Velde, 1996; Giles-Corti ve Donovan, 2002; Edwards ve Tsouros, 2006). Fiziksel aktiviteyi etkileyen faktörler, fiziksel ve doğal çevre özellikleri, sosyal çevre özellikleri ve bireysel özellikler olarak gruplanabilir. Fiziksel çevre özellikleri kapsamında kentsel arazi kullanımı ve ulaşım ile yeşil alanların varlığı (Edwards ve Tsouros, 2006) ve bu alanların fiziksel aktiviteye

uygunluğu ile güvenliği fiziksel aktivite açısından önem taşımaktadır (Giles-Corti ve Donovan, 2002). Doğal çevre özellikleri kapsamında ise hava kalitesi, iklimsel ve topografik özelliklerin de fiziksel aktiviteyi etkilediği belirtilmektedir. Sosyal çevre özellikleri kapsamında sosyo-kültürel yapı, gelir düzeyi ve sosyal bütünleşme ile sosyal destek faktörlerinin fiziksel aktiviteyi etkilediği belirtilmektedir. Fiziksel aktiviteyi etkileyen bireysel özellikler arasında ise cinsiyet, yaş, yetenek, motivasyon ve inanış faktörleri yer almaktadır. Bununla birlikte, bireysel özellikler arasında yer alan sahip olunan serbest zaman dilimi, fiziksel aktivite konusunda belli bir bilinç düzeyine erişmiş olmak, istekli olmak ve kendine güven gibi faktörler de fiziksel aktivitenin gerçekleştirilmesinde etkili olmaktadır (Edwards ve Tsouros, 2006).

Fiziksel aktiviteyi etkileyen fiziksel çevre özelliklerinin başında fiziksel aktivite alanlarına uzaklık ve erişim gelmektedir. Fiziksel aktivite alışkanlığının geliştirilmesinde ve düzeyinin artırılmasında fiziksel aktiviteye olanak tanıyan alanlara yakınlığın taşıdığı önem pek çok araştırmada vurgulanmaktadır (Giles-Corti ve Donovan, 2002; Giles-Corti ve diğ., 2005). Özellikle ev ve işyerlerine yürüme mesafesinde ve fiziksel aktiviteye olanak verecek doğrultuda düzenlenecek olan mahalle parklarının fiziksel aktivite açısından önemi pek çok araştırmada vurgulanmaktadır (Edwards ve Tsouros, 2006; Giles-Corti ve Donovan, 2002). Giles-Corti ve diğ.'nin (2005) araştırması, konut alanlarında yer alan yürüme mesafesindeki çekici özelliklere sahip yeşil alanlarda fiziksel aktivitenin gerçekleştirilme oranının arttığını, bu özelliklerdeki yeşil alanların yakınında yaşayanlar için fiziksel aktivitenin başlıca yeşil alan kullanım biçimi halini aldığını göstermektedir. Bu sebeple konut alanlarına yürüme mesafesinde, olumlu erişim özellikleri bulunan, güvenli ve fiziksel aktivite için uygun alanların oluşturulması gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu kapsamda özellikle yerel yönetimlerin yeşil alanlar ağı oluşturmak, kalabalık merkezlerde cep parkları düzenlemek ve eşitlik ilkesini gözeterek fiziksel aktiviteye olanak tanıyan alanların adil ve dengeli dağılımının sağlanması konusunda sorumlulukları vurgulanmaktadır (Giles-Corti ve Donovan, 2002; Edwards ve Tsouros, 2006).

Fiziksel aktivite alanlarına erişimin fiziksel aktivite açısından önemli olduğu belirtilmekle birlikte, bu unsurun tek başına yeterli olmadığı, bireysel ve sosyal belirleyicilerin de önem taşıdığı belirtilmektedir (Giles-Corti ve Donovan, 2002). Sosyal ilişkilerin fiziksel aktivite üzerindeki olumlu etkisi, fiziksel aktivitenin grup halinde yapılması, fiziksel aktiviteye ilişkin pozitif normların paylaşılması, fiziksel aktivitenin faydaları konusunda bilgi aktarımı olarak tanımlanmakta, bu süreçlerin sosyal destek aracılığıyla gerçekleştiği belirtilmektedir (McNeill ve diğ., 2006). Giles-Corti ve Donovan'ın (2002) gerçekleştirdiği araştırma bireyin fiziksel aktivite yapmak konusunda istekli olması, fiziksel aktiviteyi alışkanlık haline getirmesi ve fiziksel

aktiviteyi aile bireyleri, komşuları yada arkadaşları gibi diğer bireylerle bir arada yapıyor olmasının fiziksel aktivitenin gerçekleştirilmesi ve düzeyinde önemli derecede etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu noktada sosyal desteğin fiziksel aktivite açısından önemi vurgulanmakta, bireyler sosyal destek gördükleri sürece aktivite düzeylerinin yükseldiği görülmektedir. Sosyal ağların ve sosyal desteğin fiziksel aktivite üzerindeki olumlu etkisi, diğerleriyle aktiviteye katılmak, fiziksel aktiviteye ilişkin normların yaygınlaştırılması ve fiziksel aktivitenin faydaları konusunda bilgi paylaşımı ile maddi ve manevi kaynakların paylaşımı olarak tanımlanmaktadır (McNeill ve diğ.,2006).

Diğer yandan, kültürel özelliklerin de fiziksel aktivitenin farklı sosyal gruplar için uygun olup olmadığı konusunda inanışları ve tavırları şekillendirebileceği, fiziksel aktivitenin diğerleri tarafından nasıl karşılandığına ilişkin sosyal normların sosyal baskı yaratarak fiziksel aktiviteyi olumsuz yönde etkileyebileceği belirtilmiştir. Bu sebeple toplumun fiziksel aktivite konusunda bilgilendirileceği, bilinçlendirileceği ve fiziksel aktivite yapmayı kolaylaştıracak programların geliştirilmesi önerilmektedir. (Giles-Corti ve Donovan, 2002; Giles-Corti ve diğ.,2005).

2.4 Araştırma ve Uygulama Örnekleri

Bu bölüm, “yaşam kalitesini konu alan araştırmalar ve uygulamalar” ve “yeşil alanları konu alan araştırma ve uygulamalar” olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir.

2.4.1 Yaşam kalitesini konu alan araştırma ve uygulamalar

Yaşam kalitesini konu alan araştırmalar, araştırmaların amaçlarına ve ölçeklerine göre gruplanabilir. Pek çok araştırma, belirli bir coğrafi mekandaki yaşam kalitesinin belirlenmesini veya farklı coğrafi mekanlardaki yaşam kalitelerinin karşılaştırılmasını amaçlamaktadır. Bu nitelikteki yaşam kalitesi araştırmalarının araştırma ölçekleri küresel, bölgesel veya ulusal düzeylerde olabildiği gibi, kent veya mahalle birimi gibi yerel ölçeklerde de bu tür araştırmaların yaygın olduğu görülmektedir. Küresel, bölgesel veya ulusal ölçeklerdeki yaşam kalitesi araştırmaları genellikle toplum düzeyinde olmakta ve sürdürülebilirlik, toplumsal kalkınma, sosyal bütünleşme gibi kavramlar doğrultusunda yaşam kalitesini incelemektedir. Özellikle ulusal ve uluslar arası bölgesel düzeylerdeki araştırmalarda farklı ülkeler arasında yaşam kalitesine ilişkin karşılaştırmalar yapmak ve belirlenen sorunlara bölgesel ve küresel çözümler üretebilmek başlıca hedeflerden biri olmaktadır (Rapley, 2003; Delhey ve diğ., 2001; Noll, 2002; Berger-Schmitt ve Noll, 2000).

Yerel ölçeklerdeki yaşam kalitesi araştırmaları ise kent veya mahalle birimi ölçeklerinde gerçekleştirilmekte, araştırma alanı olarak belirlenen coğrafi alandaki

yerel sorunları belirlemeyi ve yerel politikaları yönlendirmeyi hedeflemektedir. Çoğu zaman hayatın farklı yaşam alanlarındaki fiziksel, sosyal ve doğal çevrelere ilişkin değerlendirmeler bu araştırmaların içeriğini oluşturmaktadır. Yerel ölçeklerdeki yaşam kalitesi araştırmalarının genellikle bireye odaklandığı söylenebilir. Yaşanabilirlik, sübjektif refah ve memnuniyet bu tür çalışmalarda yaşam kalitesi ile ilişkilendirilen başlıca kavramlardır (Rapley, 2003). Yerel ölçeklerdeki araştırmalarda uygulanan araştırma yöntemlerinin genellikle anket araştırmalarına dayanan niceliksel araştırma yöntemleri olduğu görülmektedir. Bazı araştırmalarda niceliksel ve niteliksel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılmasıyla karma araştırma yöntemlerinin de uygulandığı görülmektedir. Güncel araştırmalar, mekansal analiz yöntemlerinin de yerel problemlere yerel çözümler geliştirilmesi bakımından yaşam kalitesi araştırmalarında giderek önem kazandığını göstermektedir.

Bir diğer grup olarak tanımlanabilecek araştırma grubu ise yaşam kalitesinin oluşumu ve ölçülmesini konu alan araştırmalardan oluşmaktadır. Yaşam kalitesi bileşenlerinin ve yaşam kalitesine katkılarının konu edildiği bu araştırmalarda genellikle metodolojik yaklaşımlar ele alınmakta ve yaşam kalitesinin ölçülmesine ilişkin problemlerin netleştirilmesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte bu gruptaki araştırmaların yaşam kalitesi olgusunun içeriğinin çözümlenmesi ve anlamının netleştirilmesine de katkı sağladığı söylenebilir.

2.4.1.1 Küresel / bölgesel / ulusal ölçeklerdeki yaşam kalitesi araştırmaları

Küresel, bölgesel veya ulusal ölçeklerdeki yaşam kalitesi araştırmaları Dünya Sağlık Örgütü gibi küresel kuruluşlar veya Avrupa Birliği gibi uluslar arası bölgesel kuruluşlar tarafından yada ulusal kurum veya kuruluşlar tarafından gerçekleştirilebilmektedir.

Bu grup içerisinde değerlendirilebilecek nitelikteki ilk araştırmalardan biri **olan İsveç Yaşam Düzeyi Araştırması** (Swedish Level of Living Survey), 1965 yılında, İsveç hükümeti tarafından, toplumun içinde bulunduğu koşulların ve problemlerin anlaşılabilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında, “yaşam düzeyi” olgusu, bireylerin ekonomik ilişkiler, bilgi, hizmetler, sosyal ilişkiler gibi toplumsal kaynaklara erişimi ve bu kaynaklar üzerindeki kontrolü olarak kavramsallaştırılmış ve bireylerin kaynaklara erişimi ve kontrolü üzerinden, bireysel yaşantılarının koşullarını belirledikleri kabul edilmiştir (Erikson, 1993).

Araştırma, biri ekonomik konuları ve ekonomik refahı konu alan, diğeri ise ekonomik unsurlara dayanmayan refahın dağılımını konu alan iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk olarak 1969'de düzenlenen anket araştırması, 1974 ve 1981 yıllarında yinelenmiş, böylelikle genel olarak toplumdaki ve refahın dağılımındaki değişimlerin periyodik olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Anket araştırmasının bileşenleri, sağlık ve sağlık hizmetlerine erişim, iş ve çalışma koşulları, ekonomik kaynaklar, konut, aile ve sosyal bütünleşme, eğitim ve yetenekler, rekreasyon ve kültür ile politik kaynaklardır (Erikson, 1993).

Daha önce de belirtildiği gibi, İsveç Yaşam Düzeyi araştırması, gerçekleştirilen ilk yaşam kalitesi araştırmalarından biri olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda, araştırma, yaşam kalitesi araştırmalarında İskandinav yaklaşımı olarak tanımlanan ve objektif göstergelere odaklanan araştırma örneklerinden biri olmaktadır. Araştırmada yaşam koşulları tümüyle objektif göstergeler üzerinden incelenmiş ve bireysel değerlendirmeler betimleyici nitelikteki araştırma sonuçlarına katkı sağlamamıştır (Erikson, 1993).

İsveç Yaşam Düzeyi araştırmasını takiben, İskandinav ülkeleri Danimarka, Finlandiya, Norveç ve İsveç genelinde **Karşılaştırmalı İskandinav Refah Araştırması** (Comparative Scandinavian Welfare Study) gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın İsveç Yaşam Düzeyi araştırmasından temel farkı, diğeri gibi kaynaklar yaklaşımına değil, ihtiyaçlar yaklaşımına dayanması ve objektif göstergeler yanı sıra sübjektif göstergelerin de değerlendirilmiş olmasıdır. İhtiyaçlar yaklaşımı, toplumsal gelişme ve refah için gerekli unsurları gerek maddesel gerekse de maddesel olmayan koşullar bağlamında kapsamlı olarak ele almaktadır (Allardt, 1993).

Çalışma kapsamında yaşam kalitesi, ihtiyaçlar yaklaşımının sahip olma (having), duygusal ilişkiler (loving), olma (being) boyutları üzerinden ele alınmıştır. "Sahip olma", ekonomik kaynaklar, konut koşulları ve ilişkili kullanımlar, iş ve çalışma koşulları, sağlık ve eğitim konularını kapsamaktadır. "Duygusal ilişkiler", bireyin sosyal kimliğini oluşturabilmesi için diğer insanlarla ilişki içerisinde olma ihtiyacı, toplum geneline ve aile içinde aidiyet ve bağlanma duyguları, arkadaşlık ilişkileri, iş arkadaşlıkları ve dernek, vakıf gibi örgütlü topluluklarla ilişkiler ve katılımı tanımlamaktadır. "Olma" başlığı altında ise toplumla bütünleşme, doğayla uyum içinde olma, bireysel özgürlükler ve politik aktivitelere katılım konuları ele alınmaktadır. Serbest zaman aktivitelerine katılım, çalışma olanakları, doğayla bütünleşmeye yönelik olanaklar ise söz konusu boyutlara ek olarak, "yapmak" (doing) başlığı altında ele alınmaktadır (Erikson, 1993).

Bu grup içerisinde değerlendirilebilecek görece güncel araştırmalardan biri olan **Euromodule Projesi**, Avrupa Birliği ülkelerinde refah düzeyinin sistematik analizini yaparak periyodik olarak izlenmesi ve ülkeler arası karşılaştırma yapılmasını amaçlamaktadır. Euromodule, 19 farklı Avrupa ülkesinden bilim adamlarının içinde yer aldığı oluşumca gerçekleştirilmekte, projenin yürütücülüğünü ise Berlin'deki Sosyal Bilimler Araştırma Merkezi yapmaktadır. Projenin gerçekleştircileri çalışmalarına 1997 başlamış olup, 1998'de Euromodule adı altında anket içeriği oluşturulmuş ve 1999-2001 yılları arasında da hazırlanan ankete bağlı olarak veri toplama aşaması ve verilerin değerlendirilme, düzenlenen atölye çalışmaları ve konferanslar aracılığıyla tartışılması aşaması gerçekleştirilmiştir. Euromodule, sosyal göstergeler geleneği çerçevesinde karşılaştırmalı refah analizi yapılmasına yönelik bir araç olarak tanımlanmaktadır. Euromodule'ün başlıca amaçları şöyle belirtilmektedir (Delhey ve diğ., 2001):

- Avrupa ülkelerinde yaşam kalitesinin ve yaşam koşullarının sistematik analizinin yapılması ve değişimlerin incelenmesi
- Yaşam kalitesi ve bireysel refahın bileşenlerine ilişkin özellikleri temsil eden veri setinin oluşturulması
- Yaşam kalitesi ve refah çalışmalarına yönelik farklı ulusal geleneklerin bir araya getirilerek verilerin kapsamlı değerlendirilmesi
- Yaşam kalitesi ve refaha ilişkin politikaları üreten birimler için net bilgiler oluşturulması
- Yaşam kalitesinin ve refahın gelişimi ve kalkınmaya yönelik kamusal bilincin oluşturulması

Proje kapsamında, refah, objektif yaşam koşulları, sübjektif refah ve sosyal kalite bileşenleri çerçevesinde kavramlaştırılmış ve her bir bileşene yönelik gösterge grupları belirlenmiştir. Objektif yaşam koşulları, gelir, hane yapısı, sağlık, katılım ve konut gösterge gruplarını, sübjektif refah, farklı yaşam alanlarından memnuniyet, genel yaşam memnuniyeti ve yaşam koşullarının değerlendirilmesi gösterge gruplarını kapsamaktadır. Sosyal kalite ise toplum içerisindeki sosyal ilişkilerin kalitesine yönelik gösterge gruplarını içermektedir. Bu gösterge grubu, toplum bireyleri arasındaki güven düzeyi, sosyal çelişkiler ve sosyal bütünleşme bileşenlerinden oluşmaktadır. Diğer yandan demografik yapıya ilişkin gösterge grubu ise kontrol değişkenleri olarak proje kapsamında değerlendirmeye alınmaktadır (Delhey ve diğ., 2001) (Çizelge 2.3).

Çizelge 2.3 : Euromodule, Yaşam kalitesi göstergeleri (Delhey ve diğ., 2001).

Objektif Yaşam Koşulları	Sübjektif Refah
• konut • hane halkı yapısı • sosyal ilişkiler • katılım • yaşam standardı • gelir • sağlık • eğitim ve meslek hayatı	• farklı yaşam alanlarından memnuniyet • genel yaşam memnuniyeti • mutluluk • kaygılar • sınıfsal konumun sübjektif değerlendirmesi • farklı yaşam alanlarının göreceli önemi • sosyal konulardaki iyimserlik veya kötümserlik • bireysel yaşam koşullarının değerlendirilmesi
Sosyal Kalite (algılamaya dayalı)	Kontrol Değişkenleri
• sosyal ilişkiler • toplumun diğer bireylerine duyulan güven • özgürlük, güvenlik, sosyal adalet • bireysel yaşam koşullarının diğer Avrupa ülkelerindekiyle karşılaştırılması • sosyal bütünleşme	• yaş • cinsiyet • aile yapısı • meslek, mesleki statü • sosyal topluluklar türü

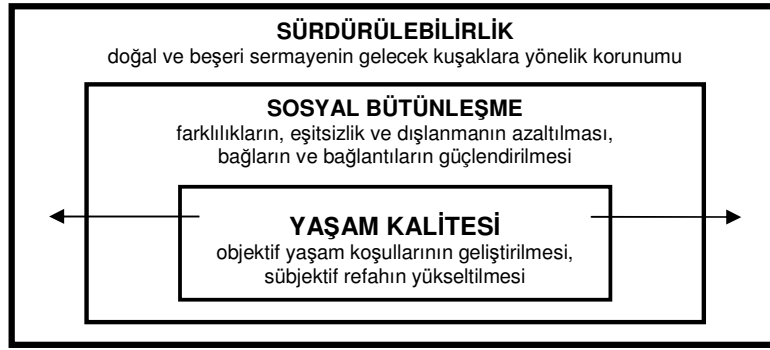
Avrupa Sosyal Göstergeler Bilgi Sistemi (European Information System of Social Indicators – EUSI) ise, yaşam kalitesi göstergesi alanlarının ve göstergelerin seçimini yönlendirmeye yönelik kavramsal bir çerçeve tanımlamaktadır. Söz konusu kavramsal çerçeve ile yaşam kalitesine yönelik teorik ve metodolojik temelli göstergelerin belirlenmesi ve Avrupa genelinde sosyal yapının ve değişiminin sistematik analizinin yapılması amaçlanmaktadır. Bu çalışmanın özelliği, belirlenen göstergelerin bilimsel temelli olması ve Avrupa Birliği (AB) perspektifi doğrultusunda birlik hedeflerini içermesidir (Berger-Schmitt ve Noll, 2000).

Çalışma kapsamında yaşam kalitesi, yaşam alanları yaklaşımı doğrultusunda ve objektif yaşam koşulları ve sübjektif refah boyutları çerçevesinde kavramsallaştırılmıştır. Refah konusu ve AB politikaları doğrultusunda oluşturulan kavramsal çerçeve, yaşam kalitesi, sosyal bütünleşme ve sürdürülebilirlik bileşenlerini içermektedir. Avrupa Sosyal Göstergeler Bilgi Sistemi, refah ve yaşam kalitesinin ölçülmesi, gelişmelerin izlenebilmesi ve AB hedeflerinin bu yöndeki hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi için bir araç olarak tanımlanabilmektedir. AB politikaları çerçevesinde 3 temel amaç belirlenmiştir (Berger-Schmitt ve Noll, 2000; Noll, 2002):

- Toplumların yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve yaşam kalitelerinin yükseltilmesi
- Ekonomik ve sosyal bütünleşmenin güçlendirilmesi
- Sürdürülebilirliğe yönelik hedeflerin gerçekleştirilmesi

Oluşturulan kavramsal çerçevede, refahın ölçülmesi ve izlenmesindeki temel ve merkezi rolün yaşam kalitesi olgusuna verildiği görülmektedir. Yaşam kalitesine yönelik yaşam koşullarının geliştirilmesi ve sübjektif refahın artırılması hedefleri ile bu

yöndeki göstergeler sosyal bütünleşme tarafından kapsanmakta ve bu bağlamda farklılık ve eşitsizliklerin azaltılması, diğer yandan da toplum bireyleri arasındaki bağların ve bağlantıların güçlendirilmesi sosyal bütünleşme hedefleri olmaktadır. Sürdürülebilirlik kapsamındaki doğal ve beşeri sermayenin korunması hedefi ise gerek sosyal bütünleşmeyi gerekse de yaşam kalitesini kapsayan hedefler kümesidir (Şekil 2.12). Söz konusu kavramsal çerçeve ise refahın ölçülmesi ve sosyal değişimlerin izlenmesi amaçları doğrultusunda ve bireysel ve toplumsal düzeylerdeki bileşenleri bakımından Çizelge 2.4'te ifade edilmektedir. Diğer yandan, belirlenen 14 yaşam alanı başlığı altında (Çizelge 2.5), kavramsal çerçevede ifade edilen hedeflere yönelik verilerin toplanması amaçlanmıştır.

Şekil 2.12 : AB Sosyal göstergeler bilgi sistemi - kavramsal çerçeve (Berger-Schmitt ve Noll, 2000).

Çizelge 2.4 : AB Sosyal göstergeler bilgi sistemi - kavramsal çerçeve, düzeyler, boyutlar ve perspektifler (Noll, 2002).

	Refahın Ölçülmesi	Sosyal Değişimin İzlenmesi
Bireysel Düzey	Yaşam Kalitesi - <i>yaşam koşulları</i> - <i>subjektif refah</i>	Değerler ve Eğilimler - <i>postmateryalizm</i> - <i>cinsiyete bağlı roller</i> - <i>politik parti tercihleri</i>
Toplumsal Düzey	Sürdürülebilirlik - <i>doğal ve beşeri sermayenin korunumu</i> Sosyal Bütünleşme - <i>farklılıkların, eşitsizlik ve dışlanmanın azaltılması</i> - <i>bağ ve bağlantıların güçlendirilmesi</i>	Sosyal Yapı - <i>demografik</i> - <i>sosyal sınıf</i> - <i>meslek vb.</i>

Çizelge 2.5 : AB Sosyal göstergeler bilgi sistemi - yaşam alanı başlıkları (Noll, 2002).

Nüfus	İşgücü ve çalışma koşulları,
aile ve hane halkı,	gelir, tüketim,
konut,	sağlık,
ulaşım ,	çevre,
serbest zamanlar, medya ve kültür,	sosyal güvenlik,
sosyal ve politik katılım	suç ve kamusal güvenlik
eğitim	genel yaşam düzeyi

Avrupa’da yaşam kalitesini konu alan bir başka araştırma ise **Avrupa Yaşam Kalitesi Anket Araştırması**’dır (Quality of Life In Europe – First European QOL Survey, 2003). Araştırma, AB çerçevesindeki Yaşam ve Çalışma Koşullarının Geliştirilmesi Vakfı (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions – EUROFOUND) tarafından gerçekleştirilmiş ve her bir yaşam alanını inceleyen bir rapor serisi oluşturulmuştur. Anket araştırması 2003 yılında, 28 Avrupa ülkesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı temel yaşam alanlarındaki yaşam kalitesinin ölçülmesidir. Araştırma için Avrupa Komisyonu tarafından gerçekleştirilen, temel olarak toplumun çeşitli konulardaki düşüncelerini kapsayan periyodik anketlerden oluşan Eurobarometer veriseti kullanılmıştır. Araştırma kapsamında yaşam kalitesi konusu hem objektif hem de sübjektif boyutları çerçevesinde kavramsallaştırılmıştır. Araştırmanın 3 temel özelliği şöyle tanımlanmaktadır:

- Bireysel koşullar ve değerlendirmelere dayanan bireysel yaşam düzeyine yönelik mikro-perspektifin uygulanması,
- Farklı yaşam alanlarını ve birbirleriyle ilişkilerini kapsayan çokboyutluluk perspektifinin uygulanması,
- Hem objektif hem de sübjektif göstergelerin ölçülmesi

Araştırma kapsamında 8 temel yaşam alanı belirlenmiş ve her alandaki değişkenler hem objektif hem de sübjektif olarak ölçülmüştür. Belirlenen yaşam alanları, ekonomik durum, konut ve yakın çevresi, eğitim, meslek ve yetenekler, hane halkı yapısı ve aile ilişkileri, iş-yaşam dengesi, sağlık ve sağlık hizmetleri, sübjektif refah ve algıya dayalı toplumsal kalitedir (EUROFOUND, 2003).

Çizelge 2.6 : Temel yaşam alanları ve yaşam kalitesi değişkenleri (EUROFOUND, 2003).

Yaşam Alanları	Değişken Türleri
Ekonomik Durum	Gelir, Dayanıklı tüketim malzemeleri
Konut ve Yakın Çevresi	Rekreasyon alanlarına erişim Çevresel problemlerin düzeyi, Suç Konut özellikleri, Ev sahipliği
İş, eğitim ve yetenekler	Eğitim düzeyi İşsizlik oranları ve İş güvenliği vb.
Hane halkı yapısı ve aile ilişkileri	Hane halkı yapısı, Ev işleri, Aile yaşantısı Sosyalleşme ve Sosyal destek örüntüleri
İş-Yaşam Dengesi	Çalışma günleri ve saatleri Serbest zaman aktivitelerine yönelik bireysel zaman varlığı
Sağlık ve Sağlık Hizmetleri	Hastalıklar, Sağlık hizmetlerine erişim, Sağlık hizmetleri kalitesi
Sübjektif Refah	Genel memnuniyet, Memnuniyet ve memnuniyetsizlik unsurları, Geleceğe ilişkin iyimserlik, Mutluluk, Aidiyet
Algıya Dayalı Toplumsal Kalite	Sosyal sermaye, Yönetimsel ve diğer sistemlere güven Eğitim sisteminin kalitesinin değerlendirilmesi, Topluma ilişkin değerlendirmeler

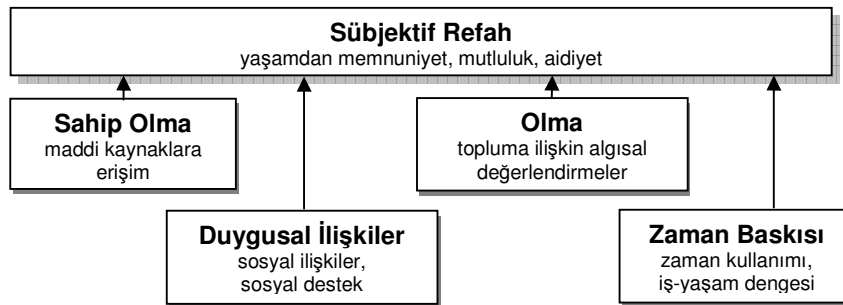
Daha önce de belirtildiği gibi Avrupa’da yaşam kalitesinin incelenmesini konu alan araştırma kapsamında belirlenen yaşam alanlarına ilişkin derinlemesine incelemelerin yer aldığı raporlar serisi hazırlanmıştır. Sübjektif refahı konu alan rapor kapsamında ise objektif ve sübjektif göstergelerin kullanımıyla hem maddesel hem de maddesel olmayan kaynaklara yönelen çok boyutlu bir yaklaşım gözlenmektedir. Rapor kapsamlı yaşam kalitesi analizini ve yaşam kalitesinin geliştirilmesine yönelik politikalara katkıda bulunmayı hedeflemektedir (EUROFOUND, 2005).

Raporda, sübjektif refahın kavramsallaştırılmasında Allardt’ın (1993) yaklaşımı temel alınmıştır. Bu yaklaşım “sahip olmak (having)”, “duygusal ilişkiler (loving)” ve “olmak (being)” boyutlarıyla bir çerçeve oluşturmaktadır. EUROFOUND’un sübjektif refahı konu alan raporuna söz konusu boyutlara “zaman baskısı (time pressure)” boyutunun da eklenmiş olduğu görülmektedir. Rapor, anılan dört boyutun sübjektif refahı nasıl etkilediğini, boyutlar arasındaki ilişkileri ve bu özelliklerin Avrupa ülkeleri arasında nasıl farklılık gösterdiğini belirlemeyi hedeflemektedir (EUROFOUND, 2005).

Çizelge 2.7 : Yaşam kalitesi boyutları ve değişkenleri (EUROFOUND, 2005).

Boyutlar	İlgili Değişkenler
<i>Sahip olmak (having)</i>	Maddesel yaşam koşulları
<i>Duygusal ilişkiler (loving)</i>	Sosyal ilişkiler, Sosyal destek Gönüllülük, Siyasete katılım
<i>Olmak (being)</i>	Toplumsal kalite, Güven, Kamusal hizmetler ve diğer kamusal kaynaklar üzerindeki kontrol duygusu
<i>Zaman baskısı (time pressure)</i>	İş-yaşam dengesinin algılanması, Ev işlerindeki aile bireyleri arası paylaşım, Farklı yaşam alanlarına ayrılan zaman

Araştırma sonuçları gerek bireysel gerekse de toplumsal özelliklerin sübjektif refahı etkilediğini göstermiştir. Maddesel kaynakların ve toplumsal kalitenin yaşam kalitesi üzerindeki etkisi ise toplumsal ve politik ortamların geliştirilmesine yönelik politikaların önemini ortaya koymuştur. Bu bağlamda, rapor, bireysel yaşam koşullarının geliştirilmesi, politik ve demokratik kültürün bireylere yansıtılabilmesi ve bu çerçevede bireysel ihtiyaçların tatmin edilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır (EUROFOUND, 2005).

Şekil 2.13 : Sübjektif refah ve belirleyicileri (EUROFOUND, 2005).

2.4.1.2 Yerel ölçekteki yaşam kalitesi araştırmaları

Detroit Alan Araştırması (Url-1), Detroit'te Michigan Üniversitesi ve yerel yönetimler işbirliği ile gerçekleştirilen hane halkı anket araştırmalarını kapsamaktadır. İlk olarak 1951'de gerçekleştirilen periyodik araştırma uygulamaları, 2001'de "toplumsal kalite" başlığı altında gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında ele alınan konular ilgili yönetim birimleri ve diğer kuruluş ve organizasyonlarla yapılan tartişmalar sonucunda belirlenmiştir. Araştırmada, araştırmanın gerçekleştirildiği Detroit'te çevresel kalitenin ölçölmesi ve toplumsal yaşantıya etkilerinin belirlenmesi amaçlanmakta ve araştırma sonuçlarıyla yerel politikaların ve planlama kararlarının yönlendirilmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın hedefleri ise, toplumsal yaşantıya ilişkin toplumsal değerlendirmelerin ölçölmesi, araştırmanın ilk gerçekleştirildiği dönemlerden itibaren yaşanmış olan toplumsal değişimlerin belirlenmesi ve yerel hizmetlerin ve çevresel koşulların yaşayanların ihtiyaç ve beklentilerini ne ölçüde karşıladığının tespit edilmesidir. Araştırma kapsamında ele alınan konular şöyle sıralanmaktadır:

- Kentsel hizmetler (eğitim, güvenlik, ulaşım vb.)
- Konut ve konut alanı özellikleri, taşınma eğilimi
- Ulaşım, kamu ulaşımı kullanımı, iş-ev yolculukları
- Sağlık ve fiziksel aktivite
- Sosyal sermaye, komşuluk ilişkileri ve topluma katılım
- Yönetim ve vergiler
- Çevresel konular ve açık alanların korunması
- Konut, mahalle, kent ve kentsel bölge memnuniyetleri
- Yaşam kalitesi – yaşam alanı memnuniyetleri ve bireysel refah
- Detroit'in geleceğine ilişkin düşünceler

Detroit Alan Araştırması'nın önemli bir özelliği de veri toplama ve değerlendirme aşamasında mekansal boyuta da yer verilerek GIS tabanlı mekansal analiz yöntemlerinin kullanılmış olmasıdır. Diğer yandan, dünyanın farklı şehirleriyle yapılan işbirlikleri çerçevesinde araştırma yapısı ve çerçevesi dünyadaki farklı şehirlere uyarlanmıştır. Peking, Belo Horizonte, Brabant, Brisbane, Cape Town, Haifa, Durban, İbaden, Lizbon, Taipei, Varşova, Gazimagusa (Famagusta) ve İstanbul'da gerçekleştirilen özgün araştırmalar aynı zamanda şehirler arası karşılaştırmalı analiz olanağı da sağlamaktadır (Marans, 2003a).

Taipei’de gerçekleştirilen **Taipei Yaşam Kalitesi Araştırması** ise Detroit Alan Araştırması yapısı çerçevesinde geliştirilmiş olup, öncelikli olarak araştırma sonuçlarıyla karar vericilerin yönlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma verileri Taipei’deki 12 farklı yerleşim bölgesinde 2004 yılı boyunca yapılan anket görüşmelerinden elde edilmiştir.

Taipei Yaşam Kalitesi Araştırması sonuçları değerlendirilerek oluşturulan bir çalışmanın özgün modelinde kentsel hizmetler, mahalle memnuniyeti, toplumsal düzey, mahallenin çevresel kalitesinin değerlendirilmesi ve yerel aidiyet konuları yaşam kalitesinin temel bileşenleri olarak ele alınmıştır. Söz konusu bileşenlere ilişkin veriler görüşmecilerin sübjektif değerlendirmeleri sonucunda belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen verisetinin faktör analizine tabi tutulmasıyla kentsel hizmetler, mahalle memnuniyeti, toplumsal düzey, çevresel değerlendirme ve aidiyet başlıkları altında 5 faktör elde edilmiş ve bu faktörlerin genel olarak hayattan duyulan memnuniyeti ne düzeyde açıkladığı araştırılmıştır.

Çalışma sonuçları, yaşam kalitesinin temel bileşenleri olarak ele alınan 5 temel konunun da yaşam kalitesinde belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle toplumsal düzey ve yerel aidiyet olgularının yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin grel olarak yüksek olduğu, dolayısıyla yerel politikaların bu konular üzerine yoğunlaşması gerektiği belirtilmektedir. Bununla birlikte, çevresel değerlendirme ve kentsel hizmetler faktörleri ile genel yaşam memnuniyeti arasındaki nedensellik ilişkisinin düşük düzeyde olmasının yeni çalışmalarla irdelenmesi gereken bir bulgu olduğu vurgulanmaktadır (Lee, 2008).

Avusturalya’da gerçekleştirilen **Brisbane Yaşam Kalitesi Araştırması** da Detroit Alan Araştırması’na paralel olarak hazırlanan çalışmalar arasında yer almaktadır. Çalışmanın genel amacı yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve sürdürülebilir gelişmenin sağlanması olarak belirlenmiştir. Bu amaç kapsamında temel hedef, yaşam kalitesi boyutları üzerinden Brisbane kentindeki temel hizmetlerin ve toplumsal yaşantının performansının ölçülmesi ve izlenmesidir. Araştırma kapsamında yaşam kalitesi, ekonomik canlılık, çevresel sürdürülebilirlik ve sosyal yaşanabilirlik konuları çerçevesinde kavramsallaştırılmıştır. Ekonomik canlılık, ekonomik gelişme, üretim, istihdam çeşitliliği, işgücüne katılım konularını içermektedir. Çevresel sürdürülebilirlik ise kaynakların tüketimi, enerji kullanımı ve çevresel kalite konularını ele almaktadır. Sosyal yaşanabilirlik kavramı ise servislere erişimde eşitlik, suç ve güvenlik, sosyo-ekonomik yapı gibi konuları içermektedir. Bu kavramlar çerçevesinde, ekonomik ve sosyal aktiviteler, doğal ve yapılaşmış evre ve kaynaklar ile enerji kullanımına ilişkin veriseti oluşturulmuştur. Yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve sürdürülebilir gelişmenin

sağlanması amacı çerçevesinde yaşam kalitesinin mekansal boyutuna özel önem verilmiş ve yerel politikaları yönlendirecek mekansal karar destek sisteminin oluşturulması sağlanmıştır (Stimson ve diğ., 1999).

Yine Detroit Araştırması paralelinde gerçekleştirilmiş olan bir diğer araştırma ise İstanbul’u konu alan **Konut Yerleşim Alanlarında Yaşam Kalitesi Analizi** araştırmasıdır. Bu araştırma, konut alanlarında fiziksel çevre kalitesini belirlemeyi amaçlayan **İstanbul’da Konut Alanlarında Fiziksel Çevre Kalitesi Analizi** (Bölen ve diğ., 2006) araştırmasıyla eşgüdümlü olarak gerçekleştirilmiştir.

Fiziksel çevre kalitesinin belirlenmesine yönelik araştırma kapsamında konut alanlarının fiziksel çevresine ilişkin objektif kalite özellikleri araştırılırken, yaşam kalitesini konu alan araştırma kapsamında bu özelliklere ilişkin subjektif değerlendirmeler araştırılmıştır. Her iki araştırma da 2005 – 2006 yılları arasında, 1/100.000 ölçekli İstanbul İl Çevre Düzeni Planı’nın ve 1/25.000 ölçekli İstanbul Nazım İmar Planı Analitik Etüdü’nün hazırlanması süreçlerine katkıda bulunmak üzere, İstanbul Metropolitan Planlama Merkezi (İMP) – BİMTAŞ bünyesinde ve kısmen İTÜ Araştırma Fonu Desteği kullanılarak, Bölen ve Türkoğlu’nun yürütücülüğünde, gerçekleştirilmiştir.

Her iki çalışma da yoğunluk ve arazi değeri bakımından farklılıklar gösteren konut alanı gruplarında gerçekleştirilmiştir. Fiziksel çevre kalitesini konu alan araştırmada, İstanbul’da yoğunluk ve arazi değerine göre benzer özellikler gösteren konut alanlarının fiziksel çevre kalitesi bakımından karakteri ortaya koyulmuştur. Yaşam kalitesini konu alan araştırmada ise, gerçekleştirilen anket çalışması aracılığıyla bu konut alanlarında yaşayan halkın sosyo-ekonomik yapısı ve kentin sunduğu yaşam koşullarına ilişkin değerlendirmeleri ve davranış özellikleri belirlenmiştir.

Fiziksel çevre kalitesinin ve yaşam kalitesinin eşgüdümlü olarak ele alınması bakımından bu iki araştırmanın önem taşıdığı söylenebilir. Diğer yandan bu araştırmalar, İstanbul genelinde yaşam kalitesinin tanımlanması sebebiyle, İstanbul’da yaşam kalitesinin geliştirilmesini konu alan bu çalışma için de önem taşımaktadır.

Konut Yerleşim Alanlarında Yaşam Kalitesi Analizi araştırmasında, İstanbul halkının kentteki yaşam koşullarına ilişkin değerlendirmelerinin ve davranış özelliklerinin belirlenmesi yoluyla İstanbul genelinde yaşam kalitesine ilişkin mevcut durumun ortaya koyulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda gerek toplumsal gerekse de çevresel koşullara ilişkin temel yaşam kalitesi göstergeleri belirlenerek halkın bu göstergelere ilişkin değerlendirmeleri ve bu alanlardaki davranış özellikleri saptanmıştır.

Araştırmada ele alınan konular, konut ve konut çevresine ilişkin özellikler ile konuttan memnuniyet, ulaşım ve kent içi seyahatlere ilişkin özellikler, istihdam ve alışveriş alanlarındaki özellikler, eğitim ve diğer kamusal hizmetlere ilişkin algısal değerlendirmeler, bireysel sağlık durumu ve bireysel sağlığa ilişkin algısal değerlendirmeler ile sağlık hizmetlerinden memnuniyet, rekreasyon ve kültür gibi boş zamanları değerlendirme aktiviteleri, kentteki olanakların değerlendirilme düzeyi ve bu alanlardaki algısal değerlendirmeler ile memnuniyet ve komşuluk ilişkileri, katılım gibi toplumsal ilişkilerin düzeyi, bu alanlardaki algısal değerlendirmeler, sosyal çevrenin çeşitli özelliklerinden memnuniyet konularıdır.

Kanada'nın **Saskatoon, Saskatchewan** yerleşiminde gerçekleştirilen yaşam kalitesi araştırmaları, 2001-2004 yılları arasında, Toplum ve Üniversite Sosyal Araştırmalar Enstitüsü (Community and University Institute for Social Research – CUISR) tarafından yürütülmüştür. Saskatoon, Saskatchewan yaşam kalitesi çalışmalarının başlıca özelliği araştırma kapsamında araştırmacı/bilim adamları–yerel yönetim–halk arasında iletişim ve işbirliğine büyük önem verilmesi, uygulanan iletişim ve işbirliği yöntemleri ile özellikle yerel halkın analiz ve değerlendirme süreçlerine katılımının sağlanması olmuştur. Araştırmanın bir diğer özelliği ise araştırma kapsamında niceliksel araştırma yöntemlerinin yanı sıra niteliksel araştırma yöntemlerine de yer verilmiş olmasıdır. Araştırmanın amacı, yaşam kalitesine katkı sağlayacak yerel politika ve programların yönlendirilmesi ve mevcut politikaların yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin ve performanslarının belirlenmesidir. Diğer yandan yinelenen periyodik araştırmalarla yaşam kalitesindeki değişimin de belirlenmesi amaçlanmaktadır (Williams ve diğ., 2008).

Daha önce de belirtildiği gibi, araştırma kapsamında araştırmacılar-yönetim birimleri-yerel halk arasında iletişimin kuvvetlendirilmesi yoluyla taraflar arasında bilgi aktarımı sağlanmış, böylelikle araştırma ve eylem arasındaki uçurumun giderilmesine ve elde edilen bilgilerin eylem ve uygulamalara dönüştürülmesine olanak verilmiştir. Taraflar arasındaki iletişim ve bilgi alışverişinin sağlanması için kullanılan temel araçlar yerel medyanın katılımının sağlanması ve yerel halk, yönetim birimleri ve araştırmacıların ortaklaşa gerçekleştirdiği forumlar olmuştur. Düzenlenen forumlar, araştırmacılar ve yerel halk arasında bir köprü kurulmasını, halk arasında araştırma ve araştırma sonuçlarına ilişkin farkındalık yaratılması yoluyla yerel stratejilerin geliştirilmesini sağlamıştır. İlk olarak 2001 yılında gerçekleştirilen anket araştırmasından elde edilen bulgular, düzenlenen forumlarda halka aktarılmış ve tartışılmıştır. Forumların bir sonucu olarak alınan kararların uygulanması ve takip edilmesi ile ortaya koyulan soruların cevaplandırılması amacıyla Kapsamlı Eylem Planı Bilgi Sistemi adı altında bir sistem geliştirilmiştir. Oluşturulan bu sistem, yaşam kalitesinin yükseltilmesine

yönelik eylemleri içeren planlama ve uygulama olanaklarının belirlenmesi ve takip edilmesine, diğer yandan bu alanda rol alan ve alabilecek özel ve kamu kuruluşlarının ve sivil toplum örgütlerinin belirlenmesine yönelik bir araç olarak tanımlanmaktadır.

2.4.1.3 Ölçme yöntemleri açısından yaşam kalitesi araştırma örnekleri

Yaşam kalitesini konu alan araştırma örnekleri, uygulanan ölçme yöntemleri açısından incelendiğinde; çok boyutlu bir konu olan yaşam kalitesinin ölçülmesinde çok fazla sayıda değişkenin ele alındığı ve yaşam kalitesinin bu değişkenlere bağlı olarak ölçüldüğü görülmektedir. Genellikle çok sayıdaki değişken belirli bir teori çerçevesinde gruplanarak yaşam kalitesi ile ilişkilendirilecek temel göstergeler elde edilmektedir. Değişkenlerin gruplandırılması amacıyla uygulanan yöntemler faktör analizi veya güvenilirliğin sınanmasını takiben indeksler oluşturulması olmaktadır. Sıklıkla uygulanan faktör analizinin, değişkenleri sadece gruplamakla kalmadığı, aynı zamanda veri setinde benzer şekilde eğilim gösteren değişkenleri bir araya getirerek başlıklandırılmasını sağladığı görülmektedir (Stimson ve diğ., 2003; McCrea ve diğ., 2006; Wen ve diğ., 2006; Li ve Weng, 2007; Lee, 2008). İndeks oluşturma yöntemi ise değişkenlerin birbiriyle yüksek düzeyde ilişki içerisinde olduğu durumlarda tercih edilmektedir. İndeks oluşturma yönteminin uygulandığı örneklerde, değişkenlerin teorik çerçeveye bağlı olarak ve araştırmacının tercihleri doğrultusunda bir araya getirildiği, oluşturulan indekslerin güvenilirliğinin Cronbach Alpha değerinin ölçülmesi yoluyla sınıandığı görülmektedir (Rodgers ve Converse, 1975). Değişkenlerin gruplanarak göstergelerin oluşturulması aşamasını takiben, yaşam kalitesinin oluşumunda göstergelerin etkilerinin sınıandığı veya belirli bir örneklem için yaşam kalitesi düzeyinin belirlendiği araştırmalar gerçekleştirilmektedir.

Yaşam kalitesinin oluşumunda göstergelerin etkisini belirleyen araştırma örnekleri arasında, özellikle memnuniyet odaklı araştırmalarda “genel olarak hayattan memnuniyet” benzeri tek bir sorunun genel yaşam kalitesi göstergesi olarak kabul edildiği ve bağımlı değişken olarak regresyon analizine sokulduğu görülmektedir (Shields ve Wooden, 2003; Li ve Weng, 2007; Guite ve diğ., 2006). Tercih edilen regresyon analizi türünde ise farklı yaklaşımlar söz konusu olmaktadır. Bazı örneklerde aşamalı (stepwise) veya hiyerarşik regresyon analizi uygulanarak göstergelerin öncelikli etkisinin araştırmacı tercihleri doğrultusunda veya veri setinde temsil edilme özelliklerine göre regresyon analizinde ortaya koyulması beklenmektedir. Aşamalı ve hiyerarşik regresyon modellerinin, değişkenlerin belli bir teori çerçevesinde sınanmasına olanak sağlaması sebebiyle de tercih edildiği belirtilmektedir (Rodgers ve Converse, 1975; Bowling ve Gabriel, 2004; de Belvis ve diğ., 2008). Uygulanan bir diğer regresyon analizi türü ise sıralı probit modelidir (ordered probit). Sıralı probit

modellerin tercih edilmesi, bağımlı değişken olarak regresyon analizine sokulan memnuniyet gözlemlerinin kesikli (discrete) olmasına rağmen, memnuniyet kavramının doğası gereği sıralı (ordinal) olması savıyla savunulmaktadır (Lu, 1999; van Praag ve diğ., 2000; Blanchflower ve Oswald, 2004).

Göstergelerin yaşam kalitesi ile ilişkisini çözümlmek amacıyla nedensellik ilişkilerinin açığa çıkarılmasında etkili olan yöntemlerin de uygulandığı görülmektedir. Nedensellik ilişkilerinin çözümlenmesi amacıyla uygulanan yöntemler arasında path analizi yöntemi ve yapısal eşitlik modelleme yöntemi (structural equation modeling) gibi analizler bulunmaktadır. Bu analizler hangi göstergelerin yaşam kalitesini doğrudan veya dolaylı olarak etkilediğini göstermekte, ayrıca ortaya çıkan ilişkileri şematize ederek görselleştirmektedir (Sirgy ve Cornwell, 2002; Grzeskowiak ve diğ., 2003; McCrea ve diğ., 2006).

Yaşam kalitesi düzeyini belirlemek amacıyla ise farklı göstergelerden yaşam kalitesi indeksleri oluşturulmakta ve oluşturulan indeks değerlerinin örneklemdaki belirli faktörler doğrultusunda değişimi incelenmektedir. Bu amaçla gerçekleştirilen araştırmalarda toplam yaşam kalitesini temsil etmek üzere ele alınan göstergelerin seçiminin araştırmacı güdümünde ve araştırmanın odaklandığı temel konuya ilişkin teorik çerçeve içerisinde gerçekleştirildiği görülmektedir (Lever, 2000; Stimson ve diğ., 2006; Rinner, 2007). Yine bu nitelikteki araştırmalarda CBS (GIS) teknolojilerinin de kullanıldığı ve toplam yaşam kalitesinin mekansal olarak temsil edilip değişiminin incelendiği görülmektedir. Özellikle CBS teknolojilerinin kullanıldığı mekansal temelli araştırmalarda gösterge seçiminde, gerçekleştirilen araştırmaya özgü sınırlayıcıların da etkili olduğu vurgulanmaktadır (Stimson ve diğ., 2006; Apparicio ve diğ., 2008; Rinner, 2007; Li ve Weng, 2007).

Toplam yaşam kalitesinin belirlenmesi amacıyla uygulanan bir diğer yöntem ise göstergelerin yaşam kalitesine katkılarına göre ağırlıklandırılmasıdır. Göstergelerin ağırlıklandırılması için genel olarak uygulanan bir yöntem, anket araştırmalarında görüşmecilerin göstergeleri kendi değerlendirmeleri doğrultusunda ağırlıklandırmasıdır. Subjektif değerlendirmelere dayalı bu ağırlıklandırma, yaşam kalitesinin oluşumunda etkili olan konuların toplumdan topluma ve bireyden bireye değişebileceği savına temellendirilmektedir (Lever, 2000). Rodgers ve Converse'in çalışmasında (1975) ise, yaşam kalitesinde etkili olan konuların ağırlıklandırılmasında, hayattan memnuniyet gibi bir bağımlı bir değişken ile ilgili göstergelere regresyon analizi uygulanmış ve ardından regresyon analizinde elde edilen katsayılar ile göstergelerin ağırlıklandırılması tercih etmiştir.

Faktör analizi ve yapısal eşitlik modelleme yöntemlerinin kullanıldığı McCrea ve diğ.'nin (2006) gerçekleştirdiği, yaşam kalitesi araştırması, yaşam kalitesinin oluşumunun açıklanmasına sağladığı katkı bakımından da önem taşımaktadır. Bu araştırmada, yaşam kalitesinin oluşumunda objektif ve sübjektif göstergeler arasındaki ilişki düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında eğitim tesisi, alışveriş merkezi, spor olanakları ve sağlık merkezlerine uzaklık, nüfus ve konut yoğunluğu ve gayrimenkul ve kira değerleri objektif göstergeler olarak ele alınmıştır. Bu unsurlara ilişkin bireysel değerlendirmeler ise sübjektif göstergeler olarak belirlenmiştir. Araştırma hipotezleri objektif göstergeler ile sübjektif göstergeler arasında ilişki olduğunu öngörmektedir. Araştırma sonuçları objektif ve sübjektif göstergeler arasındaki ilişkinin zayıf olduğunu göstermektedir. Objektif göstergeler ile ilgili alanlardan memnuniyet arasındaki ilişki yeterince kuvvetli değildir. Diğer yandan objektif göstergelerin kendi içlerinde ilişkili olduğu görülmüştür. Sözgelimi objektif erişim değişkenleri objektif yoğunluk değişkenleri ile yüksek düzeyde ilişkilidir. Diğer yandan sübjektif değişkenlerin de kendi içlerinde uyumlu olduğu görülmektedir. Erişime ve yoğunluğa ilişkin sübjektif değerlendirmelerin sübjektif yaşam kalitesi değerlendirmesinde daha etkili belirleyiciler olduğu görülmektedir. Araştırma sonuçları, sübjektif göstergelerin, genel yaşam kalitesine ilişkin değerlendirmede ilgili alanların önem düzeyinin bir göstergesi olması açısından etkili olduğunu göstermektedir. Diğer yandan sübjektif göstergeler ile objektif göstergeler arasındaki ilişki düzeyinin düşük olması, sübjektif göstergelerin objektif koşulları ve bu koşulların gelişimini yeterince açıklayamayacağını göstermektedir.

Van Praag ve diğ. (2000) ise, bireysel refaha ilişkin yapısal bir model ortaya koymayı amaçladıkları çalışmalarında genel olarak hayattan memnuniyetin, hayatın farklı alanlarından duyulan memnuniyetin bir bileşimi olduğu varsayımından hareket etmişlerdir. Buna göre, genel olarak memnuniyet, farklı alanlardan duyulan memnuniyetlerin toplamı iken her bir memnuniyet düzeyini etkileyen objektif değişkenler ve bireysel özellikler de vektör etkisi göstererek genel yaşam memnuniyetini etkilemektedir. Van Praag ve diğ., özgün modellerini oluştururken memnuniyet araştırmalarına yönelik literatür, kullanılan veritabanı özellikleri ve araştırma amaç ve hedeflerini temel almışlardır. Modelde, memnuniyetin oluşumu, iş yaşantısından memnuniyet, gelir düzeyinden memnuniyet, sağlıktan memnuniyet, boş zamanları değerlendirme biçiminden memnuniyet ve konut memnuniyeti ile çevresel koşullardan memnuniyet olmak üzere 6 farklı konudan duyulan memnuniyetin bileşimi olarak açıklanmaktadır. Diğer yandan yaş, gelir seviyesi, çalışma durumu, eğitim düzeyi gibi objektif koşulların da sıralanan 6 konudan duyulan memnuniyeti etkileyerek genel yaşam memnuniyeti üzerinde etkili olduğu öngörülmektedir. 5'li likert ölçeği

üzerinden elde edilen memnuniyet verilerinin kesikli (discreet) ve sıralı (ordinal) veriler olması sebebiyle sıralı probit model (ordered probit) kullanılarak yapılan sıralamalar sonucunda, genel olarak yaşamdan duyulan memnuniyetin farklı alanlardan duyulan memnuniyetlerin bileşimi sonucunda oluştuğu ve özellikle sağlık, gelir düzeyi ve iş yaşantısından duyulan memnuniyetin etkili olduğu belirlenmiştir. Diğer yandan farklı alanlardan memnuniyetin oluşumunda özellikle yaş ve gelir düzeyinin etkili olduğu belirlenmiştir (van Praag ve diğ., 2000).

Mexico City’de gerçekleştirilen yaşam kalitesi araştırmasında ise toplumun sosyo-kültürel özellikleri doğrultusunda yaşam kalitesinin belirlenmesine yönelik bir metodoloji geliştirilmesi amaçlanmıştır. Hanehalkı anketlerine dayanan araştırma verileri kapsamında farklı yaşam alanlarının bireysel değerlendirmeler doğrultusunda belirlenen önemine bağlı olarak yaşam kalitesi üzerindeki etkisi incelenmiş ve bu doğrultuda genel yaşam kalitesi belirlenmiştir. Anket araştırmasında görüşmecilerden cevaplandırmaları istenen farklı yaşam alanlarının bireysel yaşam kalitesindeki önem derecelerine yönelik sorular, araştırmanın sosyo-kültürel özelliklere bağlı olarak yaşam kalitesinin belirlenmesi özelliğini sağlamaktadır. Araştırma sonuçları, sosyal ağların ve aile ilişkilerinin, Mexico City halkının yaşam kalitesinde büyük önem taşıdığını göstermiştir. Gelir durumu, serbest zaman aktivitelerine erişim gibi özellikler ise sosyal ilişkiler ve aile ilişkilerini geliştirmesi ve bu yönde olanak sağlaması bakımından yaşam kalitesine katkı sağlamaktadır (Lever, 2000).

Indianapolis’te gerçekleştirilen araştırma ise yaşam kalitesinin mekansal boyutunun irdelendiği araştırma örnekleri arasında yer almaktadır. Bu araştırmada yaşam kalitesinin ölçülmesi için, uzaktan algılama verileri ve nüfusa dayalı verilerin bir arada kullanıldığı bir metodoloji geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında Landsat verileri kullanılarak yaşam kalitesine ilişkin çevresel göstergelere ilişkin veriseti oluşturulmuştur. Çevresel göstergeler kapsamında, bitki örtüsü dağılımı, su alanları ve toprak sıcaklığı ele alınmıştır. Diğer yandan nüfus sayımı bilgilerinden elde edilen gelir durumu, eğitim düzeyi, işsizlik ve fakirlik oranları, konut ve nüfus yoğunluğu verilerinden sosyo-ekonomik göstergeler veriseti oluşturulmuştur. Her iki gösterge grubuna ilişkin veriler GIS ortamında bir araya getirilerek yaşam kalitesi indeksleri oluşturulmuş ve indeks değerlerinin mekansal olarak değişimi izlenmiştir. Araştırma sonuçları sosyo-ekonomik göstergeler ile çevresel göstergeler arasında ilişki olduğunu göstermiştir. Doğal bitki örtüsü ve yeşil alan oranlarının yüksek olduğu bölgelerde sosyo-ekonomik göstergelerin de olumlu düzeylerde olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçları araştırma metodolojisi bağlamında ele alındığında, GIS’in yaşam kalitesinin ölçülmesinde verimli bir araç olduğu belirlenmiştir. Diğer yandan, araştırmacılar yaşam kalitesinin ölçülmesinde objektif göstergeler kadar sübjektif göstergelerin de ele

alınması gerektiğine değinerek, yerel yönetimlerle yapılacak bu yöndeki işbirliklerinin önemine vurgu yapmışlardır (Li ve Weng, 2007).

Montreal'de gerçekleştirilen bir diğer araştırmada ise, kamu konutlarının kentle bütünleşme ve uyum düzeyleri çok boyutlu bir yaklaşımla fiziksel ve sosyal çevre boyutlarında ve hizmetlere erişim açısından incelenmiştir. Araştırma sonuçlarıyla olumsuz yaşam koşullarının giderilmesi yönünde planlama kararlarına ve yeni projelere katkı sağlanması, diğer yandan GIS programı aracılığıyla mekansal analiz yöntemlerini kullanarak yaşam kalitesinin ölçülmesine metodolojik katkı sağlanması amaçlanmıştır. Araştırmada kullanılan veriler nüfus sayımı sonuçlarına, uydu fotoğraflarına ve arazi kullanım bilgilerine dayandırılmıştır. Araştırmacılar, araştırma verilerinin salt objektif göstergeleri kapsıyor olmasını, araştırma amacının dışsal koşulların iyileştirilmesine yönelik politikalara katkı sağlamak olması ile gerekçelendirilmiştir. Araştırma metodolojisi çerçevesinde araştırmaya konu edilen her bir konut binası çevresinde belirli uzaklıklara bağlı olarak alt-alanlar belirlenmiş ve söz konusu alanlar içerisindeki sosyal çevre, fiziksel çevre ve hizmetlere erişim özelliklerini temsil eden verilerden yararlanarak her bir gösterge grubuna ilişkin indis değerleri hesaplanmıştır. Sosyal çevre özellikleri için oluşturan "sosyal yoksunluk indisi", yalnız ebeveyn oranı, işsizlik oranı, yaşlı ve genç nüfus oranı ile yeni yerleşen sayısı değişkenlerini içermektedir. Fiziksel çevre indisinin oluşturulması için bitki örtüsü verileri ile belirlenen alanlar içerisindeki taşıt ve demiryolu ağı uzunluğu ile konut binalarının taşıt yolu ve demiryoluna uzaklığına ilişkin veriler değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları kapsamında, araştırma konusu olarak belirlenen kamuya ait konutların her üç göstergeye bağlı olarak özelliklerinin çeşitlilik gösterdiği belirlenmiştir. Sosyal ve fiziksel çevre özellikleri ile hizmetlere erişim özelliklerinin her biri bakımından olumsuz koşullara sahip olan konut binalarının oldukça düşük bir oranda olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda, ileriki çalışmalarda konut binalarında yaşayanların sübjektif değerlendirmelerinin de araştırmaya dahil edilmesi gerekliliği vurgulanmıştır (Apparicio ve diğ., 2008).

2.4.2 Yeşil alanları konu alan araştırma ve uygulama örnekleri

Bu bölümde, yeşil alanlar, yeşil alan kullanımı ve serbest zaman aktivitelerini konu alan, bu konuların etkileşim içerisinde olduğu diğer kavramları ve etki düzeylerini inceleyen araştırmalar ve uygulamalar ile uluslar arası projeler ele alınmaktadır. İncelenen araştırma ve uygulama örnekleri, ele aldıkları konuya ilişkin geliştirdikleri yöntemsel yaklaşımlar, kavramsal çözümlemeler ve araştırma sonuçları açısından önem taşımaktadır.

2.4.2.1 Yeşil alanları konu alan uluslararası araştırma projeleri

Yeşil alanların etkinliğini konu alan ve yeşil alanların kalitelerinin artırılarak etkinlik düzeylerinin geliştirilmesini amaçlayan pek çok uluslararası proje gerçekleştirilmektedir. Bu projelere örnek olarak URGE – “Kentsel Alanlarda Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesi Amacıyla Kentsel Yeşil Alanların Geliştirilmesi” Projesi (Url-2), BUGS – “Kentsel Yeşil Alanların Faydaları” Projesi (Url-3), GREENSPACE Projesi (Url-4), GREENSCOM Projesi (Url-5) ve RUROS – Kentsel Alanların ve Açık Alanların Yeniden Keşfi” Projesi (Url-6) örnek olarak verilebilir. Söz konusu projeler, yeşil alanların kalitelerinin artırılması ve yeşil alanların faydalarının maksimize edilmesine yönelik kriterlerin belirlenmesi ve bu kriterlerin sağlanmasına yönelik öneriler, ulusal ve yerel ölçeklerdeki politika ve stratejiler ortaya koymaktadır.

Bu nitelikteki araştırma projelerinden biri olan **RUROS** (Url-6), kentsel açık alanların, yaşam kalitesinin yükseltilmesindeki rolü ve sosyal dışlanma gibi toplumsal sorunlar üzerindeki olumlu etkilerinden dolayı önem kazanan kentsel açık alanların kalitelerinin yükseltilmesi amacıyla gerçekleştirilen araştırma projelerinden biridir. Proje, Avrupa Birliği 5.Çerçeve Programı kapsamındaki, “Enerji, Çevre ve Sürdürülebilir Gelişme” Programı” içerisinde, Yunanistan, İngiltere, Danimarka, Almanya, İtalya, İsviçre gibi çeşitli ülkelerden katılımcıların işbirliğiyle gerçekleştirilmiştir.

RUROS, kentsel açık alanların fiziksel özelliklerinin kullanıcı ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda geliştirilmesini konu almaktadır. Proje, kentsel açık alanların kalitesinin artırılması yoluyla, bu alanların kullanımının artırılmasını, bu alanlarda gerçekleştirilen aktivitelerin çeşitlenmesini ve sosyal etkileşim düzeyinin artırılmasını amaçlamaktadır. Projede bu amaçlar doğrultusunda, bio-klimatik bir yaklaşımla, sistematik veri setinin oluşturulması ve tasarım ilkelerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Oluşturulan tasarım ilkelerinin, kent plancılarını, tasarımcıları ve diğer karar vericileri yönlendirmesi beklenmektedir.

Proje kapsamında, çalışma alanı olarak belirlenen kentsel açık alanların fiziksel çevre özelliklerine yönelik detaylı ölçümler gerçekleştirilmiştir. Söz konusu ölçümler kapsamında, mikro-klimatik özelliklerin teknik bir alet kullanımıyla ölçülmesi, park kullanıcılarının deneyim ve değerlendirmelerinin anlaşılması amacıyla mülakat ve gözlem teknikleri ve kullanıcı özellikleri ile davranış örüntülerinin anlaşılması amacıyla ise anket araştırması teknikleri uygulanmıştır.

Her bir kentsel açık alanın özellikleri aşağıdaki başlıklar altında sınıflandırılmıştır:

- Açık alanın kent içerisindeki konumu
- Objektif Çevresel Göstergeler: Bu başlık altında, açık alanın termal, görsel ve sessel çevresine ilişkin özellikleri ele alınmaktadır. Bu kapsamda, hava sıcaklığı, kuru ve ıslak alanlar, nem oranı ve rüzgar hızı ve yönü, güneşlenme – aydınlanma ve akustik, gürültü, sessel basınç gibi özellikleri, özel bir teknik alet yardımıyla ölçülmüş ve açık alanın çevresel özellikleri modellenmiştir.
- Kişisel Parametreler: Gözlemler sonucunda gözlemci tarafından belirlenen parametrelerdir.
- Meteorolojik Göstergeler: Bu veriler her bir açık alanın yakınındaki meteoroloji istasyonlarından elde edilmiştir.
- Kullanıcı Değerlendirmeleri: Kullanıcıların, açık alanın termal, görsel ve sessel çevrelerine ve genel konfor koşullarına ilişkin değerlendirmeleri ve açık alan kullanımına ilişkin özellikler anket araştırmasıyla belirlenmiştir.
- Sosyo-ekonomik Profil: Anket araştırmasında belirlenen kullanıcıların sosyo ekonomik profilidir.

Proje sonucunda, her bir açık alana ilişkin çevresel özellikler modeli ile açık alan kullanımı ve kullanıcı değerlendirmelerine ilişkin ölçümlerinin ilişkilendirilmesi ve ilişki düzeylerinin belirlenmesiyle, açık alanlarda fiziksel çevre kalitesinin yükseltilmesine yönelik öneriler geliştirilmiştir. Öneriler, kentsel açık alanlarda termal özelliklerin ölçülmesi ve termal konforun sağlanmasına yönelik modeller, kentsel açık alanlarda rüzgar etkisinin değerlendirilmesi, kentsel açık alanlarda, güneşlenme koşullarının belirlenmesi, görsel konforun sağlanması, sessel çevrenin değerlendirilmesi ve akustik konfor koşullarının sağlanması, sosyal koşulların değerlendirilmesi alanlarında geliştirilmiş ve kentsel açık alanlarda fiziksel konfor koşullarının sağlanmasına yönelik tasarım ilkeleri ve uygulama yöntemleri ile bu özelliklerin değerlendirilmesi ve izlenmesine yönelik araçlar tanımlanmıştır. Proje sonucu olarak hazırlanan tasarım ilkelerini konu alan raporda, “Açık Alan Tasarımına Yönelik Sosyal Değerlendirmeler” başlıklı bölümde, RUROS Projesi sonuçlarından yararlanılarak, açık alanların özelliklerinin analizi ve bu özelliklerin sosyal boyut üzerindeki etkisinin belirlenmesinde ele alınması gereken parametreler belirlenmiştir. Oluşturulan parametreler setinde başlıca hareket noktası, açık alan kullanımının, sosyal-kültürel ve ekonomik etmenler ile bireyin temel ihtiyaçları olan, hareket, iletişim ve konfor gibi özelliklerin etkileşimi sonucunda oluştuğu, bireylerin açık alan kullanımlarının ise mekansal koşullar ile ilişkili olduğu saptamaları olmuştur (Url-6).

Çizelge 2.8 : Açık alanların değerlendirilmesine yönelik parametreler (Url-6).

PARAMETRE GRUBU	Parametre Alt-Grubu	Parametreler
KENTSEL AÇIK ALANIN GENEL TANIMINA İLİŞKİN PARAMETRE GRUBU	Kentsel Açık Alanın Kent İçerisindeki Genel İşlevi	Cadde, meydan, yaya yolu, park / bahçe, boş zaman aktivite alanı
	Sosyal – Ekonomik – Kültürel – Politik Özelliği	Sosyo ekonomik karakteri (Pazar alan vb.gibi) Estetik tanımlayıcı (sanat eseri vb.) Tarihi – politik önem
	Coğrafi Özellikler	Kıyı alanı, doğal alan vb.gib
	Yönetmel Özellikler	Yetkili kurum
KENTSEL AÇIK ALANIN ORGANİZASYONEL ETKİNLİĞİNE İLİŞKİN PARAMETRE GRUBU	Organizasyona Bağlı Kolektif Aktiviteler	Kültürel aktiviteler, eğitim amaçlı aktiviteler, kutlama amaçlı organizasyonlar, ticari, politik dini organizasyonlar
	Spontan Gelişen Kolektif Aktiviteler	
KENTSEL AÇIK ALANA SUNULAN HİZMETLERE İLİŞKİN PARAMETRE GRUBU	Bakım	Temizlik, açık alan mobilyalarının bakımı, bitkisel elemanların bakımı
	Erişim	Açık alana erişim
	Güvenlik	Güvenlik hizmetleri, trafik düzenlemeleri
KENTSEL AÇIK ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN KULLANIMLARA İLİŞKİN PARAMETRE GRUBU	İnsan Fizyolojisine Bağlı Aktiviteler Ve İşlevler	-fiziksel aktiviteler (oturmak, yürüyüş, spor, çocuklarla oyun, köpek gezdirmek vb.gibi) -psiko-fizyolojik aktiviteler (dinlenmek, rekreasyon, rahatlamak, kentten uzaklaşmak, özgürlük duygusu, estetik zevk, doğayla temas vb.gibi)
	Sosyo-Ekonomik Aktiviteler Ve İşlevler	-sosyal işlevler (arkadaşlarla buluşmak, ortak aktivitelere katılmak, sosyal etkileşim vb.gibi) - günlük hayatta gerçekleştirilen ekonomik aktiviteler (alışveriş vb.gibi)
KENTSEL AÇIK ALAN İÇERİSİNDEKİ İŞLEVLERE İLİŞKİN PARAMETRE GRUBU	Özel Kullanımlara Yönelik Alt-Alanlar	Yeme içme mekanları, çocuk oyun alanları, taşıt yolları, ticari mekanlar, yaya bağlantıları, oturma alanları, spor alanları, sınırlayıcı binalar, bisiklet yolları, toplu taşıma noktaları, bekleme alanları, köpek gezdirme alanları vb.gibi
	Özel Kullanımlara Yönelik Teknik Ekipman Ve Sert Peyzaj Elemanları	Yer kaplaması, banklar, çocuk oyun ekipmanları, aydınlatma elemanları, sınırlayıcı bina cephepeleri, trafik ışıkları, çöp kutuları, tuvaletler
	Doğal Çevreye İlişkin Özellikler	Bitkisel elemanlar
	Mikroklimatik Özellikler	Hava kalitesi, güneşlenme, ısı, rüzgar, nem, ses
KENTSEL AÇIK ALANIN KULLANIMINA İLİŞKİN PARAMETRE GRUBU	Kullanıcıya Bağlı Özellikler	- Kullanıcı grubu (yerel kullanıcı, arkadaş grubu, aile, organizasyona bağlı kullanıcı, uzman grupları) - Kullanıcının sosyo-ekonomik yapısına ilişkin özellikler
	Kullanıma Bağlı Özellikler	Kullanım Amacı - Aktiviteler Kullanım sıklığı Kullanım periyodları
	Kullanımı Olumsuz Yönde Etkileyen Özellikler	Mekansal Özellikler Bakıma bağlı özellikler Kullanıcıya bağlı özellikler

2.4.2.2 Yeşil alanlara ilişkin kavramlar ve yöntemsel yaklaşımları konu alan araştırmalar ve uygulamalar

Lloyd ve Auld'un (2002), "Yaşam Kalitesinin Belirlenmesinde Serbest Zaman Aktivitelerinin Rolü: İçerik ve Ölçüm Konuları" başlıklı çalışmasında, yaşam kalitesi ve serbest zaman aktiviteleri arasındaki ilişkinin çözümlenmesi gerektiği belirtilerek bu çözümlemenin "serbest zaman aktivitelerinin içeriği" ve "serbest zaman aktivitelerinin ölçülmesi" olmak üzere, iki farklı alana odaklanılarak ele alınması gerektiği belirtilmiştir. Yaşam kalitesi ile serbest zaman aktiviteleri arasındaki ilişkinin belirlenmesinde, geleneksel yaklaşımların mekana odaklanarak birey faktörünü yadsıdığı vurgulanmakta, bu çalışmada ise mekan faktörünün yanı sıra bireye bağlı özelliklerin de ele alınarak yaşam kalitesi ve serbest zaman aktiviteleri arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir yöntemsel yaklaşım geliştirilmekte ve bu doğrultuda anket uygulaması yapılmaktadır.

Lloyd ve Auld, yaşam kalitesi ve serbest zaman aktivitelerine katılım ilişkisinin, "mekana bağlı özellikler", "bireye bağlı özellikler", "mekana bağlı özellikler ve bireye bağlı özelliklerin etkileşimi" ve "her iki özelliğin ve yaşam kalitesi ile ilişkilerinin demografik özellikler ile ilişkisi" olmak üzere, dört farklı boyutta ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Mekana bağlı özellikler kapsamında, serbest zaman aktivitelerine yönelik mekanların kullanımı ve söz konusu mekanların kalitesine ilişkin algısal özellikler ele alınmakta ve serbest zaman aktivitelerinin gerçekleştirildiği mekanların çeşitli bileşenlerinin yaşam kalitesini ne şekilde etkilediği, bu çalışmanın araştırma problemlerinden birini oluşturmaktadır. Bireye bağlı özellikler kapsamında ise, serbest zaman aktivitelerine ilişkin davranış, katılım ve memnuniyet ele alınmakta ve bu özelliklerin yaşam kalitesiyle ilişki düzeyi bir diğer araştırma problemi olarak belirlenmektedir. Mekana bağlı özellikler ile bireye bağlı özelliklerin etkileşim düzeyi ve bu etkileşimin yaşam kalitesi üzerindeki etkisi ile demografik özelliklerin serbest zaman aktiviteleri üzerinden oluşan yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin belirlenmesi ise çalışmada ortaya koyulan diğer araştırma problemleri olmaktadır.

Çalışma kapsamında, yaşam kalitesi ile serbest zaman aktiviteleri arasındaki ilişkinin çözümlenebilmesi amacıyla göstergeler 5 farklı boyutta sınıflanarak ele alınmış ve ölçülmüştür:

"*Serbest zaman aktivitesine ilişkin tavır- tutum*" boyutu, ilkin Ragheb ve Beard'in (1982) çalışmalarında tanımlanmıştır. Bu boyutta yer alan göstergelerin, bilişsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere, üç farklı bileşenden oluştuğu belirtilmektedir. Lloyd ve Auld'un çalışmasında, serbest zaman aktivitesine ilişkin tavır – tutum boyutunun bilişsel bileşeni kapsamında, bireyin serbest zaman aktivitelerine ilişkin genel bilgisi ve inanışları ile serbest zaman aktiviteleri ile yaşam kalitesi, mutluluk

ilişkinde ilişkin değerlendirmeleri incelenmektedir. Bu boyutun duygusal bileşeni kapsamında, bireyin gerçekleştirdiği serbest zaman aktivitelerine ilişkin duygusal değerlendirmeleri ölçülmektedir. Davranış bileşeni kapsamında ise, bireyin serbest zaman aktivitelerine ilişkin geçmiş deneyimleri, aktivitelerle halihazırdaki ilişkisi ve eğilimleri ölçülmektedir. Bu boyutun her bir bileşeninin ölçülmesi amacıyla, her bir bileşen kapsamında 12’şer soru sorulmuş ve 5’li likert ölçeği uygulanmıştır.

“*Serbest zaman aktivitelerine katılım*” boyutunda, katılım sıklığı ve katılımın gerçekleşmesi, yapısal özellikleri gibi unsurlar, yaşam kalitesinin göstergeleri olarak ele alınmaktadır. Bu boyut kapsamında, serbest zamanlarda gerçekleştirilen aktiviteler gruplanmış ve bu aktiviteler katılım sıklığı 6’lı likert ölçeği ile ölçülmüştür.

“*Serbest zaman aktivitelerinden memnuniyet*” boyutu, altı bileşen üzerinden ele alınmıştır. Psikolojik bileşen, sosyal bileşen, bireysel gelişim bileşeni, fizyolojik bileşen, ruhsal sağlığı konu alan bileşen ve estetik bileşen olmaktadır. Her bir bileşene ilişkin bireysel değerlendirmeler, 5’li likert ölçeği üzerinden ölçülmüştür.

“*Serbest zaman aktivitelerine yönelik alanların kullanımı ve bu alanlardan memnuniyet*” boyutunda, aktivitelerle yönelik alanlar gruplanarak, her bir gruptaki alanların kullanım düzeyi ve memnuniyet, 6’lı likert ölçeği kullanılarak ölçülmüştür.

“*Çevresel kaliteye ilişkin değerlendirmeler*” boyutu, aktivite alanlarının kullanımı ve bu alanlardan memnuniyeti etkileyen bir bileşen olarak ele alınmış ve bu alanların çevresel kalitelerine ilişkin değerlendirmeler 5’li likert ölçeği üzerinden ölçülmüştür.

“Yaşam kalitesi” boyutunda, hayattan memnuniyet, mutluluk, geleceğe ilişkin olumlu bakış gibi unsurlar ele alınarak genel yaşam kalitesinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Genel yaşam kalitesine ilişkin göstergeler, 5’li likert ölçeği üzerinden ölçülmüştür.

“*Demografik özellikler*” boyutunda ise, demografik özelliklerin belirlenerek serbest zaman aktiviteleri ve yaşam kalitesi ile ilişkisinin ölçülmesi amaçlanmıştır.

Avustralya’nın Brisbane Kenti’nde hanhalkları arasından seçilen 600 denek üzerinde uygulanan anket çalışmasından elde edilen verilerin değerlendirilmesinde, çeşitli istatistikî teknikler uygulanmıştır. Bireye bağlı özellikler kapsamında ele alınan serbest zaman aktivitelerine katılım, tavır-tutum, aktivitelerden memnuniyet boyutları ile mekana bağlı özellikler kapsamında ele alınan aktivite alanlarının kullanımı, alanların çevresel kalitelerine ilişkin değerlendirmeler ve alanlardan memnuniyet boyutlarının genel yaşam kalitesi ile ilişkisinin belirlenmesi amacıyla regresyon analizi uygulanmıştır. Bireye bağlı özellikler ile mekana bağlı özelliklerin yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin ölçülmesi amacıyla yaşam kalitesi bağımlı değişken olarak alınarak göstergeler arasında hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Diğer yandan

demografik özelliklerin yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin belirlenmesi amacıyla, eğitim düzeyi, meslek, gelir, araba sahipliği, hanehalkı içerisindeki konum gibi verilerden yola çıkılarak sosyo-ekonomik statü indeksi oluşturulmuş ve yaşam kalitesi bağımlı değişken olarak alınarak regresyon analizi uygulanmıştır.

Elde edilen sonuçlar, serbest zaman aktivitelerine ilişkin mekana bağlı özelliklerin, bireye bağlı özellikleri etkilediğini, bireye bağlı özellikler ile yaşam kalitesi arasında ise olumlu yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Tüm göstergeler içerisinde, bireye bağlı özelliklerin yaşam kalitesinin belirlenmesinde en etkili göstergeler olduğu görülmüştür. Mekanla bağlı özelliklerin ise, yaşam kalitesinin belirlenmesinde ihmal edilebilir bir etkisi olduğu görülmüştür. Mekanla bağlı özellikler ile serbest zaman aktivitelerine katılım ve memnuniyet arasında ise olumlu yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Serbest zaman aktiviteleri arasında, yaşam kalitesinin yükseltilmesi bakımından en etkili aktivite türünün sosyal aktiviteler olduğu görülmüştür. Arkadaşlarla buluşma, organizasyonlara, klüplere katılma gibi sosyal aktiviteler, yaşam kalitesi ile yüksek düzeyde ilişkilidir. Çalışma kapsamında bu ilişkinin varlığı, serbest zaman aktivitelerine katılımdan memnuniyetin, sosyal ve psikolojik boyutları ile açıklanmaktadır. Serbest zamanlarda gerçekleştirilen sosyal aktiviteler ile bireylerin sosyal ağlar kurması, ortak simgeler, anlamlar ve kimlikler üretimi yoluyla bütünleşmenin sağlanması gibi sosyal faydalar ve sosyalleşen bireyin kendini tanıması, kendine güveninin yükselmesi gibi psikolojik faydalar yaşam kalitesinin yükseltilmesinde etkili olmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, serbest zaman aktivitelerine ilişkin tutum – tavır boyutu ise, davranış bileşeni ve bilişsel bileşen arasındaki ilişki bakımından önem taşımaktadır. Araştırma genelinde, aktivitelere katılım oranının oldukça düşük olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, davranış bileşeninin olumsuz olmasına rağmen, bilişsel bileşenin, yani serbest zaman aktivitelerinin yaşam kalitesi ile ilişkisine ilişkin olumlu değerlendirmelerin artmasıyla birlikte genel yaşam kalitesi düzeyinin düştüğü görülmüştür. Bu durum, serbest zaman aktivite olanaklarının değerlendirilmesi ve bu olanaklar yolu ile yaşam kalitesinin yükseltilmesinde kullanıcı beklentilerinin karşılanması önemini ortaya koymaktadır.

Bireye bağlı özellikler ve mekana bağlı özelliklerin etkileşiminin yaşam kalitesi ile ilişkisi kapsamında ise, serbest zaman aktivitelerine katılımın çevresel faktörlere bağlı olarak geliştiği düzeyde yaşam kalitesinin etkilendiğini göstermektedir. Aktivite alanlarından memnuniyetin yükselmesiyle yaşam kalitesinin de yükseldiği görülmektedir. Mekanla bağlı özelliklerin tek başına yaşam kalitesi açısından yeterince etkili bir belirleyici olmamasına rağmen, mekana bağlı özellikler ve bireye bağlı

özelliklerin etkileşiminin yaşam kalitesinde belirleyici olması, araştırmada, yaşam kalitesinde etkili olan unsurun tek başına birey yada mekan olmaktan öte, her ikisi arasındaki etkileşim olduğunun ispatı olarak tanımlanmaktadır.

Araştırma sonuçları, demografik özelliklerin yaşam kalitesinde etkili olduğunu göstermekle birlikte, serbest zaman aktivitelerine kıyasla demografik özelliklerin etkisinin daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Serbest zaman aktivitelerine ilişkin özelliklerin hem objektif hem de sübjektif göstergeler doğrultusunda belirlendiği bu çalışmada, son olarak, sübjektif gösterge olarak memnuniyetin, objektif göstergeler kapsamındaki kullanım düzeyi, sıklığı gibi göstergelere kıyasla yaşam kalitesi üzerinde daha etkili olduğuna değinilmiştir. Kullanımın az olmasına rağmen memnuniyetin yüksek oluşu, bireylerin, kent genelindeki aktivite olanaklarına ilişkin olumlu algısal değerlendirmelere sahip olabileceği şeklinde açıklanmıştır. Çelişki taşıyan bu durumun çözümlenebilmesi için ise, daha anlamlı verilerin elde edilebilmesi amacıyla mikro-düzeyde araştırmaların gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Niceliksel verilere dayalı büyük ölçekli araştırmaların, objektif ve sübjektif verileri bir arada barındırmasına rağmen, “yaşanan”, “deneyimlenen” aktivitenin anlaşılmasında yetersiz kaldığı vurgulanmıştır. İleride gerçekleştirilecek çalışmalarda, özellikle, serbest zaman aktivitelerine ilişkin mekana bağlı ve bireye bağlı özelliklerin etkileşiminin ve bu etkileşimin yaşam kalitesi ile ilişkisinin nedensel ilişkilerinin çözümlenmesi ve bu ilişkilerin yönünün belirlenmesi yönünde yoğunlaşılması gerektiği belirtilmiştir.

2.4.2.3 Yeşil alan kullanımı ve fiziksel aktiviteye ilişkin araştırmalar

Grundström’un “Cinsiyet ve Kamusal Alan Kullanımı” başlıklı çalışmasında (2005), kamusal alanların günlük yaşamın geçtiği ve ayırım gözetmeksizin herkesin kullanıma açık alanlar olma özelliğini vurgulanmakta, buna rağmen pratikte, kamusal alanların herkes tarafından kullanılabilir olma özelliğinin tartışmalı bir konu olduğu belirtilmektedir. Grundström, cinsiyet, demografik özellikler, köken, yaş gibi özelliklerin yeşil alan kullanımında sosyal sınırlayıcılar olabildiğini, diğer yandan, kamusal alan tasarımlarının, farklı grupların alan kullanımında mekansal sınırlayıcılar olabildiğini belirtmektedir. Bu çalışmada, kamusal alan kullanımında cinsiyete bağlı olarak gelişen farklılıklar ele alınmaktadır. Costa Rica’da yapılan alan araştırmasında, kamusal alan kullanımının özelliklerini belirlemek üzere gözlem ve mülakat teknikleri uygulanmış, halkın sosyo-ekonomik yapısını belirlemek üzere ise anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Kamusal alanda cinsiyete göre farklılaşan rollerin birbirleri ile ilişkilerini ve alandaki konumlanışlarını analiz etmek üzere Bourdieu’nun “alan” kavramı kullanılmıştır. Alan, bir ilişkiler sistemi olarak tanımlanmış ve her alanda aynı

ilgi/çıkar uğruna farklı gruplar arasında çatışma yaşandığı belirtilmiştir. Yapılan araştırma, kamusal alanda erkek gruplarının hâkimiyetinin ve hareket özgürlüğünün daha fazla olduğunu, kamusal alanda gerçekleştirdikleri aktivitelerin kadın gruplarınıninkine kıyasla daha fazla olduğunu göstermiştir (Grundström, 2005).

Karsten'in (2003) gerçekleştirdiği araştırmada ise çocuklar arasındaki yeşil alan kullanımı incelenmiş ve çocuklar arasında yeşil alan kullanımının farklılık göstermediği araştırılmıştır. Yakın çevrenin sosyo-ekonomik özellikleri, yeşil alan büyüklüğü, içerdiği oyun elemanlarının niteliksel ve niceliksel özelliklerine göre farklılık gösteren yeşil alanlarda 2 ay süre ile gözlem yapılmış ve yeşil alanı kullanan çocuk sayısı, cinsiyetleri ve kökenleri, oynadıkları oyun türleri ve yeşil alanı kullanma biçimleri araştırılmıştır. Araştırma sonuçları çocukların yeşil alan kullanımının özellikle cinsiyet ve kökene göre ayrıştığını göstermektedir. Karsten (2003), erkek çocuklarının yeşil alan içerisindeki hakimiyetinin kız çocuklarınıninkine kıyasla daha yüksek olduğunu ve futbol gibi oyunlarla daha geniş bir alana yayıldığını, aynı şekilde erkek çocuklarının yeşil alan içerisinde oluşturduğu sosyal ağların da kızlara kıyasla daha geniş olduğunu ve yeşil alanda bulunma sürelerinin de görece uzun olduğunu belirtmektedir. Diğer yandan kökene göre yapılan değerlendirmede ise sosyo-ekonomik açıdan daha düşük düzeyde olan ve Türk ve Fas kökenli olan kız çocuklarının yeşil alandaki temsiliyetinin yok denecek kadar az olduğu belirtilmektedir (Karsten, 2003).

Cohen ve diğ.'nin (2007) araştırması yeşil alan kullanımını özellikle fiziksel aktiviteye sağladıkları katkı bakımından incelemektedir. Araştırma kapsamında sosyo-ekonomik yapı bakımından benzerlik taşıyan alanlardan 8 farklı yeşil alan belirlenmiş ve bu alanlarda sistematik gözlemler ve kullanıcılarla ve bölge halkıyla mülakatlar yapılmıştır. Yeşil alanda yapılan gözlemler kapsamında ilk olarak yeşil alan içindeki fiziksel aktiviteye olanaklı alanlar belirlenmiş, haritalanmış ve bu alanlarda belirli zaman aralıkları içerisinde sistematik gözlemlerle aktivite türleri, aktivitenin organize olup olmadığı, kullanıcıların aktivite düzeyi ve cinsiyet, yaş gibi demografik özellikleri belirlenmiştir. Yeşil alan çevresinde ise yeşil alana uzaklık, sosyo-ekonomik özellikler ve fiziksel aktivite düzeyi gibi özelliklerin araştırıldığı mülakatlar yapılmıştır. Araştırma sonuçları yeşil alan kullanıcıları arasında, oturmak, piknik yapmak, çevreyi veya spor aktivitelerini izlemek gibi yerleşik aktivitelerin daha yaygın olduğunu göstermiştir. Hareket içeren aktiviteleri genellikle erkek kullanıcıların gerçekleştirdiği ve bu aktiviteler arasında yürüyüş ve koşunun çoğunlukta olduğu belirlenmiştir. Kadınlarınsa daha çok çocuk oyun ekipmanlarıyla ilişkili alanları kullandığı görülmüştür. Yeşil alan çevresinde yapılan araştırma sonucunda ise gerek yeşil alan kullanımında gerekse de fiziksel aktiviteye katılımda yeşil alana yakınlığın önemli bir faktör olduğu ve fiziksel aktivitenin genellikle yakın çevredeki yerel parklarda yapıldığı görülmüştür (Cohen ve diğ., 2007).

Payne ve diğ., (2002), sosyo-ekonomik ve fiziksel çevre özelliklerine bağlı olarak yeşil alan kullanımının değişimini incelemişlerdir. Araştırma sonuçları yeşil alanlara yönelik beklentilerde yaş faktörünün etkili olduğunu göstermiştir. Yeşil alanların görece az olduğu yoğun konut alanlarında yeni yeşil alanlara ihtiyacın daha çok dile getirildiği ve bu alanlarda yaşayanlarınca piknik benzeri pasif rekreasyon olanaklarının gerçekleştirilebileceği doğal alanların tercih edildiği görülmüştür. Yeşil alan miktarının daha fazla olduğu ve az yoğun konut alanlarında ise organize aktivitelere olanak tanıyan nitelikte yeşil alan ihtiyacı dile getirilmiştir (Payne ve diğ., 2002).

Yeşil alan kullanım özellikleri ve tercihlerinin ve bu unsurların farklı çevresel ve sosyo-ekonomik özellikler doğrultusunda değişimini belirlemeyi amaçlayan Yeşil Alan Kullanım Özellikleri ve Tercihleri - Ataköy, Beşiktaş, Zeytinburnu Örneği isimli tez çalışmasında (Kısar, 2004), İstanbul'da farklı yapılaşma özellikleri ve sosyo-ekonomik özellikler taşıyan Ataköy, Beşiktaş ve Zeytinburnu yerleşimlerinde anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma, İstanbul'da, farklı yeşil alan türlerinin kullanım amaçlarını ve yeşil alanların değerlendirilme biçimlerini, kullanıcı profili ve fiziksel çevre özellikleri ile ilişkili olarak ortaya koymasıyla yeşil alan kullanım özelliklerinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Diğer yandan farklı yeşil alan türlerinden duyulan memnuniyet ve yeşil alanlarda kullanıcıların yaşadığı sorunların belirlenmesi, İstanbul'daki hangi yeşil alan türlerinin ne yönde geliştirilmesi gerektiğine dair ipuçları vermektedir. Çalışmada, yeşil alan kullanımında konuta yakınlığın önemli bir faktör olduğu, kullanıcıların öncelikli olarak konut alanı içerisindeki parkları tercih ettiği belirlenmiştir. Çalışma, özellikle sosyal amaçlar doğrultusunda kullanılan, sosyal aktivitelerin gerçekleştirildiği ve çocuk oyun ihtiyacının giderildiği yakın çevredeki mahalle parklarının yeşil alanların sosyal etkileşim ve sosyal bütünleşme süreçleri açısından önemini ortaya koymaktadır. İstanbul'da, mahalle parkları ve çocuk oyun alanları ile yeşil alanlarda yer alan spor alanlarından duyulan memnuniyetin oldukça düşük olması, bu parkların kent geneline dengeli ve yeterli dağılımının sağlanması, kalitelerinin geliştirilmesi ve kullanıcı ihtiyaçlarıyla uyumlu tasarım ve düzenlemelerin oluşturulması gerekliliğine işaret etmektedir. Kent parklarının kullanımında etkili olan ekolojik amaçlar ise, kent parklarının ekolojik özelliklerinin geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca kent parkları kullanımının artırılması ve memnuniyetin yükseltilmesi amacıyla kent parklarına erişimin olanaklarının geliştirilmesi gerektiği görülmektedir (Kısar, 2004).

Henderson ve Ainsworth'un gerçekleştirdiği (2001), "Farklı Etnik Kökenli Kadınlar Arasında, Serbest Zaman Aktivitelerinin ve Fiziksel Aktivitenin Araştırılması" başlıklı çalışma, fiziksel aktivitenin ölçülmesine yönelik bir metodoloji geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, davranış alışkanlıklarının değiştirilmesi ve böylelikle

sağlık kalitesi ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi için, bireylerin fiziksel aktiviteye yükledikleri anlamların çözümlenmesi gerektiği belirtilmekte ve bu gerekliliği karşılayacak araştırma yöntemlerinin geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu amaçla, çalışma kapsamında, kantitatif araştırma tekniklerinin yanı sıra, fiziksel aktivitenin sosyo-kültürel anlamlarının açığa çıkarılması ve fiziksel aktivitenin algılanma biçimlerinin tanımlanması amacıyla kalitatif araştırma teknikleri uygulanmıştır. Henderson ve Ainsworth tarafından hazırlanan çalışmada, veri toplama süreci, kalitatif sonuçların raporlanması ve kantitatif sonuçlarla ilişkilendirilmesi gibi konulara ilişkin bir yöntemsel yaklaşım geliştirilerek bu alandaki gelecek çalışmalara katkıda bulunulması hedeflenmektedir. Afrika ve Hint kökenli kadınlar arasında gerçekleştirilen bu çalışmada, kadınların fiziksel aktivite örüntülerinin belirlenmesi amacıyla, 200 kadına anket uygulanmış ve günlük fiziksel aktivite düzeyleri mekanik cihazlarla ölçülmüştür. Söz konusu örneklem içerisinde 56 kadınla ise kalitatif mülakat yapılmıştır. Her iki yöntemle elde edilen bilgiler doğrultusunda, kadınların yaşantıları ve fiziksel aktivitenin yaşantılarındaki yerinin anlaşılması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında, boş zamanlarda isteğe bağlı olarak gerçekleştirilen fiziksel aktivite türleri ele alınmıştır. Kantitatif araştırma kapsamında, kadınların içinde bulunduğu sosyo-kültürel çevre, kadınların üstlendiği çoklu roller, günlük yaşamlarına ilişkin bilgiler ile fiziksel aktivitenin nasıl gerçekleştirildiğine dair bilgiler incelenmiştir. Kalitatif verilerin derlendiği alan çalışması kapsamında ise, görüşülen kadınların gerçekleştirdikleri aktivite türü, aktivite yoğunluğu ile fiziksel aktiviteye verdikleri önem, motive edici ve engelleyici etmenler, fiziksel aktiviteye ilişkin sosyal destek algısı ve eğilimler sorgulanmıştır. Kalitatif araştırma sonuçlarının düzenlenmesinde, alınan cevapların sistematik olarak raporlanması ve kodlanarak gruplanması yöntemi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar, kantitatif veriler ve mevcut literatürde yer alan teorilerle ilişkilendirilerek, fiziksel aktivite örüntüleri, eğilimleri ve deneyimlerine ilişkin perspektifler oluşturulmuştur.

Araştırma sonuçları, kadınların çoğunlukla fiziksel aktivitenin kendileri için önemli ve yararlı olduğunu düşündüklerini, buna rağmen düzenli olarak aktif olmadıklarını göstermektedir. Fiziksel aktiviteye ilişkin başlıca engelleyici ve sınırlayıcı etmenlerin, zaman yetersizliği ve uygun mekanların bulunmaması olduğu, bu faktörlerin ise gerek pratikte gerekse de algısal olarak geçerli olduğu görülmektedir. Fiziksel aktiviteye ilişkin başlıca motive edici unsurun ise sosyal ağlar olduğu, fiziksel aktivitenin çoğunlukla aile ilişkileri ve sosyal çevredeki bağlantılar gibi faktörlerin katkısıyla gerçekleştirildiği görülmektedir. Kadınların, fiziksel aktivite yapmalar da ev işleri gibi zorunlu işler dolayısıyla aktif oldukları, dolayısıyla isteğe bağlı olarak fiziksel aktivitenin gerçekleştirilmemesinin tembellik gibi özelliklerden değil, imkansızlıklardan

kaynaklandığı tespit edilmiştir. Ayrıca, birçok kadının tarihi, kültürel, geleneksel yapıya bağlı olarak fiziksel aktivite imkanı olmadığını düşündüğü, dolayısıyla kişisel ve kültürel değerlerin etkileşiminin davranışı etkilediği belirlenmiştir. Fiziksel aktivite türleri arasında en çok gerçekleştirilen aktivitenin yürüyüş olduğu görülmektedir. Yürüyüşün ön plana çıkmasında, bu aktivite türünün her türlü mekana adapte edilebilmesi, sosyal boyutunun olmaması gibi unsurların etkili olduğu görülmüştür. Yürüyüşün, genellikle kadınlar tarafından gerçek bir egzersiz olarak algılanmadığı, bununla birlikte yürüyüşün zorunlu olmayan haller dışında, isteğe bağlı olarak gerçekleştirildiğinde, gerçekleştirilen aktiviteden duyulan mutluluk ve zevkin arttığı belirlenmiştir. Sonuç olarak, davranışın kişisel, kültürel ve çevresel faktörlerden etkilendiği saptanmıştır (Henderson ve Ainsworth, 2001).

2.5 Bölüm Değerlendirmesi

Yaşam kalitesi kavramına ilişkin incelemeler, yaşam kalitesinin, araştırmalara konu edildiği ilk zamanlardan bu yana, gerek felsefi bir kavram olarak gerekse de ölçülebilir bir olgu olarak, görüş farklılıklarına konu olan doğasını koruduğunu göstermektedir. Söz konusu özellik, daha önce de belirtildiği gibi yaşam kalitesi tanımlamalarında ve ölçülmesine ilişkin yaklaşımlarda çeşitliliğe sebep olmuştur. Diğer yandan uygulama alanında, farklı amaçlar doğrultusunda ve farklı ölçeklerde yaşam kalitesini konu alan pek çok araştırma gerçekleştirilmiştir.

Genel olarak yaşam kalitesi kavramı bütüncül yaşam deneyimini tanımlamakta ve söz konusu tanımlama yaşam kalitesinin farklı özelliklerini içermektedir. Bütüncül yaşam deneyimi tanımı, yaşam kalitesi kavramının ve ölçülmesinin olası tüm boyutlardaki yaşam alanlarını kapsadığını belirtmektedir. Yaşam kalitesinin bu özelliği, kavramın çok boyutluluk özelliğini yansıtmakta, araştırma alanına ise disiplinlerarası olma özelliğini vermektedir. Diğer yandan, bütüncül yaşam deneyimi tanımlaması, yaşam kalitesinin bir sonuç veya ürün olarak değil bir süreç olarak algılanması gerektiğini göstermektedir. Yaşam kalitesi araştırması ise, söz konusu sürecin nasıl geliştiği ve işlediğinin açıklanmasını ve sürecin iyileştirilebilmesi için hangi koşullara ne yönde müdahaleler yapılabileceğini konu edinmektedir.

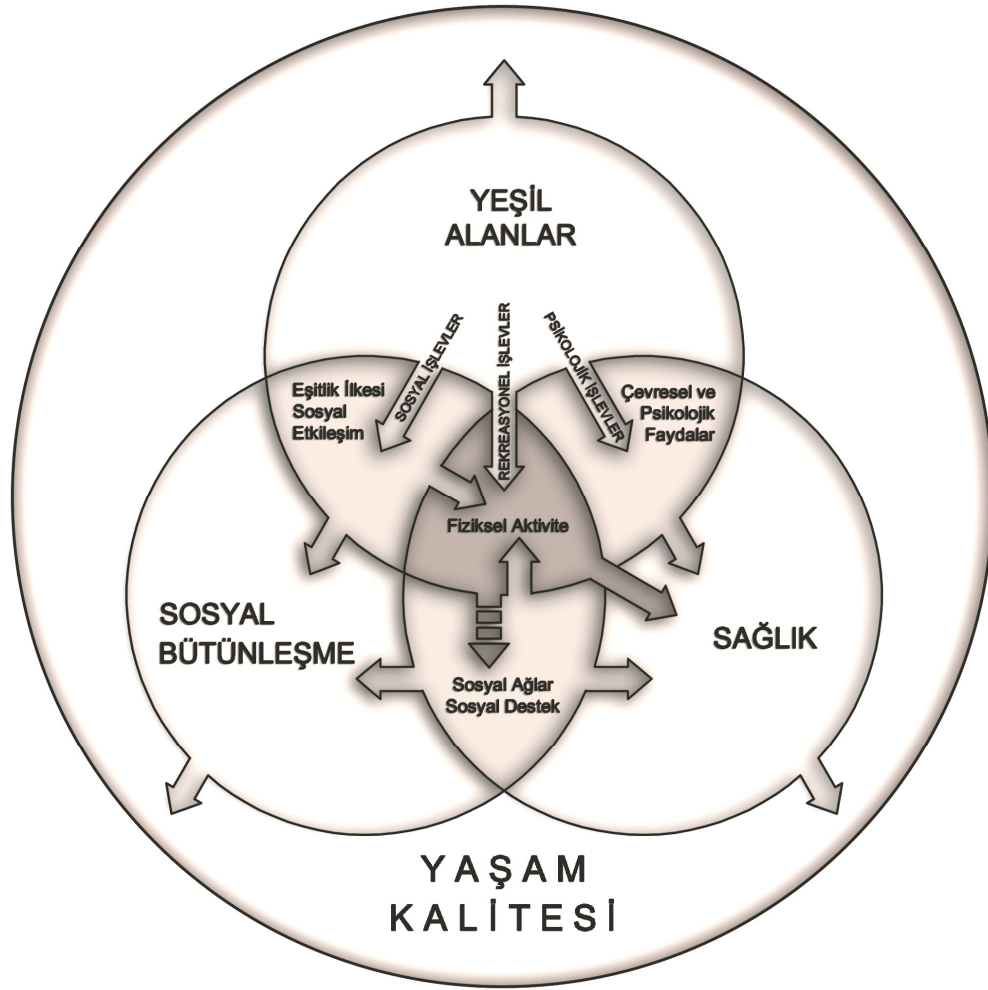
Yaşam kalitesinin ölçülmesi, bir süreç olarak yaşam deneyiminin belirli bir zaman, mekan veya sosyal gruba ait özelliklerinin belirlenmesi olarak tanımlanabilir. Çeşitli yaşam kalitesi tanımlamaları ve yaklaşımları, bir süreç olarak yaşam kalitesinin nasıl oluştuğu ve geliştiğine ilişkin ipuçlarını vermektedir. Yaşam deneyiminin yani bir süreç olarak yaşam kalitesinin, mevcut dışsal koşullar ile söz konusu koşullara geliştiren içsel tepkilerin etkileşimi sonucunda oluştuğu belirtilmektedir. Yaşam kalitesinin ölçülmesinin gerek dışsal koşulları gerekse de içsel tepkileri ve her ikisi arasındaki ilişkileri konu alması gerekmektedir. Dışsal koşullar, toplumların elindeki yaşam kaynaklarını tanımlamakta ve objektif göstergeler aracılığıyla ölçülmektedir. İçsel tepkiler ise bireylerin ihtiyaçları, kaynaklar üzerindeki kontrol düzeyleri ve değerlendirmelerini tanımlamakta ve sübjektif göstergeler aracılığıyla ölçülmektedir. İçsel tepkiler, bireysel özellikler, sosyo-kültürel özellikler ve geçmiş deneyimler, sosyal karşılaştırmalar üzerinden gelişen karşılaştırma standartlarının etkisi altında oluşmakta, her bir dışsal koşulun yaşam kalitesi üzerindeki etkisi söz konusu unsurlara bağlı olarak değişmektedir. Yaşam kalitesinin ölçülmesinin, her bir yaşam alanına ilişkin dışsal koşulları ve içsel tepkileri ele aldığı, bu unsurlar arasındaki ilişkiler ile bu ilişkilerin bireysel değerler doğrultusundaki değişimini incelemekte olduğu görülmektedir.

Yaşam kalitesi araştırmalarının başlıca amacı belirli bir mekan veya belirli bir gruba ait yaşam deneyimini açıklamak ve yaşam deneyiminin iyileştirilmesine yönelik müdahalelerin belirlenerek politika ve programlara yansıtılmasını sağlamak olmaktadır. Yaşam kalitesi araştırmaları, faydacı (pragmatik) bir girişim olarak tanımlanırken aynı zamanda yaşam kalitesinin küresel, soyut ve akademik bir problemten öte yerel ve politik bir olgu olduğu vurgulanmaktadır. Bu bakış açısı, yaşam kalitesinin yerel halkın değerlendirmeleri doğrultusunda analiz edilmesiyle yerel sorunlara yerel çözümler geliştirmeye yönelik müdahalelerin belirlenmesini sağladığını göstermektedir (Rapley, 2003). Yaşam kalitesi araştırmalarında yerel ölçeğin vurgulanması, yaşam kalitesinin sosyo-kültürel ve mekansal özelliklere bağımlı olarak geliştiğini göstermektedir. Yaşam kalitesinin belirleyicileri ve her birinin yaşam kalitesinin oluşumundaki etkisi toplumdan topluma ve mekandan mekana farklılık göstermektedir. Söz konusu bağımlılıklar yaşam kalitesinin evrensel bir tanımlamasının yapılmasında ve ölçülmesine yönelik evrensel bir metodolojinin geliştirilmesinde sosyo-kültürel ve mekansal özelliklere referans verilmesini zorunlu kılmaktadır. Gerçekleştirilen araştırma örneklerinde yaşam kalitesinin mekansal boyutuna verilen önemin giderek arttığı görülmektedir. Yaşam kalitesinin mekansal değişiminin belirlenmesi yerel sorunlara yerel çözümler geliştirilmesi ve müdahale noktalarının belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.

Yerel özelliklerin ve bireysel değerlendirmelerin yaşam kalitesi düzeyinin açıklanmasındaki önemi, yerel yönetimlerin ve yerel halkın yaşam kalitesi araştırmalarına katılımının da önemini ortaya koymaktadır. Özellikle alan araştırmalarının ardından araştırma sonuçlarının halkla ve yerel yönetimlerle paylaşılmasıyla, sonuçlara ilişkin farkındalık yaratıldığı ve yerel sorunlara beraberce çözüm üretildiği araştırma ve uygulama örnekleri çoğalmaktadır. Bununla birlikte, yaşam kalitesinin ve değişiminin mekansal analiz yöntemleriyle incelenmesi ve görselleştirilmesi de araştırmacı, yerel yönetimler ve halk arasındaki iletişimin sağlanması açısından verimli bir araç olarak tanımlanmaktadır.

Sonuç olarak yaşam kalitesi, tüm yaşam alanlarına ilişkin dışsal koşullar ile bu koşullara karşılık olarak bireysel özelliklerin etkisi altında geliştirilen içsel tepkilerin etkileşimi sonucunda yaşanan ve özgünlüğü sosyo-kültürel ve mekansal özellikler doğrultusunda gelişen bir süreç olarak tanımlanabilir. Yaşam kalitesi araştırmaları ise dışsal koşullar ve içsel tepkiler arasındaki ilişkileri ele almakta ve söz konusu ilişki – etkileşim biçimlerinin açığa çıkarılması ile yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik müdahalelerin belirlenmesini amaçlamaktadır. Bununla birlikte yaşam kalitesi araştırmalarında yerel halk ve yerel karar vericiler gibi farklı aktörlerin farkındalıklarının yaratılması ve yaşam kalitesinin yükseltilmesinde rol oynayacak politika ve uygulamaların oluşturulmasına katkılarının sağlanması önem taşımaktadır.

Yaşam kalitesi göstergelerinden yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık konuları detaylı olarak incelendiğinde her üç konunun da yaşam kalitesinin yükseltilmesinde etkili olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, her üç konunun birbirleri ile ilişkili olduğu, söz konusu ilişkilerin işlerliği düzeyinde ise yaşam kalitesine sağlayacakları katkının olumlu yönde geliştiği söylenebilir. Şekil 2.14'te yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık konuları arasındaki ilişkiler açıklanmaya çalışılmıştır. Buna göre, yeşil alanların sosyal bütünleşme alanındaki katkısı eşitlik ilkesi ve sağladıkları sosyal etkileşim üzerinden ve yeşil alanların sosyal işlevleri aracılığıyla gerçekleşmektedir. Diğer yandan, yeşil alanlar çevresel işlevleri ile toplum düzeyindeki sağlığı, psikolojik işlevleri ile ruhsal sağlığı olumlu yönde etkileyebilmektedir. Yeşil alanların rekreasyonel işlevleri ise sağladıkları fiziksel aktivite olanakları ile fiziksel aktivite düzeyini etkileyerek fiziksel sağlığa katkıda bulunmaktadır. Fiziksel aktivite alışkanlığı ve düzeyi, sosyal bütünleşme düzeyiyle de ilişkili olarak değişebilmektedir. Eşitlik ilkesi doğrultusunda fiziksel aktivite olanaklarının erişilebilirliğinin sağlanması ve sosyal bütünleşmenin temeli olan sosyal ağlar ve ağlar aracılığıyla sağlanan sosyal destek, fiziksel aktivite alışkanlığını ve düzeyini olumlu yönde etkilemektedir. Son olarak sosyal bütünleşmenin sağlık ile ilişkisi ise sosyal ağlar ve sosyal destek aracılığıyla oluşan ruhsal sağlık ve takiben fiziksel sağlık üzerindeki olumlu etkilerle açıklanmaktadır.

Şekil 2.14 : Yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık konuları arasındaki ilişkiler.

Çalışma kapsamında incelenen yeşil alanlara yönelik araştırma ve uygulama örnekleri, yaşam kalitesi-yeşil alanlar ilişkisinin çözülmesinde yol gösterici niteliktedir. İncelenen örneklerde yer alan kavramsal çözümlemeler, araştırma yaklaşımları ve sonuçları, yeşil alanların sosyal ve rekreasyonel işlevlerinin ölçülmesinde ve yaşam kalitesine sağladıkları katkıların belirlenmesinde ele alınacak göstergeleri işaret etmektedir. Bu kapsamda yeşil alanlara ilişkin kullanım özelliklerinin, mekansal özelliklerinin, potansiyel kullanıcı özelliklerinin yeşil alanlar-yaşam kalitesi ilişkisini yönlendiren temel belirleyiciler olduğu görülmektedir. Diğer yandan yeşil alanlara ilişkin objektif özellikler kadar objektif özelliklere ilişkin bireysel değerlendirmelerin de önem taşıdığı görülmektedir.

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

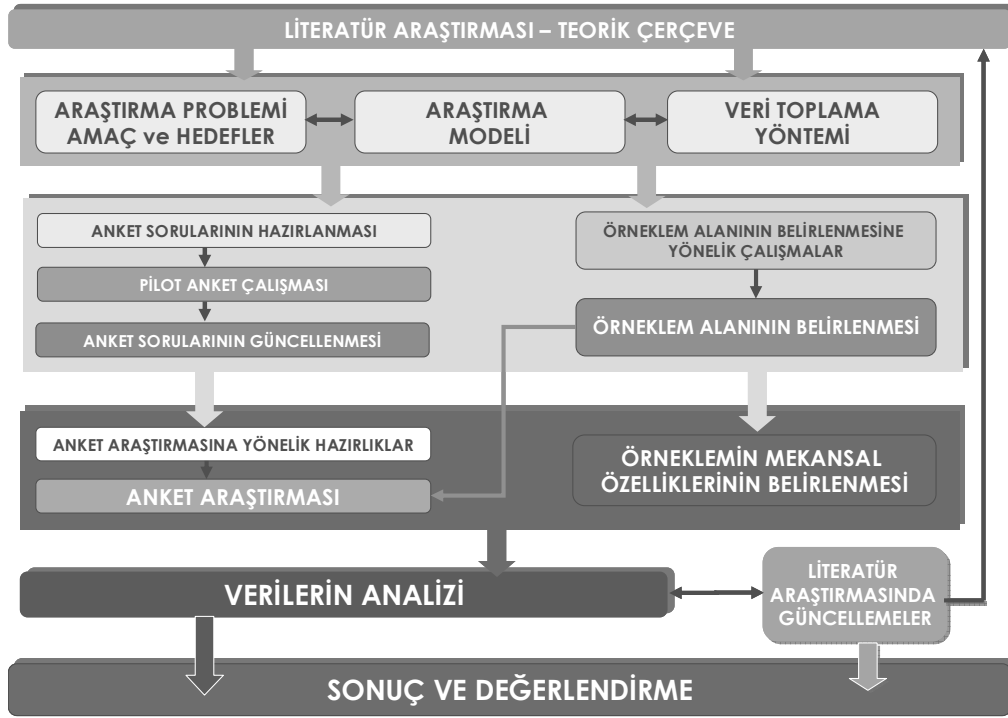
Yaşam kalitesinin yükseltilmesinde yeşil alanların etkinliğinin ölçülmesi ve yeşil alanların bu yönde geliştirilmesine yönelik unsurların ortaya koyulmasını amaçlayan bu çalışmada ilk olarak literatür araştırması yöntemiyle araştırmaya yön verecek bilgiler derlenmiş ve teorik çerçeve oluşturulmuştur. Literatür araştırmasından elde edilen bilgiler ışığında ve araştırma amaç ve hedefleri doğrultusunda özgün araştırmayı yönlendirecek araştırma modeli oluşturulmuş ve varsayımlar tanımlanmıştır. Diğer yandan özgün araştırma kapsamında uygulanacak veri toplama yöntemi kararlaştırılmıştır.

Belirlenen veri toplama yöntemi doğrultusunda anket soruları hazırlanmış ve pilot anket çalışması yapılmış, elde edilen sonuçlar doğrultusunda anket soruları güncellenmiş ve anket çalışmasının uygulanmasına yönelik hazırlıklar tamamlanmıştır. Diğer yandan örneklem alanının belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılmış ve örneklem alanı seçilmiştir.

Örneklem alanının belirlenmesi ve anket araştırmasına yönelik hazırlıkların tamamlanmasının ardından yapılan saha çalışmasıyla anket araştırması gerçekleştirilmiş, diğer yandan örneklem alanının mekansal özelliklerinin tanımlanmasına yönelik çalışmalar tamamlanmıştır.

Çalışmanın son aşamasında ise anket araştırmasından elde edilen veriler düzenlenerek analiz edilmiş ve sonuç bulgular derlenmiştir. Yine bu aşamada literatür araştırmasına devam edilerek verilerin analizi sürecine katkı sağlanmış ve araştırmanın teorik çerçevesi de bu doğrultuda güncellenmiştir. Son olarak çalışmanın farklı aşamalarından elde edilen bilgiler ve anket araştırması aracılığıyla ulaşılan bulgular bir arada değerlendirilerek tartışılmış ve yaşam kalitesinin yükseltilmesinde yeşil alanların etkinliğinin geliştirilmesine yönelik öneriler ortaya koyulmuştur. Tüm çalışama süreci, Şekil 3.1'de özetlenmektedir.

Araştırma yönteminin detaylı olarak aktarıldığı bu bölümde ilk olarak Araştırma Modeli ve varsayımlar açıklanmaktadır. Ardından veri toplama yöntemi açıklanmakta ve uygulanan anket föyü detaylı olarak aktarılmaktadır. Son olarak, anket araştırmasının uygulandığı örneklem alanının belirlenmesi süreci açıklanmakta ve örneklem alanının mekansal özellikleri ile örneklem alanında kentsel yeşil alan varlığı tanımlanmaktadır.

Şekil 3.1 : Çalışma süreci.

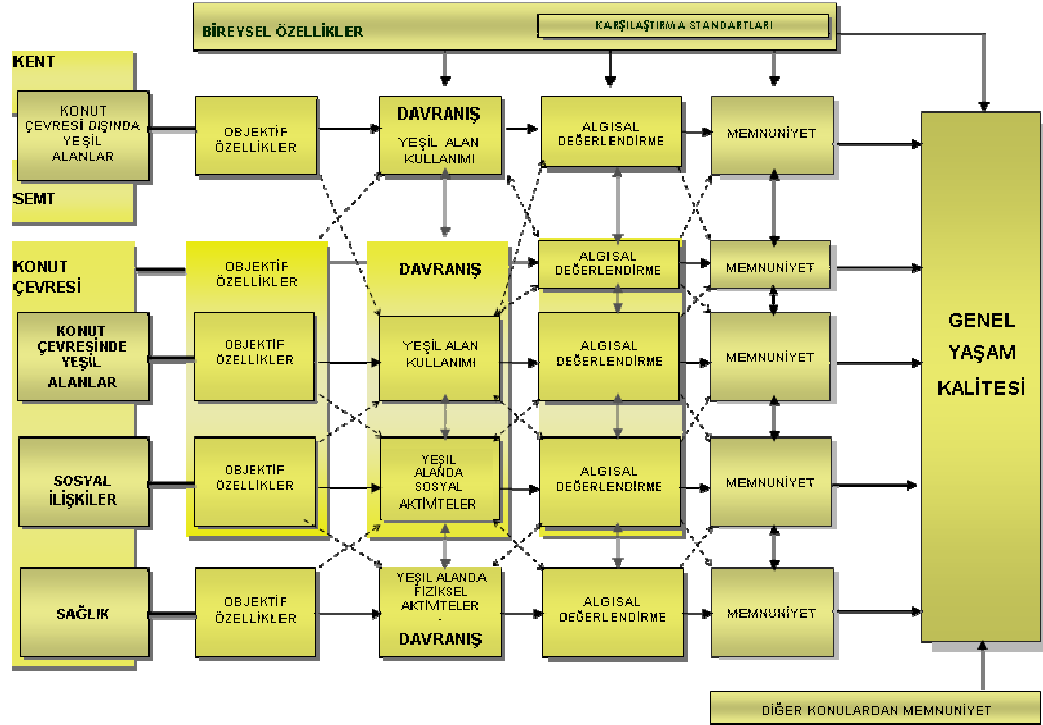
3.1 Araştırma Modeli

Çalışmada kullanılacak araştırma modelinin oluşturulmasında, Marans ve Rodgers'e (1975) ait farklı boyutlarda konut memnuniyeti ve yaşam kalitesi ilişkisini açıklayan model (Şekil 2.5) ile Marans ve Mohai'ye (1991) ait rekreasyon kaynakları ile memnuniyet ilişkisini açıklayan model (Şekil 2.8) temel alınmıştır. Çok boyutlu ve bütüncül bir yaklaşım içerisinde yaşam kalitesinin oluşumunu açıklayan Marans ve Rodgers'in (1975) modelinde, çevrenin farklı boyutları ele alınarak yaşam kalitesinin, bu boyutların objektif özellikleri ile bireysel algılama, algısal değerlendirme ve bu boyutlardan memnuniyet sonucunda geliştiği ortaya koyulmaktadır. Bu çalışma kapsamında söz konusu model, çalışmanın başlıca inceleme konusunu oluşturan yeşil alanlar doğrultusunda geliştirilmiştir.

Marans ve Mohai'ye (1991) ait model ise rekreasyon kaynakları ile yaşam kalitesi ilişkisinin oluşumunda gerçekleşen aşamaların ve yeşil alan kullanımının bu ilişki içerisindeki konumunun tanımlanmasında yol gösterici olmuştur. Her iki modelin bu çalışmanın konusu olan yeşil alanlara uyarlanmasıyla araştırmada kullanılacak özgün model oluşturulmuştur (Şekil 3.2).

Araştırma modeli, genel yaşam kalitesinin oluşumunu, yeşil alanlar, sosyal bütünleşme, sağlık ve konut çevresi konularının ilişkileri çerçevesinde ortaya koymaktadır. Araştırma modelinde, her bir konuya ilişkin objektif özellikler, bu

özelliklerin bireysel özellikler doğrultusunda değerlendirilmesiyle oluşan davranış aşaması, davranış aşamasını takiben algısal değerlendirmeye dayalı özellikler ve bu aşamaların sonucunda her bir konuya ilişkin memnuniyet düzeylerinin olduğu ifade edilmektedir. Her bir konudan memnuniyetin, birbirleriyle ve diğer yaşam alanlarından memnuniyetle etkileşimli olarak geliştiği ve sonuç olarak genel yaşam kalitesini oluşturduğu öngörülmektedir. Oluşturulan araştırma modelinin, yaşam kalitesinin çok boyutluluk özelliğini yansıttığı ve yaşam kalitesini bütüncül yaşam deneyimi olarak formüle ettiği söylenebilir.

Şekil 3.2 : Araştırma modeli (Marans ve Rodgers (1976) ile Marans ve Mohai'nin (1991) modelleri temel alınarak oluşturulmuştur).

Araştırma modeli çerçevesinde yeşil alanlar konusu, “konut çevresindeki yeşil alanlar” ve “konut çevresi dışındaki / kent ve semt düzeylerindeki yeşil alanlar” olmak üzere iki düzeyde ele alınmıştır. Konut çevresi düzeyindeki yeşil alanlar, konut çevresinin mekansal bir bileşeni olarak kabul edilmiş, dolayısıyla konut çevresi konusu da objektif özellikler-algısal değerlendirme-memnuniyet aşamaları çerçevesinde ayrıntılandırılmıştır. Modelde, sosyal bütünleşmenin temel göstergelerinden biri olan sosyal ilişkiler konusu yine konut çevresindeki sosyal ilişkiler düzeyinde ele alınırken sağlık konusu bireysel sağlık kapsamında formüle edilmiştir. Yeşil alanlar konusuna ilişkin davranış aşaması yeşil alan kullanımı olarak tanımlanmış, sosyal ilişkiler ve sağlık konularının davranış aşamaları ise yeşil

alanlarla ilişkileri çerçevesinde, yeşil alanda gerçekleştirilen sosyal aktiviteler ve fiziksel aktiviteler olarak ayrıntılandırılmıştır (Şekil 3.2).

Yeşil alanlar ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi çözümlemeyi ve yaşam kalitesinin yükseltilmesinde yeşil alanların etkinliğinin artırılmasını amaçlayan bu çalışma kapsamında aşağıda sıralanan **varsayımların** sınanması amaçlanmaktadır:

- Yeşil alan kullanımı ve yeşil alanlardan memnuniyet, konut çevresi özellikleriyle ilişkilidir.
- Yeşil alan kullanımı ve yeşil alanlardan memnuniyet, konut çevresindeki sosyal bütünleşme düzeyiyle ilişkilidir.
- Yeşil alan kullanımı, fiziksel aktivite düzeyi ve sağlık ile ilişkilidir.
- Yeşil alanlar yaşam kalitesinin yükseltilmesinde etkilidir.

3.2 Veri Toplama Yöntemi

Araştırmayı yönlendirecek bulguların elde edilmesi amacıyla konut alanlarında anket araştırması gerçekleştirilmiştir. Diğer yandan daha önce gerçekleştirilmiş araştırma bulgularından faydalanılarak araştırmanın örneklemini oluşturan konut alanlarının mekansal özellikleri tanımlanmıştır.

Konut alanlarında uygulanan anket föyü, literatür araştırmasından elde edilen bilgilerin yönlendiriciliğinde ve bu araştırma için oluşturulan araştırma modeli çerçevesinde hazırlanmıştır. Anket kapsamında, yaşam kalitesi konusunun fiziksel ve ruhsal sağlık, sosyal ilişkiler ve sosyal bütünleşme düzeyi, yeşil alan kullanımı ve konut çevresi konularıyla ilişkili olarak incelenmesi amaçlanmıştır.

Anket föyü, demografik bilgiler, sosyal ilişkiler, yeşil alanlar, sağlık, fiziksel aktivite, konut çevresi ve genel yaşam kalitesine ilişkin soruların yer aldığı 7 bölümden oluşmaktadır. Anket föyü, her bir konu ve bileşenlerine ilişkin objektif özellikleri, görüşmecinin değerlendirmelerine dayalı algısal (sübjektif) özellikleri ve memnuniyet düzeylerini araştıran sorular içermektedir. Diğer yandan anket föyünde yeşil alanlar konusu, araştırma modelinde “konut çevresindeki yeşil alanlar” ve “konut çevresi dışındaki yeşil alanlar” olarak açıklanan hiyerarşi içerisinde ele alınmıştır.

Oluşturulan anket föyü ilk olarak 20 kişiye uygulanarak pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma ile anketin genel yapısı ve tekil olarak her bir sorunun anlaşılabilirliği ve işlerliği değerlendirilmiş, alınan sonuçlar doğrultusunda anket föyünde değişiklikler yapılmış ve son hali verilmiştir. Araştırma sonuçlarında

değerlendirilen verilerin elde edilmesi amacıyla örneklem alanında uygulanan anket föyü rapor ekinde yer almaktadır (EK A1).

Anket föyünde yer alan “**Demografik Bilgiler**” bölümünde, görüşmecinin sosyo-ekonomik yapısı, hanehalkı yapısı, çalışma hayatı ve iş-serbest zaman dengesi, konut geçmişi ve İstanbul’da yaşama süresine ilişkin sorular yer almaktadır. Bu bölümde yer alan sorular tümüyle objektif bilgileri içermektedir. Çizelge 3.1’de Demografik Bilgiler bölümünde yer alan sorular, her bir sorunun araştırdığı konu ve cevap yapıları yer almaktadır.

Çizelge 3.1 : Anket föyü - demografik bilgiler.

SORULAR	CEVAPLAR	ALT BAŞLIK
Cinsiyetiniz	Kadın – Erkek	DEMOGRAFİK
Yaşınız	AÇIK UÇ	
Medeni durumunuz	Bekar / Evli / Dul / Boşanmış	
Eğitim durumunuz	Okumamış / İlköğretim Lise / Üniversite / Lisanüstü	SOSYAL DÜZEY
Mesleğiniz	AÇIK UÇ	
Çalışılan sektör	Kamu / Özel / Serbest	
Haftada kaç gün çalışıyorsunuz	AÇIK UÇ	SERBEST ZAMAN VARLIĞI
Günde kaç saat çalışıyorsunuz		
Hanenizin aylık geliri	AÇIK UÇ	EKONOMİK DÜZEY
Kaç yıldır bu konutta yaşıyorsunuz	AÇIK UÇ	KONUT GEÇMİŞİ
Daha önce nerede yaşıyordunuz	Bu çevrede / Bu semtte Başka bir semtte / İstanbul dışında	
Semte taşınma sebepleri	İşe yakınlık / konut fiyatları / alışveriş / akrabalara yakınlık vb.	
Kaç yıldır İstanbul’da yaşıyorsunuz	AÇIK UÇ	
Konutta kaç kişi yaşıyor	AÇIK UÇ	HANE YAPISI
Hanede yaşayanlar	Hanedekilerin yaşı / cinsiyeti / görüşmeciye yakınlık	
Araba kullanıyor musunuz	Evet / Hayır	ARAÇ SAHİPLİLİĞİ
Hanede araç var mı		

Anket föyünün “**Sosyal İlişkiler**” bölümünde, görüşmecinin sosyal ilişkilerinin yapısal - fonksiyonel özelliklerini ve görüşmecinin sosyal çevresine ilişkin değerlendirmelerini araştıran sorular yer almaktadır. Bu bölümle sosyal ilişkilere ilişkin gerek objektif gerekse de algısal verilerin elde edilmesi amaçlanmaktadır. Algısal verilerin elde edilmesine yönelik sorular, görüşmecinin sosyal ilişkilerine

ilişkin algılamalarını, değerlendirmelerini ve memnuniyet düzeylerini sorgulamaktadır. Çizelge 3.2’de anket föyünün Sosyal İlişkiler bölümünden değerlendirmeye alınan sorular, her bir sorunun araştırdığı konu, cevap formları ve veri nitelikleri yer almaktadır.

Çizelge 3.2 : Anket föyü – sosyal ilişkiler.

ÜST BAŞLIK	ALT BAŞLIK	SORULAR	CEVAP	VERİ NİTELİĞİ	
SOSYAL İLİŞKİLER YAPISAL ÖZELLİKLER	BÜYÜKLÜK	Yaşadığınız çevrede kaç kişiyi ismiyle biliyorsunuz?	5'LI ÖLÇEK	OBJEKTİF	
		Yaşadığınız çevrede görüştüğünüz kaç tane komşunuz var?			
		Yaşadığınız çevrede kaç tane akrabanız var?			
		Yaşadığım çevredeki pek çok kişiyi tanıyorum	5'LI ÖLÇEK	ALGISAL	
		Yaşadığım çevrede yeterince komşum var			
SOSYAL İLİŞKİLER FONKSİYONEL ÖZELLİKLER	İÇERİK-SIKLIK	Yaşadığınız çevredeki kişilerle aşağıdakilerden hangilerini, hangi sıklıkta yaptınız? <i>Karşılaştığımızda selamlaştık</i> <i>Birbirimizi ziyarete gittik</i> <i>Birlikte çarşıya, pazara gittik</i> <i>Ev dışında, kafe-lokanta gibi yerlerde buluştuk</i> <i>Sinema, konser gibi etkinliklere gittik</i> <i>İstanbul'da özel yerleri gezdik</i> <i>Parka gittik / Diğer:</i>	5'LI ÖLÇEK	OBJEKTİF	
		Yaşadığım çevredeki tanıdıklarımla keyifli zamanlar geçiriyorum			
		Yaşadığım çevredeki tanıdıklarımla dilediğim kadar sık görüşebiliyorum	5'LI ÖLÇEK	ALGISAL	
		Yaşadığım çevredeki insanlarla kurduğum ilişkiler beni rahatlatıyor			
		Yaşadığım çevredeki insanlarla görüşmek için zamanım olmuyor			
	SOSYAL DESTEK	Yaşadığınız çevredeki kişilerle aşağıdakileri, hangi sıklıkta yapıyorsunuz	Yardımlaşınız Dertleşiriz Fikir alışverişi, bilgi almak amacıyla birbirimize danışırız	5'LI ÖLÇEK	OBJEKTİF
		Yaşadığım çevrede ihtiyacım olduğunda yardımına koşacak insanlar var			
		Yaşadığım çevrede sıkıntılarımı paylaşabileceğim insanlar var	5'LI ÖLÇEK	ALGISAL	
		Yaşadığım çevrede fikir danışabileceğim, bilgi alabileceğim insanlar var			
		Yaşadığım çevredeki tanıdıklarıma ihtiyaçları olduğunda destek olabiliyorum			
SOSYAL ÇEVRE	AİDİYET	Kendimi yaşadığım çevreye ait hissediyorum	5'LI ÖLÇEK	ALGISAL	
	SOSYAL BASKI	Yaşadığım çevredeki insanlar istediğim şeyleri yapmamı engelleyebiliyor	5'LI ÖLÇEK	ALGISAL	
		Yaşadığım çevredeki insanların hakkımda ne düşündüğü benim için önemlidir			
Yaşadığınız çevredeki insanlara kurduğunuz ilişkilerden hangi düzeyde memnunsunuz?			5'LI ÖLÇEK	MEMNU-NİYET	

Anket föyünün “**Yeşil Alanlar**” bölümünde, yeşil alan varlığının ve yeşil alan kullanımının özellikleri araştırılmaktadır. Bu bölümden, görüşmecinin yeşil alan kullanımına ilişkin objektif verilerin ve yeşil alan varlığına ilişkin görüşmecinin algılama ve değerlendirmelerine dayalı algısal verilerin elde edilmesi amaçlanmaktadır. Yine bu bölümde, görüşmecinin yeşil alanlara ilişkin beklentiler, geçmiş deneyimleri ve mekansal karşılaştırmalarına bağlı olarak “karşılaştırma standartları” araştırılmaktadır. Yeşil alanlar konusuna ilişkin sorular, “konut çevresinde” ve “konut çevresi dışında” olmak üzere farklı düzeyleri kapsayacak şekilde formüle edilmiştir. Bu bölümden elde edilecek veriler doğrultusunda, öncelikli olarak yeşil alan kullanımı ve yeşil alan varlığı ilişkisinin sınanması amaçlanmaktadır. Bu bölümden elde edilecek bilgilerin anket föyünün diğer bölümlerinden elde edilen bilgilerle ilişkilendirilmesi sonucunda, yeşil alanlar- yaşam kalitesi, yeşil alanlar-sosyal ilişkiler, yeşil alanlar-sağlık ve fiziksel aktivite ilişkilerinin sınanması beklenmektedir. Çizelge 3.3’te, anket föyünün yeşil alanlar bölümünden değerlendirmeye alınan sorular, araştırdığı konular, cevap formları ve veri nitelikleri yer almaktadır.

Çizelge 3.3 : Anket föyü – yeşil alanlar.

ÜST BAŞLIK	ALT BAŞLIK	SORULAR	CEVAP	VERİ NİTELİĞİ
YEŞİL ALAN KULLANIMI	KULLANICI TİPİ	Geçtiğimiz 1 yıl içinde parklara hangi sıklıkta gittiniz?	yaşadığınız çevredeki parklara diğer semtlerdeki parklara	5’li ÖLÇEK OBJEKTİF
	KULLANMAMA	Zamanım yok Parklar beklentilerimi karşılamıyor Parklar güvensiz Parklar çok kalabalık Parklar çok bakımsız Parklardaki diğer kullanıcıların davranışları beni rahatsız ediyor Gitmek istediğim parklara ulaşımım zor oluyor	Önceliğine göre 3 Cevap	OBJEKTİF
	PARKTA GERÇEKLEŞTİRİLEN AKTİVİTELER	PASİF REKREASYON Çevreyi izlemek / Oturmak, dinlenmek / / Yemek, içmek / Gazete, kitap okumak SOSYAL AKTİVİTELER Tanıdıklarla buluşmak, sohbet etmek / Yeni arkadaşlar edinmek / Piknik / Çocukları oyun alanına götürmek FİZİKSEL AKTİVİTE Yürüyüş yapmak / Spor aletlerini kullanmak	5’li ÖLÇEK	OBJEKTİF
	(Parklarda hangi aktiviteleri, hangi sıklıkta yapıyorsunuz?)			

Çizelge 3.3 (devam) : Anket föyü – yeşil alanlar.

ÜST BAŞLIK	ALT BAŞLIK	SORULAR	CEVAP	VERİ NİTELİĞİ
KONUT ÇEVRESİ DIŞI KENT ve SEMT DÜZEYLERİ	YEŞİL ALAN VARLIĞI	İstanbul'da pek çok park var	5'LI ÖLÇEK	ALGISAL
		İstanbul'un parklarının bakımının düzenli olarak yapıldığını düşünüyorum		
		İstanbul'un parkları yeterince güvenli		
		İstanbul'da herkesin erişebileceği parklar var		
		İstanbul'un parklarından yeterince yararlanabiliyorum		
	KARŞILAŞTIRMA STANDARDI	İstanbul'daki parklar beklentilerimi, ihtiyaçlarımı karşılıyor Geçmiş deneyimlerimle karşılaştırdığımda bugün parklara daha kolay gidebiliyorum Geçmişle kıyaslandığında bugün İstanbul'da parkların sayısı arttı Geçmişle kıyaslandığında, bugün İstanbul'un parkları daha güzel Geçmişle kıyaslandığında bugün İstanbul'un parklarında yapılabilecek daha çok şey var		
	MEMNUNİYET	İstanbul genelindeki parklardan ne düzeyde memnunsunuz?	5'LI ÖLÇEK	MEMNU- NİYET
KONUT ÇEVRESİ DÜZEYİ		Evinizden yürüyerek ulaşabildiğiniz parkların aşağıdaki özelliklerini değerlendirir misiniz? Büyüklik / Temizlik / Bakımlılık Ağaçlar ve bitkiler, doğal alanlar Aktivite alanları ve olanaklarında çeşitlilik Yürüyüş alanları / Spor alanları / Güvenlik	5'LI ÖLÇEK	ALGISAL
	YEŞİL ALAN VARLIĞI	Evime yürüme mesafesindeki parklar yaşadığım çevreyi güzelleştiriyor Yaşadığım çevredeki parklar beklentilerimi karşılıyor Yaşadığım çevredeki parklar çevrenin güvenliğini artırıyor		
	MEMNUNİYET	Evinize yürüme mesafesindeki parklardan ne düzeyde memnunsunuz?	5'LI ÖLÇEK	MEMNU- NİYET
	KARŞILAŞTIRMA STANDARDI	Yaşadığınız çevredeki parkların aşağıdaki özelliklerinin, hangi düzeyde geliştirilmesini istersiniz? Daha çok yeşil alanlar – bitkiler ve ağaçlar Yürüyüş yapılabilecek alanlar Fiziksel aktivite – spor alanları Çay bahçesi, lokanta gibi kullanımlar Çocuk oyun alanı DİĞER	2 CEVAP - ÖNCELİK	ALGISAL
BİREYSEL	KARŞILAŞTIRMA STANDARDI	Çevreyi güzelleştirir Çevrenin havasını temizler Spor olanağı sağlar Sağlığı olumlu yönde etkiler Rahatlatır, dinlendirir Doğayla yakınlaşmayı sağlar Buluşma mekanıdır, insanların bir araya gelmesini sağlar		

Anket föyünün “**Sağlık**” bölümünde, bireysel sağlığa ilişkin objektif veriler ile görüşmecinin değerlendirmelerini içeren algısal verilerin elde edilmesine yönelik sorular yer almaktadır. Bu bölümden elde edilecek objektif veriler ve görüşmeci değerlendirmeleri doğrultusunda genel sağlık düzeyinin belirlenmesi ve yaşam kalitesi ve yeşil alanlar ile ilişkilendirilmesi amaçlanmaktadır. Çizelge 3.4’te anket föyünün Sağlık bölümünden değerlendirmeye alınan sorular, araştırdıkları konular, cevap formları ve veri nitelikleri yer almaktadır.

Çizelge 3.4 : Anket föyü – sağlık.

BAŞLIK	SORULAR	CEVAP	VERİ NİTELİĞİ
FİZİKSEL SAĞLIK	Kronik sağlık sorunuz var mı? Astım, solunum yolları Şeker Tansiyon Kalp ve damar rahatsızlıkları Diğer	VAR - YOK	OBJEKTİF
RUHSAL SAĞLIK	Zaman zaman aşağıdaki duygusal sorunları yaşıyor musunuz	Stres Depresyon Diğer	OBJEKTİF
	Kendinizi sağlıklı hissediyor musunuz?	5’Lİ ÖLÇEK	ALGISAL
	Sağlığınızdaki ne düzeyde memnunsunuz	5’Lİ ÖLÇEK	MEMNUNİYET

Anket föyünün “**Fiziksel Aktivite**” bölümü kapsamında, fiziksel aktivite alışkanlığının özellikleri, fiziksel aktivite düzeyi, konut çevresinin yapısal ve sosyal özelliklerinin fiziksel aktivite üzerindeki etkisi ve yeşil alanların fiziksel aktivite ile ilişkisini araştıran sorular yer almaktadır. Bu bölümde, fiziksel aktivite alışkanlığı, fiziksel aktivitenin yapıldığı alanlar ve fiziksel aktivite düzeyi konuları objektif veriler doğrultusunda araştırılmaktadır. Konut çevresinin fiziksel aktivite üzerindeki etkisinin ise görüşmecilerin algısal değerlendirmeleri doğrultusunda belirlenmesi amaçlanmaktadır. Yine bu bölüm içerisinde görüşmecinin fiziksel aktivite-sağlık ilişkisine ilişkin değerlendirmeleri yer almaktadır. Bu bölümden elde edilecek bulgular doğrultusunda, fiziksel aktivite-konut çevresi özellikleri ilişkisinin ve fiziksel aktivite-yeşil alanlar ilişkisinin sınanması amaçlanmaktadır. Çizelge 3.5’te bu bölüm içerisinde değerlendirmeye alınan sorular, araştırdıkları konular, cevap formları ve veri nitelikleri yer almaktadır.

Çizelge 3.5 : Anket föyü – fiziksel aktivite.

ÜST BAŞLIK	ALT BAŞLIK - SORULAR	CEVAP	VERİNİN NİTELİĞİ
FİZİKSEL AKTİVİTE	Fiziksel aktivite yapıyor musunuz?	EVET-HAYIR	OBJEKTİF
	Neden fiziksel aktivite yapmıyorsunuz?	Zamanım yok Uygun alanlar yok Çevremde hoş karşılanmıyor Ailem tarafından hoş karşılanmıyor Ekonomik durumum uygun değil / Diğer 2 CEVAP - ÖNCELİKLİ	OBJEKTİF
	Aşağıdaki fiziksel aktiviteleri yapıyor musunuz?	Spor amacıyla yürüyüş / koşu Belediyeye ait spor salonunda fiziksel aktivite Özel spor salonunda fiziksel aktivite Futbol, basketbol Parklarda aletli aktivite Evde fiziksel aktivite Diğer 4'LÜ SKALA	OBJEKTİF
	YÜRÜYÜŞ Nerede yürüyüş yapıyorsunuz	Evime yürüme mesafesindeki parklarda ve yürüyüş yollarında Başka semtlerdeki parklarda ve yürüyüş yollarında Diğer	3'LÜ ÖLÇEK OBJEKTİF
	FİZİKSEL AKTİVİTE DÜZEYİ	15 dakikadan az 16-30 dakika 31 dakika- 1 saat 1 saat – 2 saat 2 saatten fazla	OBJEKTİF
	Haftada kaç gün fiziksel aktivite yapıyorsunuz?	AÇIK UÇ	
KONUT ÇEVRESİ KOŞULLARI	YAPISAL	Çevremde fiziksel aktivite yapmak için yeterince uygun alanlar var	5'Lİ ÖLÇEK. ALGISAL
	SOSYAL DESTEK	Çevremde fiziksel aktivite yapmak konusunda bana destek olan insanlar var	
BİREYSEL KOŞULLAR	İstedğim kadar fiziksel aktivite yapabileceğim yeterli zamanım var	5'Lİ ÖLÇEK. ALGISAL	ALGISAL
	Fiziksel aktivite yapmak konusunda istekliyim		

Konut çevresine ilişkin sorular, görüşmeci değerlendirmelerine dayalı ve anketör gözlemlerine dayalı olmak üzere iki farklı yöntemle derlenmiştir. Görüşmeci değerlendirmelerine dayalı sorular, anket föyünün “Yaşanılan Çevre” başlığı altındaki bölüm içerisinde yer almaktadır. Bu bölümde yaşanılan çevrenin yapısal ve sosyal özelliklerine ilişkin bilgiler, görüşmecilerin algısal değerlendirmeleri doğrultusunda elde edilmektedir. Gözleme dayalı özellikler kapsamında ise konut çevresinin yapısal ve çevresel kalitesine ilişkin özellikler anketör gözlemleri doğrultusunda belirlenmektedir. Bu bölümlerden elde edilen bulguların yaşam

kalitesi, yeşil alan kullanımı, sosyal ilişkiler ve sağlık konuları ile ilişkilendirilmesi ve konut çevresini konu alan varsayımların sınanması amaçlanmaktadır. Çizelge 3.6’da anket föyündeki konut çevresini konu alan sorular içinden değerlendirmeye alınan sorular, cevap formları ve veri nitelikleri yer almaktadır.

Çizelge 3.6 : Anket föyü – konut çevresi özellikleri.

DÜZEY	KONU	SORULAR	CEVAP	VERİNİN NİTELİĞİ
KONUT ÇEVRESİ – GÖRÜŞMECİ DEĞERLENDİRMELERİNE DAYALI ÖZELLİKLER	ERİŞİM	Yaşadığım çevreden istediğim her yere kolaylıkla ulaşabiliyorum	5’Lİ ÖLÇEK	ALGISAL .
		Yaşadığım çevre yeterince temiz		
	FİZİKSEL ÖZELLİKLER	Yaşadığım çevre yeterince bakımlı		
		Yaşadığım çevre çok kalabalık		
		Yaşadığım çevrede çok fazla bina var		
	SOSYAL ÖZELLİKLER	Yaşadığım çevre çocuklar için uygun		
		Yaşadığım çevrede kendimi güvende hissediyorum		
		Yaşadığım çevre kadınlar için güvenli		
	Yaşadığınız çevreden ne düzeyde memnunsunuz?		5’Lİ ÖLÇEK	MEMNUNİYET
KONUT ÇEVRESİ – GÖZLEME DAYALI ÖZELLİKLER	YAPISAL KALİTE	Görüşme yapılan binan bakımlılığı	3’LÜ ÖLÇEK	GÖZLEM
		Mahalle genelinde binaların bakımlılığı		
	ÇEVRESEL KALİTE	Mahalle genelinde toplanmamış çöpler var		
		Mahalle genelinde gürültü var		
		Mahalle genelinde sokaklara park etmiş araçlar var		
		Mahalle genelinde araç trafiği var		
		Mahalle genelinde yeşillendirilmiş-çiçeklendirilmiş kaldırımlar var		
		Mahalle genelinde ağaçlı yollar var		
		Mahalle genelinde bakımlı bahçeler var		

Anket föyünün “Yaşam Kalitesi” bölümünde, görüşmecinin genel olarak yaşam kalitesine ilişkin değerlendirmeleri araştırılmaktadır. Bu bölümde, ilk olarak yaşam kalitesinde etkili olan farklı yaşam alanlarının görüşmeci tarafından bireysel yaşam kalitesi üzerindeki etkisi bakımından sıralandırılması istenmekte, böylelikle görüşmecilerin yaşam kalitesi açısından öncelikleri belirlenmektedir. Ardından

görüşmecinin öncelik verdiği konulardan memnuniyet düzeyleri araştırılmakta ve görüşmeciden genel olarak hayattan memnuniyet düzeyini belirtmesi istenmektedir. Bu bölümden elde edilecek bulguların anket föyünün diğer bölümlerinden elde edilecek bulgular ile ilişkilendirilmesiyle araştırma konularının bireysel yaşam kalitesi ile ilişkisinin sınanması amaçlanmaktadır. Çizelge 3.7’de bu bölüm içerisinde yer alan sorular yer almaktadır.

Çizelge 3.7 : Anket föyü – genel yaşam kalitesi.

SORULAR	CEVAP	VERİNİN NİTELİĞİ
Aşağıdakilerden yaşam kaliteniz için önemli olduğunu düşündüğünüz 5 maddeyi önem derecesine göre sıralayınız ve hangi düzeyde memnun olduğunuzu belirtiniz	Gelir düzeyi Arkadaşlarla ilişkiler Aile ilişkileri İş yaşantısı İş ve diğer zorunlu aktiviteler dışındaki boş zamanların miktarı Yeşil alanlar – parklar Sağlık Yaşadığınız çevrenin fiziksel özellikleri Yaşadığınız çevrenin güvenliği Yaşadığınız çevredeki insanlar Ulaşım - trafik Diğer	5 FAKTÖRÜN ÖNCELİK SIRALAMASI VE 5’Lİ ÖLÇEK MEMNUNİYET
Tüm özellikleriyle düşündüğünüzde, genel olarak yaşantınızdan ne düzeyde memnunsunuz	5’Lİ ÖLÇEK	MEMNUNİYET

3.3 Örneklem Alanı

Bu bölümde ilk olarak anket araştırmasının uygulanacağı örneklem alanının belirlenmesinde dikkate alınan konular ve örneklemin belirlenmesinde izlenen yöntem açıklanmaktadır. Ardından örneklem alanının mekansal özellikleri ile örneklem alanında kentsel yeşil alan varlığına ilişkin özellikler tanımlanmaktadır.

3.3.1 Örneklem alanının belirlenmesi

Örneklem alanının belirlenmesine yönelik çalışmanın temel amacı İstanbul’da sosyo-ekonomik özellikler ve yapılaşma özelliklerine bağlı olarak farklılaşan alanların belirlenmesi ve bu çalışmanın veritabanını oluşturacak anket çalışmasının bu alanlar içerisindeki konutlarda gerçekleştirilmesinin sağlanmasıdır.

Bu amaç doğrultusunda, konut alanlarının ekonomik değeri ve sosyo-ekonomik düzeyiyle ilişkili olması sebebiyle “Sokak Genelindeki Vergi Değeri” ve konut alanının yapılaşma özellikleriyle ilişkili olması sebebiyle “İnşaat Alanı Katsayısı - KAKS” göstergeleri, konut alanlarında fiziksel çevre kalitesini ve yaşam kalitesini ele

alan “İstanbul’da Konut Alanlarında Fiziksel Çevre Kalitesi Analizi” araştırması (Bölen ve diğ., 2006) veritabanına bağlı olarak incelenmiştir.

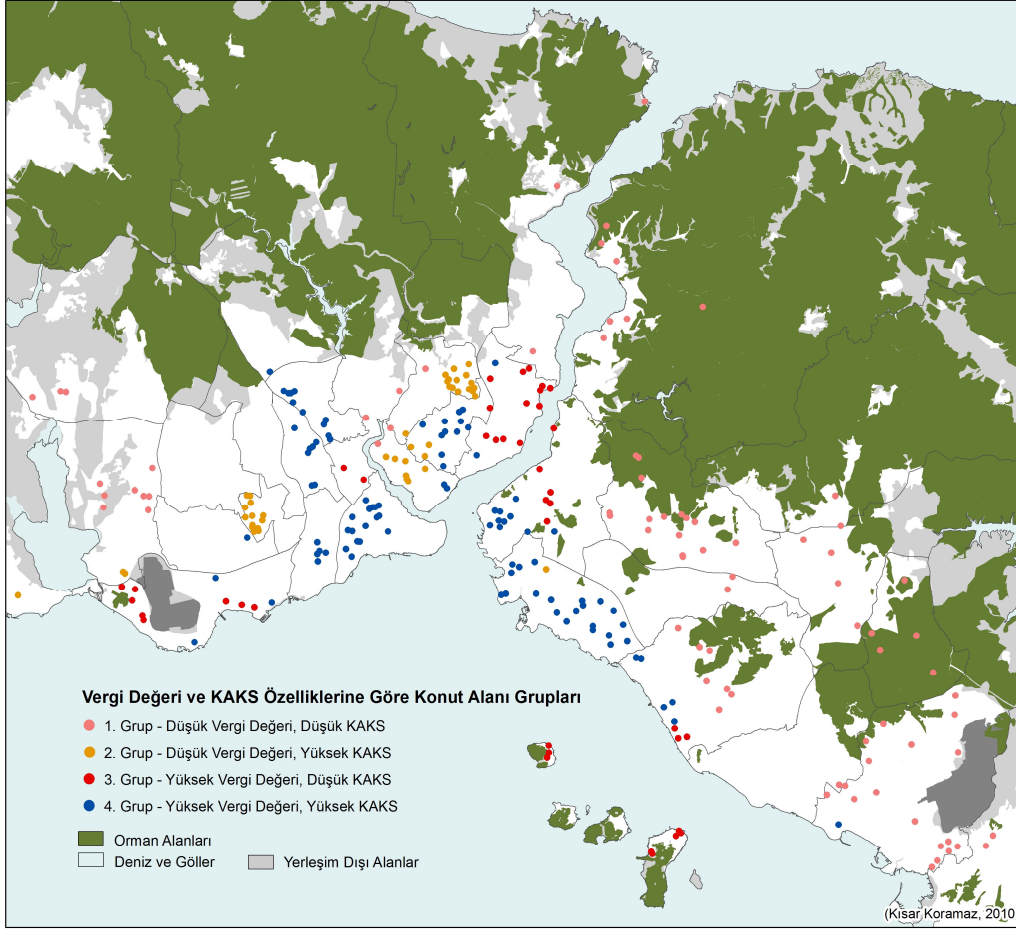
Bölen ve diğ.’ne (2006) ait araştırmanın veritabanından yola çıkılarak bu çalışmanın örnekleminin temelini oluşturmak üzere konut alanları, vergi değeri ve KAKS değerlerine göre aşağıda belirtilen şekilde 4 grup içerisinde kategorize edilmiştir:

- 1. GRUP: Düşük Vergi Değeri – Düşük KAKS özelliklerine sahip alanlar
- 2. GRUP: Düşük Vergi Değeri – Yüksek KAKS özelliklerine sahip alanlar
- 3. GRUP: Yüksek Vergi Değeri – Düşük KAKS özelliklerine sahip alanlar
- 4. GRUP: Yüksek Vergi Değeri – Yüksek KAKS özelliklerine sahip alanlar

Oluşturulan 4 grup için “İstanbul’da Konut Alanlarında Fiziksel Çevre Kalitesi Analizi” (Bölen ve diğ.,2006) araştırma tespitlerine göre vergi değeri ve KAKS için belirlenen ortanca (medyan) değerleri Çizelge 3.8’de görülmektedir. Grupların İstanbul genelindeki mekansal dağılımı ise Şekil 3.3’te görülmektedir.

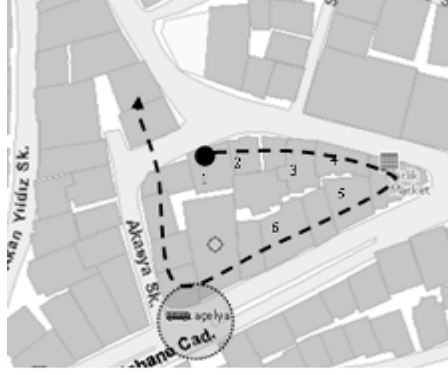
Çizelge 3.8 : Vergi değeri ve KAKS değerleri – 4’lü gruplar (Bölen ve diğ. tarafından 2006 yılında hazırlanan araştırma verileri kullanılarak hazırlanmıştır).

	ORTANCA DEĞERLERİ	
	VERGİ DEĞERİ	KAKS
DÜŞÜK VERGİ DEĞERİ – DÜŞÜK KAKS Vergi Değeri≤90 TL ; KAKS≤1,5	36 TL	0,9
DÜŞÜK VERGİ DEĞERİ – YÜKSEK KAKS Vergi Değeri≤90 TL ; KAKS>1,5	40 TL	2,2
YÜKSEK VERGİ DEĞERİ – DÜŞÜK KAKS Vergi Değeri>90 TL ; KAKS≤1,5	180 TL	1,1
YÜKSEK VERGİ DEĞERİ – YÜKSEK KAKS Vergi Değeri>90 TL ; KAKS>1,5	185 TL	2,1

Şekil 3.3 : 4'lü grubun mekansal dağılımı (Bölen ve diğ. tarafından 2006 yılında hazırlanan araştırma verileri kullanılarak hazırlanmıştır).

Grupların oluşturulmasının ardından, SPSS programı kullanılarak her bir grup içerisinde rastgele seçim yöntemiyle 20'şer nokta seçilmiştir. Her bir gruptan 20'şer adet olmak üzere seçilen toplam 80 noktanın her biri konut binalarını tanımlamaktadır. Seçilen her bir nokta için seçili konut binası dahil olmak üzere çevresindeki konut binalarında toplam 6'şar adet konut anketi yapılması öngörülmüştür. Anket uygulanacak konut binalarının belirlenmesi için izlenen yöntem, saha çalışması esnasında anketörlerin seçili bina başlangıç noktası olmak üzere saat yönünde ilerlemesi ve her bir binada 1'er tane anket olmak üzere, aynı rotayı izleyerek anketlerin 6'ya tamamlanması olmuştur. Anket uygulanacak konut binalarının belirlenmesi amacıyla izlenen rotaya ilişkin bir örnek Şekil 3.4'te verilmiştir. İzlenen rota üzerindeki binaların her birinde 1 adet anket uygulanmış, ardından diğer binaya geçilmiştir. Anket yapmaya her bir konut binasının 2. katındaki hanelerden başlanmış, eğer o katta anket yapılamazsa bir üst kata geçilmiştir.

Şekil 3.4 : Anketlerin uygulanacağı konut binalarının belirlenmesi amacıyla izlenen rota örneği.

Anket yapılacak hanenin belirlenmesinin ardından, hanede bulunanlar içerisinde anket görüşmesi yapılacak kişinin belirlenmesi için doğumgünü metodu uygulanmıştır. Doğumgünü metoduna göre, ilk olarak görüşme esnasında hanede bulunanlar içerisinde **o hanede devamlı olarak ikamet eden 18 yaşın üzerindeki bireyler belirlenmiştir.** Ardından belirlenen bireylerin her birinin **doğumgünü “gün/ay”** olarak anket föyündeki ilgili bölümde listelenmiştir. Doğumgünü tarihleri belirlenen bireyler içerisinde, doğumgünü, anketin uygulandığı tarihe gün ve ay olarak en yakın kişiye anket uygulanmıştır.

3.3.2 Örneklem alanın mekansal özellikleri

Bu bölümde anket araştırmasının gerçekleştirildiği örneklem alanının mekansal özellikleri örneklem modelinin temelini oluşturan 4 konut alanı grubuna bağlı olarak açıklanmaktadır. Örneklem alanının özelliklerinin belirlenmesinde Bölen ve diğ.'nin (2006) “İstanbul’da Konut Alanlarında Fiziksel Çevre Kalitesi Analizi” araştırmasından; örneklemin yer aldığı konut alanlarının doku özelliklerinin tanımlanması için ise 1/5000 ölçekli halihazır haritalardan, 2008 tarihli hava fotoğraflarından ve İBB Resmi Web Sayfası altında erişimi sağlanan Şehir Rehberi’nden (Url-8) faydalanılmıştır.

Çizelge 3.9’da, örneklem alanını oluşturan 80 adet konut biriminin yer aldığı 4 konut alanı grubu ve örneklem geneli için “Vergi Değeri” ve “Arazi Değeri” göstergelerinin ortanca değerleri ile en düşük ve en yüksek değerleri verilmektedir. Örneklem alanı genelinde vergi değeri için belirlenen ortanca değeri 102,5 TL, arazi değeri içinse 65 TL’dir. Örneklem genelinde, her iki gösterge için de belirlenen en düşük değerler “düşük vergi değeri-düşük KAKS” grubu olarak tanımlanan 1.grupta, en yüksek değerler ise “yüksek vergi değeri-yüksek KAKS” grubu olarak tanımlanan 3.grupta yer almaktadır. Gerek vergi değeri gerekse de arazi değerinin, düşük vergi değeri grupları olarak tanımlanmış olan 1. ve 2. gruplarda, 3. ve 4. gruplara kıyasla düşük

değerler aldığı görülmektedir. Yüksek vergi değeri grubu olarak tanımlanan 3. ve 4. gruplarda gerek vergi değeri gerekse de arazi değeri genel olarak yüksek ortanca değerler alırken, düşük KAKS değerine sahip 3.grupta en yüksek değerlerin, 4.gruba kıyasla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çizelge 3.9 : Vergi değeri ve arazi değeri – 4'lü konut alanı grupları (Bölen ve diğ. tarafından 2006 yılında hazırlanan araştırma verileri kullanılarak hesaplanmıştır).

	Ortanca	En Düşük	En Yüksek	Std. Sap.
VERGİ DEĞERİ				
1. GRUP; Düşük Vergi Değeri – Düşük KAKS (n:20)	30,00	10	80	15,57
2. GRUP; Düşük Vergi Değeri – Yüksek KAKS (n:20)	26,00	15	70	17,35
3. GRUP; Yüksek Vergi Değeri – Düşük KAKS (n:20)	270,00	135	810	168,78
4. GRUP; Yüksek Vergi Değeri – Yüksek KAKS (n:20)	279,00	125	525	113,60
Örneklem Alanı Geneli (N:80)	102,50	10	810	166,09
ARAZİ DEĞERİ				
1. GRUP; Düşük Vergi Değeri – Düşük KAKS (n:20)	20,00	5,50	40,00	10,29
2. GRUP; Düşük Vergi Değeri – Yüksek KAKS (n:20)	20,00	10,00	50,00	8,48
3. GRUP; Yüksek Vergi Değeri – Düşük KAKS (n:20)	272,50	162,50	675,00	133,45
4. GRUP; Yüksek Vergi Değeri – Yüksek KAKS (n:20)	255,00	80,00	450,00	104,67
Örneklem Alanı Geneli (N:80)	65,00	5,50	675,00	156,02

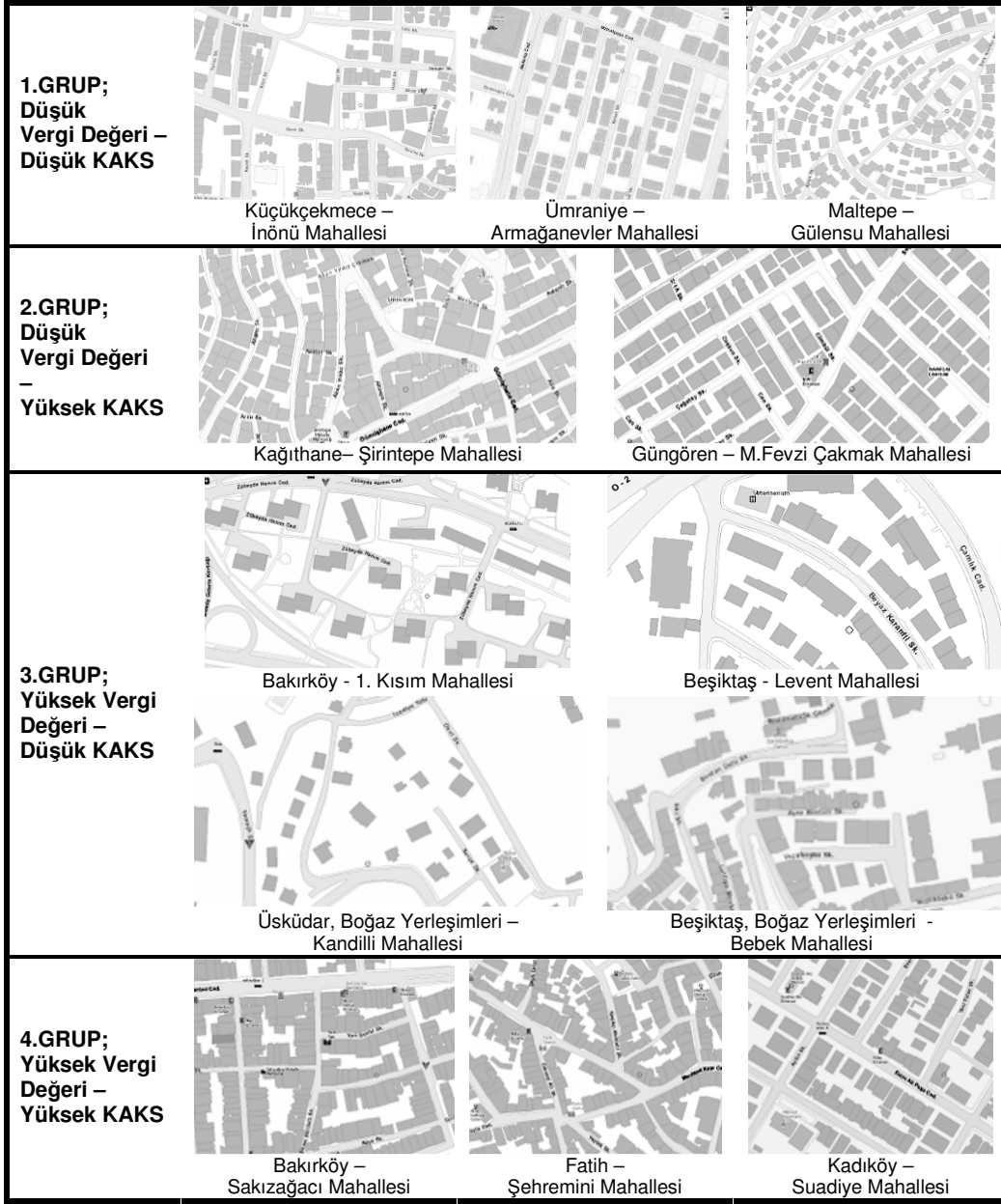
Çizelge 3.10'da, örneklem alanı genelinde ve 4 konut alanı grubunda yapılaşma yoğunluğuna ilişkin bir gösterge olan KAKS değerine ilişkin değerler görülmektedir. Örneklem alanı genelinde KAKS için ortanca değeri 1,5'dir. Yine örneklem genelinde en düşük KAKS değeri 0,31'dir ve bu değer "yüksek vergi değeri-düşük KAKS" özellikleriyle tanımlanmış 3.grupta görülmektedir. Örneklem alanındaki en yüksek KAKS değeri ise 3,32'dir ve "düşük vergi değeri-yüksek KAKS" özellikleriyle tanımlanmış 2.grupta görülmektedir. Bununla birlikte düşük KAKS özelliği ile tanımlanmış 1. ve 3. gruplarda ve yüksek KAKS özelliğiyle tanımlanmış 2. ve 4. gruplarda KAKS göstergesinin ortanca değerleri genel olarak birbirine yakın değerler almaktadır.

Çizelge 3.10 : Yapılaşma ve nüfus yoğunluğu değerleri – 4'lü konut alanı grupları (Bölen ve diğ. tarafından 2006 yılında hazırlanan araştırma verileri kullanılarak hesaplanmıştır).

	Ortanca	En Düşük	En Yüksek	Std. Sap.
YAPILAŞMA YOĞUNLUĞU - KAKS DEĞERİ				
1. GRUP; Düşük Vergi Değeri – Düşük KAKS (n:20)	1,1	0,46	1,48	,287
2. GRUP; Düşük Vergi Değeri – Yüksek KAKS (n:20)	2,3	1,73	3,32	,455
3. GRUP; Yüksek Vergi Değeri – Düşük KAKS (n:20)	0,9	0,31	1,49	,402
4. GRUP; Yüksek Vergi Değeri – Yüksek KAKS (n:20)	2,1	1,60	2,80	,386
Örneklem Alanı Geneli (N:80)	1,5	0,31	3,32	,751
NÜFUS YOĞUNLUĞU DEĞERİ				
1. GRUP; Düşük Vergi Değeri – Düşük KAKS (n:20)	156,69	51,16	282,66	66,129
2. GRUP; Düşük Vergi Değeri – Yüksek KAKS (n:20)	543,63	301,22	842,58	152,256
3. GRUP; Yüksek Vergi Değeri – Düşük KAKS (n:20)	63,50	32,13	123,04	22,676
4. GRUP; Yüksek Vergi Değeri – Yüksek KAKS (n:20)	278,60	117,20	638,66	165,642
Örneklem Alanı Geneli (N:80)	205	32,13	842,58	217,115

Örneklem alanında nüfus yoğunluğuna ilişkin değerlendirmeler, konut birimlerinin bulunduğu mahallelerdeki konut alanları temel alınarak hesaplanmış olan net yoğunluk değerlerine bağlı olarak yapılmıştır. Nüfus yoğunluğunun konut alanı grupları arasında, yapılaşma yoğunluğu kadar vergi ve arazi değerine de bağlı olarak farklılaştığı görülmektedir. “Yüksek vergi değeri–düşük KAKS” özellikleriyle tanımlanan 3.grupta nüfus yoğunluğu diğer konut alanı gruplarına kıyasla en düşük değerleri almaktadır. Yüksek KAKS değerine sahip olmakla birlikte vergi değeri düşük olan 2.grupta ise nüfus yoğunluğunun diğer yüksek KAKS değerine sahip 4.gruba kıyasla en yüksek değerleri aldığı görülmektedir. “Düşük vergi değeri–düşük KAKS” özellikleriyle tanımlanan 1.grupta nüfus yoğunluğu değerlerinin görece düşük, “yüksek vergi değeri–yüksek KAKS” özellikleriyle tanımlanan 4.grupta ise göreceli olarak yüksek olduğu söylenebilir (Çizelge 3.10).

Şekil 3.5'te konut alanı gruplarındaki gözlemlenen konut dokularından örnekler verilmiştir. Düşük yapı yoğunluğu özelliği gösteren 1.gruptaki konut alanlarında konut dokusu yoğunluklu olarak ayırık nizamdır ve bu alanlar henüz doyumluğa ulaşmamış düzensiz alanlar olarak tanımlanabilir. Yüksek yapı ve nüfus yoğunluğu özelliği gösteren 2.grupta ise tümüyle bitişik nizam konut dokusu gözlemlenmektedir.

Şekil 3.5 : Doku örnekleri - konut alanı grupları (Url-8).

Yüksek vergi ve arazi değeri ile düşük yapılaşma ve nüfus yoğunluğu özellikleri gösteren 3.gruptaki konut alanlarında ayırık nizam konut dokusu gözlemlenmektedir. Örneklem alanında yer alan 3.grup konut alanları, geleneksel konut alanlarını ve düşük yoğunluklu olarak gelişmiş toplu konut alanlarını içermektedir. Vergi değeri ile yapılaşma yoğunluğu yüksek olan 4.grup konut alanlarında bitişik ve ayırık nizam konut dokusu bir arada bulunmaktadır. Örneklem alanındaki 4.grup konut alanları geleneksel ve tarihi konut alanları ile yüksek yoğunluklu toplu konut alanlarını içermektedir (Şekil 3.5).

Konut alanı gruplarının yapılaşma süreci incelendiğinde, vergi değerinin konut alanının yapılaşma süreci ile paralel geliştiği söylenebilir. Düşük vergi değeri özelliğine sahip 1. ve 2. gruplar gelişimine geçekundu yapılaşmalarıyla başlamış düzensiz gelişmiş alanlar üzerinde yer almaktadır. Yüksek vergi değeri özelliğine sahip 3. ve 4. gruplar ise çoğunlukla kentin planlı gelişmiş alanları üzerinde yer amaktadır. Konut alanı gruplarında konut yaşı için belirlenen ortanca değerler ise düzensiz gelişmiş alanlarda yer alan 1. ve 2. grup konut alanlarında konut yaşının görece düşük, planlı gelişmiş alanlarda yer alan 3. ve 4. grup konut alanlarında ise konut yaşının daha yüksek olduğu görülmektedir (Çizelge 3.11).

Çizelge 3.11 : Konut yaşı – 4'lü konut alanı grupları (Bölen ve diğ. tarafından 2006 yılında hazırlanan araştırma verileri kullanılarak hesaplanmıştır).

KONUT YAŞI	Ortanca	Std. Sap.
1. GRUP; Düşük Vergi Değeri – Düşük KAKS (n:20)	17,50	9,650
2. GRUP; Düşük Vergi Değeri – Yüksek KAKS (n:20)	19,50	11,865
3. GRUP; Yüksek Vergi Değeri – Düşük KAKS (n:20)	27,00	14,372
4. GRUP; Yüksek Vergi Değeri – Yüksek KAKS (n:20)	25,00	10,896
Örneklem Alanı Geneli (N:80)	21,00	11,870

Örneklem alanını oluşturan konut alanı gruplarının mekansal özelliklerinden hareketle, vergi değeri ve KAKS özelliklerine bağlı olarak oluşturulmuş konut alanı gruplarının, yapılaşma süreci ve yapılaşma yoğunluğuna bağlı olarak tanımlanması tercih edilmiştir. Vergi değeri ve KAKS özelliklerine göre oluşturulmuş konut alanı grupları Çizelge 3.12'deki gibi isimlendirilmiştir. Yeniden isimlendirilmiş konut alanı gruplarının mekansal özellikleri Çizelge 3.13'te özetlenmektedir.

Çizelge 3.12 : Örneklem alanını oluşturan konut alanı gruplarının isimlendirilmesi

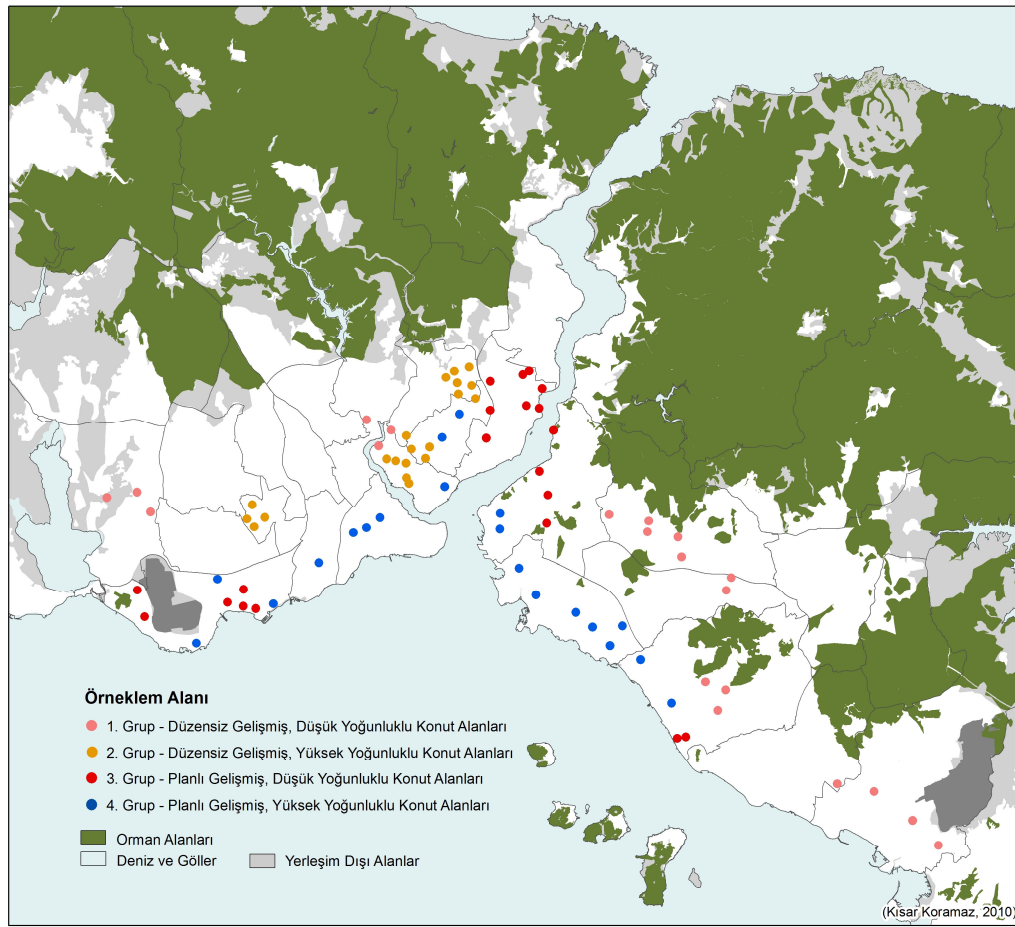
Vergi Değeri ve KAKS Özelliklerine Göre Konut Alanları	Konut Alanı Grubu İsimleri
Düşük Vergi Değeri – Düşük KAKS Grubundaki Konut Alanları	1.GRUP: Düzensiz Gelişmiş, Düşük Yoğunluklu Alanlar
Düşük Vergi Değeri – Yüksek KAKS Grubundaki Konut Alanları	2.GRUP: Düzensiz Gelişmiş, Yüksek Yoğunluklu Alanlar
Yüksek Vergi Değeri – Düşük KAKS Grubundaki Konut Alanları	3.GRUP: Planlı Gelişmiş, Düşük Yoğunluklu Alanlar
Yüksek Vergi Değeri – Yüksek KAKS Grubundaki Konut Alanları	4.GRUP: Planlı Gelişmiş, Yüksek Yoğunluklu Alanlar

Çizelge 3.13 : Örneklem alanının mekansal özellikleri – özet sonuçlar.

	1. GRUP Düzensiz Gelişmiş, Düşük Yoğunluklu Konut Alanları	2. GRUP: Düzensiz Gelişmiş, Yüksek Yoğunluklu Konut Alanları	3. GRUP Planlı Gelişmiş, Düşük Yoğunluklu Konut Alanları	4. GRUP Planlı Gelişmiş, Yüksek Yoğunluklu Konut Alanları
VERGİ ve ARAZİ DEĞERİ	Düşük Vergi Değeri (Ort.: 30 TL) Düşük Arazi Değeri (Ort.: 20 TL)	Düşük Vergi Değeri (Ort.: 26 TL) Düşük Arazi Değeri (Ort.: 20 TL)	Yüksek Vergi Değeri (Ort.: 270 TL) Yüksek Arazi Değeri (Ort.: 272 TL) * Vergi ve Arazi Değeri için Yüksek ve Uç değerler görülebilmektedir.	Yüksek Vergi Değeri (Ort.: 279 TL) Yüksek Arazi Değeri (Ort.: 255 TL)
YAPILAŞMA YOĞUNLUĞU (KAKS Değeri)	Düşük KAKS (Ort.: 1,1)	Yüksek KAKS (Ort.: 2,3) * Diğer konut alanı gruplarına kıyasla en Yüksek değerler görülebilmektedir	Düşük KAKS (Ort.: 0,9) * Diğer konut alanı gruplarına kıyasla en Düşük değerler görülebilmektedir	Yüksek KAKS (Ort.: 2,1)
NÜFUS YOĞUNLUĞU	Diğer konut alanı gruplarına kıyasla Düşük Nüfus Yoğunluğu (Ort.: 156,69)	Konut alanı grupları arasındaki En Yüksek Nüfus Yoğunluğu (Ort.: 543,63)	Konut alanı grupları arasındaki En Düşük Nüfus Yoğunluğu (Ort.: 63,5)	Diğer konut alanı gruplarına kıyasla Yüksek Nüfus Yoğunluğu (Ort.: 278,60)
YAPILAŞMA SÜRECİ	Plansız Gelişmiş, Düzensiz Konut Alanları Konut yaşı görece genç (Ort.: 17, 5 yıl)	Plansız Gelişmiş, Düzensiz Konut Alanları Konut yaşı görece genç (Ort.: 19,5 yıl)	Planlı Gelişmiş, Düzenli Konut Alanları Konut yaşı görece eski (Ort.: 27 yıl)	Planlı Gelişmiş, Düzenli Konut Alanları Konut yaşı görece eski (Ort.: 25 yıl)
KONUT DOKUSU	Ayrık Nizam – Bitişik Nizam, Düzensiz Konut Dokusu	Bitişik Nizam, Düzensiz Konut Dokusu	Ayrık Nizam, Geleneksel Konut Dokusu, Toplu Konut Alanları	Bitişik Nizam – Ayrık Nizam Geleneksel ve Tarihi Konut Dokusu Yüksek Katlı Toplu Konut Alanları
KONUM	Anadolu Yakası ağırlıklı olmak üzere, çeperlerde konumlanmaktadır: Maltepe, Pendik, Kartal İlçeleri D-100 Karayolu kuzeyi, Ümraniye ve Ataşehir TEM yakın çevresi Avrupa Yakası'nda Küçükçekmece, Eyüp –Beyoğlu Haliç yakın çevresi	Tümüyle Avrupa Yakası'nda, Kent merkezi ve alt merkezler çevresindeki yoğun ve düzensiz konut alanları: Güngören, Beyoğlu ve Kağıthane	Avrupa ve Anadolu Yakası, Boğaz yerleşimleri, Beşiktaş ve Bakırköy'ün toplu konut alanları	Anadolu Yakası D-100 güneyi – Sahil Yolu arasında konumlanan konut alanları Avrupa Yakası, Fatih ilçesi tarihi konut alanları ve Bakırköy İlçesi geleneksel konut alanları ile yüksek katlı toplu konut yerleşimleri

Şekil 3.6'da örneklem alanını oluşturan konut alanı gruplarının İstanbul genelindeki dağılımı verilmektedir. Örneklem içerisindeki “düzensiz gelişmiş-düşük yoğunluklu” konut alanlarını içeren 1.grup, Anadolu Yakası yoğunluklu olmak üzere kentin çeperlerinde yer almaktadır. 1.grup, Anadolu Yakası'ndaki Maltepe, Pendik ve Kartal ilçelerinde D-100 Karayolu kuzeyinde ve Ümraniye ile Ataşehir ilçelerinde TEM Karayolu yakın çevresinde konumlanmaktadır. Avrupa Yakası'nda ise Küçükçekmece İlçesi'nde ve Eyüp – Beyoğlu ilçe sınırları içerisinde Haliç kıyıları yakın çevresinde yer almaktadır. Örneklem alanının “Düzensiz gelişmiş-yüksek yoğunluklu” konut alanlarını içeren 2.grup ise Güngören, Beyoğlu ve Kağıthane ilçe sınırları kent merkezi ve alt merkezler çevresindeki konut alanlarında yer almaktadır.

Şekil 3.6 : Örneklem alanının İstanbul genelindeki dağılımı.

Örnekleme yer alan “planlı gelişmiş-düşük yoğunluklu” konut alanlarını içeren 3.grup Avrupa ve Anadolu yakalarında İstanbul Boğazı kıyılarındaki konut alanlarında ve Beşiktaş ile Bakırköy ilçe sınırları içerisindeki toplu konut alanlarında bulunmaktadır. “Planlı gelişmiş-yüksek yoğunluklu” konut alanlarını içeren 4.grup ise Anadolu Yakası'nda D-100 güneyi – Sahil Yolu arasında konumlanan konut

Buna göre yapılacak değerlendirmede, hem alansal büyüklük hem de yeşil alan adedi bakımından yeşil alan yoğunlaşmalarının kentin sahil kesimlerinde görüldüğü, sahilten uzaklaşıldıkça yeşil alan yoğunluğunun azaldığı söylenebilir. Bununla birlikte kentin i kesimlerinde özellikle görece yüksek alansal büyüklüğe sahip kentsel düzeydeki yeşil alanların (kent korularının ve kent parklarının) bulunduğu bölgelerde, yeşil alan yoğunlaşmalarının görüldüğü dikkat çekmektedir (şekil 3.7).

Mahalle ve semt düzeyindeki yeşil alanların büyüklük ve mekansal yoğunlaşmaları bir arada değerlendirildiğinde ise mekansal dağılım düzeylerinin görece düşük olduğu görülmektedir. Bunun başlıca sebebi, mahalle ve semt düzeyindeki parkların bir arada yoğunlaşmalarına rağmen alansal büyüklüklerinin düşük olması, böylelikle sayıca yoğunlaşma sağlanması rağmen, alansal büyüklüğün azalmasına paralel olarak yoğunlaşma düzeylerinin de azalmasıdır.

Mahalle ve semt düzeyindeki yeşil alan yoğunlaşmalarının özellikle Anadolu Yakası'nda Ümraniye, Ataşehir ve Sancaktepe ilçelerinin çeper yerleşimlerinde oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu bölgelerde az sayıda bulunan mahalle ve semt düzeyindeki yeşil alanların büyüklükleri de oldukça düşüktür. Büyüklük ve mekansal dağılım bakımından değerlendirildiğinde görece daha yoğun bir yeşil alan altyapısı gözlenen Avrupa Yakası'nda özellikle yüksek yoğunluklu toplu konut alanlarını içeren Ataköy 9.Kısım Mahallesi'nde mahalle ve semt ölçeğindeki yeşil alanların mekansal dağılım düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir (şekil 3.7).

Bu araştırmanın örneklem alanındaki yeşil alan varlığını incelemek için İstanbul genelindeki kentsel yeşil alanların mekansal dağılım düzeyi *"5=ok yüksek düzeyde yeşil alan varlığı"*; *"1=ok düşük düzeyde yeşil alan varlığı"* olmak üzere 5 grup içerisinde kategorize edilmiştir. Oluşturulan kategoriler doğrultusunda örneklem alanında yeşil alan varlığını incelemek üzere çeşitli analizler yapılmıştır.

İlk olarak her bir anket noktası merkez olmak üzere 500 m yarıçaplı bir daire içerisindeki yeşil alanlar belirlenerek, herbir anket noktasının çevresinde yürüme mesafesinde yer alan toplam yeşil alan büyüklüğü, yeşil alan adedi ve ortalama yeşil alan büyüklüğü belirlenmiştir. Diğer yandan her bir noktanın en yakınında yer alan yeşil alan belirlenerek anket noktasından bu yeşil alana uzaklık ve bu yeşil alanın büyüklüğü belirlenmiştir. Ardından yeşil alanların mekansal dağılım düzeylerini tanımlayan kategoriler içerisinde bu değerlerin değişimi incelenmiştir (izelge 3.14 ve izelge 3.15).

Çizelge 3.14 : Yeşil alan varlığı düzeyleri – örneklem alanı (anket noktaları).

		500 m MESAFEDE		
		TOPLAM YEŞİL ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (m ²)	TOPLAM YEŞİL ALAN ADEDİ	ORTALAMA YEŞİL ALAN BÜYÜKLÜĞÜ (m ²)
ÇOK DÜŞÜK DÜZEYDE YEŞİL ALAN VARLIĞI	Ortanca	1347	1	626
	N	11	11	11
	Stn.Sap.	3324,59	1,63	2882,93
DÜŞÜK DÜZEYDE YEŞİL ALAN VARLIĞI	Ortanca	4106	2	871
	N	13	13	13
	Stn.Sap.	5949,83	1,70	3235,70
ORTA DÜZEYDE YEŞİL ALAN VARLIĞI	Ortanca	4803	4	1713
	N	10	10	10
	Stn.Sap.	7212,86	2,6	862,87
YÜKSEK DÜZEYDE YEŞİL ALAN VARLIĞI	Ortanca	18.213	6	1065
	N	23	23	23
	Stn.Sap.	14712,33	4,06	5172,93
ÇOK YÜKSEK DÜZEYDE YEŞİL ALAN VARLIĞI	Ortanca	91.696	5	3002
	N	22	22	22
	Stn.Sap.	133819,60	4,96	63491,26
YEŞİL ALAN BULUNMAYAN ALANLAR	Ortanca			
	N	1	1	1
	Stn.Sap.	.	.	.
TOPLAM (Örneklem Geneli)	Ortanca	9555,13	4,00	1185,96
	N	80	80	80
	Stn.Sap.	85724,63	4,11	33658,98

Düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 1.grupta yer alan 1 adet noktanın 500 m mesafesinde yeşil alan bulunmadığı belirlenmiştir. Bu noktanın en yakın yeşil alana uzaklığı yaklaşık 2000 m'dir ve en yakındaki bu yeşil alanın büyüklüğü ise 500 m²'nin altındadır. Dolayısıyla bu noktanın yer aldığı konut alanının yeşil alan varlığı bakımından çok yetersiz bir bölgede yer aldığı söylenebilir. Yeşil alanların mekansal dağılımını tanımlayan diğer kategorilerde yer alan anket noktaları çevresindeki 500 m mesafe içerisinde yer alan yeşil alanların gerek toplam alansal büyüklüğünün gerekse de adetlerinin ise, yeşil alanların mekansal dağılım düzeyleriyle uyumlu bir artış içerisinde olduğu söylenebilir.

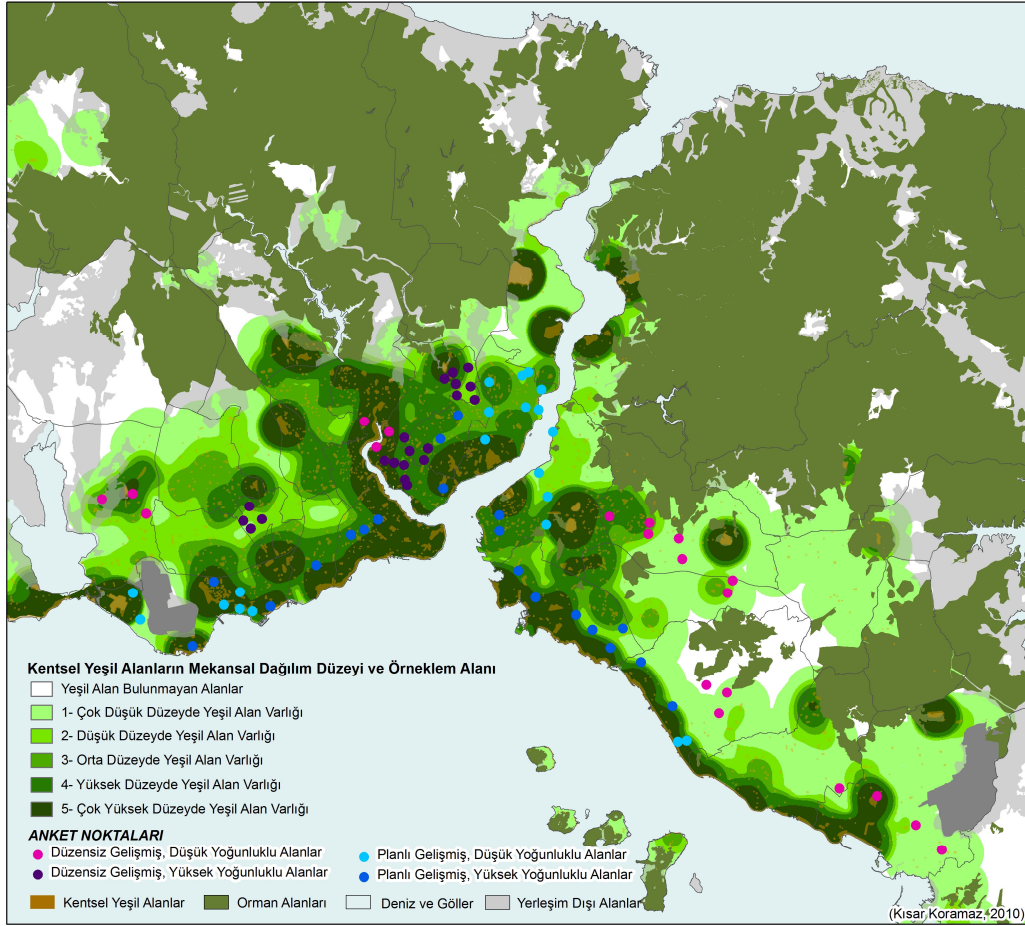
Çok düşük düzeyde yeşil alan varlığının söz konusu olduğu bölgede yer alan anket noktaları arasında toplam yeşil alan büyüklüğü için ortanca değeri 1500 m²'nin altındadır ve ortalama yeşil alan adedi ise 1'dir. Düşük düzey ve orta düzeyde yeşil alan varlığını tanımlayan kategorilerdeki noktalar için belirlenen 500 m'de toplam yeşil alan büyüklüğünün birbirine yakın değerlerde olduğu görülmektedir (düşük düzeyde yeşil alan varlığı için 4106 m²; orta düzeyde yeşil alan varlığı için 4803 m²). Bununla birlikte düşük düzey için 500 m mesafe içerisinde ortalama yeşil alan adedi 2 iken, orta düzey için yeşil alan adedinin 4 değerinde olması, orta düzeyde yeşil alan varlığı kategorisinde yeşil alanların görece yoğunlaşmakta olduğunu göstermektedir. Diğer yandan yine orta düzeyde yeşil alan varlığı içeren bölgelerde yer alan anket noktaların 500 m genişliğindeki çevresinde ortalama yeşil alan

büyükliğünün de düşük yeşil alan varlığı söz konusu olan bölgelerdekine kıyasla yüksek olduğu görölmektedir (düşük düzeyde yeşil alan varlığı için 871 m²; orta düzeyde yeşil alan varlığı için 1713 m²).

Yüksek düzeyde ve çok yüksek düzeyde yeşil alan varlığının söz konusu olduğu bölgelerdeki anket noktalarının 500 m mesafesindeki toplam yeşil alan büyüklüğü incelendiğinde ise “çok yüksek düzeyde yeşil alan varlığı” kategorisi için belirlenen değerin oldukça yüksek olduğu görölmektedir. Yüksek düzeyde yeşil alan varlığının söz konusu olduğu bölgelerde 500 m içerisinde toplam yeşil alan büyüklüğü için belirlenen ortanca değer yaklaşık 18.000 m² iken, çok yüksek yeşil alan varlığı kategorisinde bu değer 90.000 m²’nin üzerindedir. Diğer yandan 500 m mesafe içerisindeki yeşil alan adedi yüksek düzey kategorisi için 6 iken, çok yüksek kategorisi için bu değer 5’tir. Ortalama yeşil alan büyüklüğü değerleri kıyaslandığında yüksek düzey kategorisi için ortalama yeşil alan büyüklüğü 1000 m²’nin üzerinde iken çok yüksek düzey kategorisinde bu değer 3000 m² civarındadır. Dolayısıyla yüksek düzeyde yeşil alan varlığını içeren bölgelerde ortalama 1000 m² büyüklüğündeki yeşil alanların çok yüksek kategorisindekine kıyasla daha yüksek düzeyde yoğunlaşma halinde olduğu; çok yüksek kategorisinde ise yoğunlaşmanın görece düşük olmasına rağmen yeşil alan büyüklüklerinin yüksek olduğu söylenebilir (izelge 3.14 ve izelge 3.15).

Örneklem alanında yeşil alan varlığının büyüklük ve yoğunlaşma düzeylerinin incelenmesinin ardından örneklem alanını oluşturan konut alanlarını tanımlayan noktalar ve yeşil alanların mekansal dağılım düzeyleri üst üste çakıştırılarak örneklemin hangi yeşil alan yoğunlaşma kategorileri üzerinde bulunduğu belirlenmiştir (şekil 3.8 ve şekil 3.9).

Buna göre düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu konut alanlarını içeren 1.grup genel olarak çok düşük ve düşük düzeyde yeşil alan bulunan alanlar üzerinde yer almaktadır (10 nokta). Ayrıca bu grup içerisindeki 1 noktanın bulunduğu bölgede herhangi bir kentsel yeşil alan bulunmamaktadır. Yeşil alan varlığının oldukça yetersiz olduğu bu konut alanları özellikle Anadolu Yakası’nın çeperlerinde yer alan 1.grup konut alanlarıdır. Bununla birlikte Haliç Deniz kıyısında ve Küçükçekmece İlçesi’nde yer alan düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış 1.grup konut alanları ise çok yüksek düzeyde yeşil alan içeren bölge içinde yer almaktadır (5 nokta). Örneklem alanının bu özellikleri gösteren konut alanları çevresinde yer alan sahil parkları ve Küçükçekmece’deki görece yüksek alansal büyüklüğe sahip mahalle-semt düzeyindeki park, yeşil alan yoğunluğunun yükselmesinde etkili olmaktadır.

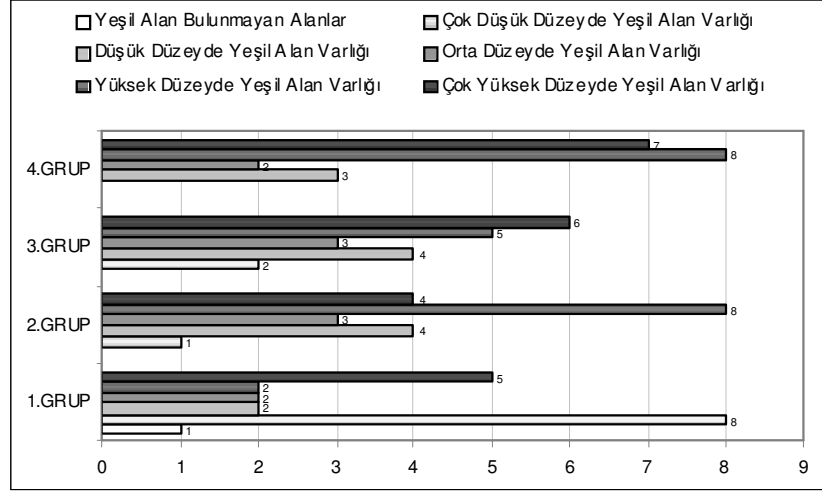

Şekil 3.8 : Kentsel yeşil alanların mekansal dağılım düzeyi – örneklem alanı.

Düzensiz gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 2.gruptaki anket noktalarının ise yüksek ve çok yüksek düzeyde yeşil alan varlığı içeren bölgelerde yoğunlaştığı görülmektedir (11 nokta). Kağıthane İlçesi'nde mahalle-semt düzeyindeki Seyrantepe Korusu ve Beyoğlu İlçesi'nde yine Haliç kıyısındaki sahil parkları bu konut alanlarının çevresindeki yeşil alan varlığının yükselmesinde etkili olmaktadır. Diğer yandan Kağıthane'nin diğer kesimlerindeki ve Güngören İlçesi'ndeki anket noktalarının orta ve düşük düzeyde yeşil alan varlığı özelliği gösteren bölgeler içerisinde kaldığı görülmektedir (8 nokta).

Planlı gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 3.gruptaki anket noktaları ise yüksek ve çok yüksek yeşil alan varlığı içeren bölgeler üzerinde yoğunlaşmaktadır (11 nokta). Bu noktalar özellikle Beşiktaş'ta Yıldız Korusu ve Bakırköy'de Florya Atatürk Ormanı'nın etki alanı içerisinde yer alan, yine Bakırköy'de Ataköy'deki mahalle parklarının yoğunlaştığı bölge içerisinde yer alan ve Anadolu Yakası'nda sahil parklarına yakın kesimlerde konumlanmış olan konut alanlarıdır. Beşiktaş ve Üsküdar'ın iç kesimleri ile Boğaz kıyısında yer alan planlı

gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanları ise orta ve düşük düzeylerde yeşil alan varlığı içeren bölgelerde yer almaktadır (9 nokta). Bu konut alanlarının çevresinde mahalle parklarının yer aldığı fakat bu parkların görece düşük alansal büyüklüğe sahip olduğu için yoğunlaşma düzeyinin de düşük olduğu söylenebilir.

Şekil 3.9 : Kentsel yeşil alanların mekansal dağılım düzeyi – konut alanı grupları.

Planlı gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 4.gruptaki anket noktaları ise yine genellikle yüksek ve çok yüksek düzeydeki yeşil alan varlığı içeren bölgelerde yer almaktadır (15 nokta). 4.grup içerisinde yalnızca 5 nokta orta ve düşük düzeyde yeşil alan varlığı içeren bölge içerisinde. Bu noktalar, Şişli İlçesi'nde, Bakırköy-Florya Mahallesi'nde ve Anadolu Yakası'nın sahil parklarından görece uzak kesimlerinde yer almaktadır.

Konut alanı gruplarına göre en yakın yeşil alana uzaklık ve en yakın yeşil alanın büyüklüğü göstergeleri incelendiğinde ise bu özelliklerin konut alanının yoğunluğuna göre değiştiği söylenebilir. En yakın kentsel yeşil alana uzaklık, düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında (1. ve 3. gruplar), yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarındakine (2. ve 4. grup) kıyasla daha fazladır. En yakın yeşil alana uzaklık için ortalama değeri her iki düşük yoğunluklu konut alanı için de 200 m'nin üzerindedir. Bununla birlikte düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında en yakın yeşil alanın büyüklüğü için belirlenen ortalama yeşil alan büyüklüğünün ise, yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarına kıyasla daha yüksek değerler aldığı görülmektedir (Çizelge 3.15).

Çizelge 3.15 : Yeşil alan varlığı göstergeleri – konut alanı grupları.

		EN YAKIN YEŞİL ALAN	
		UZAKLIK (m)	BÜYÜKLÜK (m ²)
1. GRUP DÜZENSİZ GELİŞMİŞ, DÜŞÜK YOĞUNLUKLU KONUT ALANLARI	<i>Ortanca</i>	289	3676
	<i>En düşük</i>	31	138
	<i>En yüksek</i>	1948	124.016
	<i>N</i>	20	20
2. GRUP: DÜZENSİZ GELİŞMİŞ, YÜKSEK YOĞUNLUKLU KONUT ALANLARI	<i>Ortanca</i>	199	1019
	<i>En düşük</i>	79	194
	<i>En yüksek</i>	642	4891
	<i>N</i>	20	20
3. GRUP PLANLI GELİŞMİŞ, DÜŞÜK YOĞUNLUKLU KONUT ALANLARI	<i>Ortanca</i>	206	3444
	<i>En düşük</i>	23	765
	<i>En yüksek</i>	564	107.803
	<i>N</i>	20	20
4. GRUP PLANLI GELİŞMİŞ, YÜKSEK YOĞUNLUKLU KONUT ALANLARI	<i>Ortanca</i>	160	1819
	<i>En düşük</i>	5	523
	<i>En yüksek</i>	852	22.193
	<i>N</i>	20	20

Genel olarak değerlendirildiğinde, özellikle Anadolu Yakası'nda çeperlerde yer alan düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış olup 1.grupta yer alan konut alanlarında kentsel yeşil alanların mekansal dağılımının çok düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Bu nitelikteki konut alanlarında hem sayıca az hem de alansal büyüklüğü düşük yeşil alanlar bulunmaktadır. Avrupa Yakası'ndaki düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış olup 1.grupta yer alan konut alanlarında ise yakın çevrelerinde yer alan sahil parklarının ve görece yüksek alansal büyüklüğe sahip yeşil alanlarının varlığına bağlı olarak yeşil alan düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Avrupa Yakası'nda yine sahile yakın bölgelerde konumlanmış olan düzensiz gelişmiş ve yüksek yoğunluğa sahip konut alanları da (2.grup) Avrupa Yakası'ndaki düşük yoğunluklu düzensiz konut alanlarına benzer şekilde, yakın çevrelerindeki sahil parklarının etkisiyle yüksek düzeyde yeşil alan varlığı içermektedir. Avrupa Yakası'nın iç kesimlerinde, özellikle Güngören İlçesi'nde yer alan düzensiz gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış 2.grup konut alanlarında ise yeşil alan varlığının düşük düzeyde olduğu söylenebilir.

Planlı gelişmiş ve düşük yoğunluk özelliklerine sahip 3.gruptaki konut alanları içerisinden özellikle kent parkı niteliğindeki korulara yakın noktalarda konumlanmış olanlar yüksek düzeyde yeşil alan varlığına sahiptir. 3.gruptaki konut alanları içerisinden özellikle Beşiktaş ve Üsküdar ilçelerinin iç kesimlerinde yer alanlarda ise az sayıda yeşil alanlar bulunması sebebiyle orta ve düşük düzeylerde yeşil alan varlığı gözlenmektedir. Planlı gelişmiş ve yüksek yoğunluğa sahip 4.gruptaki konut alanlarının ise yeşil alan varlığı bakımından görece avantajlı konumda olduğu söylenebilir. Özellikle Anadolu Yakası'nın sahile yakın kesimlerinde yer alan 4.grup

konut alanlarının yine sahil parklarının yarattığı yoğunlaşmaya bağlı olarak yüksek düzeyde yeşil alan varlığı içerdiği görülmektedir.

Son olarak düşük yoğunluklu yapılaşmış bölgelerde yeşil alan büyüklüğünün yüksek olduğu fakat yeşil alanların sayıca yoğunlaşmasının düşük olduğu söylenebilir. Yüksek yoğunluklu yapılaşmış bölgelerde ise düşük yoğunluklu yapılaşmış alanların aksine yeşil alan büyüklüğünün azalmasına rağmen yeşil alan adedine bağlı yoğunlaşmaların arttığı ve yeşil alana uzaklıkların azaldığı gözlenmektedir.

3.4 Anket Uygulaması

Belirlenen konut alanlarında 01 Haziran 2009 – 15 Ağustos 2009 tarihleri arasında anket araştırması gerçekleştirilmiştir. Anket araştırmasında İTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü 1. ve 3. sınıf öğrencilerinden oluşan anketör ekibi görev almıştır. Saha çalışmasında görev alan 7'si kız, 6'sı erkek olmak üzere toplam 13 öğrenci, 2'şerli gruplar halinde anket görüşmelerini gerçekleştirmiştir.

Anket araştırmasının saha çalışması öncesinde anketör ekibine 1 günlük eğitim programı uygulanmıştır. Eğitim programı kapsamında anketörlere araştırma konusuyla ilgili bilgi verilmiş, sahada kullanılacak dökümanlar tanıtılmış, anket uygulaması yapılacak konut alanına erişim ile görüşme yapılacak hane ve kişilerin belirlenmesinde izlenecek yöntemler açıklanmış, anket föyü detaylı olarak aktarılmış ve anket uygulaması esnasında dikkat edilecek hususlar vurgulanmıştır. Bilgilendirme amacıyla hazırlanan eğitim kitapçığı ve anket föyü akış şeması belgeleri eğitim programı esnasında anketörlerin her birine teslim edilmiş ve eğitim programı bu belgeler üzerinden uygulanmıştır. Anket föyü akış şeması EK A2'de yer almaktadır.

Saha çalışması esnasında anketörler, anket föyü ile birlikte cevap kartları kitapçığı ve kılavuz belgeler isimli dökümanları kullanmıştır. Cevap kartları kitapçığı, ankette yer alan soruların cevap seçeneklerini içermektedir. Bu belge, anketin uygulanması esnasında görüşmecinin soruları daha iyi anlayabilmesi, cevap şıkları içerisinde daha sağlıklı seçim yapabilmesi ve anketin daha rahat uygulanabilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Anketörler görüşme esnasında, anket föyünde yer alan soruları sorarken, her bir soru için Cevap Kartları Kitapçığı'ndaki ilgili bölümü görüşmeciye göstermiş ve böylelikle cevapların ilgili bölümde tanımlanan seçenekler içerisinde verilmesi sağlanmıştır. Bu doküman, anket görüşmesi sırasında görüşmecinin sorulara verilebilecek cevaplar içerisinde yönlendirmeden uzak ve sağlıklı seçim yapabilmesi amacıyla, ilgili sorunun cevaplarını içeren kart anketör tarafından görüşmeciye gösterilerek kullanılmıştır.

Anket uygulaması yapılacak konut alanın adres bilgilerini içeren kılavuz belgeleri anketörlerin anket uygulanacak noktaya erişimini ve görüşme yapılacak haneleri belirlemelerini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Anket uygulaması yapılacak 80 noktanın her biri için 1 adet kılavuz belgesi hazırlanmış, bu belgeler saha çalışması öncesinde anketörlere 6 adet anket föyünü de beraberinde içeren dosyalar halinde teslim edilmiştir. Her bir kılavuz üzerinde, ilgili noktanın kod numarası, adres bilgileri ile haritası yer almaktadır. Her bir harita üzerinde ise anketörün görüşme yapacağı haneleri belirlerken izleyeceği rota işaretlenmiştir. Kılavuz belgelerde yer alan haritalar İBB resmi web sayfası üzerinde yer alan Şehir Rehberi'nden (Url-8) alınmıştır. EK A3'te her bir nokta için hazırlanan kılavuz belgelerinden 1 adet örnek verilmiştir.

Anket uygulaması kapsamında seçilen 80 adet konut alanında toplam 474 adet anket yapılmıştır. Konut alanı grupları içerisinde, yüksek yoğunluklu konut alanlarını içeren 2. ve 4. gruplarda 120'şer, düzensiz gelişmiş – düşük yoğunluk özelliklerini taşıyan konut alanlarını içeren 1.grupta 118 ve planlı gelişmiş– düşük yoğunluk özelliklerini taşıyan konut alanlarını içeren 3.grupta 118 anket yapılmıştır (Çizelge 3.16).

Çizelge 3.16 : Anket görüşmelerinin konut alanı gruplarına dağılımı.

	Anket Sayısı	%
1. GRUP - Düzensiz Gelişmiş Düşük Yoğunluklu Konut Alanları	118	24,9
2. GRUP - Düzensiz Gelişmiş Yüksek Yoğunluklu Konut Alanları	120	25,3
3. GRUP - Planlı Gelişmiş Düşük Yoğunluklu Konut Alanları	116	24,5
4. GRUP - Planlı Gelişmiş Yüksek Yoğunluklu Konut Alanları	120	25,3
TOPLAM	474	100,0

4. YAŞAM KALİTESİNİN YÜKSELTİLMESİNDE YEŞİL ALANLARIN ETKİNLİĞİ

Bu bölümde anket araştırmasından elde edilen bulgular ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. Bölüm kapsamında ele alınan konular sırasıyla, demografik özellikler, konut çevresi özellikleri, konut çevresinde sosyal ilişkilerin özellikleri, bireysel sağlığa ve fiziksel aktivite alışkanlıklarına ilişkin özellikler, yeşil alanlara ilişkin özellikler ve yaşam kalitesi düzeyidir.

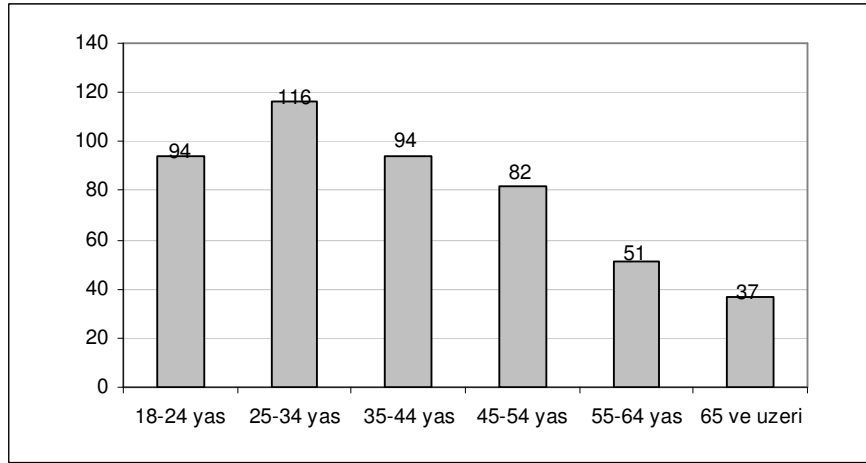
Anket çalışmasından elde edilen verilerin analizinde betimleyici ve çözümleyici istatistiki yöntemler bir arada kullanılmıştır. Demografik özelliklerin incelendiği bölümde, temel değişkenlerin sıklık dağılımları ve ortalama değerlerine bağlı olarak örneklemin demografik yapısı tanımlanmış, konut alanı gruplarına göre farklılaşmalar irdelenmiştir.

Diğer konuların ele alındığı bölümlerde ise birden fazla sayıda değişkeni içeren göstergelerin oluşturulması amacıyla, değişkenlerin veri kümesini açıklama düzeyi ve teorik çerçeve doğrultusunda Faktör Analizi yöntemi uygulanmıştır. Oluşturulan göstergelerin ve diğer değişkenlerin konut alanı gruplarına göre farklılaşmalarını incelemek için Tek Faktörlü Varyans Analizi (Oneway-ANOVA) ve Tukey Analizi yöntemleri uygulanmıştır. Teorik çerçeve doğrultusunda, ilişkili olduğu varsayılan göstergeler için, ilişkiler matrisi (correlation matrix) oluşturularak göstergeler arasındaki ilişki düzeyleri sınanmıştır.

Yeşil alanlardan memnuniyet ve yaşam kalitesi düzeyi göstergelerine regresyon analizi uygulanarak, bu göstergelerin oluşumuna katkı sağlayan konular ve katkı düzeyleri araştırılmıştır. Gerekli görülen göstergelerin İstanbul genelindeki değişimlerini incelemek içinse ArcGIS (9.2) Programında betimleyici mekansal analiz yöntemlerinden “Inverse Distance Weighted (IDW) enterpolasyon yöntemi uygulanarak haritalar oluşturulmuştur.

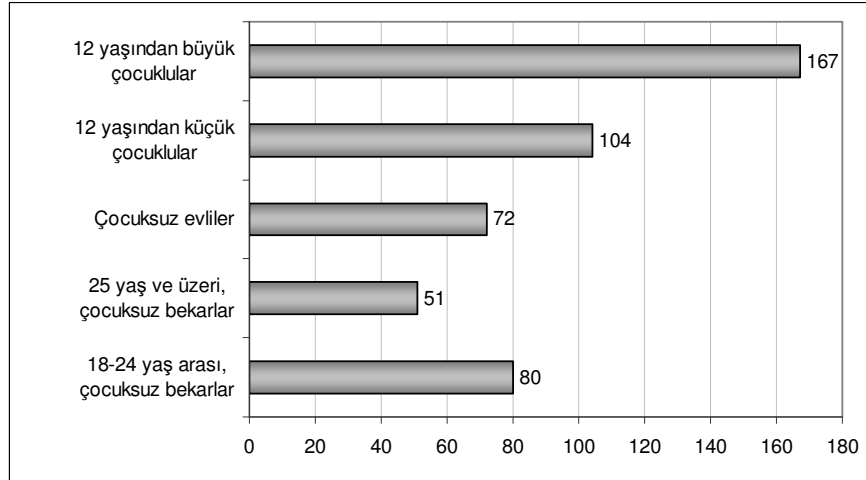
4.1 Demografik Özellikler

Örnekleme oluşturan 474 görüşmeci içerisinde 281’i kadın, 193’ü ise erkektir. Görüşmeciler çoğunluklu olarak 25-34 yaş grubunda (116 kişi), 18-24 yaş grubunda (94 kişi) ve 35-44 yaş grubunda (94 kişi) yer almaktadır. En az sıklıkta temsil edilen yaş grubu ise 65 yaş ve üzerindeki kişiler olmuştur (37 kişi). Şekil 4.1’de görüşmecilerin yaş grupları görülmektedir.

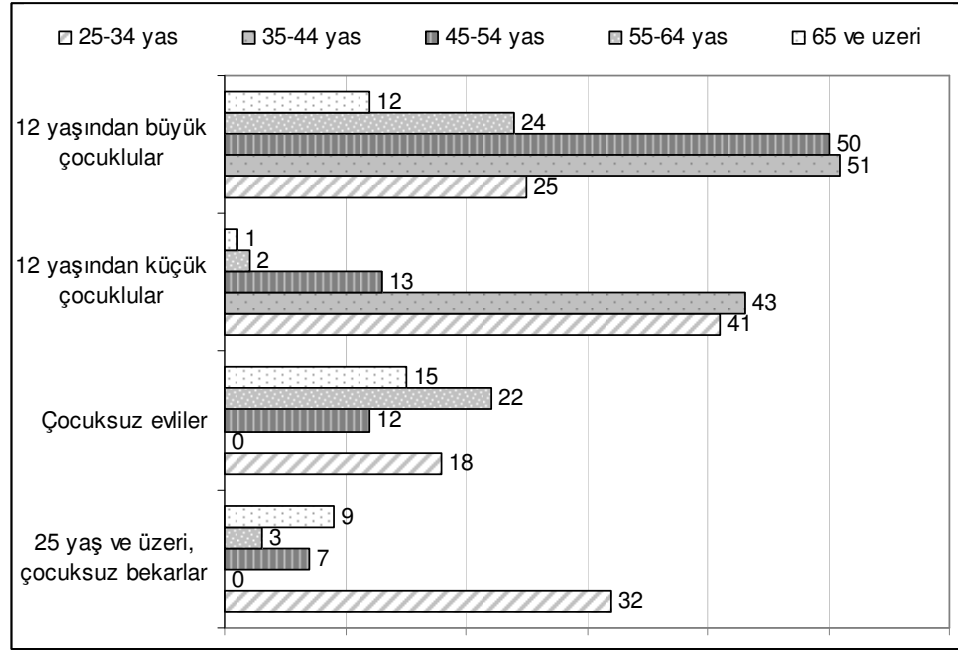
Şekil 4.1 : Yaş grupları (görüşmeci sayısı).

Görüşmecilerin yaşam döngüsündeki konumları incelendiğinde, çocuklu görüşmecilerin çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. 12 yaşından büyük çocuğu olan görüşmeci sayısı 167 ve 12 yaşından küçük çocuğu olan görüşmeci sayısı 104'tür. Çocuk sahibi olan görüşmeci grubunda evliler ve bekarlar bir arada yer almakla birlikte çoğunluğu evliler (251 kişi) oluşturmaktadır (Şekil 4.2).

Şekil 4.2 : Yaşam döngüsündeki konum (görüşmeci sayısı).

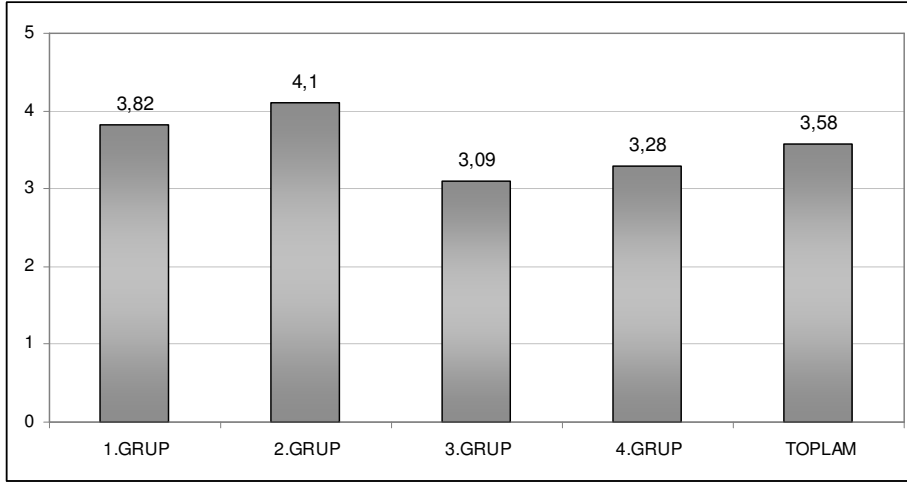
Bekar ve çocuksuz görüşmecilerin sayısı ise görece azdır. 18-24 yaş grubundaki bekar ve çocuksuz görüşmeci sayısı 80, 25 yaşın üzerinde olup da çocuksuz ve bekar olan görüşmecilerin sayısı ise 51'dir. 72 görüşmeci ise evli ve çocuksuzdur (Şekil 4.3). 12 yaşından büyük çocuklu görüşmeciler çoğunluklu olarak 35-54 yaşları arasındadır. 12 yaşından küçük çocuğu olan görüşmeciler ise çoğunlukla 25-44 yaşları arasındadır. Çocuksuz görüşmeciler özellikle 55-64 yaşları arasındadır. 25 yaş üzerindeki çocuksuz bekar görüşmeciler ise 25-34 yaş grubunda yoğunlaşmaktadır (Şekil 4.3).

Şekil 4.3 : Yaşam döngüsündeki konum - yaş grupları (görüşmeci sayısı).

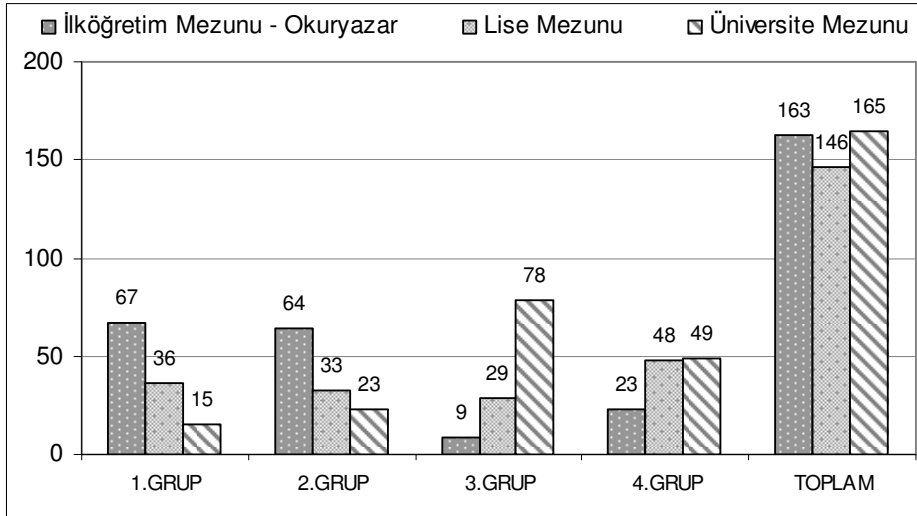
Çocuklu görüşmeciler özellikle düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. gruplar ile planlı gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 4. grupta yoğunlaşmaktadır. Bu gruplar içerisinde en fazla sayıda çocuklu görüşmeci bulunan (78 kişi) 1.grupta, 12 yaşından küçük çocuğu olanlar çoğunluğu oluşturmaktadır (44 kişi). Yüksek yoğunluklu 2. ve 4. gruptaki çocuklular arasında ise 12 yaşından büyük çocuğu olanlar çoğunluktadır. Planlı gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 3.grupta ise çocuksuz evliler ve bekarlar çoğunluktadır.

Örneklem geneli için ortalama hane halkı büyüklüğü 3,58'dir. Ortalama hane halkı büyüklüğünün konut alanı gruplarına göre değişimi incelendiğinde, özellikle düzensiz gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 2.grupta ortalama hane halkı büyüklüğünün en yüksek değeri aldığı görülmektedir (4,10). 2.gruptaki konut alanları, oldukça yüksek nüfus yoğunluğu değerleri ile de öne çıkmaktadır. Ortalama hane halkı büyüklüğünün görece yüksek olduğu diğer bir grup ise düzensiz gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış 1.gruptur (3,82). Düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. gruplarda 5 kişi ve üzerindeki haneler çoğunluktadır. 1.grupta 37 kişi, 2.grupta ise 43 kişi, 5 kişilik ve daha kalabalık hanelerde yaşamaktadır. Planlı gelişmiş konut alanlarını içeren 3. ve 4. gruplarda ise 2 ila 4 kişilik haneler çoğunluktadır. Ortalama hane halkı büyüklüğünün en düşük olduğu konut alanı grubu ise planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 3.gruptur (3,09) (Şekil 4.4).

Şekil 4.4 : Ortalama hane halkı büyüklüğü – konut alanı grupları (kişi/hane).

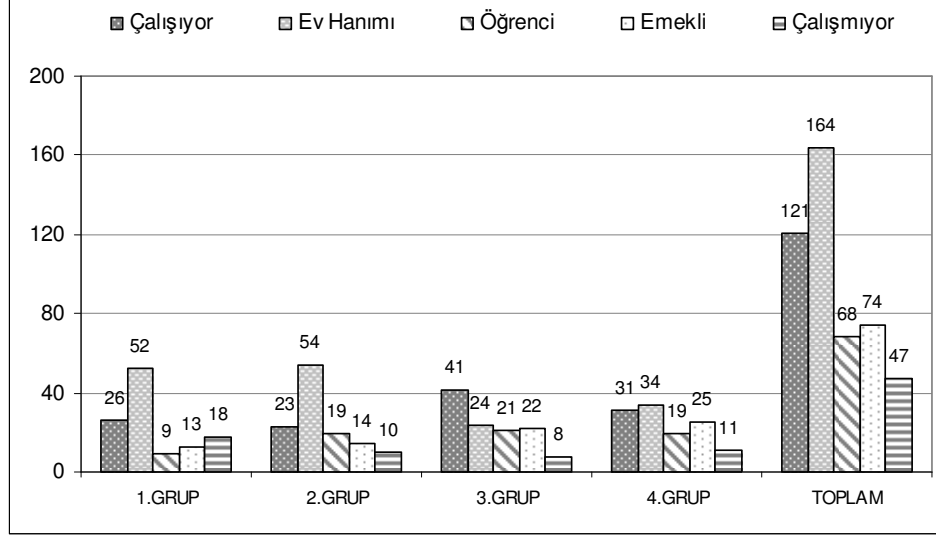
Örneklemin eğitim düzeyi incelendiğinde, ilköğretim, lise ve üniversite mezunlarının birbirine yakın oranlarda olduğu görülmektedir. Düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. gruplarda özellikle ilköğretim mezunu ve sadece okuryazar olan kişiler bulunmaktadır. Planlı gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 3.grupta ise üniversite mezunları çoğunluktadır. Planlı gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 4. grupta ise lise mezunları ve üniversite mezunları çoğunluğu oluşturup birbirine yakın değerler almaktadır (Şekil 4.5).

Şekil 4.5 : Eğitim düzeyi – konut alanı grupları (görüşmecî sayısı).

Görüşmecilerin 164'ü ev hanımı, 121'i ise çalışandır. Düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. gruplarda ev hanımları çoğunluktadır. Planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 3.grupta ise çalışanlar çoğunluğu oluşturmaktadır. 4.grupta ise çalışanların ve ev hanımlarının sayısı birbirine

yakındır. Emekliler ise planlı gelişmiş konut alanlarını içeren 3. ve 4. gruplarda yoğunlaşmaktadır. Çalışmayan – iş arayanların örneklem genelinde az sayıda olmalarına rağmen özellikle kentin çeperlerinde yer alan düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış 1.grupta daha fazla sayıda olduğu görülmektedir (Şekil 4.6).

Şekil 4.6 : Çalışma durumu – konut alanı grupları (görüşmeci sayısı).

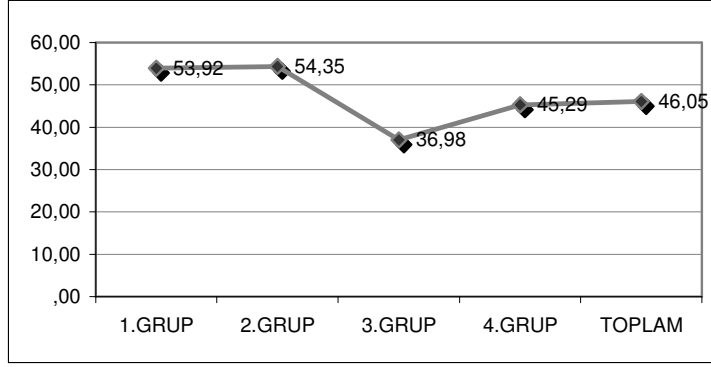
Çalışan 121 kişinin 67'si özel sektörde ücretli konumunda çalışmaktadır. Özel sektörde çalışanlar özellikle planlı gelişmiş konut alanlarını içeren 3. ve 4. gruplarda bulunmaktadır. Serbest meslek sahibi kişilerin sayısı 36, kamu sektöründe çalışanların ise 18'dir (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1 : Çalışanların sektörlere dağılımı – konut alanı grupları.

	1.GRUP (n:26)		2.GRUP (n:23)		3.GRUP (n:40)		4.GRUP (n:32)		TOPLAM	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Kamu sektörü	3	11,5	2	8,7	9	22,5	4	12,5	18	14,9
Özel sektör	11	42,3	14	60,9	22	55,0	20	62,5	67	55,4
Serbest meslek	12	46,2	7	30,4	9	22,5	8	25,0	36	29,6
TOPLAM	26	100,0	23	100,0	40	100,0	32	100,0	121	100,0

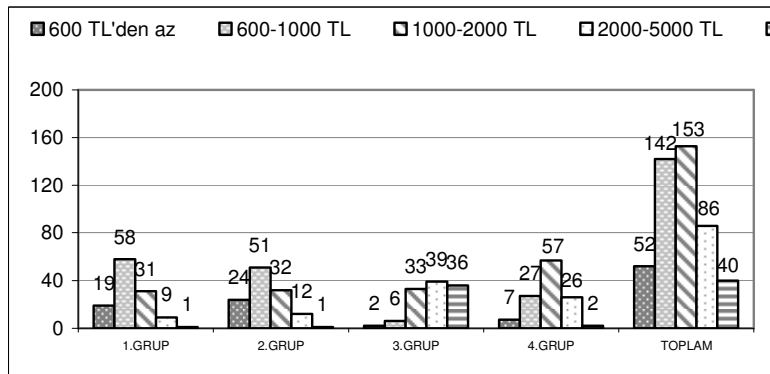
Çalışanlara haftada kaç gün ve günde kaç saatlerini iş amacıyla geçirdikleri sorulmuştur. Örneklem geneli için ortalama iş için değerlendirilen süre 5,30 gün/hafta ve 8,50 saat/gün'dür. Bu iki verinin bir arada değerlendirilmesiyle haftalık mesai süresi hesaplanmıştır. Örneklem geneli için haftalık mesai süresi 46,05

saat/hafta'dır. Konut alanı gruplarına göre kıyaslama yapıldığında, düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. gruplarda haftalık mesai süresinin görece yüksek olduğu görülmektedir. Haftalık mesai süresi en kısa olan konut alanı grubu ise planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren taşıyan 3. gruptur (Şekil 4.7).

Şekil 4.7 : Çalışanların haftalık mesai süresi – konut alanı grupları (saat/hafta).

Görüşmecilerin çoğunluğunun gelir düzeyleri 1000–2000 TL (153 kişi) ve 600-1000 TL (142 kişi) aralığında yer almaktadır. Düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. gruplardaki görüşmecilerin gelir düzeyleri 600-1000 TL aralığında yoğunlaşmaktadır. Planlı gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış 4. gruptakilerin gelir düzeyi ise 1000-2000 TL aralığı içerisinde yoğunlaşmaktadır. Planlı gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış 3. gruptaki görüşmecilerin gelir düzeyi ise 1000-2000 TL, 2000-5000 TL aralıklarında ve 5000 TL'nin üzerinde olup her üç gelir grubuna birbirine yakın oranlarda dağılmaktadır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8 : Gelir düzeyi – konut alanı grupları (görüşmeci sayısı).

Örnekleme genelinde görüşmecilerin çoğunluğunun ehliyeti yoktur ve hanelerinde araç bulunmamaktadır. Özellikle düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. gruplarda ehliyet sahibi olmayanlar ve hanelerinde araç bulunmayanlar

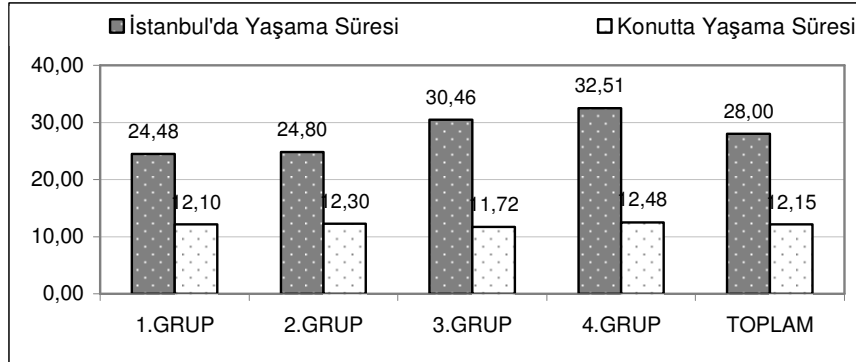

çoğunluktadır. Planlı gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış sahip 3. grupta ise ehliyeti olanlar ve araç sahibi olanlar çoğunluğu oluşturmaktadır (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2 : Ehliyet ve araç sahipliği – konut alanı grupları.

			1.GRUP	2.GRUP	3.GRUP	4.GRUP	TOPLAM
Ehliyetiniz var mı?	Hayır	Adet	81	93	49	61	284
		%	68,6	77,5	42,2	50,8	59,9
	Evet	Adet	37	27	67	59	190
		%	31,4	22,5	57,8	49,2	40,1
	TOPLAM	Adet	118	120	116	120	474
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Hanede araç var mı?	Hayır	Adet	80	89	22	62	253
		%	67,8	74,2	19,0	51,7	53,4
	Evet	Adet	38	31	94	58	221
		%	32,2	25,8	81,0	48,3	46,6
	TOPLAM	Adet	118	120	116	120	474
		%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Görüşmecilerin kaç yıldır İstanbul'da yaşadıkları ve kaç yıldır aynı konutta ikamet ettikleri araştırılmıştır. İstanbul'da ortalama yaşama süresi örneklem geneli için 28 yıldır. İstanbul'da yaşama süresinin planlı gelişmiş konut alanlarını içeren 3. ve 4. gruplarda daha yüksek olduğu görülmektedir. Konutta yaşama süresi ise örneklem geneli için ortalama 12,15 yıldır. Konutta yaşama süresi, farklı konut alanı gruplarında birbirine yakın ortalama değerler almaktadır (Şekil 4.9).

Şekil 4.9 : İstanbul'da ve konutta yaşama süresi – konut alanı grupları (ortalama– yıl).

Görüşmecilerin 144'ü 5 yıldan az bir süredir aynı konutta ikamet etmektedir. Bu görüşmeciler içerisinde 43 tanesi daha önce aynı semtte, 27 tanesi ise aynı semtte – yürüme mesafesindeki başka bir konutta yaşadığını belirtmiştir. Şu an yaşadığı konuta başka bir semttan taşınmış olanlar 45 kişidir. 29 kişi ise daha önce İstanbul dışında yaşadığını belirtmiştir. Düzensiz gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 2. gruptakiler içerisinde, bulundukları konuta aynı semt

içerisindeki başka bir konuttan taşınanlar daha fazla sayıdadır. Yine düzensiz gelişmiş fakat düşük yapılaşma yoğunluğu değerlerine sahip konut alanlarını içeren 1. grup içerisinde ise konuta 5 sene önce İstanbul dışından taşınmış olanlar daha fazla sayıdadır (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3 : Konutta 5 yıldan az süredir yaşayanların daha önce yaşadığı konut alanı – konut alanı grupları.

	1.GRUP (n:41)		2.GRUP (n:36)		3.GRUP (n:32)		4.GRUP (n:35)		TOPLAM (N:144)	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Aynı çevrede-yürüme mesafesinde	5	12,2	6	16,7	5	15,6	11	31,4	27	18,8
Aynı semtte	8	19,5	14	38,9	10	31,3	11	31,4	43	29,9
Başka bir semtte	12	29,3	10	27,8	13	40,6	10	28,6	45	31,3
İstanbul dışında	16	39,0	6	16,7	4	12,5	3	8,6	29	20,1
TOPLAM	41	100,0	36	100,0	32	100,0	35	100,0	144	100,0

İkamet ettiği konuta 5 yıldan kısa bir süre önce ve başka bir semtten taşınmış olan görüşmecilere, şu an yaşadığı konut alanını tercih etmesinde etkili olan sebepler sorulmuş ve 1. ve 2. öncelikli gerekçeler olmak üzere toplam 127 cevap alınmıştır. Buna göre, konut alanının belirlenmesinde görüşmecilerin dikkate aldığı başlıca özellik, konut alanının işe yakınlığıdır. Konut alanında konut fiyatlarının ucuz olması ve akrabalara-arkadaşlara yakınlık faktörleri de konut alanı seçiminde etkili olan diğer faktörlerdir. Konut alanı seçiminde etkili olan faktörler konut alanı gruplarına göre incelendiğinde düzensiz gelişmiş 1. ve 2. grupta konut fiyatlarının ucuzluğunun, konut alanı seçiminde görece olarak daha etkili bir faktör olduğu söylenebilir. Diğer yandan düşük yoğunluk değerlerine sahip olan ve kentin çeperlerindeki düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1.grupta işe yakınlık ve akraba-arkadaşlara yakınlık özelliklerinin de sıklıkla dile getirildiği görülmektedir. Yüksek yoğunluk değerlerine sahip olan ve kentin merkezi alanlarıyla bütünleşmiş konumlardaki düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 2. grupta, ucuz konut fiyatları ve işe, akrabalara ve arkadaşlara yakınlık kadar alışveriş, okul vb. kullanımlara yakınlık faktörü de sıklıkla dile getirilmiştir. Planlı gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 3. grupta ise en sık dile getirilen gerekçeler işe yakınlık ile semtin çekiciliği olmuştur. Planlı gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 4. grupta konut alanının seçiminde etkili olan

faktörlerin çeşitlendiği, bununla birlikte alışveriş, okul vb. kullanımlara yakınlık ile işe yakınlık, akraba-arkadaşlara yakınlık faktörlerinin görece daha sık tekrarlandığı görülmüştür (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4 : Konuta 5 yıl önce taşınanların konut alanını tercih sebepleri – konut alanı grupları.

	1.GRUP (Toplam Cevap: 43)	2.GRUP (Toplam Cevap: 36)	3.GRUP (Toplam Cevap: 30)	4.GRUP (Toplam Cevap: 24)	TOPLAM (Toplam Cevap: 127)
İşe yakınlık	10	7	11	4	32
Ucuz konut fiyatları	13	8	1	2	24
Alışveriş, okul vb.ye yakınlık	1	6	2	5	14
Akrabalara-arkadaşlara yakınlık	10	6	0	4	20
Bos zamanları değerlendirecek fırsatlar	1	0	1	2	4
Yeşil alanlar-parklar olması	1	0	2	2	5
Semtın çekici olması	1	0	9	2	12
Diğer	6	3	4	3	16
TOPLAM	43	30	30	24	127

4.2 Konut Çevresi Özellikleri

Anket araştırmasının gerçekleştirildiği konut alanlarının özellikleri, örneklem alanının mekansal özelliklerinin açıklandığı bölüm kapsamında detaylı olarak incelenmiştir. Buna göre 1. ve 2. gruplar arazi değerinin düşük olduğu plansız gelişmiş düzensiz konut alanlarını içermektedir. Nüfus ve yapı yoğunluğunun düşük olduğu 1.grupta ağırlıklı olarak ayırık nizam konut dokusu görülmektedir. 1.gruptaki konut alanları İstanbul genelinde Anadolu Yakası ağırlıklı olmak üzere kent çeperlerinde yer almaktadır. Anket uygulaması yapılan konut alanları Anadolu Yakası'nda Maltepe, Pendik ve Kartal ilçelerinde D-100 Karayolu çevresinde, Ümraniye ve Ataşehir ilçelerinde TEM Karayolu çevresinde; Avrupa Yakası'nda ise Küçükçekmece İlçesi'nde ve Eyüp-Beyoğlu ilçelerinde Haliç kıyılarında yer almaktadır. Yüksek yapı yoğunluğuna sahip olan 2.grupta ise bitişik nizam konut dokusu hakimdir. Diğer yandan bu gruptaki konut alanlarında, sosyo-ekonomik yapı özelliklerine de bağlı olarak nüfus yoğunluğu değerleri de oldukça yüksektir. 2.grupta yer alan konut alanları tümüyle Avrupa Yakası'nda kent merkezi ve alt merkezler çevresindeki

yoğun ve düzensiz konut alanlarında bulunmaktadır. Araştırmaya konu olan 2.grup konut alanları Güngören, Beyoğlu ve Kağıthane ilçelerinde yer almaktadır.

Yüksek arazi değeri özelliğine sahip 3. ve 4. gruplarda ise planlı gelişmiş düzenli konut alanları yer almaktadır. Bu alanların yapılaşma dönemi düzensiz gelişmiş 1. ve 2. gruplara kıyasla daha eskiye dayanmaktadır. Bu alanlarda geleneksel konut dokusu ile toplu konutlar yer almaktadır. Araştırmaya konu olan düşük nüfus ve yapı yoğunluğu özelliklerine sahip 3.gruptaki konut alanları Avrupa ve Anadolu Yakası'nda boğaz yerleşimlerinden ve Beşiktaş ve Bakırköy ilçelerindeki düşük yoğunluklu toplu konut alanlarından oluşmaktadır. Yapı yoğunluğu yüksek olan planlı gelişmiş 4.grup ise Anadolu Yakası'nda D-100 güneyi ve Sahil Yolu arasında konumlanan konut alanlarında ve Avrupa Yakası'nda Fatih İlçesi tarihi konut alanları ile Bakırköy İlçesi geleneksel konut alanları ve yüksek katlı toplu konut yerleşimlerinde yer almaktadır. Konut çevresi özelliklerini konu alan bu bölümde, kısaca yapılaşma özellikleri tanımlanan konut alanlarının anket sonuçları doğrultusunda belirlenen anketör gözlemlerine ve görüşmeci algısına dayalı özellikleri incelenmektedir.

4.2.1 Konut çevresinin gözleme dayalı özellikleri

Görüşme yapılan konut alanlarının fiziksel ve sosyal çevre özelliklerinin incelenebilmesi amacıyla saha çalışmasında görev alan anketörlerden kendi gözlemlerine dayalı olarak konut alanının çeşitli özelliklerini değerlendirmeleri istenmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi, anketörler İTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde öğrenim gören öğrencilerdir. Saha çalışmasında görev alan 7'si kız, 6'sı erkek olmak üzere toplam 13 öğrenci, 2'şerli gruplar halinde anket görüşmelerini gerçekleştirmiş ve anket görüşmesi gerçekleştirdikleri her binanın yakın çevresinde, anket föyünün gözleme dayalı bölümlerini doldurmuşlardır. Gözleme dayalı sorular, görüşmenin yapıldığı konutun bulunduğu sokak ve bu sokak ile bağlantılı yakın çevredeki diğer sokaklar dikkate alınarak cevaplandırılmıştır. Anketörler tarafından gözleme dayalı olarak değerlendirilen özellikler, görüşme yapılan çevredeki binaların bakımlılığı, mahalle genelinin bakımlılığı ve temizliği, gürültü düzeyi, araç trafiği ve yaya yolları ile mahallenin peyzaj özellikleri olmuştur. Anketörler gözlemlerini “3-olumlu gözlemler” ve “1-olumsuz gözlemler” olmak üzere 3'lü Likert ölçeği üzerinden derecelendirmiştir.

Verilerin analizi sürecinde, konut çevresinin gözleme dayalı özelliklerini tanımlayan 9 değişkene varimax döndürme (rotation) yönteminde faktör analizi uygulanmıştır. Yeni faktör bileşenleri tanımlanırken 3 faktörlü çözümü seçilen faktör analizine veri

kümesinin %72,98'i katılmıştır (özdeğer “eigenvalue” düzeyi: 0,990). Bu ölçü ve test düzeyleri örneklemdaki verilerin faktör analizinde anlamlı düzeyde temsil edildiğini göstermektedir. Analiz sonucunda ortaya çıkan faktör bileşenler sırasıyla “MG1-Çevresel Kalite”, “MG2-Yapısal Kalite” ve “MG3-Trafik Sorunları” olarak isimlendirilmiştir. Çevresel kalite faktörü, faktör analizinde tamamlayıcı faktör olarak veri kümesini en yüksek düzeyde açıklamaktadır (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5 : Konut çevresinin gözleme dayalı özellikleri, faktör analizi bileşen değerleri.

		1	2	3
MG1- ÇEVRESEL KALİTE	Mahalle genelinde çöpler	,823		
	Mahalle genelinde yeşillendirilmiş kaldırımlar	,775	,371	
	Mahalle genelinde ağaçlı yollar	,715	,439	,346
	Mahalle genelinde bakımlı bahçeler	,604	,555	,289
MG2- YAPISAL KALİTE	Mahalle genelindeki binaların bakımlılığı		,877	
	Görüşme yapılan binanın bakımlılığı		,871	
MG3- TRAFİK SORUNLARI	Mahalle genelinde trafik yoğunluğu			,850
	Mahalle genelinde park etmiş araç yoğunluğu			,758
	Mahalle genelinde trafik gürültüsü	,320		,734

Not: 0,25'ten büyük olan bileşen değerleri çizelgede gösterilmiştir. En yüksek değerler koyu gösterimle ifade edilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Uygunluk Ölçüsü: 0,793 ve Bartlett Küresellik Testi sig. 0,000'dır.

Konut çevresinin gözleme dayalı özelliklerinin konut alanı grupları arasındaki değişiminin belirlenmesi amacıyla tek faktörlü varyans analizi (Oneway-ANOVA) ve Tukey analizi uygulanmıştır. Gözleme dayalı konut çevresi özelliklerini tanımlayan her üç faktör de konut alanı grupları arasında istatistiki olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (üç faktör için p:0,00). F-testi'nin faktörlerin bu ayrımı belirleme düzeyini ortaya koyduğu düşünülürse, en ayırt edici faktörün çevresel kalite faktörü (MG1) olduğu görülmektedir (F:96,15) (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6 : Konut çevresinin gözleme dayalı özellikleri – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

MG1 - ÇEVRESEL KALİTE		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	179,893	59,964	
Grup İçi		470	293,107	,624	
TOPLAM		473	473,000	F: 96,153	p: 0,000
Ortalama	1.Grup: -0,52 n: 120	2.Grup: -0,61 n: 120	3.Grup: 0,90 [■] n: 120	4.Grup: 0,25* n: 120	TOPLAM: 0,00 N: 480
MG2 - YAPISAL KALİTE		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	71,917	23,972	
Grup İçi		470	401,083	,853	
TOPLAM		473	473,000	F: 28,092	p: 0,000
Ortalama	1.Grup: -0,36 n: 120	2.Grup: -0,31 n: 120	3.Grup: 0,62 [■] n: 120	4.Grup: 0,07* n: 120	TOPLAM: 0,00 N: 480
MG3 - TRAFİK SORUNLARI		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	50,304	16,768	
Grup İçi		470	422,696	,899	
TOPLAM		473	473,000	F: 18,644	p: 0,000
Ortalama	1.Grup: 0,32 n: 120	2.Grup: -0,48 [■] n: 120	3.Grup: 0,28 n: 120	4.Grup: -0,12* n: 120	TOPLAM: 0,00 N: 480

Not: [■] ve * işaretleri, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde diğer tüm gruplardan anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Çevresel kalite göstergesi (MG1) için olumlu gözlemler, planlı gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 3.grupta en yüksek ortalama değerini almakta (0,90) ve diğer tüm gruplardan ayrılmaktadır. Yine planlı gelişmiş, yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 4.grupta ise konut çevresinin çevresel kalitesine ilişkin olumlu gözlemler, düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. gruplardan yüksek bir değer olarak ayrılmaktadır (0,25). Tukey analizi sonuçlarına göre, düzensiz gelişmiş 1. ve 2. gruplar kendi aralarında fark göstermezken bu gruplarda çevresel kalite gözlemleri, olumlu gözlemler saptanmış olan planlı gelişmiş 3. ve 4. gruplardan ayrılmaktadır. Gerek 1.grupta, gerekse de 2.grupta konut çevresinin çevresel kalitesine ilişkin gözlemlerin olumsuz olduğu görülmektedir (sırasıyla ortalama değerleri: -0,52 ; -0,61) (Çizelge 4.6).

Konut çevresinde genel yapı kalitesini tanımlayan yapısal kalite faktörünün (MG2) konut alanı grupları arasındaki dağılımı da çevresel kalite faktörüyle benzerlik göstermektedir. Yapı kalitesine ilişkin gözlemler de planlı gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 3.grupta 0,62 ile en yüksek değeri olarak diğer tüm gruplardan ayrılmaktadır. 4.grupta konut çevresinde genel yapı

kalitesine ilişkin gözlemlerin de yine diğer tüm gruplardan ayrıldığı ve düzensiz gelişmiş 1. ve 2. gruplardan yüksek olduğu görülmektedir (0,07). 1. ve 2. gruplarda yapı kalitesine ilişkin gözlemler ise planlı gelişmiş konut alanlarını içeren gruplardan ayrılmakta ve olumsuz yönde ortalama değerler almaktadır (Çizelge 4.6).

Trafik sorunları faktörü (MG3) konut çevresinde araç trafiğine, park halindeki araçlara ve trafik gürültüsüne ilişkin gözlemleri içermektedir. Bu faktöre yönelik gözlemlerin özellikle, yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanı gruplarında (2. ve 4. gruplar) düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanı gruplarından (1. ve 3. gruplar) ayrıldığı söylenebilir. Düzensiz gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 2.grupta konut çevresindeki genel trafik koşullarına ilişkin gözlemler en düşük ortalama değerini alarak tüm gruplardan ayrılmaktadır (-0,48). Diğer bir deyişle bulunduğu bu grupta, yoğun araç trafiği, park halinde araçlar ve trafik kaynaklı gürültü daha sık gözlemlenmiştir. Yüksek yoğunluk özelliklerine sahip olmakla birlikte düzenli gelişmiş konut alanlarını içeren 4.grup ise yine diğer tüm gruplardan ayrılmakta ve düşük yoğunluklu konut alanlarına kıyasla bu grupta da trafik koşullarına ilişkin olumsuz gözlemler belirtilmektedir (-0,12). Düşük yoğunluklu yapılaşmış 1. ve 3. gruplar yüksek yoğunluklu konut alanı gruplarından ayrılırken bu iki grup içinde trafik sorunları faktörü ayrım göstermemektedir (Çizelge 4.6).

4.2.2 Konut çevresinin algısal özellikleri

Anket çalışması kapsamında görüşmecilerden yaşadıkları çevrenin çeşitli özelliklerini değerlendirmeleri istenmiş ve cevaplar “5-kesinlikle katılıyorum”; “1-kesinlikle katılmıyorum” olmak üzere, 5’li Likert ölçeği üzerinden alınmıştır. Bu bölümde yer alan 9 değişkene varimax döndürme (rotation) yönteminde faktör analizi uygulanmıştır.

Yeni faktör bileşenleri tanımlanırken 3 faktörlü çözümü seçilen faktör analizine veri kümesinin %73,69’u katılmıştır (özdeğer “eigenvalue” düzeyi: 1,020). Bu ölçü ve test düzeyleri örneklemdaki verilerin faktör analizinde anlamlı düzeyde temsil edildiğini göstermektedir. Analiz sonucunda ortaya çıkan faktör bileşenler sırasıyla “MS1-Konut Çevresi Erişim ve Bakım Özelliklerinin Değerlendirilmesi”, “MS2-Konut Çevresi Yoğunluğunun Değerlendirilmesi” ve “MS3-Konut Çevresi Güvenliğinin Değerlendirilmesi” olarak isimlendirilmiştir. “MS1-Konut Çevresi Erişim ve Bakım Özelliklerinin Değerlendirilmesi” faktörü, faktör analizinde tamamlayıcı faktör olarak veri kümesini en yüksek düzeyde açıklamaktadır (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7 : Konut çevresinin algısal özellikleri, faktör analizi bileşen değerleri.

		1	2	3
MS1 – KONUT ÇEVRESİ ERİŞİM VE BAKIM ÖZELLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	Yaşadığım çevre yeterince temiz	,785		,304
	Yaşadığım çevre yeterince bakımlı	,782		,321
	Yaşadığım çevre yürümek için uygun bir yer	,778		
	Yaşadığım çevreden her yere ulaşabiliyorum	,596	,292	
MS2 – KONUT ÇEVRESİ YOĞUNLUĞUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ	Yaşadığım çevre pek kalabalık değil		,895	
	Yaşadığım çevrede az bina var		,895	
	Yaşadığım çevre çocuklar için uygun	,400	,558	,378
MS3 - KONUT ÇEVRESİ GÜVENLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	Yaşadığım çevrede kendimi güvende hissediyorum			,906
	Yaşadığım çevre kadınlar için güvenli			,905

Not: 0,25'ten büyük olan bileşen değerleri çizelgede gösterilmiştir. En yüksek değerler koyu gösterimle ifade edilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Uygunluk Ölçüsü: 0,757 ve Bartlett Küresellik Testi sig. 0,000'dır.

Oluşturulan faktörlerin, konut alanı grupları arasındaki ortalama farklılıklarına dair anlamlılık düzeyleri tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi uygulanarak incelendiğinde, tüm faktörlere dayalı anlamlı bir ayrım gözlemlenmektedir (erişim-bakım özellikleri değerlendirilmesi ve yoğunluğun değerlendirilmesi faktörleri için p:0,000; güvenliğin değerlendirilmesi faktörü için p:0,002). Bu sonuç, 3 faktörün de gruplar arasında farklılık gösterdiğini kanıtlamaktadır. F-testi ise en ayırt edici faktörün (F:60,21 değeri ile) konut çevresinin erişim ve bakım özelliklerinin değerlendirilmesi faktörü olduğunu göstermektedir. Diğer bir deyişle, farklı yapılaşma süreci, arazi değeri ve yoğunluk özellikleri gösteren konut bölgelerinde yaşayanların, yaşadıkları çevrenin erişim ve bakım özelliklerine ilişkin değerlendirmeleri büyük ölçüde farklılık göstermektedir (Çizelge 4.8).

Konut çevresinin erişim ve bakımına ilişkin değerlendirmelerin (MS1) konut alanı grupları arasındaki değişimi incelendiğinde, bu özelliklere ilişkin değerlendirmelerin gruplar arasında yapılaşma sürecine göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Tukey analizine göre düzensiz gelişmiş konut alanlarında (1. ve 2.grup) yaşayanların değerlendirmeleri, planlı gelişmiş konut alanlarındakilerden (3. ve 4. grup) farklılaşmaktadır. 1. ve 2. grupta konut çevresinin erişim ve bakım özelliklerine ilişkin değerlendirmeler olumsuz ortalama değerleri almaktadır (sırasıyla ortalama değerleri: -0,54 ve -0,51). 3. ve 4. gruplarda ise bu özelliklere ilişkin değerlendirmeler olumludur ve yüksek ortalama değerler almaktadır (sırasıyla ortalama değerleri: 0,56 ve 0,50). Öte yandan, konut çevresinin erişim ve bakım

özelliklerine ilişkin değerlendirmelerin düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. gruplar ile planlı gelişmiş 3. ve 4. gruplar içerisinde değişmediği görülmektedir (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.8 : Konut çevresinin algısal özellikleri – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

MS1- ERIŞİM VE BAKIMIN DEĞERLENDİRİLMESİ		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	131,315	43,772	
Grup İçi		470	341,685	,727	
TOPLAM		473	473,000	F: 60,210	p: 0,000
Ortalama	1.Grup: $\frac{-0,54^{*\square}}{n: 118}$	2.Grup: $\frac{-0,51^{\square\circ}}{n:120}$	3.Grup: $\frac{0,56^{*\blacksquare}}{n:116}$	4.Grup: $\frac{0,50^{\square\circ}}{n:120}$	TOPLAM:0,00 N:474

MS2- YOĞUNLUĞUN DEĞERLENDİRİLMESİ		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	98,407	32,802	
Grup İçi		470	374,593	,797	
TOPLAM		473	473,000	F:41,157	p:0,000
Ortalama	1.Grup: $\frac{0,21^{*\blacksquare}}{n: 118}$	2.Grup: $\frac{-0,48^*}{n:120}$	3.Grup: $\frac{0,65^{**}}{n:116}$	4.Grup: $\frac{-0,37^{\blacksquare}}{n:120}$	TOPLAM:0,00 N:474

MS3- GÜVENLİĞİN DEĞERLENDİRİLMESİ		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	14,226	4,742	
Grup İçi		470	458,774	,976	
TOPLAM		473	473,000	F:4,858	p:0,002
Ortalama	1.Grup: $\frac{-0,15^*}{n: 118}$	2.Grup: $\frac{-0,11^{\blacksquare}}{n: 120}$	3.Grup: $\frac{0,29^{*\blacksquare}}{n: 116}$	4.Grup: $\frac{-0,03}{n:120}$	TOPLAM:0,00 N:474

Not: $\blacksquare$, $\square$, $\circ$ ve $*$ işaretleri Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, $p<0,05$ düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan; $**$ işareti, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, $p<0,05$ düzeyinde diğer tüm gruplardan anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Konut çevresinin yoğunluğuna ilişkin değerlendirmeler (MS2) düşük yapılaşma yoğunluklu planlı gelişmiş konut alanlarını içeren 3.grupta diğer tüm gruplardan ayrılmakta ve en yüksek ortalama değerini almaktadır (0,65). Yüksek arazi değeri olup düşük nüfus ve yapı yoğunluğuna sahip bu alanlarda yaşayanların konut çevresinin yoğunluğuna ilişkin en olumlu değerlendirmeleri yaptığı söylenebilir. Düşük yapı yoğunluğuna sahip bir diğer grup olan düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1.grupta yaşayanların konut çevresinin yoğunluğuna ilişkin değerlendirmelerinin planlı gelişmiş 3.gruptan düşük olmasına rağmen, yüksek yoğunluklu 2. ve 4. gruplardan yüksek olduğu görülmektedir (Ort:0,21). Yüksek

yapılaşma yoğunluklu konut alanlarında (2. ve 4. gruplar) yaşayanların konut çevresinin yoğunluğuna ilişkin değerlendirmelerinin düşük yapılaşma yoğunluklu konut alanlarına kıyasla olumsuz olduğu ve planlı veya düzensiz gelişmiş alanlar arasında ayrışmadığı görülmektedir (sırasıyla ortalama değerleri:-0,48 ve -0,37).

Konut çevresinin güvenliğine ilişkin değerlendirmelerin (MS3) konut alanı grupları arasında ayrım gücünün ise istatistiki olarak anlamlı düzeyde olmasına rağmen (%95 güven aralığında) diğer faktörler kadar güçlü olmadığı görülmektedir (p:0,002; F:4,86). Konut çevresinin güvenliğine ilişkin değerlendirmeler, planlı gelişmiş düşük yapılaşma yoğunluklu 3.grupta, düzensiz gelişmiş 1. ve 2. gruplara kıyasla yüksek ortalama değeri alarak farklılaşmaktadır (Ort:0,29). Düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. grupların konut çevresi güvenliğine ilişkin değerlendirmeleri olumsuzdur ve iki grup arasında ayrım oluşmamaktadır (sırasıyla ortalama değerleri:-0,15 ve -0,11). Planlı gelişmiş yüksek yapılaşma yoğunluklu konut alanlarını içeren 4.grubun güvenliğe ilişkin değerlendirmelerinin ise diğer gruplardan farklılık göstermediği görülmektedir (Çizelge 4.8).

4.2.3 Konut çevresinden memnuniyet

Görüşmecilere yaşadıkları konut çevresinden ne düzeyde memnun oldukları sorulmuştur. Memnuniyet düzeyi “5-çok memnunum”, “1-hiç memnun değilim” olmak üzere 5’li Likert ölçeği üzerinden ölçülmüştür. Örneklem geneli için konut çevresinden memnuniyet 3,74 ortalama değerini almaktadır.

Konut çevresinden memnuniyetin konut alanı grupları arasındaki değişimini incelemek üzere tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi uygulanmıştır. Konut çevresinden duyulan memnuniyet konut alanı grupları arasında anlamlı düzeyde ayrım ortaya koymaktadır (p:0,000). Dolayısıyla konut çevresinden duyulan memnuniyetin konut alanlarına göre farklılık gösterdiği söylenebilir (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9 : Konut çevresinden memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

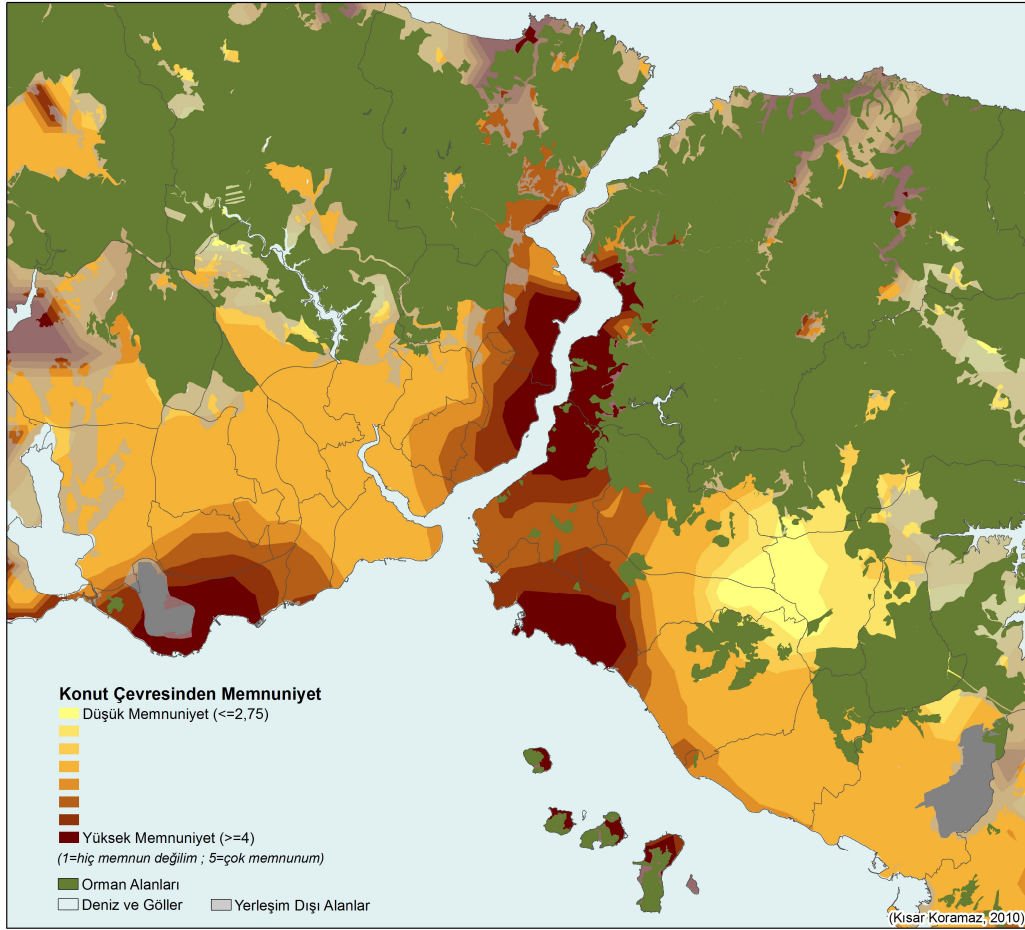
KONUT ÇEVRESİNDEN MEMNUNİYET	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	3	32,139	10,713
Grup İçi	470	195,973	,417
TOPLAM	473	228,112	F: 25,693 p: 0,000
Ortalama	1.Grup: 3,43*□ n: 118	2.Grup: 3,57□○ n:120	3.Grup: 4,09*■ n:116
		4.Grup: 3,89□○ n:120	TOPLAM:3,74 N:474

Not: Soru cevapları 5’li ölçekte alınmıştır (5-çok memnunum, 1-hiç memnun değilim). ■, □, ○ ve * işaretleri Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Konut alanı grupları arasındaki farklılaşma incelendiğinde, konut çevresinden duyulan memnuniyetin yapılaşma sürecine göre ayırım gösterdiği söylenebilir. Düzensiz gelişmiş konut alanlarında yaşayanların yaşadıkları çevreden duydukları memnuniyet, planlı gelişmiş konut alanlarında yaşayanlarınkinden farklılaşmaktadır. Düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. gruplarda, konut çevresinden memnuniyet, planlı gelişmiş konut alanlarını içeren 3. ve 4. gruplara kıyasla daha düşüktür. Diğer yandan düzensiz gelişmiş 1. ve 2. gruplar ile planlı gelişmiş 3. ve 4. gruplarda yaşayanların konut çevresinden memnuniyetleri yapılaşma yoğunluğuna bağlı olarak fark göstermemektedir (Çizelge 4.9).

Konut çevresinden memnuniyetin değişimi, konut alanlarının İstanbul'daki konumlarına göre incelendiğinde ise memnuniyetin en yüksek değerleri aldığı konut alanlarının Avrupa ve Anadolu yakalarındaki Boğaz yerleşimleri, Anadolu Yakası'nda planlı gelişmiş nitelikteki konut alanlarını içeren Kadıköy'ün sahil kesimleri ve Bakırköy'ün özellikle planlı gelişmiş düşük yoğunluklu konut alanı niteliğindeki Ataköy, Yeşilköy mahallelerinde yer alan yerleşimler olduğu görülmektedir. Konut çevresinden memnuniyet özellikle bu yerleşimlerden iç kesimlere doğru ilerledikçe azalmaktadır (Şekil 4.10).

Bakırköy İlçesi'nde Ataköy'ün çevresinde yer alan diğer Bakırköy yerleşimlerinde ve Bahçelievler - Zeytinburnu ilçelerinin Bakırköy'e yakın kesimlerinde de konut çevresinden memnuniyet görece yüksektir. Anadolu Yakası'nda ise Kadıköy sahil kesimi ve Üsküdar İlçesi Boğaz yerleşimleri arasındaki konut alanlarında konut çevresinden memnuniyetin görece yüksek olduğu görülmektedir. Avrupa Yakası'nda, konut çevresinden memnuniyetin, yüksek değerler aldığı konut alanları dışındaki kesimlerde homojen bir dağılım gösterdiği ve orta düzeylerde olduğu görülmektedir. Anadolu Yakası'nda ise özellikle düzensiz gelişmiş düşük yoğunluklu konut alanlarının bulunduğu çeper yerleşimlere (Ataşehir ve Ümraniye, Sancaktepe "ilçe sınırları içerisinde) yaklaşıldıkça konut çevresinden memnuniyet kademeli olarak azalmakta ve en düşük değerlere erişmektedir (Şekil 4.10).

Şekil 4.10 : Konut çevresinden memnuniyetin İstanbul genelindeki değişimi.

4.3 Sosyal İlişkiler

Bu bölümde konut çevresindeki sosyal ilişkiler incelenmektedir. Görüşmecilerin yaşadıkları çevredeki insanlarla kurduğu ilişkiler, bu ilişkilerin içeriği ve sosyal ilişkilere ilişkin görüşmecilerin değerlendirmeleri ile memnuniyetleri konut alanı grupları bağlamında ele alınmaktadır. İncelenen bu konular aracılığıyla konut çevresinde sosyal ilişkilere bağlı olarak sosyal bütünleşme düzeyinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Anket araştırmasının sosyal ilişkileri konu alan bölümünde, görüşmecilerin yaşadıkları çevredeki insanlarla kurduğu ilişkiler ve bu ilişkileri algılama ve değerlendirme biçimlerini inceleyen sorular yer almaktadır. Sorulara verilen cevaplar “5-yüksek sıklık/sayı/olumlu değerlendirmeler”, “1-düşük sıklık/sayı/olumsuz değerlendirmeler” olmak üzere 5’li Likert ölçeği üzerinden alınmıştır.

Bu bölümdeki sorularla tanımlanan 23 değişkene varimax döndürme (rotation) yönteminde faktör analizi uygulanmıştır. 6 faktörlü çözümü seçilen faktör analizine veri kümesinin %69,57'si katılmıştır (özdeğer "eigenvalue" düzeyi:0,944). Elde edilen ölçü ve test düzeyleri örneklemdaki verilerin faktör analizinde anlamlı düzeyde temsil edildiğini göstermektedir (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.10 : Sosyal ilişkiler - faktör analizi bileşen değerleri.

		1	2	3	4	5	6
SIS1 - SOSYAL İLİŞKİLER ALGISAL DEĞERLENDİRME	Yaşadığım çevrede sıkıntılarımı paylaşabileceğim insanlar var	,790	,316				
	Yaşadığım çevrede fikir danışabileceğim bilgi alabileceğim insanlar var	,782	,284				
	Yaşadığım çevrede ihtiyacım olduğunda yardımına koşacak insanlar var	,773	,309				
	Yaşadığım çevredeki tanıdıklarımla yeterince sık görüşebiliyorum	,707					
	Yaşadığım çevrede yeterince komşum/arkadaşım var	,701		,392			
	Yaşadığım çevredeki tanıdıklarına destek olabiliyorum	,683					
	Yaşadığım çevredeki insanlarla kurduğum ilişkiler beni rahatlatıyor	,669					,335
	Yaşadığım çevredeki pek çok kişiyi tanıyorum	,665		,473			
SIO2 – SOSYAL DESTEK VE GÜNDELİK İLİŞKİLER DÜZEYİ (SOSYAL İLİŞKİLER FONKSİYONEL ÖZELLİKLER-1)	Dertleştik, birbirimizin sorunlarını dinledik	,312	,747	,306			
	Bilgi almak amacıyla birbirimize danıştık, fikir verdik	,319	,747				
	Birlikte çarşıya, pazara gittik		,729				
	Birbirimizi ziyaret ettik	,339	,703				
	Bir şeye ihtiyacımız olduğunda yardımlaştık	,340	,681	,253			
	Parka gittik		,575		,337	-,251	
SIO3 - SOSYAL ÇEVRE BÜYÜKLÜĞÜ (SOSYAL İLİŞKİLER YAPISAL ÖZELLİKLER)	Yaşanılan çevrede görüşülen komsu / arkadaş sayısı			,800			
	Yaşanılan çevrede ismi ile bilinen kişi sayısı	,310		,788			
	Yaşanılan çevredeki akraba sayısı			,684			
SIO4 – SOSYAL VE KÜLTÜREL AKTİVİTE DÜZEYİ (SOSYAL İLİŞKİLER FONKSİYONEL ÖZELLİKLER-2)	Sinema, konser vb.ye gittik				,893		
	İstanbul'u gezdik				,844		
	Cafe, lokanta vb. yerlerde buluştuk				,818		
SIS5 – SOSYAL BASKI	Yaşadığım çevredeki insanların hakkımda ne düşündüğü benim için önemlidir					,734	,301
	Yaşadığım çevredeki insanlar istediğim şeyleri yapmamı engelleyebiliyor					,732	-,451
SIS6 - AİDİYET	Kendimi yaşadığım çevreye ait hissediyorum						,829

Not: 0,25'ten büyük olan bileşen değerleri çizelgede gösterilmiştir. En yüksek değerler koyu gösterimle ifade edilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Uygunluk Ölçüsü: 0,905 ve Bartlett Küresellik Testi sig. 0,000'dır.

Analiz sonucunda ortaya çıkan faktör bileşenleri, veri kümesini açıklama düzeyine göre “SIS1-Sosyal İlişkiler Algısal Değerlendirme Faktörü”, “SIO2-Sosyal Destek ve Gündelik İlişkiler Gerçekleştirme Düzeyi”, “SIO3-Sosyal Çevre Büyüklüğü”, “SIO4-Sosyal ve Kültürel Aktiviteler Gerçekleştirme Düzeyi”, “SIS5-Sosyal Baskı” ve “SIS6-Aidiyet Faktörü” olarak isimlendirilen faktörler olmuştur. Algısal değerlendirme faktörü, faktör analizinde tamamlayıcı faktör olarak veri kümesini en yüksek düzeyde açıklamaktadır (Çizelge 4.10).

4.3.1 Sosyal ilişkilerin objektif özellikleri

Sosyal ilişkilerin düzeyini ve içeriğini açıklayan özellikler objektif özelliklerdir. Bu kapsamda bireylerin sosyal çevrelerindeki ilişki içerisinde olduğu birey sayısı, sosyal ağlarının büyüklüğü olarak tanımlanmakta ve sosyal ilişkilerin yapısal özellikleri kapsamında değerlendirilmektedir. Sosyal ilişkilerin içeriğini oluşturan ilişki içerisinde olan bireylerin bir arada gerçekleştirdiği aktiviteler ve karşılıklı sağladıkları sosyal destek ise sosyal ilişkilerin fonksiyonel özellikleri kapsamında değerlendirilmektedir (Mitchell ve Tricket, 1980; Campbell ve Lee, 1992).

Sosyal ilişkileri konu alan değişkenlere uygulanan faktör analizi sonucunda belirlenen ve sosyal ilişkilerin yapısal özelliklerini tanımlayan “SIO3-Sosyal Çevre Büyüklüğü” ve sosyal ilişkilerin fonksiyonel özelliklerini tanımlayan “SIO2-Sosyal Destek ve Gündelik İlişkiler Gerçekleştirme Düzeyi” ile “SIO4-Sosyal ve Kültürel Aktiviteler Gerçekleştirme Düzeyi” faktörleri, konut çevresinde sosyal ilişkilerin objektif özellikleri kapsamında ele alınmıştır. Sosyal ilişkilerin objektif özelliklerinin konut alanı grupları arasındaki değişimini incelemek üzere tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi uygulanmıştır. Uygulanan analiz sonuçlarına göre konut çevresinde sosyal ilişkilerin objektif özelliklerinin tümünün konut alanı grupları arasında istatistiki olarak anlamlı düzeyde ayrım gösterdiği görülmüştür (Çizelge 4.11).

Görüşmecinin yaşadığı çevrede tanıdığı kişi sayısı, sahip olduğu arkadaş ve akraba sayısı değişkenlerinden oluşan sosyal çevre büyüklüğü faktörü (SIO3), F testi sonuçlarına göre diğer objektif özelliklere kıyasla, en yüksek düzeyde ayırıcı faktör olarak ön plana çıkmaktadır (F:19,065; p:0,000). Sosyal çevre büyüklüğü planlı gelişmiş konut alanlarını içeren 3. ve 4. grup arasında ayrım göstermemektedir ve her iki grup için de yapısal özelliklerin düşük ortalama değerleri aldığı görülmektedir (sırasıyla ortalama değerleri: -0,27 ve -0,33). Diğer yandan düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. grupların her biri, diğer tüm gruplardan ayrılmaktadır. Sosyal çevre büyüklüğü faktörü özellikle düzensiz gelişmiş ve yüksek yapı ve nüfus

yoğunluğuna sahip olup gelir düzeyi ile eğitim düzeyi düşük olanların yaşadığı konut alanlarını içeren 2.grupta, diğer tüm gruplardan yüksek bir ortalama değeri almakta (0,48) ve diğer tüm konut alanı gruplarından ayrılmaktadır. Yine gelir düzeyi ve eğitim düzeyi düşük olan, düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu konut alanlarını içeren 1.grupta ise sosyal çevre büyüklüğünün, 2.gruptan düşük ortalama değeri almakla birlikte planlı gelişmiş 3. ve 4. gruplardan yüksek olduğu görülmektedir (0,11). Dolayısıyla konut çevresindeki sosyal çevre büyüklüğünün düzensiz gelişmiş konut alanlarında daha yüksek olduğu ve bu alanlarda nüfus ve yapı yoğunluğu arttıkça, sosyal çevrenin de büyüdüğü söylenebilir. Ayrıca, konut alanı gruplarına göre belirlenen demografik özellikler de dikkate alındığında, düşük gelir düzeyindekilerin ve ilköğretim mezunu olanların çoğunlukta olduğu düzensiz gelişmiş konut alanı gruplarında sosyal çevrenin geniş olduğu söylenebilir (Çizelge 4.11).

Çizelge 4.11 : Konut çevresinde sosyal ilişkiler, objektif özellikler – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

SIO3 - SOSYAL ÇEVRE BÜYÜKLÜĞÜ		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	51,316	17,105	
Grup İçi		470	421,684	,897	
TOPLAM		473	473,000	F:19,065	p:0,000
Ortalama	1.Grup: $\frac{0,11^{\blacksquare}}{n: 118}$	2.Grup: $\frac{0,48^{**}}{n: 120}$	3.Grup: $\frac{-0,27}{n: 116}$	4.Grup: $\frac{-0,33}{n:120}$	TOPLAM: 0,00 N:474

SIO2 - SOSYAL DESTEK VE GÜNDELİK İLİŞKİ DÜZEYİ)		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	16,948	5,649	
Grup İçi		470	456,052	,970	
TOPLAM		473	473,000	F:5,822	p:0,001
Ortalama	1.Grup: $\frac{0,29^{*}}{n: 118}$	2.Grup: $\frac{-0,18^{*}}{n:120}$	3.Grup: $\frac{-0,15^{\blacksquare}}{n:116}$	4.Grup: $\frac{0,04}{n:120}$	TOPLAM: 0,00 N:474

SIO4 - SOSYAL VE KÜLTÜREL AKTİVİTE GERÇEKLEŞTİRME DÜZEYİ		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	29,838	9,946	
Grup İçi		470	443,162	,943	
TOPLAM		473	473,000	F:10,548	p:0,000
Ortalama	1.Grup: $\frac{-0,12^{*}}{n: 118}$	2.Grup: $\frac{-0,31^{\blacksquare\circ}}{n: 120}$	3.Grup: $\frac{0,37^{*}}{n: 116}$	4.Grup: $\frac{0,07^{\circ}}{n:120}$	TOPLAM:0,00 N:474

Not: $\blacksquare$, $\circ$ ve $*$ işaretleri Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, $p<0,05$ düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan; $**$ ve $\blacksquare$ işareti, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, $p<0,05$ düzeyinde diğer tüm gruplardan anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Sosyal destek ve gündelik ilişkilerin gerçekleştirilme düzeyini tanımlayan faktör (SIO2) ise konut çevresinde sağlanan araçsal, duygusal ve bilgisel destek düzeyi ile yine yakın çevrede gerçekleştirilen bir arada alışverişe yada parka gitmek gibi gündelik aktiviteleri gerçekleştirme sıklıklarını içermektedir. Bu faktörün konut alanı grupları arasındaki değişimi incelendiğinde, düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 1.grupta daha yüksek ortalama değeri alarak (0,29) 2. ve 3. gruplardan ayrıldığı görülmektedir. Sosyal çevre büyüklüğü faktörünün en yüksek ortalama değeri aldığı 2.grupta konut çevresindeki sosyal destek ve gündelik aktiviteleri gerçekleştirme düzeyini tanımlayan faktörün 1.gruba kıyasla düşük olması (-0,18), 2.grupta sosyal çevrenin geniş olmasına rağmen bu çevre içerisinde 1.gruba kıyasla yeterince işlevsel ilişkiler üretilmediğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Diğer yandan, 1.grupta sosyal destek ve gündelik ilişkilerin diğer tüm gruplardan ayrılarak en yüksek değeri alması, gelir düzeyi düşük olan ve kentin çeperlerinde yer alan konut alanlarında yaşayanların yaşadıkları çevredeki ilişkilerini geliştirerek daha işlevsel kıldıkları şeklinde yorumlanabilir (Çizelge 4.11).

Sosyal ve kültürel aktiviteler gerçekleştirme düzeyi faktörü (SIO4) ise, yakın çevredeki tanıdıklarla bir arada sinema, tiyatroya gitmek gibi kültürel etkinlikleri, cafe-restorana gitmek gibi sosyal etkinlikleri ve İstanbul genelindeki önemli alanları ziyaret etmek gibi etkinlikleri gerçekleştirme sıklığına ilişkin değişkenleri içermekte ve genel olarak konut çevresindeki bireylerle gerçekleştirilen sosyal-kültürel aktiviteler olarak tanımlanmaktadır. Bu faktör planlı gelişmiş 3. ve 4. gruplar ve düzensiz gelişmiş 1. ve 2. gruplar içinde ayrım göstermemektedir. Planlı gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 3. grupta ise bu faktör için belirlenen ortalama değerinin düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. gruplardan ayrıldığı ve yüksek ortalama değeri aldığı görülmektedir (0,37). Planlı gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 4. grup için belirlenen ortalama değerinin ise (0,07), yine yüksek yoğunluklu fakat düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 2.gruptan ayrıldığı ve daha yüksek bir ortalama değeri aldığı görülmektedir. Bu faktörün görece yüksek değerler aldığı planlı gelişmiş konut alanlarını içeren 3. ve 4. gruplar, gelir düzeyi, eğitim seviyesi, çalışan sayısı ve İstanbul'da yaşama süresi yüksek olan gruplardır. Dolayısıyla İstanbul'da yaşama süresi arttıkça ve toplumsal yaşantıya katılım düzeyi yükseldikçe, bireylerin bir arada gerçekleştirebileceği aktivite seçeneklerinin de çoğaldığı ve kent genelindeki seçenekleri de daha sıklıkla değerlendirdikleri söylenebilir. Ayrıca 3. ve 4. gruplarda sosyal ve kültürel aktiviteleri gerçekleştirme sıklığının görece yüksek

olması, planlı gelişmiş bu konut alanlarında sosyal ve kültürel aktivitelere yönelik altyapının ve hizmet sunumlarının da daha gelişmiş olması ile açıklanabilir (Çizelge 3.24).

4.3.2 Sosyal ilişkilerin algısal özellikleri

Sosyal ilişkileri konu alan araştırma sonuçlarına uygulanan faktör analizi sonucunda belirlenen “SIS1-Sosyal İlişkiler Algısal Değerlendirme”, “SIS5-Sosyal Baskı” ve “SIS6-Aidiyet” faktörleri görüşmecilerin sosyal ilişkilere ilişkin algısal değerlendirmelerini içermektedir. Bu faktörler sosyal ilişkilerin algısal özellikleri kapsamında incelenmiştir.

Tek faktörlü varyans analizi sonuçlarına göre, sosyal ilişkiler algısal değerlendirme (SIS1) faktörü, görüşmecilerin konut çevresinde kurdukları ilişkilerin yapısal ve fonksiyonel özelliklerine ilişkin değerlendirmelerinden oluşmaktadır. Sosyal ilişkiler algısal değerlendirme faktörü konut alanı grupları arasında ayırım göstermemektedir (F:1,809; p:0,145). Görüşmecinin kendisini yaşadığı çevreye ait hissetme düzeyi değişkenini içeren ve faktör analizi sonuçlarında aidiyet faktörü (SIS6) olarak tanımlanan faktörün de konut alanı grupları arasında ayırım göstermediği görülmektedir (F:1,039; p:0,375) (Çizelge 4.12).

Çizelge 4.12 : Konut çevresinde sosyal ilişkiler, algısal özellikler – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

SIS1 - SOSYAL İLİŞKİLER ALGISAL DEĞERLENDİRME			df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası			3	5,398	1,799
Grup İçi			470	467,602	,995
TOPLAM			473	473,000	F: 1,809 p: 0,145
Ortalama	1.Grup: 0,00 n: 118	2.Grup: -0,16 n: 120	3.Grup: 0,14 n: 116	4.Grup: 0,03 n: 120	TOPLAM: 0,00 N: 474
SIS5 - SOSYAL BASKI			df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası			3	9,019	3,006
Grup İçi			470	463,981	,987
TOPLAM			473	473,000	F: 3,045 p: 0,029
Ortalama	1.Grup: <u>0,21*</u> n: 118	2.Grup: 0,00 n: 120	3.Grup: -0,04 n: 116	4.Grup: <u>-0,17*</u> n: 120	TOPLAM: 0,00 N: 474
SIS6 - AİDİYET			df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası			3	3,116	1,039
Grup İçi			470	469,884	1,000
TOPLAM			473	473,000	F: 1,039 p: 0,375
Ortalama	1.Grup: -0,12 n: 118	2.Grup: 0,02 n: 120	3.Grup: 0,11 n: 116	4.Grup: -0,01 n: 120	TOPLAM: 0,00 N: 474

Not: * işareti Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Sosyal baskı faktörü (SIS5) olarak tanımlanan faktör ise konut alanı grupları arasında ayrım göstermektedir (F:3,045; p:0,029). Bu faktör görüşmecilerin, konut çevresini paylaştıkları bireylerce kısıtlandıklarını hissedip hissetmedikleri ve yine yaşadıkları çevredeki bireylerin kendileri hakkındaki düşüncelerine ne ölçüde değer verdiklerine ilişkin değişkenleri içermektedir. Tukey analizi sonuçlarına göre, yaşanan çevrede sosyal baskının algılanma düzeyini tanımlayan bu faktör kentin çeperlerinde yer alan düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 1.grupta en yüksek ortalama değerini (0,21) alarak planlı gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 4.gruptan ayrılmaktadır. Dolayısıyla kentin çeperlerinde yer alan düşük gelir ve eğitim düzeyindekilerin yoğun olduğu ve görece geniş sosyal çevreleri ile en yüksek düzeyde işlevsel ilişkiler kurmakta olan 1.gruptakilerin, yaşadıkları çevreden kaynaklanan sosyal baskıyı en yüksek düzeyde hissettikleri ve davranışlarını buna göre şekillendirdikleri söylenebilir (Çizelge 4.12).

4.3.3 Sosyal ilişkilerden memnuniyet

Sosyal ilişkilerden memnuniyetin ölçülmesi amacıyla görüşmecilere yaşadıkları çevredeki insanlarla kurdukları ilişkilerden ne düzeyde memnun oldukları sorulmuştur. Memnuniyet düzeyi için cevaplar “5-çok memnunum”; “1-hiç memnun değilim” olmak üzere 5’li Likert ölçeği üzerinden alınmıştır.

Örneklem geneli için konut çevresindeki sosyal ilişkilerden memnuniyetin ortalama değeri 3,82’dir. Sosyal ilişkilerden memnuniyet planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış 3.gruptaki konut alanlarında en yüksek ortalama değerini almakta (3,93) ve 2.gruptan ayrılmaktadır. Düzensiz gelişmiş ve yüksek yoğunluklu konut alanlarını içeren 2.grupta ise sosyal ilişkilerden memnuniyet en düşük ortalama değeri almaktadır (3,68) (Çizelge 4.13).

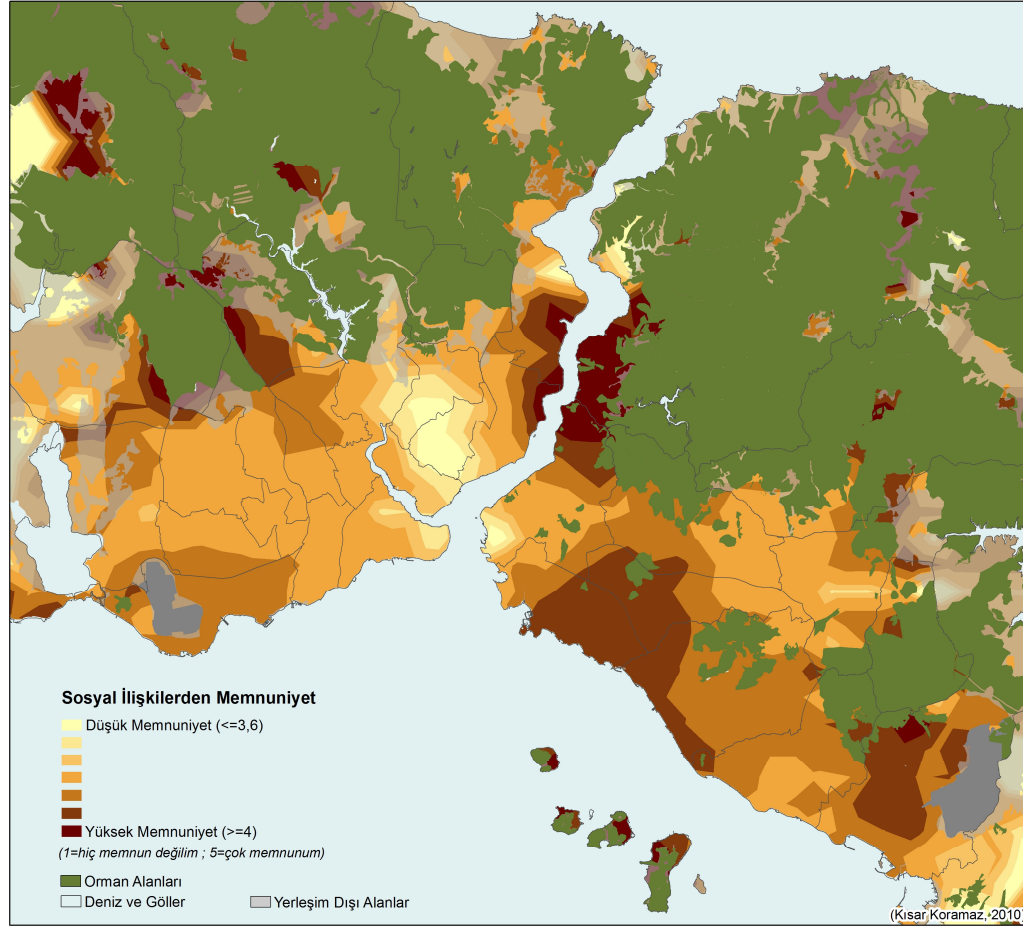
Çizelge 4.13 : Konut alanından memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

SOSYAL İLİŞKİLERDEN MEMNUNİYET	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	3	32,139	10,713
Grup İçi	470	195,973	,417
TOPLAM	473	228,112	F: 2,807 p: 0,039
Ortalama	1.Grup: 3,82 n: 118	2.Grup: 3,68* n:118	3.Grup: 3,93* n:116
		4.Grup: 3,85 n:120	TOPLAM: 3,82 N:474

Not: Soru cevapları 5’li ölçekte alınmıştır (5-çok memnunum, 1-hiç memnun değilim).

* işareti Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Konut çevresindeki sosyal ilişkilerden memnuniyetin İstanbul genelindeki mekansal değişimi incelendiğinde ise, memnuniyetin en yüksek olduğu konut alanlarının Avrupa ve Anadolu yakalarındaki Boğaz yerleşimleri olduğu görülmektedir. Anadolu ve Avrupa yakaları arasında kıyaslama yapıldığında ise Anadolu Yakası'ndaki konut alanlarında sosyal ilişkilerden memnuniyetin görece yüksek değerler aldığı söylenebilir. Özellikle planlı gelişmiş ve geleneksel konut dokusunun hakim olduğu Kadıköy ilçesi sahil kesimlerinde konut çevresindeki sosyal ilişkilerden memnuniyet görece yüksektir. Konut çevresindeki sosyal ilişkilerden memnuniyetin en düşük değerleri aldığı konut alanları ise Avrupa Yakası'nda kent merkeziyle bütünleşmiş konumdaki Şişli-Kağıthane-Beyoğlu ilçe sınırları içerisinde yer alan yüksek yoğunluklu konut alanlarıdır (Şekil 4.11).

Şekil 4.11 : Konut çevresinde sosyal ilişkilerden memnuniyetin İstanbul genelindeki değişimi.

4.4 Sağlık

Anket araştırmasının “Sağlık” başlığı altında, görüşmecilerin sağlık sorunları olup olmadığı, hangi sağlık sorunlarını yaşadıkları, bireysel sağlıklarına ilişkin değerlendirmeleri ve bireysel sağlıklarından memnuniyet düzeyleri incelenmiştir.

4.4.1 Objektif sağlık özellikleri

Objektif sağlık özellikleri kapsamında bireylerin yaşadığı sağlık sorunlarının ve bireysel sağlık düzeyini etkileyen bir faktör olan vücut-kitle indeksinin örneklem genelindeki ve konut alanı grupları arasındaki değişimi incelenmiştir. İlk olarak görüşmecilere, **fiziksel sağlık sorunlarını** belirlemek amacıyla kronik, yani teşhis edilmiş, düzenli olarak ilaç kullanmayı ve kontrol edilmeyi gerektiren nitelikte fiziksel sağlık sorunu yaşayıp yaşamadığı sorulmuştur. Görüşmecilerin 147’si fiziksel sağlık sorunu olduğunu belirtmiştir. Konut alanları içerisinde en çok fiziksel sağlık sorunu olduğunu belirten grup, 42 kişi ile planlı gelişmiş ve düşük yapılaşma yoğunluklu konut alanlarını içeren 3.gruptur (Çizelge 4.14).

Çizelge 4.14 : Fiziksel sağlık sorunu olanlar – konut alanı grupları.

	1.GRUP		2.GRUP		3.GRUP		4.GRUP		TOPLAM	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Fiziksel Sağlık Sorunu Olanlar	37	31	30	25	<u>42</u>	36	38	32	147	31
Fiziksel Sağlık Sorunu Olmayanlar	81	69	90	75	74	64	82	68	327	69
TOPLAM	118	100	120	100	116	100	129	100	474	100

Kronik fiziksel sağlık sorunu olan 147 görüşmeciye, yaşadıkları sağlık sorunlarının hangileri olduğu sorulmuştur ve toplam 196 adet sağlık sorunu dile getirilmiştir. Görüşmecilerin yaşadığı sağlık sorunları incelendiğinde, tansiyon rahatsızlığının en sık rastlanan sorun olduğu görülmektedir. Tansiyon sorunundan sonra sıklıkla rastlanan kronik rahatsızlıklar şeker hastalığı, kalp ve damar hastalıkları ve astım-solunum yolları hastalıklarıdır (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.15 : Fiziksel sağlık sorunları.

	Adet	%
Tansiyon	48	24
Şeker	35	18
Kalp ve damar hastalıkları	34	17
Astim, solunum yolları hastalığı	27	14
Vücut ve eklem ağrıları, romatizma ve kireçlenme	15	8
Alerjik rahatsızlıklar	12	6
Guatr ve tiroid	9	5
Diğer rahatsızlıklar	16	8
TOPLAM	196	100

Görüşmecilerin **ruhsal sağlık sorunlarını** incelemek içinse, stres, kronik yorgunluk vb. ruhsal sağlık sorunları yaşıyıp yaşamadıkları ve hangi ruhsal sağlık sorunlarını yaşadıkları sorulmuştur. Örneklem genelinde yalnızca 48 kişi ruhsal sağlık sorunu yaşamadığını belirtmiştir (%10,1). Sıklıkla veya zaman zaman da olsa stres sorunu yaşadığını belirten görüşmeci sayısı örneklem genelinde 403'tür. Stres sorunun en sık dile getirildiği konut alanları yüksek yoğunluklu 2. ve 4. gruplardır. Düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu konut alanlarını içeren 1. grupta ise stres sorunu yaşamayanların diğer gruplara kıyasla yüksek oranda olduğu söylenebilir (%22) (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.16 : Ruhsal sağlık sorunu yaşayanlar – konut alanı grupları.

		1.GRUP (n:118)		2.GRUP (n:120)		3.GRUP (n:116)		4.GRUP (n:120)		TOPLAM (N:474)	
		Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Stres Sorunu Yaşayanlar	Hayır	26	22	14	12	18	16	13	11	71	15
	Evet	92	78	106	88	98	84	107	89	403	85
Kronik Yorgunluk Sorunu Yaşayanlar	Hayır	40	34	23	19	34	29	23	19	120	25
	Evet	78	66	97	81	82	71	97	81	354	75
Diğer Ruhsal Sorunlar	Hayır	115	97,5	118	98,3	115	99,1	117	97,5	465	98,1
	Evet	3	2,5	2	1,7	1	0,9	3	2,5	9	1,9
Ruhsal Sağlık Sorunu Yaşamayanlar		21	17,8	10	8,3	11	9,5	6	5,0	48	10,1

Sık sık veya zaman zaman da olsa kronik yorgunluk sorunu yaşadığını belirtenler ise örneklem genelinde 354 kişidir. Kronik yorgunluk sorununun da yüksek yoğunluklu konut alanlarını içeren 2. ve 4. gruplarda görece daha sık dile getirildiği görülmüştür. Her iki grupta da kronik yorgunluk sorunu yaşadığını belirtenlerin oranı

%81'dir. Kronik yorgunluğun en az sıklıkla dile getirildiği grup yine 1.grup olmuştur. Örneklem genelinde toplam 9 kişi başka ruhsal sorunlar da yaşadığını belirtmiştir. Dile getirilen diğer ruhsal sorunlar depresyon, panik atak, öfke kontrolü gibi sorunlardır (Çizelge 4.16).

Sağlık sorunlarının bir arada değerlendirilmesi amacıyla fiziksel sağlık sorunları ve ruhsal sağlık sorunları indeksleri oluşturulmuştur. Fiziksel sağlık sorunları indeksinin oluşturulmasında her bir görüşmecinin kaç adet kronik sağlık sorununa sahip olduğu, ruhsal sağlık sorunları indeksinin oluşturulmasında her bir görüşmecinin kaç adet ruhsal sağlık sorunu yaşadığı göz önünde bulundurulmuştur. Fiziksel sağlık sorunları indeksi için en yüksek değer 4'tür ve 4 adet fiziksel sağlık sorununun bir arada görüldüğü anlamını taşımaktadır. Ruhsal sağlık sorunları indeksi için en yüksek değer ise 3'tür ve stres, kronik yorgunluk ve diğer ruhsal sağlık sorunlarının bir arada yaşandığını göstermektedir.

Örneklem geneli için fiziksel sağlık sorunları indeksi 0,41 ortalama değerini almaktadır. Konut alanı grupları arasında yapılan kıyaslamada ise tek faktörü varyans analizi sonuçlarına göre, fiziksel sağlık sorunları indeksinin anlamlı düzeyde ayırıcı olmadığı görülmektedir (F:1,657; p:0,175). Ruhsal sağlık sorunları indeksi ise örneklem geneli için 1,61 ortalama değerini almaktadır (Çizelge 4.17).

Çizelge 4.17 : Fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları indeksleri - konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

FİZİKSEL SAĞLIK SORUNLARI İNDEKSİ		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	2,564	,855	
Grup İçi		470	242,389	,516	
TOPLAM		473	244,954	F: 1,657	p: 0,175
Ortalama	1.Grup: 0,47 n: 118	2.Grup: 0,30 n:120	3.Grup: 0,48 n:116	4.Grup: 0,40 n:120	TOPLAM: 0,41 N:474

RUHSAL SAĞLIK SORUNLARI İNDEKSİ		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	5,281	1,760	
Grup İçi		470	215,067	,458	
TOPLAM		473	220,348	F:3,847	p:0,010
Ortalama	1.Grup: <u>1,47</u> *■ n: 118	2.Grup: <u>1,70</u> * n: 120	3.Grup: 1,56 n: 116	4.Grup: <u>1,73</u> ■ n:120	TOPLAM: 1,61 N:474

Not: * ve ■ işaretleri Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Konut alanı grupları arasında yapılan kıyaslamada, fiziksel sağlık sorunlarının aksine, ruhsal sağlık sorunları indeksinin anlamlı düzeyde ayırt edici olduğu görülmektedir (F:3,847; p:0,010). Tukey analizi sonuçlarına göre, ruhsal sağlık

sorunları indeksi, yüksek yoğunluklu konut alanlarını içeren 2. ve 4. gruplarda daha yüksek ortalama değerleri almakta ve düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış 1.gruptan ayrılmaktadır. Yüksek yoğunluklu konut alanlarından 2.grupta ruhsal sağlık sorunları indeksi ortalama değeri 1,70; 4.grupta ise 1,73'tür. Düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış 1.grupta ise ortalama değeri düşüktür ve 1,47'dir. Planlı gelişmiş düşük yoğunluklu 3.grupta ise ruhsal sağlık sorunları indeksi diğer gruplardan ayırım göstermemektedir (Çizelge 4.17).

Anket araştırması kapsamında görüşmecilere kilo ve boy değerleri sorularak her bir görüşmeci için **vücut-kitle indeksi** hesaplanmıştır. Yapılan hesaplama göre örneklemin %48,2'si "normal", %37'si ise "hafif şişman" kategorisindedir. Normal kategorisinde olanların planlı gelişmiş konut alanlarında (3. ve 4. gruplar), düzensiz gelişmiş konut alanlarındakine (1. ve 2. gruplar) kıyasla daha sık görüldüğü söylenebilir. Obez kategorisindekiler örneklem genelinde düşük sıklıkla temsil edilmekle birlikte, özellikle yüksek yoğunluk özelliğine sahip 2. ve 4. gruplardaki konut alanlarında görece yüksek oranlarda bulunmaktadır (Çizelge 4.18).

Çizelge 4.18 : Vücut kitle indeksi kategorileri – konut alanı grupları.

	1.GRUP		2.GRUP		3.GRUP		4.GRUP		TOPLAM	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Zayıf	3	2,5	5	4,2	5	4,3	5	4,2	18	3,8
Normal	53	44,9	54	45,0	60	51,7	61	51,3	228	48,2
Hafif şişman	51	43,2	44	36,7	40	34,5	40	33,6	175	37,0
Obez	11	9,3	17	14,2	11	9,5	13	10,9	52	11,0
TOPLAM	118	100	120	100	116	100	119	100	473	100

4.4.2 Sağlığa ilişkin algısal değerlendirme

Görüşmecilere kendilerini ne düzeyde sağlıklı hissettikleri sorulmuştur. Cevaplar "5-kesinlikle sağlıklıyım; 1-kesinlikle sağlıklı hissetmiyorum" olmak üzere 5'li Likert ölçeği üzerinden alınmıştır. Bu soru için örneklem genelindeki ortalama değeri 3,71'dir. Tek faktörlü varyans analizi sonuçlarına göre, bireysel sağlığa ilişkin algısal değerlendirme, konut grupları arasında ayırt edicidir (F:3,064; p:0,028). Tukey analizi sonuçlarına göre ise bireysel sağlığa ilişkin algısal değerlendirme planlı gelişmiş konut alanı grupları arasında ayırım göstermektedir. Sağlığa ilişkin algısal değerlendirme planlı gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 4.grupta en düşük ortalama değerini almakta (3,59) ve en yüksek ortalama değerinin görüldüğü (3,87) planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış 3.gruptan

ayrılmaktadır. Düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. gruplarda yaşayanların bireysel sağlıklarına ilişkin değerlendirmelerinin ise diğer gruplardan ayrılmadığı görülmektedir (Çizelge 4.19).

Çizelge 4.19 : Bireysel sağlığa ilişkin algısal değerlendirme – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

BİREYSEL SAĞLIĞA İLİŞKİN ALGISAL DEĞERLENDİRME		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	4,737	1,579	
Grup İçi		470	242,242	,515	
TOPLAM		473	246,979	F: 3,064	p: 0,028
Ortalama	1.Grup: 3,69 n: 118	2.Grup: 3,71 n:120	3.Grup: 3,87* n:116	4.Grup: 3,59* n:120	TOPLAM: 3,71 N:474

Not: Sorular 5'li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:kesinlikle sağlıklı hissetmiyorum; 5:kesinlikle sağlıklıyım). * işareti Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, $p<0,05$ düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan grupları tanımlamaktadır.

4.4.3 Sağlıktan memnuniyet

Sağlıktan memnuniyet düzeyinin belirlenmesi amacıyla görüşmecilere sağlıklarından ne düzeyde memnun oldukları sorulmuştur. Cevaplar “5-çok memnunum; 1-hiç memnun değilim” olmak üzere 5'li ölçek üzerinden alınmıştır. Örneklem geneli için sağlıktan memnuniyet düzeyi 3,85 ortalama değerini almaktadır. Tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçlarına göre, sağlıktan memnuniyet, konut alanı grupları arasında istatistiki olarak anlamlı düzeyde ayırt edici değildir (F: 0,958; $p:0,412$). Dolayısıyla konut alanının özelliklerinin sağlıktan memnuniyet üzerinde etkili olmadığı söylenebilir (Çizelge 4.20).

Çizelge 4.20 : Bireysel sağlıktan memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

SAĞLIKTAN MEMNUNİYET		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	1,428	,476	
Grup İçi		470	233,635	,497	
TOPLAM		473	235,063	F: 0,958	p: 0,412
Ortalama	1.Grup: 3,84 n: 118	2.Grup: 3,83 n:120	3.Grup: 3,94 n:116	4.Grup: 3,79 n:120	TOPLAM: 3,85 N:474

Not: Sorular 5'li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:hiç memnun değilim; 5:çok memnunum). Tukey Analizi sonuçlarına göre, gruplar arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı ayrım gözlemlenmemektedir.

Sağlıktan memnuniyetin diğer sağlık göstergeleriyle olan etkileşimleri ilişki matrisi (correlation matrix) kullanılarak belirlenmiştir. Buna göre, sağlığa ilişkin gerek

objektif özellikler ile gerekse de algısal özellikler sağlıktan memnuniyet ile ilişkilidir. Sağlığa ilişkin objektif özellikler kapsamında değerlendirilen fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları indeksi ile sağlıktan memnuniyet arasında ters yönde bir ilişki vardır. Diğer bir deyişle, fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları arttıkça sağlıktan memnuniyet azalmaktadır. Aynı şekilde, yine objektif özellikler kapsamında ele alınan vücut-kitle indeksi ile sağlıktan memnuniyet arasında da ters yönde ve -0,295 düzeyinde ilişki olduğu görülmekte, yani vücut-kitle indeksi arttıkça, bireysel sağlıktan duyulan memnuniyet azalmaktadır. Fiziksel sağlık sorunları ve vücut-kitle indeksi göstergeleri ile sağlıktan memnuniyet arasındaki ilişki, ruhsal sağlık sorunları ve vücut-kitle indeksi ilişkisine kıyasla daha yüksek düzeydedir. Sağlığa ilişkin algısal değerlendirme ile sağlıktan memnuniyet arasında ise olumlu yönde ve 0,769 düzeyinde yüksek ilişki bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, görüşmecilerin sağlıklarına ilişkin olumlu değerlendirmeleri arttıkça, bireysel sağlıklarından duydukları memnuniyet düzeyi de artmaktadır (Çizelge 4.21).

Çizelge 4.21 : Sağlıktan memnuniyet – objektif ve algısal sağlık özellikleri, ilişkiler matrisi.

		FİZİKSEL SAĞLIK SORUNLARI (n:474)	RUHSAL SAĞLIK SORUNLARI (n:474)	VÜCUT-KİTLE İNDEKSİ (n:473)	SAĞLIĞA İLİŞKİN ALGISAL DEĞERLENDİRME (n:474)
SAĞLIKTAN MEMNUNİYET (n:474)	<i>Pear.Corr Katsayısı</i>	-,301**	-,175**	-,295**	,769**

Not: ** işaretli değişkenler arasında, 0,01 düzeyinde istatistiki olarak anlamlı ilişki gözlemlenmektedir (2-tailed)

4.5 Fiziksel Aktivite

Bu bölüm kapsamında ilk olarak görüşmecilerin fiziksel aktivite alışkanlıklarının ve fiziksel aktivite düzeyinin konut alanı grupları arasındaki değişimi açıklanmaktadır. Ardından görüşmecilerin fiziksel aktivite konusundaki algısal değerlendirmeleri araştırılmaktadır. Son olarak, sağlık açısından önem taşıyan fiziksel aktivite düzeyi bir önceki bölümde açıklanan sağlık ve sosyal ilişkiler göstergeleriyle ilişkilendirilmektedir.

4.5.1 Fiziksel aktivite alışkanlıkları

Fiziksel aktivite, isteğe bağlı ve zorunlu olmak üzere iki koşul altında gerçekleştirilebilmektedir. İsteğe bağlı fiziksel aktivite kapsamında bireylerin boş zamanlarında ve kendi seçimleri doğrultusunda gerçekleştirdikleri spor aktiviteleri yer almaktadır. Bu doğrultuda, örneklem genelinde spor yapma oranı, gerçekleştirilen spor aktiviteleri ve bu aktivitelerin gerçekleştirilme sıklığı konut alanı

gruplarıyla ilişkilendirilerek açıklanmaktadır. Ardından görüşmecilerin alışverişe gitmek, işe veya okula gitmek gibi belirli bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilen zorunlu ve gündelik aktiviteler esnasında dolaylı olarak yapılan fiziksel aktivite alışkanlıkları incelenmektedir.

İsteğe bağlı fiziksel aktivite kapsamında görüşmecilerin spor alışkanlıkları incelenmiştir. Örneklem genelinde görüşmecilerin %49'u spor yapmaktadır. Spor yapan görüşmeci sayısı 231'dir. Spor yapmadığını belirten 243 adet görüşmeci ise %51 oranındaki çoğunluğu oluşturmaktadır. Spor yapanların en fazla sayıda olduğu konut alanı grubu planlı gelişmiş, düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren ve yüksek gelir düzeyindekilerin yaşadığı 3.gruptur. 3.grupta 80 kişi spor yapmaktadır ve spor yapanlar bu grup içerisinde %69 oranındaki çoğunluğu oluşturmaktadır. Spor yapanların en az olduğu konut alanı grubu ise düzensiz gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren, düşük gelir düzeyindekilerin yaşadığı 2.gruptur. 2.grupta sadece 46 görüşmeci spor yapmaktadır ve grubun %38'ini oluşturmaktadır (Çizelge 4.22).

Çizelge 4.22 : Spor yapanlar – konut alanı grupları.

	1.GRUP		2.GRUP		3.GRUP		4.GRUP		TOPLAM	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Spor Yapanlar	53	45	46	38	80	69	52	43	231	49
Spor Yapmayanlar	65	55	74	62	36	31	68	57	243	51
TOPLAM	118	100	120	100	116	100	120	100	474	100

Spor yapmayan 243 görüşmeciye, spor yapmama gerekçeleri sorulmuş ve etki düzeyine göre 2 gerekçe belirtmeleri istenmiştir. Görüşmecilerin belirttiği 1.derecede etkili olan spor yapmama gerekçelerinin başında “spor yapacak zaman bulamamak” (129 kişi) ve “çevrede spor yapmak için uygun alanlar bulunmaması” (50 kişi) gelmektedir. Spor yapacak zamanı olmadığı için spor yapmadığını belirtenlerin sıklıkla görüldüğü grup, düzensiz gelişmiş, yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 2.gruptur (41 kişi). Bu grup ayrıca, çalışanlar arasında haftalık mesai süresi en uzun olan gruptur. Diğer yandan, 2.grup, 2.düzeyde etkili olan spor yapmama gerekçeleri arasında uygun alanlar olmaması gerekçesini en yüksek sıklıkla dile getiren gruptur. Dolayısıyla düşük gelir düzeyindekilerin yaşadığı ve kentle bütünleşmiş yüksek yoğunluklu plansız gelişmiş konut alanlarını içeren 2.grupta spor yapmama gerekçelerinin başında zaman yetersizliği, ardından da yakın çevrede spor yapacak alanlar bulunmaması gelmektedir.

Spor yapmama gerekçeleri etki düzeyi dikkate alınmaksızın bir arada değerlendirildiğinde, toplam 443 gerekçe içerisinde yüksek sıklıkla dile getirilen gerekçelerin sırasıyla zaman yetersizliği, çevrede uygun alanlar bulunmaması ve spor yapmak konusunda isteksizlik, tembellik ve spor yapmayı alışkanlık haline getirememek olduğu görülmektedir. Zaman yetersizliği gerekçesinin en yüksek sıklıkla dile getirildiği konut alanı grupları yüksek yoğunluk özelliklerine sahip 2. ve 4.gruplardır. Yakın çevrede uygun alanlar bulunmaması sebebiyle spor yapmadığını belirtenlerin sıklıkla görüldüğü gruplar ise düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. gruplardır. İsteksizlik, tembellik ve spor yapmayı alışkanlık haline getirememek gibi bireysel gerekçeleri öne sürenlerin yoğunlaştığı grup ise planlı gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 4.gruptur (Çizelge 4.23).

Çizelge 4.23 : Spor yapmama gerekçeleri - konut alanı grupları.

	1. GRUP		2. GRUP		3. GRUP		4. GRUP		TOPLAM	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Zamanım yok	38	32	52	38	23	38	52	41	165	37
Uygun alanlar yok	49	41	53	39	13	21	29	23	144	33
İsteksizlik / tembellik / alışkanlık edinmemek	10	8	8	6	12	20	18	14	48	11
Ekonomik durumum uygun değil	10	8	3	2	5	8	11	9	29	7
Sağlık sorunları ve Yaş	5	4	6	4	7	11	10	8	28	6
Çevremde hoş karşılanmıyor	4	3	6	4	1	2	1	1	12	3
İhtiyaç duymamak	1	1	5	4	0	0	4	3	10	2
Diğer	2	2	3	2	0	0	2	2	7	2
TOPLAM	119	100	136	100	61	100	127	100	443	100

Spor yapan görüşmecilerin hangi **spor aktivitelerini** yaptığını öğrenmek üzere çeşitli spor dalları ve alanları sıralanmış ve bu sporları hangi sıklıkta yaptıkları sorulmuştur. Cevaplar “5=düzenli olarak/en az haftada 1” ve “1=yapmıyorum” olmak üzere 5’li Likert ölçeği üzerinden alınmıştır.

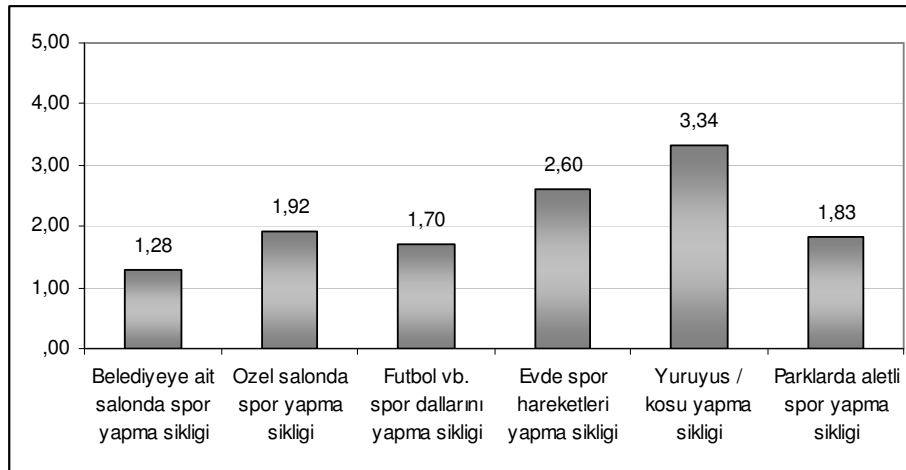
Hangi spor aktivitelerinin hangi sıklıklarla gerçekleştirildiği incelendiğinde, yürüyüş/koşu aktivitesinin en yüksek oranda gerçekleştirilen aktivite olduğu görülmektedir. Spor yapan 231 kişi içerisinde 181 kişi (%78) yürüyüş/koşu aktivitesini gerçekleştirmektedir. Spor amacıyla yürüyüş/koşu yapanlar özellikle planlı gelişmiş konut alanlarında (3.ve 4. gruplar) yaşayanlardır. Evde spor hareketleri yapmak ise görece yüksek oranda gerçekleştirilen bir diğer aktivite olmaktadır. Spor yapanlar içerisinde 124 kişi evde spor yaptığını belirtmiştir. Evde

spor yapanların yoğunlaştığı grup ise planlı gelişmiş ve düşük yapı yoğunluklu 3.gruptur (Çizelge 4.24).

Çizelge 4.24 : Spor aktiviteleri – konut alanı grupları.

		1. GRUP (n=53)	2. GRUP (n=46)	3. GRUP (n=80)	4. GRUP (n=52)	TOPLAM	
						Adet	%
Belediyeye ait salonda spor	<i>Yapanlar</i>	6	5	12	5	28	12
	<i>Yapmayanlar</i>	47	41	68	47	203	88
Ozel salonda spor	<i>Yapanlar</i>	10	8	44	13	75	32
	<i>Yapmayanlar</i>	43	38	36	39	156	68
Futbol, basketbol vb.	<i>Yapanlar</i>	11	20	27	9	67	29
	<i>Yapmayanlar</i>	42	26	53	43	164	71
Evde spor hareketleri	<i>Yapanlar</i>	27	25	52	21	125	54
	<i>Yapmayanlar</i>	26	21	28	31	106	46
Yuruyus / kosu	<i>Yapanlar</i>	41	31	62	47	181	78
	<i>Yapmayanlar</i>	12	15	18	5	50	22
Parklarda aletli spor	<i>Yapanlar</i>	20	16	21	19	76	33
	<i>Yapmayanlar</i>	33	30	59	33	155	67

Farklı spor aktivitelerinin hangi sıklıkta gerçekleştirildiği incelendiğinde ise, yüksek sıklıkta yapılan spor aktivitelerinin yine, spor amacıyla yürüyüş yapmak ve evde spor hareketleri yapmak olduğu görülmektedir. Örneklem geneli için spor amacıyla yürüyüş yapmak 3,34 ortalama değerini, evde spor hareketleri yapmak ise 2,60 ortalama değerini almaktadır (Şekil 4.12).

Şekil 4.12 : Spor aktivitelerini gerçekleştirme sıklığı – örneklem geneli (ortalama değerleri).

Yürüyüş yapma sıklığı ve evde spor yapma sıklığı, Tukey analizi sonuçlarına göre planlı gelişmiş 4. ve 3. gruplar arasında ayırım göstermektedir (yürüyüş için F:3,003; p:0,031; evde spor için F: 2,563 p:0,056). Yürüyüş yapma sıklığı planlı gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 4.grupta en yüksek ortalama

değeri almaktadır (3,88). Evde spor hareketleri yapma sıklığı ise planlı gelişmiş ve düşük yoğunluklu konut alanlarını içeren 3.grupta en yüksek değeri almaktadır (2,89) (Çizelge 4.25).

Çizelge 4.25 : Spor aktivitelerini gerçekleştirme sıklığı – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

BELEDİYEYE AİT SALONDA SPOR YAPMA SIKLIĞI		df	Kareler Toplamı		Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3		,393		,131
Grup İçi		227		174,317		,768
TOPLAM		230		174,710	F: ,171	p: 0,916
Ortalama	1.Grup: 1,21 n: 53	2.Grup: 1,30 n:46	3.Grup: 1,31 n:80	4.Grup: 1,29 n:52	TOPLAM: 1,28 N:231	
ÖZEL SALONDA SPOR YAPMA SIKLIĞI		df	Kareler Toplamı		Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3		65,443		21,814
Grup İçi		227		431,155		1,899
TOPLAM		230		496,597	F: 11,485	p: 0,000
Ortalama	1.Grup: 1,45 n: 53	2.Grup: 1,43 n:46	3.Grup: <u>2,64**</u> n:80	4.Grup: 1,73 n:52	TOPLAM: 1,92 N:231	
FUTBOL, BASKETBOL VE DİĞER SPOR DALLARINI YAPMA SIKLIĞI		df	Kareler Toplamı		Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3		40,244		13,415
Grup İçi		227		324,544		1,430
TOPLAM		230		364,788	F: 9,383	p: 0,000
Ortalama	1.Grup: 1,47 n: 53	2.Grup: <u>2,52**</u> n:46	3.Grup: 1,58 n:80	4.Grup: 1,38 n:52	TOPLAM: 1,70 N:231	
EVDE SPOR HAREKETLERİ YAPMA SIKLIĞI		df	Kareler Toplamı		Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3		21,075		7,025
Grup İçi		227		622,284		2,741
TOPLAM		230		643,359	F: 2,563	p: 0,056
Ortalama	1.Grup: 2,66 n: 53	2.Grup: 2,63 n:46	3.Grup: <u>2,89*</u> n:80	4.Grup: <u>2,08*</u> n:52	TOPLAM: 2,60 N:231	
SPOR AMACIYLA YURUYUS / KOSU YAPMA SIKLIĞI		df	Kareler Toplamı		Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3		21,060		7,020
Grup İçi		227		530,602		2,337
TOPLAM		230		551,662	F: 3,003	p: 0,031
Ortalama	1.Grup: 3,28 n: 53	2.Grup: 3,09 n:46	3.Grup: <u>3,16*</u> n:80	4.Grup: <u>3,88*</u> n:52	TOPLAM: 3,34 N:231	
PARKLARDA ALETLİ SPOR YAPMA SIKLIĞI		df	Kareler Toplamı		Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3		5,015		1,672
Grup İçi		227		411,401		1,812
TOPLAM		230		416,416	F: 0,922	p: 0,431
Ortalama	1.Grup: 1,98 n: 53	2.Grup: 1,80 n:46	3.Grup: 1,65 n:80	4.Grup: 1,98 n:52	TOPLAM: 1,83 N:231	

Not: Sorular 5'li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:yapmıyorum; 5:düzenli olarak/en az haftada 1).

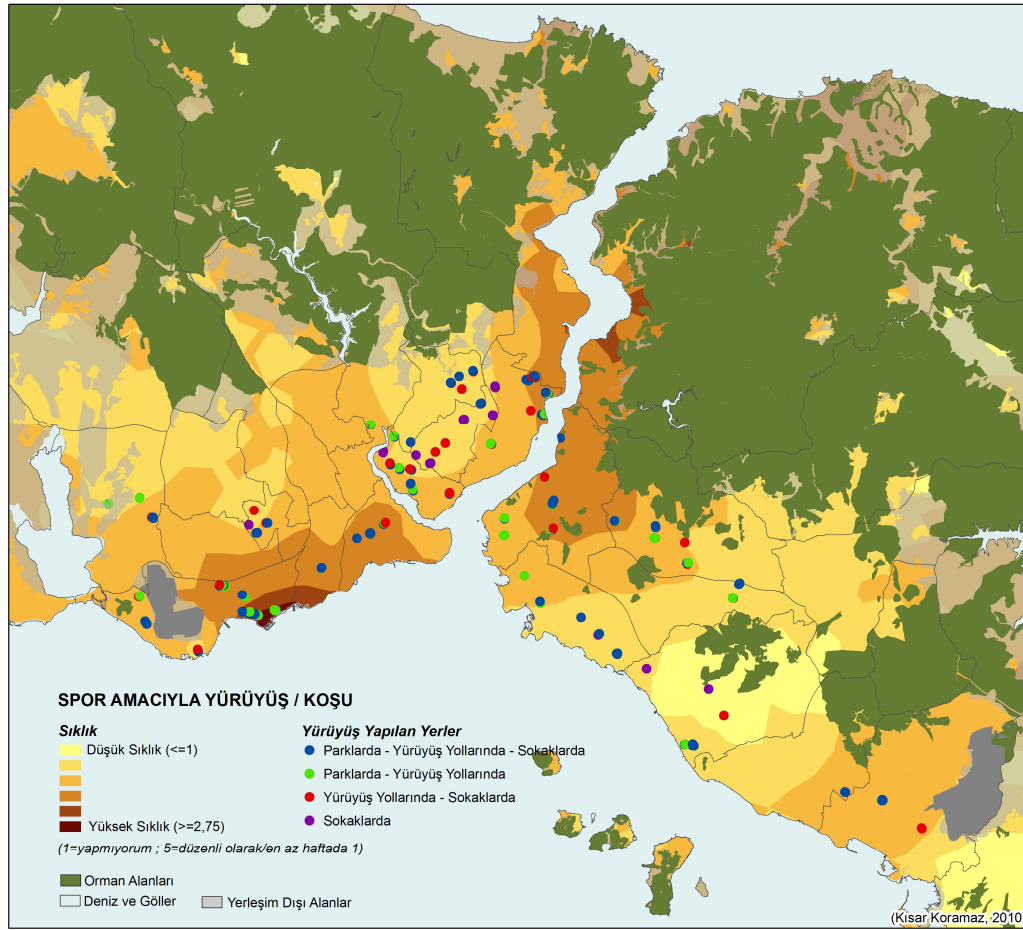
* işareti Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan; ** işareti, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, $p < 0,05$ düzeyinde diğer tüm gruplardan anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Diğer spor aktivitelerinin daha düşük sıklıklarda gerçekleştirildiği görülmektedir. Bununla birlikte, Tukey analizi sonuçlarına göre yine yüksek gelir düzeyindekilerin yaşadığı ve planlı gelişmiş düşük yoğunluklu konut alanlarını içeren 3.grupta özel spor salonlarında spor yapma sıklığı diğer tüm gruplardan daha yüksek ortalama değeri almaktadır (2,64). Futbol vb.gibi spor türlerini yapma sıklığı ise 2.grupta en yüksek ortalama değerini alarak (2,52) diğer tüm gruplardan ayrılmaktadır (Çizelge 4.25).

Spor yapanlar arasında en yüksek sıklıkta gerçekleştirilen aktivitenin **yürüyüş/koşu yapmak** olması sebebiyle, bu aktivite türü detaylı olarak ele alınmıştır. Öncelikli olarak spor amacıyla yürüyüş/koşu aktivitelerini gerçekleştirenlerin İstanbul genelindeki dağılımları incelenmiştir. Şekil 4.13'te spor amacıyla yürüyüş/koşu yapma sıklığının İstanbul genelindeki dağılımı görülmektedir. Buna göre, spor amacıyla yürüyüş/koşu yapma sıklığı genel olarak düşük olmakla birlikte, özellikle İstanbul Boğazı çevresindeki yerleşim alanlarında ve Bakırköy-Fatih hattı çevresinde görece yüksektir. Diğer yandan, görüşmecilere nerelerde yürüyüş yaptıkları sorularak bu spor aktivitesinin hangi alanlarda yapıldığı belirlenmiştir. Şekil 4.13'te spor amacıyla yürüyüş/koşu aktivitesi için hangi kentsel altyapıların kullanıldığı görülmektedir. Yürüyüş/koşu yapma sıklığının görece yüksek olduğu alanlarda parklar ve yürüyüş yollarıyla birlikte sokaklarda da spor amacıyla yürüyüş yapıldığı söylenebilir. Spor amacıyla yürüyüş yapma sıklığının en yüksek değerleri aldığı Bakırköy'de ise özellikle Ataköy mahallelerinde sokaklar haricinde sadece "yürüyüş yolları" ve "parkların" spor amacıyla yürüyüş için değerlendirildiği görülmektedir.

Spor amacıyla yürüyüş yapma sıklığının düşük değerler aldığı bölgelerde ise spor amacıyla yürüyüş yapmak için "parkların" değil sadece "yürüyüş yolları" ve "sokakların" değerlendirildiği, özellikle Beyoğlu, Şişli ve Kağıthane ilçelerindeki, yüksek yoğunluklu ve düzensiz gelişmiş konut alanlarında yaşayanların ise sadece sokakları değerlendirerek yürüyüş yaptığı görülmektedir.

Anadolu Yakası'nda sahil parklarına yakın kesimlerde ise yürüyüş yapmak için parklar, yürüyüş yolları ve sokaklar olmak üzere tüm seçeneklerin değerlendirildiği buna rağmen spor amacıyla yürüyüş yapma sıklığının görece düşük olduğu görülmektedir (Şekil 4.13).

Şekil 4.13 : Spor amacıyla yürüyüş/koşu yapma sıklığı ve yürüyüş yapılan yerler, İstanbul genelindeki değişim.

Zorunlu fiziksel aktivite kapsamında gündelik yaşantının gereği olarak gerçekleştirilen faaliyetler yer almaktadır. Zorunlu aktivitelere bağlı olarak fiziksel aktivite gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini anlamak üzere görüşmecilere son 1 hafta içinde alışveriş ve işe/okula erişim amacıyla yürüyüş yapıp yapmadıkları sorulmuştur.

Örnekleme genelinde 376 görüşmeci yürüyerek alışverişe gittiğini belirtmiştir. Yürüyerek alışverişe gidenlerin en fazla sıklıkta görüldüğü grup planlı gelişmiş, yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 4.gruptur (106 kişi; %88). Yürüyerek alışverişe gidenlerin en az sayıda olduğu grup ise planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 3.gruptur (83 kişi; %72). Örnekleme genelinde yürüyerek işe veya okula gidenlerin ise daha az sayıda olduğu görülmektedir (45 kişi) (Çizelge 4.26).

Çizelge 4.26 : Zorunlu aktivitelere bağlı olarak fiziksel aktivite yapanlar – konut alanı grupları.

		1.GRUP		2.GRUP		3.GRUP		4.GRUP		TOPLAM	
		Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Son 1 hafta içinde Yürüyerek Alışverişe Gittiniz mi?	Hayır	26	22	25	21	33	28	14	12	98	21
	Evet	92	78	95	79	83	72	106	88	376	79
	TOPLAM	118	100	120	100	116	100	120	100	474	100
Son 1 hafta içinde Yürüyerek İşe/Okula Gittiniz mi?	Hayır	105	89	108	90	109	94	107	89	429	91
	Evet	13	11	12	10	7	6	13	11	45	9
	TOPLAM	118	100	120	100	116	100	120	100	474	100
Zorunlu Aktivitelere Bağlı Fiziksel Aktivite Yapanlar	Hayır	23	19	17	14	30	26	13	11	83	18
	Evet	95	81	103	86	86	74	107	89	391	82
	TOPLAM	118	100	120	100	116	100	120	100	474	100

Genel olarak değerlendirildiğinde ise örneklem genelinde 391 kişi alışveriş, işe veya okula gitmek gibi çeşitli gündelik zorunlu aktiviteler kapsamında fiziksel aktivite yapmaktadır. Zorunlu aktivitelere bağlı olarak fiziksel aktivite yapanların sıklıkla görüldüğü gruplar yüksek yoğunluklu konut alanlarını içeren 2. ve 4. gruplardır. 2. grupta 103, 4.grupta ise 107 kişi zorunlu aktivitelere bağlı olarak fiziksel aktivite gerçekleştirmektedir (Çizelge 4.26).

4.5.2 Fiziksel aktivite düzeyi

Bu bölümde 1 hafta boyunca gerçekleştirilen fiziksel aktivitenin süresine bağlı olarak fiziksel aktivite düzeyleri belirlenmiştir. Fiziksel aktivite düzeyinin belirlenmesi için görüşmecilerin “günde kaç dakika” ve “haftada kaç gün” fiziksel aktivite yaptıklarına ilişkin veriler değerlendirilmiştir. Fiziksel aktivite düzeyleri spor aktivitelerine bağlı fiziksel aktivite düzeyi, zorunlu aktivitelere bağlı fiziksel aktivite düzeyi ve her iki koşulda gerçekleştirilen fiziksel aktivitenin bir arada değerlendirildiği genel fiziksel aktivite düzeyi olmak üzere 3 farklı kategori için belirlenmiştir.

Fiziksel aktivitenin sağlık üzerinde olumlu etkisinin sağlanabilmesi için haftada en az 150 dakika orta yoğunluklu (yürüyüş vb.) fiziksel aktivite gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmektedir (USDHHS, 2008a). Bu bilgi doğrultusunda, 150 dakika/hafta değeri temel alınarak her bir görüşmecinin bir hafta boyunca spor amacıyla veya zorunlu aktiviteler kapsamında gerçekleştirdiği fiziksel aktivitenin süresi kategorize edilmiştir. Spor amacıyla veya zorunlu aktiviteler kapsamında fiziksel aktivite gerçekleştirmesine rağmen 150 dakika/hafta değerinin altında olan görüşmeciler fiziksel olarak aktif kabul edilmemiştir. Bu değer üzerinde fiziksel aktivite

gerçekleştirenler ise orta ve yüksek düzeyde fiziksel aktif olmak üzere 2 farklı kategoride değerlendirilmiştir.

Spor yapan görüşmecilerin fiziksel aktivite düzeyinin belirlenmesi amacıyla düzenli olarak/en az haftada 1 spor yaptığını belirten görüşmecilere haftada kaç gün ve günde ortalama kaç dakika spor yaptığı sorulmuştur. Her iki verinin bir arada kullanılmasıyla düzenli olarak spor yaptığını belirten görüşmecilerin bir haftada gerçekleştirdiği fiziksel aktivitenin süresi hesaplanmıştır. Örneklem genelindeki düzenli olarak spor yapan görüşmeci sayısı 170'tir. Düzenli olarak spor yapan 170 görüşmecinin fiziksel aktivite düzeyi incelendiğinde 95 kişilik çoğunluğun haftada 150 dakikadan daha az bir süre fiziksel aktivite yaptığı, diğer bir deyişle fiziksel olarak aktif kabul edilebilecek düzeyde fiziksel aktivite yapmadığı görülmektedir. Fiziksel olarak aktif kabul edilebilecek düzeyde fiziksel aktivite yapanlar ise örneklem genelinde 32 kişi, orta düzeyde fiziksel aktivite yapanlar ise 28 kişidir. Yüksek düzeyde fiziksel olarak aktif olanlar ise çok daha az sayıdadır ve 15 kişidir. Düzenli olarak fiziksel aktivite yapmasına rağmen fiziksel olarak aktif kabul edilmeyen görüşmeci sayısı tüm konut alanı gruplarında çoğunluğu oluşturmakla birlikte, planlı gelişmiş ve yüksek yoğunluklu konut alanlarını içeren 4.grupta bu oranın görece düşük olduğu görülmektedir (%49). 4.grupta orta ve yüksek düzeyde fiziksel olarak aktif olan görüşmeci oranı görece yüksektir (%40) (Çizelge 4.27).

Çizelge 4.27 : Düzenli olarak spor yapanlar arasında, fiziksel aktivite düzeyi kategorileri – konut alanı grupları.

	1.GRUP		2.GRUP		3.GRUP		4.GRUP		TOPLAM	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Fiziksel Olarak Aktif Değil (<150 dk)	20	56	21	58	36	59	18	49	95	56
Fiziksel Olarak Aktif (150 dk-249 dk)	4	11	9	25	14	23	5	14	32	19
Orta Düzeyde Fiziksel Olarak Aktif (250 dk-449 dk)	8	22	4	11	8	13	8	22	28	16
Yüksek Düzeyde Fiziksel Olarak Aktif (>450 dk)	4	11	2	6	3	5	6	16	15	9
TOPLAM (Düzenli olarak Spor Yapanlar)	36	100	36	100	61	100	37	100	170	100

Alışverişe gitmek, işe veya okula gitmek gibi zorunlu aktiviteler kapsamında fiziksel aktivite gerçekleştiren 391 kişi içerisinde büyük bir kısmı ise fiziksel olarak aktif kabul edilemeyecek düzeyde fiziksel aktivite yapmaktadır. Fiziksel olarak aktif olmayanlar toplam 345 kişidir ve konut alanı grupları arasında yapılan kıyaslamada da bu kategoridekilerin görece fazla olduğu görülmektedir (Çizelge 4.28)

Çizelge 4.28 : Zorunlu aktivitelere bağlı fiziksel aktivite düzeyi kategorileri – konut alanı grupları.

	1.GRUP (n:118)		2.GRUP (n:120)		3.GRUP (n:116)		4.GRUP (n:120)		TOPLAM (N:474)	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Fiziksel Olarak Aktif Değil (<150 dk)	85	72	86	72	78	67	96	80	345	73
Fiziksel Olarak Aktif (150 dk-249 dk)	7	6	12	10	8	7	7	6	34	7
Orta Düzeyde Fiziksel Olarak Aktif (250 dk-449 dk)	3	3	5	4	0	0	4	3	12	3
Zorunlu Aktivitelere Bağlı Fiziksel Aktivite Yapmayan	23	19	17	14	30	26	13	11	83	18
TOPLAM	118	100	120	100	116	100	120	100	474	100

Spor aktiviteleri ve zorunlu aktiviteler kapsamında gerçekleştirilen fiziksel aktivitenin süresi bir arada değerlendirilerek genel fiziksel aktivite düzeyi hesaplanmıştır. Buna göre örneklemin %58'i her iki koşuldan en az birinde fiziksel aktivite yapmakla birlikte fiziksel olarak aktif kabul edilebilecek 150 dakika/hafta sınırını aşmamaktadır. Örneklemin %16'sı fiziksel olarak aktif, %12'si ise orta düzeyde fiziksel olarak aktiftir. Yüksek düzeyde fiziksel olarak aktif olanların oranı ise çok daha düşüktür ve %4'tür. Herhangi bir şekilde fiziksel aktivite yapmayanlar ise örneklemin %10'unu oluşturmaktadır (Çizelge 4.29).

Çizelge 4.29 : Genel fiziksel aktivite düzeyi kategorileri – konut alanı grupları.

	1.GRUP		2.GRUP		3.GRUP		4.GRUP		TOPLAM	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Fiziksel Olarak Aktif Değil (<150 dk)	72	61	70	58	58	50	73	61	273	58
Fiziksel Olarak Aktif (150 dk-249 dk)	15	13	21	18	23	20	16	13	75	16
Orta Düzeyde Fiziksel Olarak Aktif (250 dk-449 dk)	8	7	16	13	19	16	15	13	58	12
Yüksek Düzeyde Fiziksel Olarak Aktif (>450 dk)	7	6	3	3	3	3	6	5	19	4
Fiziksel Aktivite Yapmayan	16	14	10	8	13	11	10	8	49	10
TOPLAM	118	100	120	100	116	100	120	100	474	100

Örneklem genelinde gerek spora bağlı gerekse de zorunlu aktivitelere bağlı fiziksel aktivite düzeylerini içeren genel fiziksel aktivite düzeyi ortalama 131,8 dakika/haftadır. Spor aktivitelerine bağlı fiziksel aktivite düzeyi örneklem genelinde

68,4; zorunlu aktivitelere bağlı fiziksel aktivite düzeyi ise örneklem genelinde 63,4 ortalama değerini almaktadır (Çizelge 4.30).

Tek fakörlü varyans analizi uygulanarak görüşmecilerin fiziksel aktivite düzeylerinin konut alanı grupları arasındaki değişimi incelenmiştir. Buna göre gerek spor aktivitelere bağlı fiziksel aktivite düzeyi, gerekse de genel fiziksel aktivite düzeyi konut alanı grupları arasında ayırım göstermemektedir. (spora bağlı fiziksel aktivite düzeyi için F:1,607; p:0,187 ve genel fiziksel aktivite düzeyi için F:0,517; p:0,671).

Çizelge 4.30 : Fiziksel aktivite düzeyi – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

SPORA BAĞLI FİZİKSEL AKTİVİTE DÜZEYİ		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	98474,540		32824,847
Grup İçi		470	9599724,616		20424,946
TOPLAM		473	9698199,156	F: 1,607	p: 0,187
Ortalama	1.Grup: 59,93 n: 118	2.Grup: 50,79 n:120	3.Grup: 88,36 n:116	4.Grup: 75,33 n:120	TOPLAM: 68,4 N:474
ZORUNLU AKTİVİTEYE BAĞLI FİZİKSEL AKTİVİTE DÜZEYİ		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	45245,308		15081,769
Grup İçi		470	2458085,487		5229,969
TOPLAM		473	2503330,795	F: 2,884	p: 0,035
Ortalama	1.Grup: 58,39 n: 118	2.Grup: 78,27* n:120	3.Grup: 51,81* n:116	4.Grup: 64,63 n:120	TOPLAM: 63,4 N:474
GENEL FİZİKSEL AKTİVİTE DÜZEYİ		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	39740,758		13246,919
Grup İçi		470	12045380,25		25628,469
TOPLAM		473	12085121,01	F: 0,517	p: 0,671
Ortalama	1.Grup: 117,92 n: 118	2.Grup: 129,06 n:120	3.Grup: 140,17 n:116	4.Grup: 139,36 n:120	TOPLAM:131,8 N:474

Not: Ortalamalar dakika/hafta değerlerini göstermektedir. * işareti Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Zorunlu aktivitelere bağlı fiziksel aktivite düzeyi ise konut alanı grupları arasında ayırım göstermektedir (F: 2,884; p:0,035). Tukey analizi sonuçlarına göre zorunlu aktivitelere bağlı olarak gerçekleştirilen fiziksel aktivite düzeyi, düşük gelir düzeyindekilerin yaşadığı düzensiz gelişmiş yüksek yoğunluklu konut alanlarını içeren 2.grupta en yüksek ortalama değerini almaktadır (78,27 dakika/hafta) ve yüksek gelir grubundakilerin yaşadığı planlı gelişmiş düşük yoğunluklu konut alanlarını içeren 3.gruptan ayrılmaktadır. 3.grupta ise zorunlu aktivitelere bağlı fiziksel aktivite düzeyi 51,81 dakika/haftadır ve en düşük ortalama değerini almaktadır (Çizelge 4.30).

4.5.3 Fiziksel aktiviteye ilişkin algısal özellikler

Fiziksel aktiviteye ilişkin algısal özelliklerin belirlenebilmesi amacıyla görüşmecilerden bireysel koşullarını ve yaşadıkları çevrenin sosyal ve yapısal özelliklerini fiziksel aktivite açısından değerlendirmeleri istenmiş, diğer yandan fiziksel aktivite konusundaki tavır ve tutumlarına yönelik sorular sorulmuştur. Sorulara verilen cevaplar “5-kesinlikle katılıyorum”; “1-düşük kesinlikle katılmıyorum” olmak üzere 5’li Likert ölçeği üzerinden alınmıştır.

Algısal özelliklerin belirlenmesi amacıyla sorulan 5 soruya alınan cevaplara varimax döndürme (rotation) yönteminde faktör analizi uygulanmıştır. 3 faktörlü çözümü seçilen faktör analizine veri kümesinin %77,89’u katılmıştır (özdeğer “eigenvalue” düzeyi:0,883). Elde edilen ölçü ve test düzeyleri örneklemdaki verilerin faktör analizinde anlamlı düzeyde temsil edildiğini göstermektedir. Analiz sonucunda ortaya çıkan faktör bileşenleri, veri kümesini açıklama düzeyine göre “FAS1-Fiziksel Aktiviteye İlişkin Bireysel Tavrı”, “FAS2–Yapısal ve Sosyal Çevrenin Fiziksel Aktivite Açısından Değerlendirilmesi” ve “FAS3-Fiziksel Aktiviteye İlişkin Bireysel Koşul” olarak isimlendirilen faktörler olmuştur (Çizelge 4.31).

Çizelge 4.31 : Fiziksel aktiviteye ilişkin algısal özellikler - faktör analizi bileşenleri.

		1	2	3
FAS1 - FİZİKSEL AKTİVİTEYE İLİŞKİN BİREYSEL TAVIR	Spor yapmak konusunda istekliyim	,848		
	Sağlığım için spor yapmam gerektiğini düşünüyorum	,848		
FAS2 – YAPISAL VE SOSYAL ÇEVRENİN FİZİKSEL AKTİVİTE AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	Çevremde spor yapmak için uygun alanlar var		,887	
	Çevremde spor yapmak konusunda destek olan insanlar var	,329	,719	
FAS3 - FİZİKSEL AKTİVİTEYE İLİŞKİN BİREYSEL KOŞUL	Spor yapabileceğim yeterli zamanım var			,989

Not: 0,25’ten büyük olan bileşen değerleri çizelgede gösterilmiştir. En yüksek değerler koyu gösterimle ifade edilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Uygunluk Ölçüsü: 0,608 ve Bartlett Küresellik Testi sig. 0,000’dır.

Fiziksel aktiviteye ilişkin algısal değerlendirmelerin konut alanı grupları arasındaki değişimini belirlemek üzere tek faktörlü varyans analizi uygulanmıştır. Analiz sonuçları fiziksel aktiviteye ilişkin bireysel tavrın ve fiziksel aktiviteye ilişkin bireysel koşulun değerlendirilmesinin konut alanı grupları arasında değişmediğini göstermektedir.

Konut çevresinin yapısal ve sosyal özelliklerinin fiziksel aktiviteye uygunluğunun değerlendirilmesi ise konut alanı grupları arasında ayırım göstermektedir (F:52,692; p:0,000). Tukey analizi sonuçlarına göre planlı gelişmiş konut alanlarını içeren 3. ve 4. gruplarda konut çevresinin sosyal ve yapısal özelliklerinin fiziksel aktivite

açısından değerlendirilmesi diğer tüm gruplardan farklılık göstermektedir. Planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 3.grup, yapısal ve sosyal çevrenin fiziksel aktivite açısından uygun ve teşvik edici koşulları sağladığına ilişkin olumlu değerlendirmelerin en yoğun olduğu gruptur. 3.grupta bu faktör için belirlenen ortalama değeri 0,78'dir ve diğer tüm gruplardan yüksektir. Planlı gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 4.grupta ise yapısal ve sosyal çevrenin fiziksel aktivite açısından uygun koşulları sağladığına ilişkin değerlendirmelerin 3.gruba kıyasla düşük olmasına rağmen, düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren gruplara (1. ve 2. gruplar) kıyasla yine yüksek olduğu görülmektedir (Ort:0,13) (Çizelge 4.32).

Çizelge 4.32 : Fiziksel aktiviteye ilişkin algısal özellikler – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

FAS1- FİZİKSEL AKTİVİTEYE İLİŞKİN BİREYSEL TAVIR		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası		3	3,698	1,233
Grup İçi		468	467,302	,999
TOPLAM		471	471,000	F: 1,234 p: 0, ,297
Ortalama	1.Grup: -0,14 n: 118	2.Grup: 0,03 n:120	3.Grup: 0,00 n:115	4.Grup: 0,11 n:119
				TOPLAM: 0,00 N:472
FAS3- FİZİKSEL AKTİVİTEYE İLİŞKİN BİREYSEL KOŞUL		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası		3	5,916	1,972
Grup İçi		468	465,084	,994
TOPLAM		471	471,000	F: 1,985 p: 0,115
Ortalama	1.Grup: 0,02 n: 118	2.Grup: 0,02 n:120	3.Grup: 0,14 n:115	4.Grup: -0,17 n:119
				TOPLAM: 0,00 N:472
FAS2- YAPISAL VE SOSYAL ÇEVRENİN FİZİKSEL AKTİVİTE AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası		3	118,921	39,640
Grup İçi		468	352,079	,752
TOPLAM		471	471,000	F: 52,692 p: 0,000
Ortalama	1.Grup: -0,38 n: 118	2.Grup: -0,50 n:120	3.Grup: 0,78** n:115	4.Grup: 0,13■■ n:119
				TOPLAM: 0,00 N:472

Not: ** ve ■■ işaretleri, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde diğer tüm gruplardan anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. gruplarda yaşanan çevreye ilişkin fiziksel aktivite açısından değerlendirmelerin birbirinden ayrılmadığı ve her iki grupta da olumsuz değerlendirmelerin ağırlıkta olduğu görülmektedir (sırasıyla ortalama değerleri -0,38 ve -0,50). Dolayısıyla düzensiz gelişmiş konut alanlarında yaşayanların, yaşadıkları çevrenin gerek spor aktivitelerine yönelik altyapısının gerekse de sosyal çevrelerinin fiziksel aktivite açısından teşvik edici ve kolaylaştırıcı olmadığını düşündükleri söylenebilir (Çizelge 4.32).

Fiziksel aktiviteye ilişkin görüşmeci değerlendirmelerinin fiziksel aktivite düzeyine göre değişimi incelendiğinde fiziksel aktiviteye ilişkin bireysel tavır ve tutumu belirleyen faktörün değişim gösterdiği görülmektedir (F:11,141; p:0,000). Tukey analizi sonuçlarına göre fiziksel aktivite sınırı üzerindeki grupların (haftada 150 dakikanın üzerinde fiziksel aktivite yapanların) fiziksel aktiviteye ilişkin bireysel tavırlarının fiziksel aktivite yapmayan ve haftada 150 dakikadan az fiziksel aktivite yapanların tavır ve tutumlarından ayrıldığı ve olumlu olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle, haftada 150 dakikanın üzerinde fiziksel aktivite yapanlar, fiziksel aktivite yapmak konusunda daha isteklidir ve fiziksel aktivitenin sağlığı olumlu yönde etkileyen bir faktör olduğunu düşünmektedir (Çizelge 4.33).

Çizelge 4.33 : Fiziksel aktiviteye ilişkin algısal özellikler – fiziksel aktivite düzeyi kategorileri, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

FAS1- FİZİKSEL AKTİVİTEYE İLİŞKİN BİREYSEL TAVIR		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		4	41,030		10,258
Grup İçi		467	429,970		,921
TOPLAM		471	471,000	F: 11,141	p: 0,000
Ortalama	F.Aktivite Sınırı Altında: -0,07[■] n: 271	F.Aktivite Sınırlarındakiler: 0,23* n:75	Orta Düzeyde F.Aktifler: 0,54* n:58	Yüksek Düzeyde F.Aktif: 0,65* n:19	F.Aktivite Yapmayan: -0,29[■] N:49

FAS3- FİZİKSEL AKTİVİTEYE İLİŞKİN BİREYSEL KOŞUL		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	11,978		2,995
Grup İçi		468	459,022		,983
TOPLAM		471	471,000	F: 3,047	p: 0,17
Ortalama	F.Aktivite Sınırı Altında: -0,17 n: 271	F.Aktivite Sınırlarındakiler: 0,11 n:75	Orta Düzeyde F.Aktifler: 0,37 n:58	Yüksek Düzeyde F.Aktif: 0,00 n:19	F.Aktivite Yapmayan: -0,27 N:49

FAS2- YAPISAL VE SOSYAL ÇEVRENİN FİZİKSEL AKTİVİTE AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Ara		3	4,518		1,130
Grup İçi		468	466,482		,999
TOPLAM		471	471,000	F: 1,131	p: 0,341
Ortalama	F.Aktivite Sınırı Altında: -0,03 n: 271	F.Aktivite Sınırlarındakiler: 0,04 n:75	Orta Düzeyde F.Aktifler: 0,23 n:58	Yüksek Düzeyde F.Aktif: 0,06 n:19	F.Aktivite Yapmayan: -0,14 N:49

Not: [■] işaretli gruplar, * işaretli gruplardan %95 güven aralığında, p<0,005 düzeyinde anlamlı olarak ayrılmaktadır.

4.5.4 Fiziksel aktivite düzeyi, sosyal ilişkiler ve sağlık

Konut çevresindeki sosyal ilişkiler ve bireysel sağlığa ilişkin göstergelerle fiziksel aktivite düzeyi arasındaki etkileşimler, ilişki matrisi (correlation matris) kullanılarak belirlenmiştir. Konut çevresinde sosyal ilişkiler ile farklı koşullarda gerçekleştirilen fiziksel aktivite düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde, sosyal çevre büyüklüğü ve sosyal destek - gündelik aktiviteleri gerçekleştirme düzeyini tanımlayan faktörler gibi objektif özellikler ve fiziksel aktivite düzeyi arasında ilişki bulunmadığı görülmektedir. Bununla birlikte, bir arada sosyal-kültürel aktiviteler gerçekleştirme düzeyini içeren faktör ile spor aktivitelerine bağlı fiziksel aktivite düzeyi ve genel fiziksel aktivite düzeyi arasında olumlu yönde ilişki bulunmaktadır. Diğer bir deyişle yaşadıkları çevredeki kişilerle gündelik aktiviteler dışında özel olarak sinemaya vb. gitmek, lokantaya vb. gitmek, İstanbul'un çeşitli yerlerini gezmek gibi aktiviteler gerçekleştirenlerin spor aktivitelerini de sıklıkla ve düzenli olarak gerçekleştirdikleri söylenebilir (Çizelge 4.34).

Çizelge 4.34 : Fiziksel aktivite düzeyi – sosyal ilişkiler göstergeleri, ilişkiler matrisi.

		GENEL FİZİKSEL AKTİVİTE DÜZEYİ	SPORA BAĞLI FİZİKSEL AKTİVİTE DÜZEYİ	ZORUNLU AKTİVİTELERE BAĞLI FİZİKSEL AKTİVİTE DÜZEYİ
SOSYAL ÇEVRE BÜYÜKLÜĞÜ	<i>Pear.Kor. Katsayısı</i>	-,006	-,025	,035
SOSYAL DESTEK VE GÜNDELİK İLİŞKİ DÜZEYİ	<i>Pear.Kor. Katsayısı</i>	,046	,031	,041
SOSYAL – KÜLTÜREL AKTİVİTE DÜZEYİ	<i>Pear.Kor. Katsayısı</i>	,140**	,117*	,077
SOSYAL İLİŞKİLER ALGISAL DEĞERLENDİRME	<i>Pear.Kor. Katsayısı</i>	-,020	,034	-,111*
SOSYAL BASKI	<i>Pear.Kor. Katsayısı</i>	-,117*	-,047	-,165**
AİDİYET	<i>Pear.Kor. Katsayısı</i>	-,015	-,054	,073
SOSYAL İLİŞKİLERDEN MEMNUNİYET	<i>Pear.Kor. Katsayısı</i>	,025	,027	,002

Not: * işaretli değişkenler arasında, 0,05 düzeyinde; ** işaretli değişkenler arasında, 0,01 düzeyinde istatistiki olarak anlamlı ilişki gözlemlenmektedir (2-tailed).

Sosyal ilişkilere ilişkin görüşmeciler değerlendirmelerini içeren algısal değerlendirme faktörü ile zorunlu aktivitelere bağlı fiziksel aktivite faktörü arasında ise ters yönde ve -0,111 düzeyinde ilişki bulunmaktadır. Bu sonuçtan hareketle, görüşmecilerin alışverişe gitmek gibi zorunlu gündelik aktiviteler amacıyla geçirdikleri süre arttıkça, bireylerin yaşadıkları çevredeki sosyal çevrelerinin büyüklüğüne, sosyal çevrece

sağlanan sosyal desteğin yeterliliğine ilişkin değerlendirmelerinin olumsuz yönde geliştiği söylenebilir. Zorunlu aktivitelere bağlı fiziksel aktivite düzeyiyle olumsuz yönde ilişki içerisinde olan bir diğer gösterge ise konut çevresinde sosyal baskı faktörüdür. Bu sonuç ise konut çevresinde sosyal baskı algısının artmasının alışverişe gitmek vb. gündelik aktiviteler amacıyla yakın çevrede yürüyüş yapma sıklığının ve süresinin azaldığını göstermektedir. Sosyal baskının artmasıyla zorunlu fiziksel aktivite düzeyine bağlı olarak genel fiziksel aktivite düzeyinin de düştüğü görülmektedir (Çizelge 4.34).

Fiziksel aktivite düzeyi ile sağlık göstergeleri arasındaki ilişki düzeyleri incelendiğinde ise sağlığa ilişkin objektif göstergeler olan fiziksel - ruhsal sağlık sorunları ve vücut-kitle indeksi ile fiziksel aktivite düzeyi arasında ilişki bulunmadığı görülmektedir. Öte yandan bireysel sağlığa ilişkin algısal değerlendirme ve sağlıktan memnuniyet göstergeleri ile spora bağlı fiziksel aktivite düzeyi arasında yüksek düzeyde ve olumlu yönde ilişki bulunmaktadır. Bu sonuçlardan hareketle, örneklem genelinde görüşmecilerin gerçekleştirdiği spora ve zorunlu aktivitelere bağlı fiziksel aktivitenin objektif sağlık göstergelerini olumlu yönde etkileyecek düzeyde olmadığı, fakat özellikle spor aktivitelerinin gerçekleştirilmesinin bireylerin kendilerini daha sağlıklı hissetmelerini sağladığı ve sağlık düzeylerinden memnuniyetlerini artırdığı söylenebilir (Çizelge 4.35).

Çizelge 4.35 : Fiziksel aktivite düzeyi – sağlık göstergeleri, ilişkiler matrisi.

		GENEL FİZİKSEL AKTİVİTE DÜZEYİ	SPORA BAĞLI FİZİKSEL AKTİVİTE DÜZEYİ	ZORUNLU AKTİVİTELERE BAĞLI FİZİKSEL AKTİVİTE DÜZEYİ
FİZİKSEL SAĞLIK SORUNLARI İNDEKSİ	<i>Pear.Kor. Katsayısı</i>	-,027	-,032	,004
RUHSAL SAĞLIK SORUNLARI İNDEKSİ	<i>Pear.Kor. Katsayısı</i>	-,041	-,082	,071
VÜCUT KİTLE İNDEKSİ	<i>Pear.Kor. Katsayısı</i>	,008	-,004	,026
SAĞLIĞA İLİŞKİN ALGISAL DEĞERLENDİRME	<i>Pear.Kor. Katsayısı</i>	,102*	,143**	-,059
SAĞLIKTAN MEMNUNİYET	<i>Pear.Kor. Katsayısı</i>	,088	,129**	-,060

Not: * işaretli değişkenler arasında, 0,05 düzeyinde; ** işaretli değişkenler arasında, 0,01 düzeyinde istatistiki olarak anlamlı ilişki gözlemlenmektedir (2-tailed).

4.6 Yeşil Alan Kullanımı ve Yeşil Alanlara İlişkin Algısal Değerlendirmeler

Bu bölümde kentsel yeşil alanların kullanımı ve yeşil alanlara ilişkin algısal değerlendirmeler ele alınmıştır. Yeşil alanların kullanım özellikleri kapsamında, park kullanım sıklıkları, parklarda gerçekleştirilen aktiviteler ve park kullanıcısı tipi incelenmiş, bu unsurların konut alanlarına ve demografik özelliklere göre değişimleri sınanmıştır. Ardından yeşil alanlara ilişkin algısal değerlendirmeler belirlenmiş ve algısal özelliklerin konut alanlarına ve park kullanıcı tipine göre değişimleri sınanmıştır. Çok sayıda değişkeni içeren konuların incelenmesinde, değişkenlerin veri kümesini açıklama düzeyleri doğrultusunda ve teorik çerçevede göstergeler halinde gruplanabilmesi amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Gruplar arasındaki farklılaşmaları ortaya koymak amacıyla ise tek faktörlü varyans analizi (Oneway-ANOVA) uygulanmıştır.

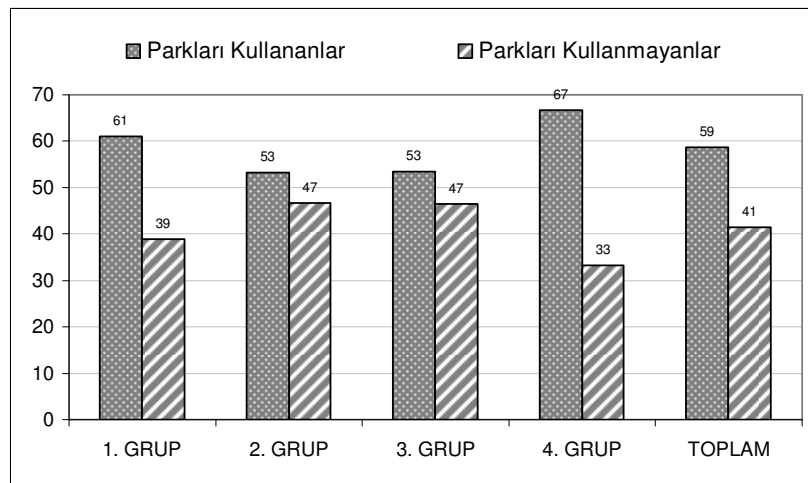
Yeşil alanlardan memnuniyet düzeyi yine konut alanı grupları ve kullanıcı tipine göre araştırılmış, farklılaşmaları ortaya koymak için ilk olarak tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Yeşil alanlardan memnuniyetin oluşumunu çözümlemek içinse regresyon analizi uygulanmıştır. Diğer yandan, ilişki matrisleri kullanılarak yeşil alanların bu araştırmanın diğer konularıyla etkileşimleri sınanmıştır. Gerekli görülen göstergelerin İstanbul genelindeki değişimlerini incelemek içinse ArcGIS (9.2) Programında “Inverse Distance Weighted (IDW) enterpolasyon yöntemi uygulanarak haritalar oluşturulmuştur.

Yeşil alanların kullanım özelliklerinin ve bireylerin yeşil alanlara ilişkin değerlendirmelerinin yeşil alanların objektif özellikleri ile ilişkili olarak gelişmesi beklenmektedir. Bu çalışma kapsamında yeşil alanların objektif özellikleri kapsamında yeşil alan varlığına ilişkin özellikler ele alınmakta ve örneklem alanının mekansal özelliklerinin tanımlandığı bölümde detaylı olarak açıklanmaktadır (Bölüm 3.3.3). Kısaca özetlenecek olursa, düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında (1. ve 3. gruplar) yeşil alan büyüklüğünün yüksek olduğu fakat yeşil alanların sayıca yoğunlaşmasının düşük olduğu söylenebilir. Yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında (2. ve 4. gruplar) ise düşük yoğunluklu alanların aksine yeşil alan büyüklüğünün azalmasına rağmen yeşil alan adedine bağlı yoğunlaşmaların arttığı ve yeşil alana uzaklıkların azaldığı gözlenmektedir. Genel olarak yapılaşma süreci, arazi değeri ve yoğunluk özelliklerinden bağımsız olarak, konut alanı konumunun sahile yaklaştıkça sahil parklarına yakınlık sonucu yeşil alanların mekansal dağılım düzeyinin yükseldiği, iç kesimlerdeki konut alanlarında ise mekansal dağılım düzeyinin düştüğü söylenebilir.

En düşük düzeyde yeşil alan varlığına sahip konut alanı grubu Anadolu Yakası'nda kentin çeperlerinde yer alan düzensiz gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 1.gruptur. Avrupa Yakası'nda yer alan 1.grup konut alanlarının ise yakın çevrelerinde yer alan sahil parklarının yarattığı yoğunluğa bağlı olarak yüksek düzeyde yeşil alan varlığı içerdiği görülmektedir. Tümüyle Avrupa Yakası'nda yer alan düzensiz gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 2.grupta da sahil parklarına ve görece yüksek alansal büyüklüğe sahip tekil parklara yakınlık avantajına bağlı olarak yeşil alan varlığının yükseldiği söylenebilir. 3.grupta yer alan, planlı gelişmiş, düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarından özellikle Avrupa Yakası'nda Bakırköy İlçesi'nde yer alanlar yüksek düzeyde yeşil alan varlığı içermektedir. Boğaz yerleşimlerinde yer alan 3.gruptaki konut alanlarının ise kentsel yeşil alan altyapısı bakımından değerlendirildiğinde orta düzeyde yeşil alan varlığına sahip olduğu söylenebilir. Planlı gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 4.grupta ise yeşil alan varlığı yüksek düzeydedir.

4.6.1 Yeşil alan kullanımı

Görüşmecilere geçtiğimiz 1 yıl içerisinde yaşadıkları konut çevresinde yer alan yürüme mesafesindeki parkları ve konut çevresi dışında yer alan yürüme mesafesi uzağındaki parkları kullanıp kullanmadıkları sorularak, yeşil alan kullanım oranının araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, görüşmecilerin %59 oranındaki kesimi geçtiğimiz 1 yıl içerisinde parkları kullanmış, %41'i ise kullanmamıştır. Parkları kullanan görüşmeci sayısı 278, kullanmayan görüşmeci sayısı ise 196'dır. Parkları kullanım oranının özellikle, planlı gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 4.grupta yüksek olduğu görülmektedir (%67). Parkları kullanım oranın görece düşük olduğu gruplar ise 2. ve 3. gruptardır (%53) (Şekil 4.14).

Şekil 4.14 : Park kullanım oranı – konut alanı grupları (%).

Parkları kullanmayan 196 görüşmeciye, neden parkları kullanmadıkları sorulmuş ve öncelik sırasına göre 3 gerekçe belirtmeleri istenmiştir. Örneklem genelinde 1.öncelikli neden olarak en yüksek sıklıkla dile getirilen gerekçe, “zamanım yok” olmuştur (76 kişi). Park kullanmama sebepleri arasında 2.öncelikli neden olarak en yüksek sıklıkla dile getirilen gerekçe, parkların görüşmecinin beklentilerini karşılamamasıdır (46 kişi). 3.öncelikli neden olarak en yüksek sıklıkla dile getirilen konu, diğer park kullanıcılarının davranışlarıdır. Park kullanmayanlar arasında 35 kişi parklardaki diğer kullanıcıların davranışlarından rahatsız oldukları için park kullanmadıklarını belirtmiştir (Çizelge 4.36).

Park kullanmama sebepleri arasında dile getirilen tüm gerekçeler, verilen öncelik dikkate alınmadan bir arada değerlendirildiğinde toplam 549 gerekçe içerisinde en sık dile getirilen gerekçelerin parkların beklentileri karşılamaması ve zaman yetersizliği olduğu görülmüştür. 103 defa dile getirilen parkların beklentileri karşılamaması gerekçesine %31,1 oranıyla en yüksek sıklıkta planlı gelişmiş düşük yoğunluklu 3.grupta rastlanmaktadır. 102 defa dile getirilen zaman yetersizliği gerekçesi ise %30,4 oranındaki sıklıkla, düzensiz gelişmiş yüksek yoğunluklu konut alanlarını içeren 2.grupta dile getirilmiştir. Bu grup aynı zamanda düşük gelir düzeyindekilerin yaşadığı ve çalışanlar arasında mesai sürelerinin de görece yüksek olduğu gruptur.

Çizelge 4.36 : Parkları kullanmayanlar arasında, kullanmama sebepleri - konut alanı grupları.

	1. GRUP		2. GRUP		3. GRUP		4. GRUP		TOPLAM	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Parklar beklentilerimi karşılamıyor	21	20,4	25	24,3	32	31,1	25	24,3	103	100
Zamanım yok	23	22,5	31	30,4	29	28,4	19	18,6	102	100
Parklar güvensiz	15	20,8	19	26,4	26	36,1	12	16,7	72	100
Parklar kalabalık	10	15,6	19	29,7	20	31,3	15	23,4	64	100
Parklardaki diğer kullanıcılar rahatsız ediyor	9	14,3	19	30,2	15	23,8	20	31,7	63	100
Ulaşımım zor oluyor	20	35,1	15	26,3	12	21,1	10	17,5	57	100
Parklar bakımsız	16	34,0	14	29,8	12	25,5	5	10,6	47	100
Diğer	7	17,1	15	36,6	10	24,4	9	22,0	41	100
TOPLAM	121	22,0	157	28,6	156	28,4	115	20,9	549	100

Park kullanmama gerekçeleri arasında sıklıkla dile getirilmiş diğer gerekçeler ise parkların özellikleri ve kullanımlarıyla ilişkilidir. Parkları kullanmama gerekçeleri içerisinde güvenlik 72 defa dile getirilmiştir ve bu gerekçenin sıklıkla dile getirildiği grup %36,1 oranıyla 3.gruptur. Parkları kullanmama gerekçeleri içerisinde “parkların

kalabalık olması” gerekçesi ise 64 defa dile getirilmiştir. Bu gerekçe özellikle 2. ve 3. grupta sıklıkla dile getirilmektedir. Parkları kullanmama gerekçeleri arasında diğer kullanıcıların davranışlarından rahatsız olma gerekçesi ise çoğunlukla yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanları olan 2. ve 4.gruplarda dile getirilmiştir.

Parklara ulaşımı zor olması sebebiyle parkları kullanmadığını belirtenler ise %30,2 oranındaki çoğunlukla kentin çeperlerinde yer alan 1.gruptaki konut alanlarında görülmüştür. Parkları kullanmama nedenleri arasında bakımsızlığı gerekçe gösterenlerin sıklıkla bulunluğu grup ise yine düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1.grup olmuştur. Parkların bakımsızlığını görece yüksek sıklıkta dile getiren görüşmecilerin çoğunlukta olduğu bir diğer grup ise yine düzensiz gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 2.grup olmuştur (Çizelge 4.36).

Görüşmecilerin yaşadıkları çevrede yürüme mesafesinde yer alan parkları ve yaşadıkları çevre dışındaki parkları kullanım sıklıkları bilgisinden yararlanılarak **park kullanıcı tipi** verisi oluşturulmuştur. Örneklemin %57,6 oranındaki çoğunluğu sadece yaşadığı konut çevresinde yer alan parkları kullanan lokal kullanıcılardır. Konut çevresindeki parklar kadar diğer semtlerdeki yürüme mesafesi uzağında yer alan parkları da kullanan kullanıcı oranı örneklem genelinde %30,2’dir. Hem kentsel-hem lokal kullanıcı kategorisinde değerlendirilen bu kullanıcı tipinin en yüksek oranda bulunduğu konut alanı grubu planlı gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 4.gruptur. Diğer yandan 4.grupta lokal kullanıcı oranının diğer gruplara kıyasla düşük olduğu görülmektedir. Yüksek yoğunluklu planlı gelişmiş alanlarını içeren bu gruptaki konut alanlarında yaşayan kullanıcıların park kullanımının sadece kendi çevrelerindeki parklarla sınırlı kalmadığı, yaşadıkları çevre dışındaki parkları da kullandıkları söylenebilir. Planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 3.gruptaki konut alanlarında ise lokal kullanıcılar %66,1 ile en yüksek oranda yer almaktadır. Düşük yoğunluklu toplu konut alanlarının çoğunlukta olduğu bu konut alanlarındaki parkların, yaşayanların park kullanım ihtiyaçlarını gidermekte yeterli olduğu söylenebilir (Çizelge 4.37).

Çizelge 4.37 : Park kullanıcı tipi - konut alanı grupları.

	1. GRUP		2. GRUP		3. GRUP		4. GRUP		TOPLAM	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Kentsel Kullanıcı	7	9,7	9	14,1	11	17,7	7	8,8	34	12,2
Lokal Kullanıcı	47	65,3	34	53,1	41	66,1	38	47,5	160	57,6
Hem Kentsel-Hem Lokal Kullanıcı	18	25,0	21	32,8	10	16,1	35	43,8	84	30,2
TOPLAM	72	100	64	100	62	100	80	100	278	100

Düzensiz gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarının bulunduğu 2.grupta ise kentsel kullanıcı ve hem kentsel-hem lokal kullanıcı oranlarının da diğer gruptakine kıyasla yüksek olduğu görülmektedir. Yeşil alan varlığının yetersiz olduğu bu konut alanlarında yaşayanların yaşadıkları çevrenin kent merkeziyle bütünleşmiş konumunu da değerlendirerek yürüme mesafesi dışındaki parklardan da faydalandığı söylenebilir. Kentin çeperlerinde yer alan düzensiz gelişmiş ve henüz yapılaşmasını tamamlamamış nitelikte, düşük yapı yoğunluğu özelliğine sahip 1.gruptaki konut alanlarında ise lokal kullanıcı oranı %65,3 oranı ile yine yüksek bir değer almaktadır. Kentin çeper kesimlerinde yer alan bu bölgelerde yaşayanların da park kullanımlarının yaşadıkları çevredeki parklarla sınırlı kaldığı söylenebilir (Çizelge 4.37).

Yeşil alan kullanımına ilişkin göstergelerden biri olan **yeşil alan kullanım sıklığını** ölçmek üzere görüşmecilere yaşadıkları konut çevresinde yürüyerek ulaşabilecekleri yakınlıkta yer alan parkları ve konut çevresi dışında, yürüme mesafesi uzağındaki parkları, geçtiğimiz 1 yıl içerisinde hangi sıklıkta kullandıkları sorulmuştur. Cevaplar “5=en az haftada 1; 1=kullanmadım” olmak üzere 5’li ölçek üzerinden alınmıştır. Örneklem geneli için konut çevresindeki yürüyerek ulaşılabilen parkların kullanım sıklığı 3,18 ortalama değerini almaktadır. Konut çevresindeki parkları kullanım sıklığının konut alanı grupları arasındaki farklılıklarının belirlenmesi amacıyla tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi uygulanmıştır (Çizelge 4.38).

Çizelge 4.38 : Konut çevresindeki parkları kullanım sıklığı – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

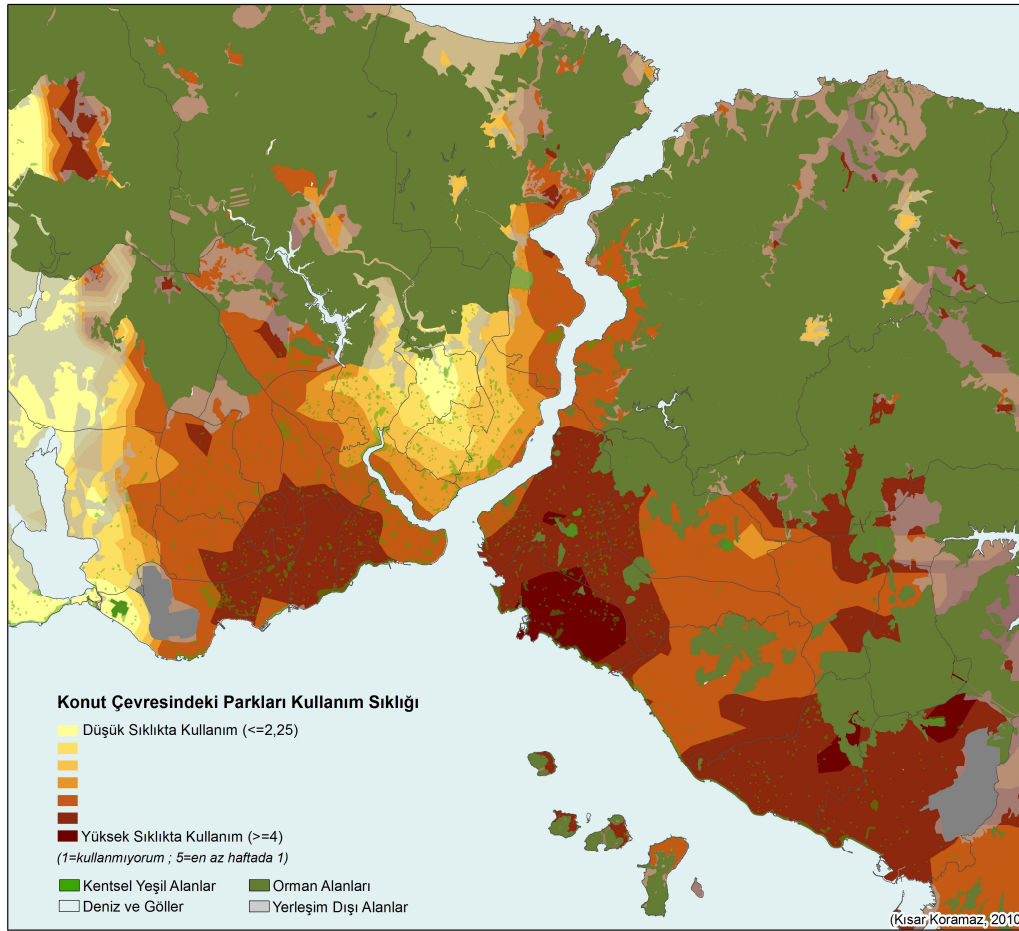
KONUT ÇEVRESİNDEKİ PARKLARI KULLANIM SIKLIĞI	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	3	20,22	6,74
Grup İçi	470	1158,89	2,47
TOPLAM	473	1179,11	F: 2,73 p: 0,006
Ortalama	1.Grup: 3,16 n: 118	2.Grup: 2,92* n:120	3.Grup: 3,14 n:116
		4.Grup: 3,49* n:120	TOPLAM:3,18 N:474

Not: Sorular 5’li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:gitmedim; 5:en az haftada 1).
* işareti Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, $p<0,05$ düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Konut çevresindeki parkların kullanım sıklığı konut alanı grupları arasında istatistiki olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($F=2,73$; $p=0,006$). Tukey analizi ise konut çevresindeki parkları kullanım sıklığının yüksek yoğunluklu konut alanı grupları arasında anlamlı düzeyde ayrıldığını ortaya koymaktadır. Konut çevresindeki parkları kullanım sıklığı, düzensiz gelişmiş, yüksek yoğunluklu

yapılaşmış 2.grupta (Ort.:2,91), planlı gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış 4.gruba kıyasla daha düşüktür (Ort.:3,49). Düşük yoğunluklu 1. ve 3. grupların kullanım sıklığı ise diğer gruplardan ayrılmamaktadır (Çizelge 4.38).

Konut çevresindeki parkları kullanım sıklığının İstanbul genelindeki mekansal değişimi incelendiğinde ise, Anadolu Yakası'nda kullanım sıklığının Avrupa Yakası'ndakine kıyasla daha fazla olduğu söylenebilir. Anadolu Yakası'nda özellikle Kadıköy'de sahil yerleşimlerinde ve Üsküdar İlçesi'nde ve Kartal-Pendik'te konut çevresindeki parkları kullanım sıklığı yüksek değerler almaktadır. Avrupa Yakası'nda ise özellikle Bakırköy, Zeytinburnu ve Fatih ilçelerinin sahil kesimlerinde ve çevresinde kullanım sıklığının yüksek olduğu söylenebilir. İstanbul genelinde konut çevresindeki parkları kullanım sıklığının en düşük değerleri aldığı bölge ise Kağıthane İlçesi'nin kuzey kesimlerinde yer alan yoğun yapılaşmış yerleşimlerdir. Bu yerleşimlerin çevresinde de kullanım sıklığının İstanbul'un diğer kesimlerine kıyasla düşük olduğu söylenebilir (Şekil 4.15).

Şekil 4.15 : Konut çevresindeki parkları kullanım sıklığının İstanbul genelindeki değişimi.

Konut çevresindeki parkları kullanım sıklığının cinsiyete göre değişimi $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir ayrım ortaya koymaktadır (F:3,89; p:0,049). İstatistiki olarak anlamlı bir ayrım olmakla birlikte kadın ve erkek gruplarının konut çevresindeki parkları kullanım sıklığının birbirine yakın ortalama değerler aldığı görülmektedir. Kadınların kullanım sıklığı 3,3 iken erkeklerinki 3,0 ortalama değerini almaktadır (Çizelge 4.39).

Tek faktörlü varyans analizi sonuçlarına göre, konut çevresindeki parkları kullanım sıklığı yaş gruplarına ve yaşam döngüsündeki konuma göre ayrım göstermemektedir (yaş grupları için F:0,55; p:0,74; yaşam döngüsündeki konum için F:2,22; ; p:0,066). Aynı şekilde konut çevresindeki parkları kullanım sıklığı eğitim düzeyi veya gelir düzeyine göre de istatistiki olarak anlamlı bir ayrım ortaya koymamaktadır (eğitim düzeyi için F:0,73; p:0,57; gelir düzeyi için F:0,10; p:0,98).

Çalışma durumu içinse konut çevresindeki parkları kullanım sıklığı anlamlı düzeyde fark göstermektedir (F:3,90; p:0,004). Buna göre, konut çevresindeki parkları kullanım sıklığı ev hanımları için 3,41 ortalama değerini almakta ve çalışanlar (2,90) ve öğrenciler (2,75) gruplarından ayrılmaktadır. Emekliler içinse, konut çevresindeki parkları kullanım sıklığı 3,49 ortalama değerini almakta ve öğrencilerden ayrım göstermektedir (Çizelge 4.39).

Çizelge 4.39 : Konut çevresindeki parkları kullanım sıklığı – demografik özellikler, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

CİNSİYET	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	1	9,64	9,64
Grup İçi	472	1169,48	2,48
TOPLAM	473	1179,11	F: 3,89 p: 0,049
Ortalama	Kadın: 3,30 n: 281 Erkek: 3,01 n:193 TOPLAM: 3,18 N:474		
YAŞ GRUPLARI	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	5	6,92	1,38
Grup İçi	468	1172,19	2,51
TOPLAM	473	1179,14	F: 0,55 p: 0,74
Ortalama	18-24yaş: 3,02 n: 94 25-34 yaş: 3,12 n:116 35-44yaş: 3,22 n:94 45-54yaş: 3,35 n:82 55-64yaş: 3,31 n:51 65yaşüstü: 3,05 n:37		
YAŞAM DÖNGÜSÜNDEKİ KONUM	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	4	21,91	5,48
Grup İçi	469	1157,21	2,47
TOPLAM	473	1179,11	F: 2,22 p: 0,066
Ortalama	18-24 yaş, çocuksuz, bekar: 2,91 n: 80 25yaş üzeri, çocuksuz, bekar: 2,80 n:51 Çocuksuz evli: 3,14 n:72 12 yaşından küçük çocuklu: 3,45 n:104 12 yaşından büyük çocuklu: 3,26 n:167		
EĞİTİM DÜZEYİ	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	2	5,07	2,53
Grup İçi	471	1174,05	2,50
TOPLAM	473	1179,11	F: 1,02 p: 0,36
Ortalama	İlköğretim-Okuryazar: 3,26 n: 163 Lise Mezunu: 3,24 n:146 Üniversite Mezunu: 3,04 n:165		
ÇALIŞMA DURUMU	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	4	37,99	9,50
Grup İçi	469	1141,13	2,43
TOPLAM	473	1179,11	F: 3,903 p: 0,004
Ortalama	Çalışan: 2,90* n: 121 Ev Hanımı: 3,41* ■ n:164 Öğrenci: 2,75□ ■ n:68 Emekli: 3,49□ n:74 Çalışmayan-İşsiz: 3,19 n:47		
GELİR DÜZEYİ	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	4	1,017	0,254
Grup İçi	469	1178,09	2,51
TOPLAM	473	1179,11	F: 0,101 p: 0,982
Ortalama:	600 TL'den az: 3,21 n: 52 600-1000 TL: 3,12 n:142 1000-2000 TL: 3,17 n:154 2000-5000 TL: 3,23 n:86 5000 TL üzeri: 3,25 n:40		

Not: Not: Sorular 5'li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:gitmedim; 5:en az haftada 1).
 *, □ ve ■ işaretleri Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Örneklem geneli için konut çevresi dışında, yürüme mesafesi uzağındaki parkları kullanım sıklığı 2,25 ortalama değerini almaktadır. Tek faktörlü varyans analizi sonuçlarına göre konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığı konut alanı grupları arasında istatistiki olarak anlamlı düzeyde ayırım göstermektedir (F:4,94; p:0,002). F değerleri dikkate alınarak, konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığının, konut çevresindeki parkları kullanım sıklığına kıyasla, konut alanı grupları arasında daha güçlü düzeyde ayırıcı olduğu söylenebilir. Konut alanı grupları içerisinde planlı gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 4.grup 2,65 ortalama değeri ile diğer tüm gruplardan ayrılmakta ve konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığı en yüksek grup olmaktadır (Çizelge 4.40).

Çizelge 4.40 : Konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığı – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

KONUT ÇEVRESİ DIŞINDAKİ PARKLARI KULLANIM SIKLIĞI			df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası			3	26,035	8,678
Grup İçi			470	825,090	1,756
TOPLAM			473	851,124	F: 4,943 p: 0,002
Ortalama	1.Grup: 2,07 n: 118	2.Grup: 2,13 n:120	3.Grup: 2,16 n:116	4.Grup: 2,65** n:120	TOPLAM: 2,25 N:474

Not: Sorular 5'li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:gitmedim; 5:en az haftada 1).
 ** işareti, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde diğer tüm gruplardan anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Konut çevresinin dışında, yürüme mesafesi uzağında yer alan parkları kullanım sıklığı; cinsiyet, yaş grupları, yaşam döngüsündeki konum, eğitim düzeyi ve çalışma durumu bakımından değerlendirildiğinde istatistiki olarak ayırıcı olmamaktadır (sırasıyla; F:1,44; p:0,70 / F:0,22; p:0,95 / F:1,19; p:0,31 / F:1,50; p:0,22 / F:0,47; p:0,75). Bununla birlikte konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığı gelir düzeyine göre değerlendirildiğinde istatistiki olarak anlamlı düzeyde ayırıcı olmaktadır. En düşük gelir düzeyinin (600 TL altı), orta ve orta üstü gelir düzeyi gruplarından (1000-5000) ayrıldığı görülmektedir (F:4,18; p:0,002). En düşük gelir grubundakiler arasında konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığı 1,83 ortalama değerini almaktadır. Konut çevresi dışındaki parklar 2,47 ortalama değeri ile orta gelir grubundakiler ve 2,51 ortalama değeri ile orta üstü gelir grubundakiler arasında en yüksek sıklıkta kullanılmaktadır (Çizelge 4.41).

Çizelge 4.41 : Konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığı – demografik özellikler, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

CİNSİYET	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	1	0,260	0,260
Grup İçi	472	850,865	1,803
TOPLAM	473	851,124	F: 0,144 p: 0,704
Ortalama	Kadın: 2,27 n: 281	Erkek: 2,22 n:193	TOPLAM: 2,25 N:474
YAŞ GRUPLARI	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	5	2,008	0,402
Grup İçi	468	849,117	1,814
TOPLAM	473	851,124	F: 0,221 p: 0,953
Ortalama	18-24yaş: 2,31 n: 94	25-34 yaş: 2,22 n:116	35-44yaş: 2,34 n:94
			45-54yaş: 2,22 n:82
			55-64yaş: 2,18 n:51
			65yaşüstü: 2,14 n:37
YAŞAM DÖNGÜSÜNDEKİ KONUM	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	4	8,583	2,146
Grup İçi	469	842,541	1,769
TOPLAM	473	851,124	F: 1,194 p: 0,312
Ortalama	18-24 yaş, 25yaş üzeri, 12 yaşından 12 yaşından		
	çocuksuz, bekar: 2,30 n: 80	çocuksuz, bekar: 1,90 n:51	Çocuksuz evli: 2,18 n:72
			küçük çocuklu: 2,38 n:104
			büyük çocuklu: 2,29 n:167
EĞİTİM DÜZEYİ	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	2	5,397	2,698
Grup İçi	471	845,728	1,796
TOPLAM	473	851,124	F: 1,503 p: 0,224
Ortalama	İlköğretim-Okuryazar: 2,10 n: 163	Lise Mezunu: 2,32 n:146	Üniversite Mezunu: 2,34 n:165
ÇALIŞMA DURUMU	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	4	3,401	,850
Grup İçi	469	847,723	1,808
TOPLAM	473	851,124	F: 0,470 p: 0,757
Ortalama	Çalışan: 2,24 n: 121	Ev Hanımı: 2,18 n:164	Öğrenci: 2,24 n:68
			Emekli: 2,43 n:74
			Çalışmayan-İşsiz: 2,28 n:47
GELİR DÜZEYİ	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	4	29,336	7,334
Grup İçi	469	821,788	1,752
TOPLAM	473	851,124	F: 4,186 p: 0,002
Ortalama:	600 TL'den az: 1,83**■ n: 52	600-1000 TL: 2,10 n:142	1000-2000 TL: 2,47* n:154
			2000-5000 TL: 2,51■ n:86
			5000 TL üzeri: 1,95 n:40

Not: Sorular 5'li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:gitmedim; 5:en az haftada 1).
 * ve ■ işaretleri Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Yeşil alanlarda gerçekleştirilen aktiviteleri belirlemek üzere, konut çevresindeki veya konut çevresi dışındaki parkları en az haftada 1 veya ayda 1-3 kere kullanan görüşmecilere parklarda hangi aktiviteleri gerçekleştirdikleri sorulmuştur. Aktiviteler, içeriklerine göre gruplanmış ve güvenilirlik testinden geçirilmiştir. Buna göre Çizelge 3.55'te yer alan başlıklar altında aktivite grupları oluşturulmuştur. Pasif rekreasyon aktivitelerinin örneklem genelindeki park kullanıcıları arasında gerçekleştirilme sıklığı 3,83'tür ve kullanıcıların parklarda sıklıkla çevreyi izlemek, oturup dinlenmek ve yemek yemek gibi pasif rekreasyon aktiviteleri gerçekleştirdiği görülmektedir. Parklarda sosyal aktivitelerin ve fiziksel aktivitelerin gerçekleştirilme sıklıkları ise sırasıyla 2,67 ve 2,69 ortalama değerlerini almaktadır (Çizelge 4.42).

Çizelge 4.42 : Parklarda gerçekleştirilen aktivite türleri ve grupları.

AKTİVİTE GRUPLARI	AKTİVİTE TÜRLERİ	Parkları Kullananlar Arasında Ortalama Değeri (N:278)
PDP -PASİF REKREASYON AKTİVİTELERİ Cronbach's Alpha: 0,90	Çevreyi İzlemek Oturmak, Dinlenmek Yemek, İçmek	3,83
PDS - SOSYAL AKTİVİTELER Cronbach's Alpha: 0,74	Tanıdıklarla Buluşmak Yeni Arkadaşlar Edinmek Çocukları Oyun Alanına Götürmek Piknik	2,67
PDF- FİZİKSEL AKTİVİTELER Cronbach's Alpha: 0,62	Yürüyüş Yapmak Spor Aletlerini Kullanmak	2,69

Aktivite türlerinin konut alanı grupları arasındaki değişimini incelemek amacıyla tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre sıklıkla gerçekleştirilen pasif rekreasyon aktiviteleri konut alanı grupları arasında farklılık göstermemektedir (F:0,51; p:0,68) (Çizelge 4.43).

Sosyal aktiviteler ve fiziksel aktiviteler ise konut grupları arasında anlamlı bir ayrım ortaya koymaktadır (sosyal aktiviteler F:3,95; p:0,009 / fiziksel aktiviteler F:4,43; p:0,005). Sosyal aktivitelerin gerçekleştirilme sıklığı özellikle düşük yoğunluklu konut alanlarında ayrım göstermektedir. Sosyal aktivitelerin en yüksek sıklıkta gerçekleştirildiği düzensiz gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 1.grup, planlı gelişmiş düşük yoğunluk yapılaşmış konut alanlarını içeren 3.gruptan anlamlı düzeyde fark göstermektedir. 1.grupta sosyal aktivitelerin gerçekleştirilme sıklığı 2,91 ortalama değerini alırken 3.grupta 2,46 ortalama değerini almaktadır. Fiziksel aktivitelerin gerçekleştirilme sıklığı ise özellikle düzensiz gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış 2.grupta diğer tüm gruplardan istatistiki olarak ayrılmaktadır. 2.grupta fiziksel aktivitelerin gerçekleştirilme sıklığı 2,23 ile en düşük ortalama değerini almaktadır (Çizelge 4.43).

Çizelge 4.43 : Parklarda gerçekleştirilen aktiviteler – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

PARKTA PASİF REKREASYON AKTİVİTELERİ		df	Kareler Toplamı		Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	1,252		,417	
Grup İçi		274	224,247		,818	
TOPLAM		277	225,498		F: 0,510 p: 0,676	
Ortalama	1.Grup: 3,74 n: 72	2.Grup: 3,91 n:64	3.Grup: 3,80 n:62	4.Grup: 3,88 n:80	TOPLAM: 3,83 N:278	
PARKTA SOSYAL AKTİVİTELER		df	Kareler Toplamı		Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	8,500		2,833	
Grup İçi		274	196,688		0,718	
TOPLAM		277	205,188		F: 3,947 p: 0,009	
Ortalama	1.Grup: <u>2,91*</u> n: 72	2.Grup: 2,76 n:64	3.Grup: <u>2,46*</u> n:62	4.Grup: 2,56 n:80	TOPLAM: 2,67 N:278	
PARKTA FİZİKSEL AKTİVİTELER		df	Kareler Toplamı		Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	17,925		5,975	
Grup İçi		274	369,529		1,349	
TOPLAM		277	387,454		F: 4,430 p: 0,005	
Ortalama	1.Grup: 2,81 n: 72	2.Grup: <u>2,23**</u> n:64	3.Grup: 2,77 n:62	4.Grup: 2,89 n:80	TOPLAM: 2,69 N:278	

Not: Sorular 5'li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:hiçbir zaman; 5:her zaman). * işareti Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan; ** işareti, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde diğer tüm gruplardan anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Tek faktörlü varyans analizi sonuçları, parklarda pasif rekreasyon aktivitelerini ve fiziksel aktiviteleri gerçekleştirme sıklığının demografik özelliklere ilişkin gruplar arasında istatistiki olarak ayrılmadığını göstermektedir. Diğer bir deyişle, her iki aktivite grubunun gerçekleştirilme sıklığı cinsiyet, yaş, yaşam döngüsündeki konum, eğitim ve gelir düzeyleri ile çalışma durumuna bağlı olarak değişmemektedir (Çizelge 4.44 ve Çizelge 4.45).

Çizelge 4.44 : Parklarda pasif rekreasyon aktivitelerini gerçekleştirme sıklığı – demografik özellikler, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

CİNSİYET	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	1	2,109	2,109
Grup İçi	276	223,389	,809
TOPLAM	277	225,498	F: 2,606 p: 0,108
Ortalama	Kadın: 3,77 n: 180	Erkek: 3,95 n:98	TOPLAM: 3,83 N:278
YAŞ GRUPLARI	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	5	2,607	,521
Grup İçi	272	222,891	,819
TOPLAM	277	225,498	F: 0,636 p: 0,672
Ortalama	18-24yaş: 3,84 n: 53	25-34 yaş: 3,74 n:68	35-44yaş: 3,82 n:59
		45-54yaş: 3,83 n:50	55-64yaş: 3,83 n:29
			65yaşüstü: 4,16 n:19
YAŞAM DÖNGÜSÜNDEKİ KONUM	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	3	0,429	0,143
Grup İçi	274	225,069	0,821
TOPLAM	277	225,498	F: 0,174 p: 0,914
Ortalama	Çocuksuz, bekar: 3,84 n: 66	Çocuksuz evli: 3,89 n:37	12 yaşından küçük çocuklu: 3,77 n:71
			12 yaşından büyük çocuklu: 3,85 n:104
EĞİTİM DÜZEYİ	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	2	1,294	0,647
Grup İçi	275	224,205	0,815
TOPLAM	277	225,498	F: 1,02 p: 0,36
Ortalama	İlköğretim-Okuryazar: 3,76 n: 101	Lise Mezunu: 3,92 n:93	Üniversite Mezunu: 3,82 n:84
ÇALIŞMA DURUMU	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	4	8,907	2,227
Grup İçi	273	216,591	0,793
TOPLAM	277	225,498	F: 2,807 p: 0,026
Ortalama	Çalışan: 3,75 n: 59	Ev Hanımı: 3,70 n:112	Öğrenci: 3,77 n:35
			Emekli: 4,10 N:45
			Çalışmayan-İşsiz: 4,17 n:27
GELİR DÜZEYİ	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	4	3,713	0,928
Grup İçi	273	221,786	0,812
TOPLAM	277	225,498	F: 1,143 p: 0,337
Ortalama:	600 TL'den az: 4,04 n: 30	600-1000 TL: 3,78 n:86	1000-2000 TL: 3,91 n:93
			2000-5000 TL: 3,72 n:52
			5000 TL üzeri: 3,61 n:17

Not: Sorular 5'li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:hiçbir zaman; 5:her zaman). Gruplar arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı ayırım gözlemlenmektedir.

Çizelge 4.45 : Parklarda fiziksel aktiviteleri gerçekleştirme sıklığı – demografik özellikler, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

CİNSİYET	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	1	3,027	3,027
Grup İçi	276	384,427	1,393
TOPLAM	277	387,454	F: 2,173 p: 0,142
Ortalama	Kadın: 2,77 n: 180	Erkek: 2,55 n:98	TOPLAM: 2,69 N:278
YAŞ GRUPLARI	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	5	15,830	3,166
Grup İçi	272	371,624	1,366
TOPLAM	277	387,454	F: 2,317 p: 0,044
Ortalama	18-24yaş: 2,57 n: 53	25-34 yaş: 2,54 n:68	35-44yaş: 2,91 n:59
		45-54yaş: 2,70 n:50	55-64yaş: 3,16 n:29
			65yaşüstü: 2,21 n:19
YAŞAM DÖNGÜSÜNDEKİ KONUM	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	4	6,431	2,144
Grup İçi	273	381,023	1,391
TOPLAM	277	387,454	F: 1,542 p: 0,204
Ortalama	Çocuksuz, bekar: 2,54 n: 66	Çocuksuz evli: 2,93 n:37	12 yaşından küçük çocuklu: 2,55 n:71
			12 yaşından büyük çocuklu: 2,80 n:104
EĞİTİM DÜZEYİ	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	2	0,516	0,258
Grup İçi	275	389,939	1,407
TOPLAM	277	387,454	F: 0,183 p: 0,833
Ortalama	İlköğretim-Okuryazar: 2,67 n: 101	Lise Mezunu: 2,63 n:93	Üniversite Mezunu: 2,65 n:84
ÇALIŞMA DURUMU	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	4	8,682	2,170
Grup İçi	273	378,773	1,387
TOPLAM	277	387,454	F: 1,564 p: 0,184
Ortalama	Çalışan: 2,58 n:59	Ev Hanımı: 2,71 n:112	Öğrenci: 2,41 n:35
			Emekli: 2,73 n:45
			Çalışmayan-İşsiz: 3,13 n:27
GELİR DÜZEYİ	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	4	6,286	1,571
Grup İçi	273	381,168	1,369
TOPLAM	277	387,454	F: 0,126 p: 0,345
Ortalama:	600 TL'den az: 2,35 n: 30	600-1000 TL: 2,74 n:86	1000-2000 TL: 2,63 n:93
			2000-5000 TL: 2,88 n:52
			5000 TL üzeri: 2,82 n:17

Not: Sorular 5'li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:hiçbir zaman; 5:her zaman). Gruplar arasında $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı ayırım gözlemlenmektedir.

Tek faktörlü varyans analizi sonuçları parklarda sosyal aktiviteleri gerçekleştirme sıklığının cinsiyet özelliğine göre farklılaşmadığını göstermiştir (F:0,13; p:0,72). Yaş gruplarına göre yapılan değerlendirmede ise sosyal aktiviteleri gerçekleştirme sıklığının 35-44 yaş grubundakiler ile 55-64 yaş grubundakiler arasında anlamlı düzeyde ayırıcı olduğu görülmektedir (F:2,79; p:0,018). 35-44 yaş grubundakilerin sosyal aktiviteleri gerçekleştirilme sıklığı 2,92'dir ve en yüksek değeri almaktadır. 55-64 yaş grubundakiler arasında ise sosyal aktiviteleri gerçekleştirme sıklığı 2,35'tir ve en düşük ortalama değerini almaktadır. Yaşam döngüsündeki konuma göre yapılan değerlendirmede ise 12 yaşından küçük çocuğu olanların 3,05 ortalama değerini alarak diğer tüm gruplardan ayrıldığı görülmektedir (F:6,52; p:0,00) (Çizelge 4.46).

Eğitim durumuna göre yapılan değerlendirmede sosyal aktiviteleri gerçekleştirme sıklığının ayırıcı olduğu görülmektedir (F:5,42; p:0,005). İlköğretim mezunları 2,88 değeri ile sosyal aktiviteleri en sık gerçekleştiren gruptur ve üniversite mezunlarından ayrılmaktadır. Üniversite mezunlarının sosyal aktiviteleri gerçekleştirme sıklığı ise 2,47'dir.

Çalışma durumuna göre yapılan değerlendirmede de sosyal aktivitelerin gerçekleştirme sıklığı ayırıcı olmaktadır (F:2,75; p:0,029). Buna göre ev hanımları 2,81 ortalama değeri ile sosyal aktiviteleri en sık gerçekleştiren grup olmakta ve öğrencilerden ayırım göstermektedir. Öğrencilerin sosyal aktiviteleri gerçekleştirme sıklığı ise 2,29 ortalama değerini almaktadır. Sosyal aktiviteleri gerçekleştirme sıklığının hanenin aylık gelirin göre değişimini belirlemek üzere yapılan değerlendirmede ise en düşük gelir grubundakiler 3,03 ortalama değeri ile orta üstü gelir grubundan ayrıldığı görülmektedir (F:3,90; p:0,004) (Çizelge 4.46).

Çizelge 4.46 : Parklarda sosyal aktiviteleri gerçekleştirme sıklığı – demografik; özellikler, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

CİNSİYET	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	1	,099	,099
Grup İçi	276	205,089	,743
TOPLAM	277	205,188	F: 0,134 p: 0,715
Ortalama	Kadın: 2,69 n: 180	Erkek: 2,65 n:98	TOPLAM: 2,67 N:278
YAŞ GRUPLARI	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	5	10,024	2,005
Grup İçi	272	195,165	,718
TOPLAM	277	205,188	F: 2,794 p: 0,018
Ortalama	18-24yaş: 2,50 n: 53	25-34 yaş: 2,79 n:68	35-44yaş: 2,92* n:59
		45-54yaş: 2,55 n:50	55-64yaş: 2,35* n:29
			65yaşüstü: 2,80 n:19
YAŞAM DÖNGÜSÜNDEKİ KONUM	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	4	13,684	4,561
Grup İçi	273	191,504	0,699
TOPLAM	277	205,188	F: 6,526 p: 0,000
Ortalama	Çocuksuz, bekar: 2,48 n: 66	Çocuksuz evli: 2,53 n:37	12 yaşından küçük çocuklu: 3,05** n:71
			12 yaşından büyük çocuklu: 2,59 n:104
EĞİTİM DÜZEYİ	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	2	7,785	3,893
Grup İçi	275	197,403	0,718
TOPLAM	277	205,188	F: 5,423 p: 0,005
Ortalama	İlköğretim-Okuryazar: 2,88* n: 101	Lise Mezunu: 2,63 n:93	Üniversite Mezunu: 2,47* n:84
ÇALIŞMA DURUMU	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	4	7,942	1,985
Grup İçi	273	197,246	0,723
TOPLAM	277	205,188	F: 2,748 p: 0,029
Ortalama	Çalışan: 2,63 n: 59	Ev Hanımı: 2,81* n:112	Öğrenci: 2,29* n:35
		Emekli: 2,63 n:45	Çalışmayan-İşsiz: 2,78 n:27
GELİR DÜZEYİ	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	4	11,065	2,766
Grup İçi	273	194,123	0,711
TOPLAM	277	205,188	F: 3,890 p: 0,004
Ortalama:	600 TL'den az: 3,03* n: 30	600-1000 TL: 2,78 n:86	1000-2000 TL: 2,69 n:93
		2000-5000 TL: 2,38* n:52	5000 TL üzeri: 2,35 n:17

Not: Sorular 5'li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:hiçbir zaman; 5:her zaman).

* işareti Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan; ** işareti, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde diğer tüm gruplardan anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

4.6.2 Yeşil alanlara ilişkin algısal değerlendirmeler ve beklentiler

Görüşmecilerden yaşadıkları çevredeki parkların çeşitli özelliklerini değerlendirmeleri istenmiştir. Cevaplar “5=kesinlikle katılıyorum; 1=kesinlikle katılmıyorum” olmak üzere 5’li Likert ölçeği üzerinden alınmıştır. Bu amaçla sorulan 7 soruya varimax döndürme (rotation) yönteminde faktör analizi uygulanmıştır. Yeni faktör bileşenleri tanımlanırken 2 faktörlü çözümü seçilen faktör analizine veri kümesinin %69,73’ü katılmıştır (özdeğer “eigenvalue” düzeyi: 1,11). Bu ölçü ve test düzeyleri örneklemdaki verilerin faktör analizinde anlamlı düzeyde temsil edildiğini göstermektedir. Analiz sonucunda ortaya çıkan faktör bileşenler “PS1-Konut Çevresindeki Parkların Bakımlılık, Büyüklük ve Güvenlik Özelliklerinin Yeterliliği” ve “PS2-Konut Çevresindeki Parkların Aktivite Alanlarının Yeterliliği” olarak isimlendirilmiştir. “Konut Çevresindeki Parkların Bakımlılık, Büyüklük ve Güvenlik Özelliklerinin Yeterliliği”, faktör analizinde tamamlayıcı faktör olarak veri kümesini en yüksek düzeyde açıklamaktadır (Çizelge 4.47).

Çizelge 4.47 : Parklara ilişkin algısal özellikler, faktör analizi bileşen değerleri-1.

		1	2
PS1- KONUT ÇEVRESİNDEKİ PARKLARIN BAKIMLILIK, BÜYÜKLÜK VE GÜVENLİK ÖZELLİKLERİNİN YETERLİLİĞİ	Yaşanılan çevredeki parkların Temizliği	,938	
	Yaşanılan çevredeki parkların Bakımlılığı	,922	
	Yaşanılan çevredeki parkların Büyüklüğü	,570	,410
	Yaşanılan çevredeki parkların Güvenliği	,464	,391
PS2- KONUT ÇEVRESİNDEKİ PARKLARIN AKTİVİTE ALANLARININ YETERLİLİĞİ	Yaşanılan çevredeki parklardaki Spor Alanları		,869
	Yaşanılan çevredeki parklardaki Yürüyüş Alanları		,864
	Yaşanılan çevredeki parklardaki Aktivite Alanları	,308	,734

Not: 0,25’ten büyük olan bileşen değerleri çizelgede gösterilmiştir. En yüksek değerler koyu gösterimle ifade edilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Uygunluk Ölçüsü: 0,789 ve Bartlett Küresellik Testi sig. 0,000’dır.

Görüşmecilerden İstanbul genelindeki yeşil alanların çeşitli özelliklerini değerlendirmeleri, İstanbul genelindeki yeşil alanların çeşitli özelliklerini geçmişteki durumlarıyla kıyaslamaları ve yeşil alanların yaşadıkları çevre ile ilişkilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Cevaplar “5=kesinlikle katılıyorum; 1=kesinlikle katılmıyorum” olmak üzere 5’li Likert ölçeği üzerinden alınmıştır. Bu amaçla sorulan 9 soruya varimax döndürme (rotation) yönteminde faktör analizi uygulanmıştır. Yeni faktör bileşenleri tanımlanırken 3 faktörlü çözümü seçilen faktör analizine veri kümesinin %64,78’i katılmıştır (özdeğer “eigenvalue” düzeyi: 1,133). Bu ölçü ve test düzeyleri örneklemdaki verilerin faktör analizinde anlamlı düzeyde temsil edildiğini göstermektedir. Analiz sonucunda ortaya çıkan faktör bileşenler sırasıyla “PK1-İstanbul’daki Parkların Geçmişle Kıyaslanması”, “PS3-Konut Çevresindeki Parklar–

Konut Alanı İlişkisi” ve “PS4-İstanbul’daki Parklar - Algısal Değerlendirme” olarak isimlendirilmiştir. “İstanbul’daki Parkların Geçmişle Kıyaslanması” faktörü, faktör analizinde tamamlayıcı faktör olarak veri kümesini en yüksek düzeyde açıklamaktadır (Çizelge 4.48).

Çizelge 4.48 : Parklara ilişkin algısal özellikler, faktör analizi bileşen değerleri-2.

		1	2	3
PKG-İSTANBUL'DAKİ PARKLARIN GEÇMİŞLE KİYASLANMASI	Geçmişe kıyasla İstanbul'un parkları daha güzel	,814		
	Geçmişe kıyasla bugün İstanbul'da parkların sayısı arttı	,790		
	Geçmişe kıyasla İstanbul'un parklarında yapacak daha çok şey var	,742		
PS3- KONUT ÇEVRESİNDEKİ PARKLAR- KONUT ALANI İLİŞKİSİ	Evime yürüme mesafesindeki parklar yaşadığım çevreyi güzelleştiriyor		,809	
	Yaşadığım çevredeki parklar beklentilerimi karşılıyor		,756	,261
	Evime yürüme mesafesindeki parklar yaşadığım çevrenin güvenliğini artırıyor		,696	
PS4-İSTANBUL'DAKİ PARKLAR - ALGISAL DEĞERLENDİRME	İstanbul'da parkların bakımı yeterince yapılıyor			,837
	İstanbul'da parklar yeterince güvenli		,311	,766
	İstanbul'da pek çok park var	,482		,583

Not: 0,25'ten büyük olan bileşen değerleri çizelgede gösterilmiştir. En yüksek değerler koyu gösterimle ifade edilmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Uygunluk Ölçüsü: 0,720 ve Bartlett Küresellik Testi sig. 0,000'dır.

Konut çevresindeki parklara ilişkin algısal değerlendirmelerin konut alanı grupları arasında ayırım gösterip göstermediğini belirlemek üzere tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi uygulanmıştır. Konut çevresindeki parklara ilişkin algısal değerlendirmeleri ve park-konut alanı ilişkisinin değerlendirilmesini içeren 3 faktörün de konut alanı grupları arasında anlamlı düzeyde ayırım ortaya koyduğu belirlenmiştir (üç faktör için p:0,000).

Faktörler içerisinden konut çevresindeki parkların aktivite alanlarının yeterliliği faktörü (PS2) 16,81 F değeri ile diğer faktörlere kıyasla daha yüksek düzeyde konut grupları arasında ayırıcı olmaktadır. Konut çevresindeki parkların aktivite alanlarına ilişkin değerlendirmeler özellikle planlı gelişmiş, düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 3.grupta, diğer tüm konut alanı gruplarından ayrılmaktadır. Bu faktör 3.grupta 0,57 değeri ile en yüksek ortalama değerini almakta, diğer bir deyişle bu grupta yakın çevredeki parkların aktivite alanları için yüksek düzeyde olumlu değerlendirmeler dile getirilmektedir. Konut çevresindeki parkların bakımlılık, büyüklük ve güvenlik özelliklerine ilişkin değerlendirmeleri içeren faktör (PS1) ise konut alanı grupları arasında yapılaşma sürecine ve arazi değerine bağlı olarak bir ayırım oluşturmaktadır. Planlı gelişmiş konut alanlarını içeren 3. ve 4. grupların konut

çevresindeki parkların diğer özelliklerine ilişkin değerlendirmeleri, düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. gruptan istatistiki olarak anlamlı düzeyde ayrılmakta ve daha yüksek ortalama değerleri almaktadır. Konut çevresindeki parkların, bulundukları konut alanına katkılarının değerlendirildiği faktör (PS3) ise düzensiz gelişmiş, düşük yoğunluk özelliklerine sahip 1. grupta en düşük ortalama değerini alarak diğer tüm konut alanı gruplarından istatistiki olarak anlamlı düzeyde ayrılmaktadır. Ayrıca bu faktör için olumlu değerlendirmelerde bulunan planlı gelişmiş konut alanlarını içeren 3. ve 4. gruplar da birbirinden ayrılmakta, bu gruplar içerisinde düşük yoğunluklu yapılaşmış olan 3.grup 0,38 ortalama değeri ile parkların konut çevresine katkılarına ilişkin en yüksek düzeyde olumlu değerlendirmeleri yapan grup olmaktadır (Çizelge 4.49).

Çizelge 4.49 : Konut çevresindeki parkların algısal özellikleri – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

PS1- KONUT ÇEVRESİNDEKİ PARKLARIN BAKIMLILIK, BÜYÜKLÜK VE GÜVENLİK ÖZELLİKLERİNİN YETERLİLİĞİ					
	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması		
Gruplar Arası	3	20,165	6,722		
Grup İçi	394	376,835	,956		
TOPLAM	397	397,000	F: 7,028 p: 0,000		
Ortalama	1.Grup: <u>-0,20*</u> n: 97	2.Grup: <u>-0,25</u> n:101	3.Grup: <u>0,28</u> n:86	4.Grup: <u>0,17</u> n:114	TOPLAM: 0,00 N:398
PS2- KONUT ÇEVRESİNDEKİ PARKLARIN AKTİVİTE ALANLARININ YETERLİLİĞİ					
	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması		
Gruplar Arası	3	45,051	15,017		
Grup İçi	394	351,949	,893		
TOPLAM	397	397,000	F: 16,811 p: 0,000		
Ortalama	1.Grup: -0,13 n: 97	2.Grup: <u>-0,40</u> n:101	3.Grup: <u>0,57</u> n:86	4.Grup: 0,03 n:114	TOPLAM: 0,00 N:398
PS3- KONUT ÇEVRESİNDEKİ PARKLAR- KONUT ALANI İLİŞKİSİ					
	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması		
Gruplar Arası	3	21,082	7,027		
Grup İçi	391	390,812	1,000		
TOPLAM	394	411,894	F: 10,113 p: 0,000		
Ortalama	1.Grup: <u>-0,41</u> n: 97	2.Grup: <u>-0,03</u> n:101	3.Grup: <u>0,38</u> n:86	4.Grup: <u>0,02</u> n:114	TOPLAM: -,002 N:398

Not: * , • , ■ , □ işaretleri Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan; ** ve ■■ işaretleri, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde diğer tüm gruplardan anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Konut çevresindeki parklara ilişkin değerlendirmelerin park kullanıcısı tipine göre değişimi incelendiğinde ise parkların aktivite alanlarına ve parkların bulundukları konut çevresine katkılarına yönelik değerlendirmeleri içeren faktörlerin kullanıcı tipleri arasında istatistiki olarak anlamlı düzeyde ayırıcı olduğu görülmektedir (PS2 için F:7,36; p:0,000 / PS3 için F:9,145; p:0,000). Parkları kullanmayanların her iki faktöre yönelik değerlendirmeleri çoğunlukla konut çevresindeki parkları kullanan lokal kullanıcılar ve hem yakın çevredeki hem de diğer semtlerdeki parkları kullanan lokal-kentsel kullanıcılara kıyasla daha düşük ortalama değerler alarak bu iki kullanıcı grubundan ayrılmaktadır. Dolayısıyla park kullanıcısı olmayanların yaşadıkları çevredeki parklara ve bu parkların yaşadıkları çevreye katkılarına ilişkin olumsuz değerlendirmeleri olduğunu söylenebilir. Diğer yandan yakın çevredeki parkları kullananlar arasında bu parklara ve çevrelerine katkılarına ilişkin olumlu değerlendirmeler artmaktadır (Çizelge 4.50).

Çizelge 4.50 : Konut çevresindeki parkların algısal özellikleri – kullanıcı tipi, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

PS1- KONUT ÇEVRESİNDEKİ PARKLARIN BAKIMLILIK, BÜYÜKLÜK VE GÜVENLİK ÖZELLİKLERİNİN YETERLİLİĞİ				
	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası	3	6,399	2,133	
Grup İçi	394	390,601	,991	
TOPLAM	397	397,000	F: 2,152	p: ,093
Ortalama	Kentsel Kullanıcı: 0,06 n: 31	Lokal Kullanıcı: -0,16 n: 149	Kentsel-Lokal Kullanıcı: -0,04 n: 82	Kullanmayan: -0,13 n: 136
PS2- KONUT ÇEVRESİNDEKİ PARKLARIN AKTİVİTE ALANLARININ YETERLİLİĞİ				
	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası	3	21,063	7,021	
Grup İçi	394	375,937	,954	
TOPLAM	397	397,000	F: 7,358	p: 0,000
Ortalama	Kentsel Kullanıcı: -0,14 n: 31	Lokal Kullanıcı: <u>0,18*</u> n: 149	Kentsel-Lokal Kullanıcı: <u>0,16*</u> n: 82	Kullanmayan: <u>-0,32*•</u> n: 136
PS3- KONUT ÇEVRESİNDEKİ PARKLAR- KONUT ALANI İLİŞKİSİ				
	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası	3	25,864	8,621	
Grup İçi	391	368,591	,943	
TOPLAM	394	394,455	F: 9,145	p: 0,000
Ortalama	Kentsel Kullanıcı: -0,08 n: 31	Lokal Kullanıcı: <u>0,25*</u> n: 149	Kentsel-Lokal Kullanıcı: <u>0,06*</u> n: 82	Kullanmayan: <u>-0,35*•</u> n: 136

Not: * ve • işaretleri Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan; ** işareti, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde diğer tüm gruplardan anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

İstanbul genelindeki parklara ilişkin algısal değerlendirmelerin konut alanı gruplarına göre değişimi incelendiğinde ise istatistiki olarak anlamlı düzeyde ayırıcı olduğu görülmektedir (F:7,03; p:0,000). Düzensiz gelişmiş, yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 2.grup, İstanbul genelindeki parklar için en olumsuz değerlendirmeleri yapmakta (PS4) ve diğer gruplardan istatistiki olarak ayrılmaktadır (2.grup için Ort:-0,34) (Çizelge 4.51).

İstanbul genelindeki parkların bakım ve güvenlik özellikleri ile varlığına ilişkin özelliklerin geçmişle kıyaslanmasını içeren faktör (PKG) ise konut grupları arasında ayırıcı olmakla birlikte, parklara ilişkin diğer algısal değerlendirme faktörleri kadar güçlü düzeyde ayırım göstermemektedir (F:4,662; p:0,003). Konut alanı grupları arasında yapılan değerlendirmede düzensiz gelişmiş, yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 2.grubun, planlı gelişmiş konut alanlarını içeren 3. ve 4. gruplardan ayrıldığı görülmektedir. 2.grupta parkların durumunun geçmişle kıyaslanması 0,36 ortalama değeri ile en yüksek ortalamayı almaktadır. 3. ve 4. gruplarda ise bu faktör için ortalama değeri çok daha düşüktür ve olumsuz değerlendirmeler çoğunluktadır (Çizelge 4.51).

Çizelge 4.51 : İstanbul genelindeki parkların algısal özellikleri – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

PS4- İSTANBUL'DAKİ PARKLAR - ALGISAL DEĞERLENDİRME		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası		3	21,082	7,027
Grup İçi		391	390,812	1,000
TOPLAM		394	411,894	F: 7,031 p: 0,000
Ortalama	1.Grup: 0,21 n: 96	2.Grup: -0,34** n:101	3.Grup: 0,14 n:84	4.Grup: 0,20 n:114
				TOPLAM: 0,05 N:395
PKG- İSTANBUL'DAKİ PARKLARIN GEÇMİŞLE KIYASLANMASI		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası		3	12,866	4,289
Grup İçi		391	359,700	,920
TOPLAM		394	372,566	F: 4,662 p: 0,003
Ortalama	1.Grup: 0,07 n: 96	2.Grup: 0,36* n:101	3.Grup: -0,13* n:84	4.Grup: -0,03* n:114
				TOPLAM: 0,07* N:395

Not: * ve • işaretleri Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan; ** işareti, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde diğer tüm gruplardan anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Kullanıcı tipine göre yapılan değerlendirmede ise İstanbul genelindeki parklara ilişkin değerlendirmelerin ve geçmişle kıyaslamalarının kullanıcı tipine göre oluşturulan gruplar arasında ayırıcı olmadığı görülmektedir (F:1,57; p:0,20 ve F:2,51; p:0,58) (Çizelge 4.52).

Çizelge 4.52 : İstanbul genelindeki parkların algısal özellikleri – kullanıcı tipi, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

PS4- İSTANBUL'DAKİ PARKLAR - ALGISAL DEĞERLENDİRME		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	3,988	1,329	
Grup İçi		391	407,906	1,043	
TOPLAM		394	411,894	F: 1,274	p: 0,283
Ortalama	Kentsel Kullanıcı: -0,12 n: 31	Lokal Kullanıcı: 0,12 n: 148	Kentsel-Lokal Kullanıcı: 0,16 n: 82	Kullanmayan: -0,05 n: 134	

PKG- İSTANBUL'DAKİ PARKLARIN GEÇMİŞLE KIYASLANMASI		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	6,512	2,171	
Grup İçi		391	366,054	,936	
TOPLAM		394	372,566	F: 2,509	p: 0,058
Ortalama	Kentsel Kullanıcı: -0,08 n: 31	Lokal Kullanıcı: 0,15 n: 148	Kentsel-Lokal Kullanıcı: 0,21 n: 82	Kullanmayan: -0,11 n: 134	

Not: Gruplar arasında anlamlı düzeyde ayırım gözlemlenmemektedir.

Yeşil alanlardan beklentilerin belirlenmesi amacıyla, görüşmecilere yaşadıkları çevrede yer alan parkların hangi özelliklerinin geliştirilmesini istedikleri sorulmuş ve öncelik sırasına göre iki cevap alınmıştır. Bu soru için alınan cevaplar için belirtilen öncelik sıralamaları dikkate alınmadan yapılan değerlendirmede, konut çevresinde “büyük ve geniş yeşil doğal alanlar içeren bir park” olmasına ilişkin beklentinin en yüksek sıklıkla dile getirildiği görülmüştür. Tüm cevaplar içerisinde, bu özellikteki bir park beklentisi %38,4 oranındaki bir sıklıkla dile getirilmiştir. Konut çevresinde “yürüyüş yapılabilen bir park” olması, “çay bahçesi gibi kullanımları içeren bir park” olması ve “gelişmiş ve yeterli çocuk oyun alanları içeren bir park” olması ise yine yüksek sıklıklarla dile getirilen beklentiler olmuştur. Konut çevresindeki parklardan beklentilerin konut alanı gruplarına göre değişimi incelendiğinde, gerek örneklem genelinde gerekse de tüm gruplarda en yüksek sıklıkla dile getirilen “büyük ve geniş yeşil doğal alanlar içeren park” beklentisinin özellikle düzensiz gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 2.grupta sıklıkla dile getirildiği görülmektedir (%40,2). Planlı gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 3.grupta ise “yürüyüş yapılabilen bir park” beklentisinin

diğer gruplardakine kıyasla yüksek sıklıkta dile getirildiği görülmektedir (%31) (Çizelge 4.53).

Çizelge 4.53 : Konut çevresindeki parklardan beklentiler – konut alanı grupları.

	1. GRUP		2. GRUP		3. GRUP		4. GRUP		TOPLAM	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Büyük, geniş yeşil ve doğal alanlar içeren bir park	87	36,9	96	40,2	89	38,9	90	37,8	362	38,4
Yürüyüş yapılabilir bir park	37	15,7	28	11,7	71	31,0	41	17,2	177	18,8
Çay bahçesi gibi kullanımları içeren bir park	47	19,9	36	15,1	30	13,1	39	16,4	152	16,1
Gelişmiş ve yeterli çocuk oyun alanı içeren bir park	47	19,9	38	15,9	15	6,6	43	18,1	143	15,2
Yürüyüş dışındaki sporların yapılabilir bir park	16	6,8	23	9,6	19	8,3	22	9,2	80	8,5
Güvenli bir park	0	0	16	6,7	3	1,3	2	0,8	21	2,2
Diğer	2	0,8	2	0,8	2	0,9	1	0,4	7	0,7
TOPLAM	236	100	239	100	229	100	238	100	942	100

Konut çevresindeki parka ilişkin beklentiler, öncelik sırasına göre incelendiğinde ise, gerek birinci derece, gerekse de ikinci derece önceliklerde en yüksek sıklıkla dile getirilen beklentilerin, büyüklük ve doğal alanlara ilişkin beklenti ile yürüyüş aktivitesine ilişkin beklenti olduğu görülmektedir. Bu beklentileri takiben, çocuk oyun alanlarına ilişkin beklenti 1.derecede öncelikli, çay bahçesi vb. kullanımlara ilişkin beklenti ise 2.derecede öncelikli olarak dile getirilmiştir (Çizelge 4.54).

Çizelge 4.54 : Konut çevresindeki parklardan beklentiler – öncelikler.

	1.Öncelikli Beklenti		2.Öncelikli Beklenti	
	Adet	%	Adet	%
Büyük, geniş yeşil ve doğal alanlar içeren bir park	242	51	120	26
Yürüyüş yapılabilir bir park	70	15	107	23
Çay bahçesi gibi kullanımları içeren bir park	50	11	102	22
Gelişmiş ve yeterli çocuk oyun alanı içeren bir park	67	14	76	16
Yürüyüş dışındaki sporların yapılabilir bir park	33	7	47	10
Güvenli bir park	9	2	12	3
Diğer	2	0	5	1
TOPLAM	473	100	469	100

Görüşmecilerden, parkların faydalarını tanımlamak üzere, öncelik sırasına göre iki konuyu sıralamaları istenmiştir. Tüm cevaplar bir arada değerlendirildiğinde, parkların sunduğu rahatlatma ve dinleme olanaklarının, görüşmecilerce en sık getirilen fayda olduğu görülmektedir. Rahatlatma ve dinlenme olanaklarını takiben,

sıklıkla dile getirilen faydalar sırasıyla, parkların çevreyi güzelleştirmesi, sağlığı olumlu yönde etkilemesi, havayı temizlemesi ve doğayla yakınlaşma olanağı sağlamalarıdır. Verilen cevaplar öncelik sıralarına göre incelendiğinde, parkların sağladığı 1.derecede öncelikli fayda olarak sıklıkla dile getirilen cevap çevreyi güzelleştirme iken 2.öncelikle dile getirilen faydanın ise rahatlama dinlenme olanağı olduğu görülmektedir. Parkların sağlığı olumlu yönde etkilemesi ise gerek 1.derecede gerekse de 2.derecede öncelikle dile getirilen faydalar arasında aynı sıklıkla dile getirilmiştir (Çizelge 4.55). Görüşmecilerin tanımladığı parkların faydaları, konut alanı grupları arasında önemli ölçüde ayırım göstermemektedir.

Çizelge 4.55 : Parkların sağladığı faydalar – öncelikler.

	TOPLAM		1.Öncelikli Fayda		2.Öncelikli Fayda	
	Adet	%	Adet	%	Adet	%
Rahatlatır, dinlendirir	220	23,3	102	21,6	118	25,1
Çevreyi güzelleştirir	176	18,6	112	23,7	64	13,6
Sağlığı olumlu etkiler	140	14,8	70	14,8	70	14,9
Havayı temizler	123	13,0	58	12,3	65	13,8
Doğayla yakınlaşmayı sağlar	107	11,3	51	10,8	56	11,9
Buluşma mekanıdır	95	10,1	40	8,5	55	11,7
Spor olanağı sağlar	69	7,3	28	5,9	41	8,7
Çocukların gelişiminde etkilidir	12	1,3	10	2,1	2	0,4
Diğer	2	0,2	2	0,4	0	0
TOPLAM	944	100	473	100	471	100

4.6.3 Yeşil alanlardan memnuniyet

Görüşmecilere yaşadıkları çevredeki parklardan ve İstanbul genelindeki parklardan ne ölçüde memnun oldukları sorulmuştur. Cevaplar “5=çok memnunum ve 1=hiç memnun değilim” olmak üzere 5’li Likert ölçeği üzerinden alınmıştır. Örneklem genelinde konut çevresindeki parklardan memnuniyet 3,35; İstanbul genelindeki parklardan memnuniyet ise 3,22 ortalama değerlerini almaktadır.

Görüşmecilerin gerek konut çevresindeki gerekse de İstanbul genelindeki parklardan memnuniyet düzeyleri konut alanı grupları arasında ayırt edici olmaktadır (konut çevresindeki parklardan memnuniyet F:19,820; p:0,000 / İstanbul genelindeki parklardan memnuniyet F:4,99; p:0,002). Bununla birlikte konut çevresindeki parklardan memnuniyetin konut alanı grupları arasında İstanbul genelindeki parklardan memnuniyete kıyasla daha güçlü düzeyde ayırt edici olduğu görülmektedir (Çizelge 4.56 ve Çizelge 4.57).

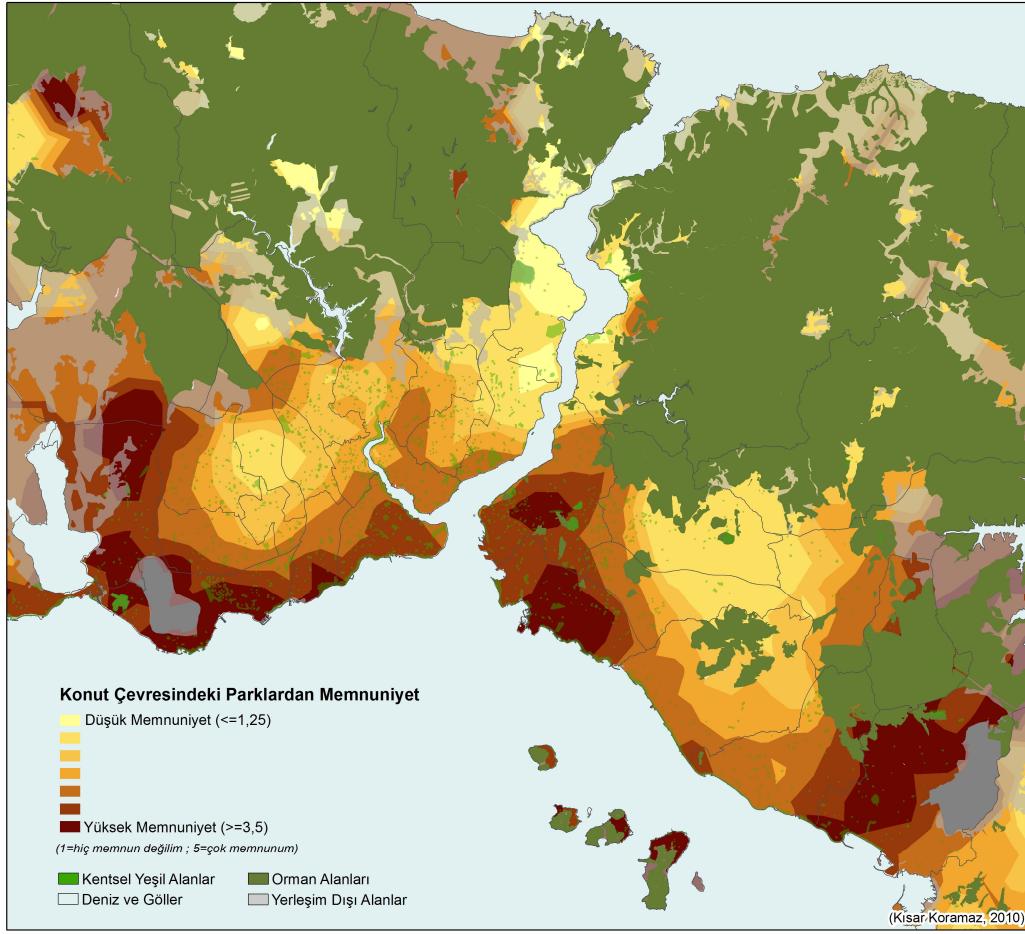
Konut çevresindeki parklardan memnuniyet düzeyi konut alanı grupları arasında yapılaşma süreci ve arazi değerine bağlı olarak ayırım göstermektedir. Planlı gelişmiş konut alanlarını içeren 3. ve 4. gruplarda konut çevresindeki parklardan memnuniyet, düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 1. ve 2. gruplara kıyasla daha yüksektir ve istatistikî düzeyde anlamlı olarak ayrılmaktadır. Planlı gelişmiş konut alanları arasında ise, düşük yapı yoğunluğuna sahip 3. grup, yüksek yapı yoğunluklu 4.gruptan ayrılmakta ve 3,84 ortalama değeri ile konut çevresindeki parklardan memnuniyet düzeyi en yüksek grup olmaktadır (Çizelge 4.56).

Çizelge 4.56 : Konut çevresindeki parklardan memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

KONUT ÇEVRESİNDEKİ PARKLARDAN MEMNUNİYET	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	3	35,541	11,847
Grup İçi	394	235,506	,598
TOPLAM	397	271,048	F: 19,820 p: 0,000
Ortalama	1.Grup: 3,07 n: 97	2.Grup: 3,1 n:101	3.Grup: 3,84** n:86
			4.Grup: 3,46** n:114
			TOPLAM: 3,35 N:398

Not: Sorular 5'li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:hiç memnun değilim; 5:çok memnunuz).
** ve ** işaretleri, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde diğer tüm gruplardan anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Konut çevresindeki parklardan memnuniyetin İstanbul genelindeki mekansal dağılımı incelendiğinde özellikle kentin sahil kesimlerindeki yerleşimlerde memnuniyetin yüksek olduğu görülmektedir. Avrupa Yakası'nda Bakırköy ve Küçükçekmece ilçelerinde, Anadolu Yakası'nda ise Kadıköy, Üsküdar ve Kartal ilçelerinde konut çevresindeki parklardan memnuniyetin en yüksek değerleri aldığı yerleşimler bulunmaktadır. Küçükçekmece ve Kartal ilçelerinde parklardan memnuniyetin yüksek değerler alması, bu yerleşimlerde görece yüksek alansal büyüklüklere sahip yeşil alanların bulunması ile açıklanabilir. Gerek Anadolu gerekse de Avrupa Yakası'nda iç kesimlerde yer alan yerleşimlerde, sahil parklarından uzaklaşmaya paralel olarak konut çevresindeki parklardan memnuniyetin azaldığı görülmektedir. Konut çevresindeki parklardan memnuniyetin Boğaz yerleşimlerinde görece düşük olması, bu yerleşimlerdeki parkların kullanıcı beklentilerini karşılamaması ile açıklanabilir (Şekil 4.16).

Şekil 4.16 : Konut çevresindeki parklardan memnuniyetin İstanbul genelindeki değişimi.

İstanbul genelindeki parklardan memnuniyet faktörü içinse yoğunluk özelliğine bağlı olarak gruplar arasında ayrım izlenmektedir. Yüksek yoğunluklu konut alanı grupları içinden düzensiz gelişmiş konut alanlarını içeren 2.grup, planlı gelişmiş konut alanlarını içeren 4.gruptan istatistiki olarak anlamlı düzeyde ayrılmaktadır. 2.grupta İstanbul genelindeki parklardan memnuniyet faktörü en düşük ortalama değerini alırken 4.grupta ise bu faktör en yüksek ortalama değerini almaktadır (Çizelge 4.57).

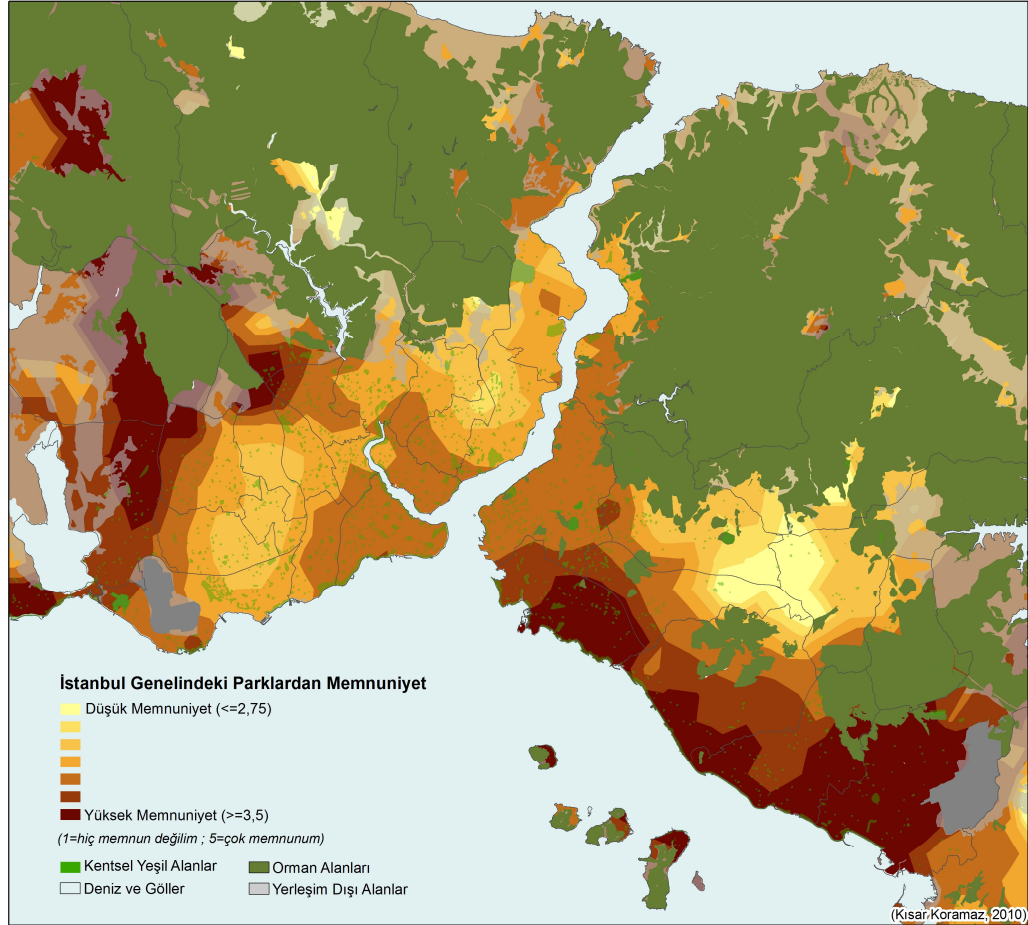
İstanbul genelindeki parklardan memnuniyetin mekansal değişimi incelendiğinde, Anadolu Yakası'ndakilerin kent genelindeki parklardan memnuniyetinin Avrupa Yakası'ndakine kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir. Anadolu Yakası'nda özellikle sahil kesimlerdeki yerleşimlerde yaşayanların kent genelindeki parklardan memnuniyeti yüksek iken sahilden uzaklaştıkça memnuniyetin düştüğü görülmektedir. Anadolu Yakası'nın çeperlerde yer alan konut alanlarında ise kent genelindeki parklardan memnuniyet kent genelindeki en düşük değerleri almaktadır.

Avrupa Yakası'nda kent genelindeki parklardan memnuniyet özellikle Küçükçekmece ve çevresinde yüksek iken Avrupa Yakası'nın genelinde düşük değerler görülmektedir. Avrupa Yakası başta olmak üzere, her iki yakada da Boğaz yerleşimlerinde kent genelindeki parklardan memnuniyet düşük değerler almaktadır (Şekil 4.17).

Çizelge 4.57 : İstanbul genelindeki parklardan memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

İSTANBUL GENELİNDEKİ PARKLARDAN MEMNUNİYET		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	9,594	3,198	
Grup İçi		467	299,442	,641	
TOPLAM		470	309,036	F: 4,987	p: 0,002
Ortalama	1.Grup: 3,28 n: 117	2.Grup: <u>3,03*</u> n:120	3.Grup: 3,17 n:114	4.Grup: <u>3,41*</u> n:120	TOPLAM: 3,22 N:471

Not: Sorular 5'li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:hiç memnun değilim; 5:çok memnunuz).
* işareti Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Şekil 4.17 : İstanbul genelindeki parklardan memnuniyetin değişimi.

Kullanıcı tipine göre yapılan değerlendirmede, her iki düzeydeki parklardan memnuniyetin istatistiki olarak anlamlı düzeyde ayrıldığı (her iki faktör için $p:0,000$), bununla birlikte İstanbul genelindeki parklardan memnuniyet faktörünün 22,32 F değeri ile kullanıcı tipleri arasında daha güçlü ayırma özelliğine sahip olduğu görülmektedir. Gerek konut çevresindeki parklardan memnuniyet, gerekse de İstanbul genelindeki parklardan memnuniyet için, parkları kullanmayanların memnuniyet düzeyleri, lokal kullanıcılar ve lokal-kentsel kullanıcıların memnuniyet düzeylerinden ayırım göstermektedir. Parkları kullanmayanların memnuniyet düzeyleri her iki düzeydeki yeşil alanlar için de oldukça düşüktür (Çizelge 4.58).

Çizelge 4.58 : Parklardan memnuniyet – kullanıcı tipi, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

KONUT ÇEVRESİNDEKİ PARKLARDAN MEMNUNİYET		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası		3	22,899	7,633
Grup İçi		394	248,149	,630
TOPLAM		397	271,048	F: 12,119 p: 0,000
Ortalama	Kentsel Kullanıcı: 3,26 n: 31	Lokal Kullanıcı: 3,59* n: 149	Kentsel-Lokal Kullanıcı: 3,48* n: 82	Kullanmayan: 3,04** n: 136

İSTANBUL GENELİNDEKİ PARKLARDAN MEMNUNİYET		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası		3	38,752	12,917
Grup İçi		467	270,284	,579
TOPLAM		470	309,036	F: 22,319 p: 0,000
Ortalama	Kentsel Kullanıcı: 3,21 n: 34	Lokal Kullanıcı: 3,45* n: 159	Kentsel-Lokal Kullanıcı: 3,56* n: 84	Kullanmayan: 2,89** n: 194

Not: Sorular 5'li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:hiç memnun değilim; 5:çok memnunum).
* ve • işaretleri Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, $p<0,05$ düzeyinde anlamlı olarak birbirinden ayrılan; ** işareti, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, $p<0,05$ düzeyinde diğer tüm gruplardan anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

4.6.4 Yeşil alanlar ile konut çevresi, sosyal ilişkiler ve sağlık göstergeleri arasındaki ilişkiler

Önceki bölümlerde yapılan incelemeler, yeşil alan kullanımı ve yeşil alanlara ilişkin algısal değerlendirmelerin gerek demografik özelliklere gerekse de konut alanının yapılaşma süreci, arazi değeri ve yoğunluk özelliklerine bağlı olarak farklılaştığını göstermiştir. Bu bölümde ise yeşil alanlara ilişkin göstergelerin, diğer yeşil alan göstergeleriyle ve konut çevresi, sosyal ilişkiler ve sağlık konularıyla etkileşimleri incelenmektedir. İlk olarak yeşil alan göstergelerinin diğer konularla ilişki düzeylerini sınamak üzere ilişkiler matrisleri oluşturulmuştur. Ardından yeşil alanlardan memnuniyetin oluşumunda yeşil alanların diğer özelliklerinin ve konut çevresi ile

sosyal ilişkiler özelliklerinin katkılarını çözümlmek amacıyla regresyon analizi yöntemleri uygulanmıştır.

Yeşil alan göstergelerinin birbirleriyle ilişkilerini belirlemek üzere, objektif özellikler, kullanım özellikleri, algısal özellikler ve memnuniyet düzeylerine bağlı olarak ilişkiler matrisi oluşturulmuştur. Çizelge 4.59'da görüleceği üzere, yeşil alanlara ilişkin farklı düzeylerdeki parkları kullanım sıklıkları ve parklarda sosyal ve fiziksel aktivite gerçekleştirme düzeyleri gibi kullanım özellikleri arasında yüksek düzeyde ilişki bulunmaktadır. Diğer yandan, konut çevresindeki parkları kullanım sıklığı göstergesinin konut çevresindeki parklara ilişkin algısal değerlendirme göstergeleriyle ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Özellikle konut çevresindeki parkların aktivite alanlarının yeterliliğine ilişkin faktör (PS2) ve konut çevresindeki parkların konut alanına katkılarının değerlendirildiği faktör (PS3) ile konut çevresindeki parkları kullanım sıklığı göstergesi arasında yüksek düzeyde ve olumlu yönde ilişki bulunmaktadır. Bununla birlikte, konut çevresindeki parklar-konut alanı ilişkisinin değerlendirildiği faktör (PS3) ile parklarda sosyal aktivite gerçekleştirme düzeyi arasında da yüksek düzeyde ve olumlu yönde ilişki bulunmaktadır. Benzer şekilde, konut çevresindeki aktivite alanlarının yeterliliğine ilişkin değerlendirmeleri içeren faktör (PS2) ile parklarda fiziksel aktivite gerçekleştirme düzeyi arasında da olumlu yönde ve yüksek düzeyde ilişki vardır.

Konut çevresindeki parkların algısal özelliklerinin de kendi içinde ilişkili olduğu söylenebilir. Özellikle parklar-konut alanı ilişkisinin değerlendirildiği faktör (PS3) konut çevresindeki parkların bakımlılık, büyüklük ve güvenliğin değerlendirildiği faktör (PS1) ve aktivite alanlarının yeterliliğinin değerlendirildiği faktör (PS2) ile yüksek düzeyde ve olumlu yönde ilişkidir.

Son olarak parklardan memnuniyet göstergelerinin yeşil alanlara ilişkin tüm göstergelerle ilişkili olduğu görülmektedir. Özellikle parklara ilişkin algısal değerlendirme göstergeleri ile memnuniyet göstergeleri arasındaki ilişki düzeyleri diğer göstergelere kıyasla daha fazladır. Konut çevresindeki parklardan memnuniyet ile ilişkili olan başlıca gösterge park-konut çevresi ilişkisinin değerlendirildiği faktördür (PS3). İstanbul genelindeki parklardan memnuniyet ile ilişkili olan başlıca faktör ise İstanbul genelindeki parkların çeşitli özelliklerinin değerlendirildiği faktördür (PS4). Konut çevresindeki parklardan memnuniyet göstergesi sadece konut çevresindeki parkları kullanım sıklığıyla ilişkili iken İstanbul genelindeki parklardan memnuniyetin hem konut çevresindeki hem de konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığıyla ilişkili olduğu görülmektedir (Çizelge 4.59).

Çizelge 4.59 : Yeşil alanlar göstergeleri, ilişkiler matrisi.

		PARKLARIN MEKANSAL DAĞILIM DÜZEYİ	PARK KULLANIM SIKLIĞI		PARKLARDA AKTİVİTELER		KONUT ÇEVRESİ PARKLAR – ALGISAL DEĞERLENDİRME			İSTANBUL GENELİ PARKLAR – ALGISAL DEĞERLENDİRME		PARKLARDAN MEMNUNİYET	
			KONUT ÇEVRESİ	KONUT ÇEVRESİ DIŞI	SOSYAL AKTİVİTE	FİZİKSEL AKTİVİTE	PS1 - BAKIM BÜYÜKLÜK GÜVENLİK	PS2- AKTİVİTE ALANLARI	PS3- PARKLAR – KONUT İLİŞKİSİ	PS4- GENEL ÖZELLİKLER	PKG- GEÇMİŞLE KIYASLAMA	KONUT ÇEVRESİ	İSTANBUL GENELİ
PARKLARIN MEKANSAL DAĞILIM DÜZEYİ		1	,028-	,042	,055-	,005	,152**	,108*	,255**	,022	,001-	,352**	,087
PARK KULLANI M SIKLIĞI	KONUT ÇEVRESİNDE	,028-	1	,248**	,609**	,550**	,100*	,222**	,263**	,081	,128*	,286**	,314**
	KONUT ÇEVRESİ DIŞI	,042	,248**	1	,401**	,338**	,017	,106*	,050	,039	,067	,078	,194**
PARKLARDA AKTİVİTELER	SOSYAL AKTİVİTE	,055-	,609**	,401**	1	,524**	,063	,126*	,223**	,047	,121*	,195**	,329**
	FİZİKSEL AKTİVİTE	,005	,550**	,338**	,524**	1	,070	,258**	,210**	,063	,003	,251**	,267**
KONUT ÇEVRESİ PARKLAR – ALGISAL	PS1 - BAKIM BÜYÜKLÜK GÜVENLİK	,152**	,100*	,017	,063	,070	1	,000	,434**	,408**	,012-	,462**	,382**
	PS2- AKTİVİTE ALANLARI	,108*	,222**	,106*	,126*	,258**	,000	1	,361**	,072	,014	,445**	,146**
	PS3- PARKLAR – KONUT İLİŞKİSİ	,255**	,263**	,050	,223**	,210**	,434**	,361**	1	,008	,005	,612**	,265**
İSTANBUL GENELİ PARKLAR - ALGISAL	PS4- GENEL ÖZELLİKLER	,022	,081	,039	,047	,063	,408**	,072	,008	1	,039-	,262**	,549**
	PKG- GEÇMİŞLE KIYASLAMA	,001-	,128*	,067	,121*	,003	,012-	,014	,005	,039-	1	,003	,271**
PARKLARDAN MEMNUNİYET	KONUT ÇEVRESİ	,352**	,286**	,078	,195**	,251**	,462**	,445**	,612**	,262**	,003	1	,407**
	İSTANBUL GENELİ	,087	,314**	,194**	,329**	,267**	,382**	,146**	,265**	,549**	,271**	,407**	1

Not: ** işaretli değişkenler arasında, 0,05 düzeyinde; * işaretli değişkenler arasında 0,01 düzeyinde, istatistiki olarak anlamlı ilişki gözlemlenmektedir (2-tailed).

Yeşil alanlar ve konut çevresine ilişkin özelliklerin etkileşim düzeylerinin incelenmesi amacıyla ilişkiler matrisi oluşturulmuştur. İlişkiler matrisi, gerek yeşil alan varlığının, gerekse de yeşil alanların kullanım düzeyinin ve yeşil alanlara ilişkin algısal özelliklerin, konut çevresinin çeşitli özellikleriyle ilişki içerisinde olduğunu göstermektedir (Çizelge 4.60).

Yeşil alan varlığına ilişkin bir gösterge olarak ele alınan parkların mekansal dağılım düzeyi, konut çevresinin çevresel kalitesi (MG1) ile olumlu yönde ilişki içerisinde. Diğer bir deyişle, parkların gerek adet gerekse de büyüklük açısından yoğunlaştığı bölgelerde konut çevresinin kalitesine ilişkin olumlu gözlemler söz konusudur. Benzer şekilde, parkların mekansal dağılım düzeyi ile konut çevresinin bakımlılığına ilişkin algısal değerlendirmenin (MS1) de ilişki içerisinde olduğu, parkların yoğunlaştığı bölgelerde yaşayanların konut çevresinin bakımlılığına ilişkin değerlendirmelerinin olumlu yönde geliştiği görülmektedir.

Parkların mekansal dağılım düzeyiyle konut çevresinin yoğunluğuna ilişkin değerlendirmeler (MS3) arasında ters yönde ilişki bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, “konut çevresinde pek çok bina bulunuyor” ve “konut çevresi çok kalabalık” değerlendirmelerini yapanların yaşadığı, yoğunluk algısının yüksek olduğu çevrelerde parkların mekansal dağılım düzeyinin de yüksek olduğu söylenebilir. Bu bulgu, yoğunluk ve açık-yeşil alan ilişkisi ile çelişiyor gibi görünse de, özellikle düzensiz gelişmiş düşük yoğunluklu alanlarda yeşil alan altyapısının yeterli olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Son olarak, parkların mekansal dağılım düzeyinin 0,01 anlamlılık düzeyinde olmak üzere konut çevresinden memnuniyetle de ilişkili olduğu görülmektedir.

Konut çevresinde yer alan parklara ilişkin algısal değerlendirmeler özellikle konut çevresine ilişkin algısal değerlendirmeler ve konut çevresinden memnuniyetle etkileşim halindedir. Özellikle parkların bakım ve büyüklüğüne ilişkin değerlendirmeler ve parkların konut çevresine olumlu yönde katkı sağladığına ilişkin değerlendirmeler ile konut çevresinin bakımlılığına ilişkin değerlendirmeler arasında olumlu yönde ve yüksek düzeyde ilişki olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, konut çevresindeki parkların aktivite alanlarının yeterliliğine ilişkin olumlu değerlendirmeler ile konut çevresinin bakımlılığına ilişkin değerlendirmeler de birbiriyle ilişkili göstergeler olmaktadır.

Konut çevresinin yoğunluğuna ilişkin değerlendirmeler ile konut çevresindeki parkların aktivite alanlarının yeterliliğine ilişkin değerlendirmeler arasındaki olumlu yöndeki ilişki ise konut çevresinin yoğunluğunun düşük olarak algılanmasıyla aktivite

alanlarının yeterliliğine ilişkin algının da olumlu yönde geliştiğini göstermektedir. Anlamlılık düzeyi 0,01 olmakla birlikte, konut çevresindeki parklara ilişkin algısal değerlendirmeler ile konut çevresinin güvenliğine ilişkin değerlendirmeler de ilişki içerisindedir. Konut çevresinin algısal özellikleri içerisinden özellikle bakım ve büyüklüğün değerlendirilmesi ile parkların konut çevresine katkılarına ilişkin olumlu değerlendirmelerin konut çevresinden memnuniyetle de ilişki içerisinde olduğu görülmektedir.

Yeşil alanlardan memnuniyet ise konut çevresine ilişkin pek çok gösterge ile etkileşim içerisindedir. Özellikle konut çevresinde yürüme mesafesinde yer alan parklardan memnuniyet tüm konut çevresi göstergeleriyle ilişkili olarak gelişmektedir. Konut çevresine ilişkin gözlemlerle konut çevresindeki parklardan memnuniyet arasındaki ilişki, konut çevresine ilişkin olumlu gözlemlerin söz konusu olduğu çevrelerde yaşayanların yürüme mesafelerinde yer alan parklardan memnun olduğu şeklinde yorumlanabilir. Konut çevresinin algısal özellikleri ile konut çevresindeki parklardan memnuniyet ise, yaşanan çevreye ilişkin olumlu değerlendirmeler ile o çevrede yer alan parklardan memnuniyetin birbirine paralel geliştiğini göstermektedir. Aynı şekilde konut çevresinden memnuniyet ile konut çevresindeki parklardan memnuniyet arasında da olumlu yönde yüksek düzeyde ilişki bulunmaktadır (Çizelge 4.60).

Sosyal ilişkiler göstergeleri ile yeşil alanlar göstergeleri arasındaki etkileşim incelendiğinde özellikle parkların kullanımıyla ilgili göstergelerin sosyal ilişkiler ile etkileşim içerisinde olduğu görülmektedir. Konut çevresindeki sosyal ilişkilerin fonksiyonel özelliklerini tanımlayan gösterge (SIO2) ile parkları kullanım özellikleri arasında olumlu yönde ve yüksek düzeyde ilişki bulunmaktadır. Diğer bir deyişle, konut çevresinde sağlanan sosyal desteğin artması ve bir arada gündelik aktiviteleri gerçekleştirme sıklığının artması ile park kullanım sıklığı ve parklarda fiziksel ve sosyal aktiviteler gerçekleştirme düzeyi artmaktadır. Konut çevresinde algılanan sosyal baskının ise park kullanımı ile ters yönde ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Konut çevresinde sosyal baskı duygusunun park kullanım sıklığını olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Son olarak, konut çevresindeki sosyal ilişkilerden memnuniyet ile parklara ilişkin algısal değerlendirmelerin ve parklardan memnuniyetin de ilişki içerisinde olduğu görülmektedir (Çizelge 4.61).

Çizelge 4.60 : Yeşil alanlar göstergeleri – konut çevresi göstergeleri, ilişkiler matrisi.

KONUT ÇEVRESİ GÖSTERGELERİ	PARKLARIN MEKANSAL DAĞILIM DÜZEYİ	PARK KULLANIM SIKLIĞI		PARKLARDA AKTİVİTELER		KONUT ÇEVRESİ PARKLAR – ALGISAL DEĞERLENDİRME			KONUT ÇEVRESİNDEKİ PARKLARDAN MEMNUNİYET	
		KONUT ÇEVRESİ	KONUT ÇEVRESİ DIŞI	SOSYAL AKTİVİTE	FİZİKSEL AKTİVİTE	PS1 - BAKIM BÜYÜKLÜK GÜVENLİK	PS2- AKTİVİTE ALANLARI	PS3- PARKLAR – KONUT ALANI İLİŞKİSİ		
	MG1- ÇEVRESEL KALİTE	,134**	,061	,026	-,070	,033	,130**	,291**	,121*	,245**
	MG2- YAPISAL KALİTE	,054	,097*	,039	,001	,061	,088	,160**	,160**	,158**
	MG3- TRAFİK SORUNLARI	-,059	,065	,064	,057	,152**	,081	,113*	,042	,125*
	MS1 - ERİŞİM VE BAKIM ÖZELLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	,154**	,083	,007	-,017	-,029	,393**	,147**	,238**	,276**
	MS2 – YOĞUNLUĞUN DEĞERLENDİRİLMESİ	-,121**	,047	-,037	-,019	-,028	,062	,238**	,063	,126*
	MS3 – GÜVENLİĞİN DEĞERLENDİRİLMESİ	,078	-,004	-,035	-,123**	,021	,100*	,121*	,114*	,227**
	KONUT ÇEVRESİNDEN MEMNUNİYET	,110*	,074	-,017	-,047	-,023	,296**	,100*	,281**	,344**

Not: ** işaretli değişkenler arasında, 0,05 düzeyinde; * işaretli değişkenler arasında 0,01 düzeyinde, istatistiki olarak anlamlı ilişki gözlemlenmektedir (2-tailed).

Çizelge 4.61 : Yeşil alanlar göstergeleri – konut çevresinde sosyal ilişkiler, ilişkiler matrisi.

KONUT ÇEVRESİNDE SOSYAL İLİŞKİLER GÖSTERGELERİ	PARKLARIN MEKANSAL DAĞILIM DÜZEYİ	PARK KULLANIM SIKLIĞI		PARKLARDA AKTİVİTELER		KONUT ÇEVRESİ PARKLAR – ALGISAL DEĞERLENDİRME			İSTANBUL GENELİ PARKLAR ALGISAL DEĞERLENDİRME		KONUT ÇEVRESİNDEKİ PARKLARDAN MEMNUNİYET	
		KONUT ÇEVRESİ	KONUT ÇEVRESİ DIŞI	SOSYAL AKTİVİTE	FİZİKSEL AKTİVİTE	PS1 - BAKIM BÜYÜKLÜK GÜVENLİK	PS2- AKTİVİTE ALANLARI	PS3- PARKLAR – KONUT ALANI İLİŞKİSİ	PS4- GENEL ÖZELLİKLER	PKG- GEÇMİŞLE KIYASLAMA		
	SIO3-SOSYAL ÇEVRE BÜYÜKLÜĞÜ	-,108*	-,064	,035	-,004	-,091*	-,138**	-,169**	-,146**	-,085	,027	-,209**
	SIO2-SOSYAL DESTEK - GÜNDELİK İLİŞKİLER DÜZEYİ	-,206**	,271**	,125**	,295**	,273**	-,086	,089	-,013	-,011	,041	-,011
	SIO4- SOSYAL VE KÜLTÜREL AKTİVİTE DÜZEYİ	-,029	,035	-,023	,029	-,009	,068	,058	,176**	-,028	,020	,177**
	SIS1-SOSYAL İLİŞKİLER - ALGISAL DEĞERLENDİRME	-,014	,091*	,003	,091*	,018	,108*	,051	,059	,141**	,049	,074
	SIS5-SOSYAL BASKI	-,193**	-,104*	-,117*	-,061	-,085	,033	-,033	-,030	-,022	,011	-,018
	KONUT ÇEVRESİNDE SOSYAL İLİŞKİLERDEN MEMNUNİYET	,049	,041	-,030	,013	,029	,191**	,057	,144**	,162**	,098	,183**

Not: ** işaretli değişkenler arasında, 0,05 düzeyinde; * işaretli değişkenler arasında 0,01 düzeyinde, istatistiki olarak anlamlı ilişki gözlemlenmektedir (2-tailed).

Yeşil alanlar ile sağlık göstergeleri arasındaki etkileşim incelendiğinde ise yeşil alanlara ilişkin göstergelerin özellikle fiziksel aktivite göstergeleriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Konut çevresinde yer alan parkları kullanım sıklığı ve parklarda gerçekleştirilen sosyal ve fiziksel aktiviteler, spora bağlı fiziksel aktivite düzeyiyle olumlu yönde ilişki içerisinde. Özellikle parklarda gerçekleştirilen fiziksel aktivitenin spora bağlı fiziksel aktivite düzeyi göstergesiyle 0,05 düzeyinde anlamlı ilişki içerisinde olduğu görülmektedir.

Diğer yandan yürüme mesafesindeki parklardan memnuniyet de spora bağlı fiziksel aktivite düzeyiyle olumlu yönde yüksek ilişki içerisinde. Konut çevresinin sosyal ve yapısal çevre özelliklerinin fiziksel aktivite açısından uygunluğuna ilişkin değerlendirmenin ise konut çevresindeki yeşil alanlarla ilgili, kullanım, aktivite ve algısal değerlendirme göstergelerinin tümüyle ilişkili olduğu görülmektedir. Konut çevresinin fiziksel aktivite açısından uygunluğuna ilişkin bir diğer gösterge ise konut çevresinde yeşil alanların mekansal dağılım düzeyidir (Çizelge 4.62).

Yeşil alanlardan memnuniyetin oluşumu konut çevresindeki ve İstanbul genelindeki parklar olmak üzere iki düzeyde ele alınmıştır. Her bir düzeydeki parklardan memnuniyetin oluşumunu, ilgili konut çevresi, sosyal ilişkiler ve yeşil alanlar değişkenlerine bağlı olarak açıklamak üzere Aşamalı (stepwise) Regresyon Analizi uygulanmıştır. Aşamalı regresyon analizinde, analize dahil edilen değişkenler modelin güdümünde anlamlılık düzeylerine göre sınanarak analize katılmaktadır.

Çizelge 4.62 : Yeşil alanlar göstergeleri – sağlık ve fiziksel aktivite göstergeleri, ilişkiler matrisi.

	PARKLARIN MEKANSAL DAĞILIM DÜZEYİ	PARK KULLANIM SIKLIĞI		PARKLARDA AKTİVİTELER		KONUT ÇEVRESİ PARKLAR – ALGISAL DEĞERLENDİRME			İSTANBUL GENELİ PARKLAR ALGISAL DEĞERLENDİRME		KONUT ÇEVRESİNDEKİ PARKLARDAN MEMNUNİYET
		KONUT ÇEVRESİ	KONUT ÇEVRESİ DIŞI	SOSYAL AKTİVİTE	FİZİKSEL AKTİVİTE	PS1 - BAKIM BÜYÜKLÜK GÜVENLİK	PS2- AKTİVİTE ALANLARI	PS3- PARKLAR – KONUT ALANI İLİŞKİSİ	PS4- GENEL ÖZELLİKLER	PKG- GEÇMİŞLE KİYASLAMA	
FİZİKSEL SAĞ.SRN.İND.	,055	,004	-,081	-,057	-,055	,021	,055	,010	,071	,008	,025
RUHSAL SAĞ.SRN.İND.	,107*	,005	,051	,021	,013	-,080	,002	,002	-,052	,023	,019
V-K İND.	,044	,011	-,112*	,010	,035	,024	,000	,006	,041	,052	,033
TOPLAM FZK.AKT.DÜZ.	,068	,086	,028	,086	,175**	,084	,000	,114*	-,039	,097	,125*
SPOR FZK.AKT.DÜZ.	,059	,098*	,044	,091*	,198**	,099*	-,014	,125*	-,005	,082	,129**
ZORUNLU FZK.AKT.DÜZ.	,033	-,003	-,024	,009	-,007	-,014	,029	,001	-,078	,052	,018
FAS1- FZK.AKTİVİTE- BİREYSEL TAVIR	,063	,051	,070	,026	,151**	-,073	-,044	,064	-,105*	,065	-,014
FAS2- SOS.-MEK. ÇEVRE- FZK.AKT.	,169**	,109*	,081	,104*	,171**	,337**	,352**	,382**	,183**	-,034	,477**
FAS3- BİREYSEL SAĞLIK- ALG.DEG.	,135**	,038	,042	-,007	-,011	,006	,114*	,068	-,078	,018	,100*
BİREYSEL SAĞLIKTAN MEMNUNİYET	-,041	,000	,002	-,024	-,061	,083	,009	,023	,002	,040	,044

Not: ** işaretli değişkenler arasında, 0,05 düzeyinde; * işaretli değişkenler arasında 0,01 düzeyinde, istatistiki olarak anlamlı ilişki gözlemlenmektedir (2-tailed).

Konut çevresindeki yeşil alanlardan memnuniyetin açıklandığı regresyon modeline dahil edilen bağımsız değişkenler, demografik özellikler, konut çevresi ve sosyal ilişkiler konularını tanımlayan değişkenler ile yeşil alanların objektif özellikleri, algısal özellikleri ve yeşil alanların kullanımına ilişkin değişkenlerdir. Modelde yer verilen bağımsız değişkenlerin listesi Çizelge 4.63'te verilmiştir.

Çizelge 4.63 : Konut çevresindeki parklardan memnuniyet - regresyon analizine katılan bağımsız değişkenler.

Konu	KOD	Açıklama	Değişkenin Niteliği
Demografik Özellikler	A-YAS	Yaş Grupları	Objektif
	A-GD	Gelir Düzeyi	
	A-KYS	Konutta Yaşama Süresi	
Konut Çevresi	MKS	KAKS Değeri	Objektif
	Ln_VD	Vergi Değeri	Gözleme dayalı
	MG1	Çevresel Kalite	
	MG2	Yapısal Kalite	
	MG3	Trafik Sorunları	Algısal
	MS1	Konut Çevresi Erişim-Bakım Özelliklerinin Değerlendirilmesi	
	MS2	Konut Çevresi Yoğunluğunun Değerlendirilmesi	
	MS3	Konut Çevresi Güvenliğinin Değerlendirilmesi	Memnuniyet
	MM	Konut Çevresinden Memnuniyet	
Sosyal İlişkiler	SIO3	Sosyal Çevre Büyüklüğü	Objektif
	SIO2	Sosyal Destek ve Gündelik İlişkiler Düzeyi	Davranış
	SIO4	Sosyal – Kültürel Aktivite Düzeyi	
	SIS1	Sosyal İlişkiler Algısal Değerlendirme	Algısal
	SIS5	Sosyal Baskı	
	SIS6	Aidiyet	
	SIM	Konut Çevresinde Sosyal İlişkilerden Memnuniyet	Memnuniyet
Yeşil Alanlar	YMD	Yeşil Alanların Mekansal Dağılım Düzeyi	Objektif
	PDS	Parklarda Sosyal Aktivite Gerçekleştirme Düzeyi	Davranış
	PDF	Parklarda Fiziksel Aktivite Gerçekleştirme Düzeyi	
	PS1	Konut Çevresindeki Parkların Bakımlılık-Büyüklük-Güvenlik Özelliklerinin Yeterliliği	Algısal
	PS2	Konut Çevresindeki Parkların Aktivite Alanlarının Yeterliliği	
	PS3	Konut Çevresindeki Parklar-Konut Alanı İlişkisi	

Regresyon analizi sonuçları incelendiğinde, konut çevresindeki yeşil alanlardan memnuniyetin yeşil alanların diğer özellikleri, konut çevresi ve sosyal ilişkiler özellikleri tarafından tahmin edilebildiği görülmektedir. Modelin tahmin gücü %57,6'dır ($R^2=0,576$) (Çizelge 4.64).

Katkı düzeyi doğrultusunda aşamalı olarak modele giren değişkenlerin her birinin modeli açıklama gücü incelendiğinde ise konut çevresindeki yeşil alanlardan memnuniyetin oluşumunda başlıca öncelikli değişkenlerin yeşil alanların algısal özellikleri başlığı altında ele alınan yeşil alanlara ilişkin algısal değerlendirme değişkenleri olduğu görülmektedir.

R² değişimi değerlerine göre algısal özellikler içinden konut çevresindeki parkların konut çevresine sağladığı katkıyı ifade eden PS3 değişkeni tek başına modelin %37,5'ini açıklamaktadır. Ardından konut çevresindeki parkların aktivite alanlarının yeterliliğinin (PS2) ve diğer özelliklerinin değerlendirilmesini (PS1) içeren değişkenler modele katılmaktadır (PS2 ve PS1 için R² değerleri sırasıyla: 0,058 ve 0,071). Yeşil alanların algısal özelliklerini takiben modele dahil olan değişken ise yeşil alanların objektif özellikleri kapsamında ele alınan yeşil alanların mekansal dağılımı değişkenidir (YMD). Bu değişken için R² değeri 0,034'tür.

Konut çevresindeki yeşil alanlardan memnuniyetin oluşumunda yeşil alanlara ilişkin algısal ve objektif özelliklerin katkısını takiben, modele giren değişkenler sırasıyla konut çevresinden memnuniyet (MM), parklarda fiziksel aktivite gerçekleştirme sıklığı (PDF), konut çevresinin yoğunluğunu ifade eden KAKS değeri (MKS) ve konut çevresindeki tanıdıklarla sosyal-kültürel aktiviteler gerçekleştirme düzeyi (SIO4) değişkenleri olmuştur (Çizelge 4.64).

Çizelge 4.64 : Konut çevresindeki parklardan memnuniyet, regresyon analizi - özet sonuçları.

Model	R	R ²	Düzeltilmiş R ²	Stn.Hata - Tahmin	Değişim İstatistikleri					ANOVA	
					R ² Değişimi	F Değişimi	df1	df2	Sig.F Değişimi	F	p
1	,612 ^a	,375	,373	,654	,375	235,108	1	392	,000	235,108	,000 ^a
2	,658 ^b	,432	,430	,624	,058	39,671	1	391	,000	148,987	,000 ^b
3	,710 ^c	,504	,500	,584	,071	56,063	1	390	,000	131,999	,000 ^c
4	,734 ^d	,538	,533	,564	,034	28,854	1	389	,000	113,284	,000 ^d
5	,744 ^e	,553	,547	,556	,015	12,871	1	388	,000	95,967	,000 ^e
6	,750 ^f	,562	,556	,551	,010	8,464	1	387	,004	82,921	,000 ^f
7	,756 ^g	,571	,564	,546	,009	8,011	1	386	,005	73,507	,000 ^g
8	,759 ^h	,576	,567	,544	,005	4,147	1	385	,042	65,362	,000 ^h

a. Değişkenler: (Sabit), PS3 ; **b.** Değişkenler: (Sabit), PS3, PS2 ; **c.** Değişkenler: (Sabit), PS3, PS2, PS1 ; **d.** Değişkenler: (Sabit), PS3, PS2, PS1, YMD ; **e.** Değişkenler: (Sabit), PS3, PS2, PS1, YMD, MM ; **f.** Değişkenler: (Sabit), PS3, PS2, PS1, YMD, MM, PDF ; **g.** Değişkenler: (Sabit), PS3, PS2, PS1, YMD, MM, PDF, MKS ; **h.** Değişkenler: (Sabit), PS3, PS2, PS1, YMD, MM, PDF, MKS, SIO4
Bağımlı Değişken: Konut Çevresindeki Parklardan Memnuniyet

Modele giren değişkenlerin etki düzeyleri incelendiğinde, yeşil alanlara ilişkin algısal değerlendirmelerin ve yeşil alan varlığının, konut çevresindeki yeşil alanlardan memnuniyete katkısı en yüksek değişkenler olduğu görülmektedir. Özellikle konut çevresindeki parkların konut alanına katkılarını değerlendiren PS3 değişkeninin yeşil alanlardan memnuniyetin oluşumunda en yüksek katkıyı ($\beta=0,287$) sağlıyor olması, yakın çevredeki parkların değerlendirilmesinde konut çevresinin önemini göstermektedir. Yeşil alanların algısal ve objektif özelliklerini takiben katkı düzeyi yüksek olan değişkenlerin başında konut çevresinden memnuniyetin gelmesi, konut çevresindeki yeşil alanların konut çevresinden bağımsız düşünülmemeyeceğini göstermektedir (Çizelge 4.65).

Konut çevresinden memnuniyetin ardından modele dahil olan yeşil alanlarda fiziksel aktivite gerçekleştirme sıklığının (PDF) modele katkı düzeyi 0,108'dir. Bu noktada ilk olarak, yeşil alanlarda sosyal aktivitelerin gerçekleştirilme sıklığı değişkeninin de regresyon analizine katılmış olmasına rağmen, istatistiki olarak anlamlılık düzeyine erişmediği için elenerek modelde yer verilmemiş olmasının dikkat çekici olduğu söylenebilir. Ardından, yeşil alan kullanımına ilişkin bir faktör olan bu değişkenin, konut çevresindeki yeşil alanlardan memnuniyetin oluşumundaki etki düzeyinin görece düşük olması, konut çevresindeki parkların kullanımı özelliklerine kıyasla, bu parklara ilişkin algısal özelliklerin ve konut çevresi ile ilişkilerinin önem taşıdığını göstermektedir. Bununla birlikte, kullanımın etkisinin düşük olmasına rağmen, parklarda özellikle fiziksel aktivite gerçekleştirebiliyor olmanın, parklardan duyulan memnuniyetin yükselmesini sağladığı söylenebilir (Çizelge 4.65).

Çizelge 4.65 : Konut çevresindeki parklardan memnuniyet, regresyon analizi – değişken katsayıları.

MODEL 8	B	Stn. Hata	β	t	p.	Bağıntı Değerleri	
						Tlrns.	VIF
SABİT	2,379	,193		12,329	,000		
PS3. Konut çevresindeki Parklar-Konut Alanı İlişkisinin Değerlendirilmesi	,237	,035	,287	6,760	,000	,610	1,640
PS2. Konut çevresindeki Parkların Aktivite Alanlarının Yeterliliğinin Değerlendirilmesi	,211	,032	,255	6,688	,000	,755	1,325
PS1. Konut çevresindeki Parkların Bakımlılık-Büyükölük-Güvenlik Özelliklerinin Değerlendirilmesi	,209	,032	,253	6,568	,000	,742	1,348
YMD. Yeşil Alanların Mekansal Dağılım Düzeyi	,129	,021	,220	6,205	,000	,879	1,138
MM. Konut Çevresinden Memnuniyet	,148	,043	,125	3,487	,001	,860	1,162
PDF. Parklarda Fiziksel Aktivite Gerçekleştirme Sıklığı	,072	,023	,108	3,090	,002	,905	1,105
MKS. KAKS Değeri	-,100	,039	-,091	-2,554	,011	,877	1,140
SIO4. Sosyal – Kültürel Aktiviteler	,058	,028	,070	2,036	,042	,932	1,073

Modele son olarak dahil olan konut çevresinin yoğunluğunu ifade eden KAKS değişkeni ve sosyal-kültürel aktivite gerçekleştirme düzeyi değişkenlerinin ise etki düzeyleri de düşüktür. Yoğunluğu ifade eden değişkenin negatif yönde olması, konut çevresinde yoğunluğun yükselmesinin konut çevresindeki parklardan memnuniyeti olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir (Çizelge 4.65).

Regresyon analizinin sonucunda aşağıdaki denklem elde edilmektedir:

$$Y = 2,379 + 0,237 \times PS3 + 0,211 \times PS2 + 0,209 \times PS1 + 0,129 \times YMD + 0,148 \times MM + 0,072 \times PDF - 0,100 \times MKS + 0,058 \times S04 \quad (4.1)$$

Y = Konut Çevresindeki Parklardan Memnuniyet

İstanbul genelindeki yeşil alanlardan memnuniyetin açıklandığı regresyon modeline dahil edilen bağımsız değişkenler ise, demografik özellikler, konut çevresi, sosyal ilişkiler konularını tanımlayan değişkenler ile yeşil alanların objektif özellikleri, algısal özellikleri ve yeşil alanların kullanımına ilişkin değişkenlerdir. Modelde yer verilen bağımsız değişkenlerin listesi Çizelge 4.66'da verilmiştir.

Çizelge 4.66 : İstanbul genelindeki parklardan memnuniyet - regresyon analizine katılan bağımsız değişkenler.

Konu	KOD	Açıklama	Değişkenin Niteliği
Demografik Özellikler	A-YAS	Yaş Grupları	Objektif
	A-GD	Gelir Düzeyi	
	A-İYS	İstanbul'da Yaşama Süresi	
Konut Çevresi	Ln_VD	Vergi Değeri	Objektif
	MS1	Konut Çevresi Erişim-Bakım Özelliklerinin Değerlendirilmesi	Algısal
	MS2	Konut Çevresi Yoğunluğunun Değerlendirilmesi	
	MS3	Konut Çevresi Güvenliğinin Değerlendirilmesi	
	MM	Konut Çevresinden Memnuniyet	Memnuniyet
Sosyal İlişkiler	SIO3	Sosyal Çevre Büyüklüğü	Objektif
	SIO2	Sosyal Destek ve Gündelik İlişkiler Düzeyi	Davranış
	SIO4	Sosyal – Kültürel Aktivite Düzeyi	
	SIS1	Sosyal İlişkiler Algısal Değerlendirme	Algısal
	SIS5	Sosyal Baskı	
	SIS6	Aidiyet	
	SIM	Konut Çevresinde Sosyal İlişkilerden Memnuniyet	Memnuniyet
Yeşil Alanlar	YMD	Yeşil Alanların Mekansal Dağılım Düzeyi	Objektif
	YAK1	Konut Çevresindeki Parkları Kullanım Sıklığı	Davranış
	YAK2	Konut Çevresi Dışındaki Parkları Kullanım Sıklığı	
	PS1	Konut Çevresindeki Parkların Bakımlılık-Büyüklük-Güvenlik Özelliklerinin Yeterliliği	Algısal
	PS2	Konut Çevresindeki Parkların Aktivite Alanlarının Yeterliliği	
	PS3	Konut Çevresindeki Parklar-Konut Alanı İlişkisi	
	PS4	İstanbul'daki Parklar-Algısal Değerlendirme	
	PKG	İstanbul'daki Parkların Geçmişle Kıyaslanması	Memnuniyet
	YAM1	Konut Çevresindeki Parklardan Memnuniyet	
Fiziksel Aktivite	Ln_FAD	Fiziksel Aktivite Düzeyi	Objektif

Regresyon analizi sonuçları incelendiğinde, İstanbul genelindeki yeşil alanlardan memnuniyetin yeşil alanların özellikleri ve demografik özellikler tarafından tahmin edilebildiği, konut çevresi ve sosyal ilişkiler özelliklerine ise anlamlılık düzeyinin düşük olması sebebiyle modelde yer verilmediği görülmektedir. Modelin tahmin gücü %52'dir ($R^2=0,520$) (Çizelge 4.67).

Katkı düzeyi doğrultusunda aşamalı olarak modele giren değişkenlerin modeli açıklama gücü incelendiğinde ise İstanbul genelindeki yeşil alanlardan memnuniyetin oluşumunda başlıca öncelikli değişkenlerin yeşil alanlara ilişkin algısal değişkenler olduğu görülmektedir. R^2 değişimi değerlerine göre algısal özellikler içinden özellikle İstanbul genelindeki parkların bakımlılığı, güvenliği ve niceliğine ilişkin değerlendirmeleri içeren algısal değerlendirme faktörü (PS4) tek başına modelin %30'unu açıklamaktadır. Bu faktörün ardından modele katılan değişkenlerin tek başına modeli açıklama düzeyleri görece düşük olmaktadır. Bununla birlikte İstanbul genelindeki parkların değerlendirilmesini içeren faktörün ardından, İstanbul genelindeki parkların niteliği ve niceliğinin geçmişle kıyaslanmasını içeren faktörün (PKG) modele dahil olduğu görülmektedir. İstanbul genelindeki parklara ilişkin algısal değerlendirme faktörlerini takiben modele dahil edilen faktörlerin başında ise konut çevresindeki yeşil alanlardan memnuniyet faktörü (YAM1) olduğu görülmektedir

Çizelge 4.67 : İstanbul genelindeki parklardan memnuniyet, regresyon analizi - özet sonuçları.

Model	R	R^2	Düzeltilmiş R^2	Stn.Hata – Tahmin	Değişim İstatistikleri					ANOVA	
					R^2 Değişimi	F Değişimi	df1	df2	Sig.F Değişimi	F	p
1	,549 ^a	,302	,300	,679	,302	152,174	1	352	,000	152,174	,000 ^a
2	,623 ^b	,388	,384	,636	,086	49,132	1	351	,000	111,057	,000 ^b
3	,678 ^c	,459	,455	,599	,072	46,579	1	350	,000	99,178	,000 ^c
4	,698 ^d	,487	,481	,584	,028	18,948	1	349	,000	82,935	,000 ^d
5	,705 ^e	,497	,490	,579	,010	7,012	1	348	,008	68,894	,000 ^e
6	,714 ^f	,509	,501	,573	,012	8,326	1	347	,004	60,008	,000 ^f
7	,721 ^g	,520	,510	,567	,011	7,701	1	346	,006	53,529	,000 ^g

a. Değişkenler: (Sabit),PS4 ; **b.** Değişkenler: (Sabit),PS4, PKG ; **c.** Değişkenler: (Sabit),PS4, PKG, YAM1 ; **d.** Değişkenler: (Sabit),PS4, PKG, YAM1, YAK1 ; **e.** Değişkenler: (Sabit),PS4, PKG, YAM1, YAK1, AGD ; **f.** Değişkenler: (Sabit),PS4, PKG, YAM1, YAK1, AGD, YAK2 ; **g.** Değişkenler: (Sabit),PS4, PKG, YAM1, YAK1, AGD, YAK2, PS4
Bağımlı Değişken: İstanbul Genelindeki Parklardan Memnuniyet

Konut çevresindeki parklardan memnuniyetin aksine İstanbul genelindeki parklardan memnuniyetin oluşumunda park kullanımına ilişkin değişkenlerin etki düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu noktada öncelikli olarak konut çevresindeki parkları kullanım sıklığının (YAK1), ardından konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığının (YAK2) modele dahil olması dikkat çekicidir. Modele giren diğer değişkenler ise gelir düzeyi (AGD) ve konut çevresindeki parkların konut alanına katkısının (PS3) değerlendirildiği faktörlerdir (Çizelge 4.67).

Modele giren değişkenlerin etki düzeyleri incelendiğinde, İstanbul genelindeki yeşil alanlara ilişkin algısal değerlendirmelerin modele katkı düzeyi en yüksek değişkenler olduğu görülmektedir. Bu bulgu, memnuniyetin oluşumunda algısal özelliklerin önemini kanıtlar niteliktedir. İstanbul genelindeki parklardan memnuniyetin oluşumunda konut çevresindeki parklardan memnuniyetin katkısının görece yüksek olması, konut çevresinin önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca memnuniyetin konut çevresinden başlayan bir kademelenme içerisinde olduğu da söylenebilir. Aynı şekilde konut çevresindeki parkları kullanım sıklığının konut çevresindeki parklardan memnuniyetin oluşumundakinin aksine İstanbul genelindeki parklardan memnuniyetin oluşumunda daha etkili bir rol oynaması da önem taşımaktadır. Gelir düzeyinin İstanbul genelindeki parklardan memnuniyetin oluşumu üzerindeki katkısının negatif yönde olması ise dikkat çekicidir (Çizelge 4.68).

Çizelge 4.68 : İstanbul genelindeki parklardan memnuniyet, regresyon analizi – değişken katsayıları.

MODEL 7	B	Stn. Hata	β	t	p.	Bağıntı Değerleri	
						Tlrns.	VIF
SABİT	2,504	,183		13,657	,000		
PS4. İstanbul genelindeki Parkların Özelliklerinin Algısal Değerlendirilmesi	,396	,031	,499	12,633	,000	,889	1,124
PKG. İstanbul genelindeki Parkların özelliklerinin Geçmişle Kıyaslanması	,219	,031	,263	6,973	,000	,978	1,022
YAM1. Konut çevresindeki Parklardan Memnuniyet	,166	,050	,169	3,326	,001	,536	1,864
YAK1. Konut Çevresindeki Parkları Kullanım Sıklığı	,067	,021	,130	3,197	,002	,838	1,193
A-GD. Gelir Düzeyi	-,086	,028	-,117	-3,069	,002	,948	1,055
YAK2. Konut çevresi dışındaki Parkları Kullanım Sıklığı	,070	,023	,115	2,985	,003	,928	1,077
PS3. Konut çevresindeki Parklar-Konut Alanı ilişkisinin Değerlendirilmesi	,109	,039	,135	2,775	,006	,590	1,695

Regresyon analizinin sonucunda aşağıdaki denklem elde edilmektedir:

$$Y = 2,504 + 0,396 \times PS4 + 0,219 \times PKG + 0,166 \times YAM1 + 0,067 \times YAK1 - 0,086 \times AGD + 0,070 \times YAK2 + 0,109 \times PS3 \quad (4.2)$$

Y = İstanbul Genelindeki Parklardan Memnuniyet

4.7 Yaşam Kalitesi

Bu bölümde ilk olarak görüşmecilerin hayattaki çeşitli konulardan memnuniyet düzeyleri incelenmektedir. Ardından başlıca konulardan memnuniyet ve bu konulara bireylerce verilen önem düzeylerine bağlı olarak oluşturulan yaşam kalitesi indeksinin konut alanlarında değişimi açıklanmaktadır. Son olarak yaşam kalitesi indeksi temel alınarak bu araştırmanın başlıca konularının yaşam kalitesini ne düzeyde açıkladığı araştırılmaktadır. Temel konulardan memnuniyet düzeyini belirlemek üzere yöneltilen sorulara cevaplar “5=çok memnunum ve 1=hiç memnun değilim” olmak üzere 5’li Likert ölçeği üzerinden alınmıştır.

Araştırılan ilk konu olan gelir düzeyi için, örneklem genelinde memnuniyet 3,18 ortalama değerini almaktadır. Tukey analizi sonuçlarına göre planlı gelişmiş düşük yoğunluklu konut alanlarını içeren 3.grupta gelir düzeyinden memnuniyet en yüksek ortalama değerini alarak (3,89) diğer tüm gruplardan ayırım göstermektedir. Gelir düzeyinden memnuniyet düzeyi en yüksek olan bu grup, aynı zamanda yüksek gelir grubundakilerin çoğunlukta olduğu konut alanlarını içermektedir (Çizelge 4.69).

Gelir düzeyinin, görüşmecilerin kendi değerlendirmeleri doğrultusunda belirledikleri ve yaşadıkları açısından önem taşıyan 5 temel konunun başında geldiği söylenebilir. Gelir düzeyi önem derecesine göre yapılan sıralamalarda 5 temel konunun da arasında gelmekte ve her önem derecesine göre yapılan 5’li sıralamanın her derecesinde ilk 3 sırada yer almaktadır. Özellikle 3.derecede önem taşıyan konular arasında gelir düzeyi 72 görüşmeci tarafından dile getirilerek en yüksek sıklıkla belirtilen konu olmaktadır.

Çizelge 4.69 : Gelir düzeyinden memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

GELİR DÜZEYİNDEN MEMNUNİYET		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	80,209	26,736	
Grup İçi		470	416,823	,887	
TOPLAM		473	497,032	F: 30,147	p: 0,000
Ortalama	1.GRUP: 2,96 n: 118	2.GRUP: 2,83 n: 120	3.GRUP: 3,89** n: 116	4.GRUP: 3,08 n: 120	TOPLAM: 3,18 n: 474

Not: Soru 5’li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:hiç memnun değilim; 5:çok memnunum).
** işareti, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, $p < 0,05$ düzeyinde diğer tüm gruplardan anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Görüşmecilere aile yaşantılarından ve arkadaşlarıyla ilişkilerinden ne düzeyde memnun oldukları sorulmuştur. Örneklem genelinde aile yaşantısından memnuniyet düzeyi 4,13 ortalama değeri ile en yüksek değeri almaktadır. Tukey analizi sonuçlarına göre ise aile yaşantısından memnuniyetin konut alanı grupları arasında ayırım göstermediği görülmektedir. Diğer bir deyişle, konut alanının yapılaşma süreci ve yapı yoğunluğu ile bunlara bağlı olarak farklılık gösterebilen sosyo-ekonomik özelliklere bağlı olmaksızın örneklemin aile yaşantısından memnuniyeti diğer konulara kıyasla oldukça yüksektir (Çizelge 4.70). Aile yaşantısından memnuniyet konusuna verilen önem incelendiğinde ise bu konunun özellikle 1., 2. ve 3. sıralarda öncelik verilen konuların içerisinde yer aldığı ve özellikle 2. derecede öncelik verilen konular arasında ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Arkadaşlarla duyulan ilişkilerden memnuniyet düzeyinin de örneklem geneli için oldukça yüksek bir ortalama değeri aldığı görülmektedir (3,99). Konut alanı gruplarına göre yapılan kıyaslamada Tukey analizi sonuçlarına göre yine yüksek gelir grubundakilerin yaşadığı planlı gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını kapsayan 3.grupta arkadaşlarla ilişkilerden memnuniyetin en yüksek ortalama değerini (4,18) alarak diğer tüm gruplardan ayrıldığı görülmektedir (Çizelge 4.70). Arkadaşlarla ilişkiler konusuna verilen önemin gelir düzeyi ve aile yaşantısı konularına kıyasla düşük olduğu söylenebilir. Bununla birlikte arkadaşlarla ilişkiler konusu görüşmecilerin 4. derecede önem verdikleri konuların başında gelmektedir.

Çizelge 4.70 : Aile yaşantısı ve arkadaşlarla ilişkilerden memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

AİLE YAŞANTISINDAN MEMNUNİYET		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	1,388		,463
Grup İçi		467	161,186		,345
TOPLAM		470	162,573	F: 1,340	p: 0,261
Ortalama	1.GRUP: 4,09 n: 118	2.GRUP: 4,21 n: 118	3.GRUP: 4,16 n: 115	4.GRUP: 4,08 n: 120	TOPLAM: 4,13 n: 471
ARKADAŞLARLA İLİŞKİLERDEN MEMNUNİYET		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	6,052		2,017
Grup İçi		470	188,845		,402
TOPLAM		473	194,897	F: 5,021	p: 0,002
Ortalama	1.GRUP: 3,90 n: 118	2.GRUP: 3,95 n: 120	3.GRUP: 4,18** n: 116	4.GRUP: 3,92 n: 120	TOPLAM: 3,99 n: 474

Not: Soru 5'li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:hiç memnun değilim; 5:çok memnunum).
** işareti, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, $p < 0,05$ düzeyinde diğer tüm gruplardan anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Görüşmecilere iş/okul/ev işlerinden ve zorunlu aktiviteler dışındaki serbest zamanlarından ne düzeyde memnun oldukları sorulmuştur. Bu iki konudan memnuniyet düzeyinin incelenen diğer konulardan memnuniyet düzeylerine kıyasla düşük olduğu söylenebilir. Örneklem geneli için iş/okul/ev işlerinden memnuniyet düzeyi 3,30; serbest zamanlardan memnuniyet düzeyi ise 3,25 ortalama değerlerini almaktadır. Tukey analizi sonuçlarına göre, iş/okul/ev işlerinden memnuniyet düzeyi konut alanı grupları arasında ayrım göstermemektedir. Serbest zamanlardan memnuniyet düzeyi ise düşük yoğunluklu konut alanları arasında ayrım göstermektedir. Yükek gelir grubundakilerin yaşadığı planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 3.grupta serbest zamanlardan memnuniyet 3,49 ortalama değerini almakta ve düşük gelir düzeyindekilerin yaşadığı düzensiz gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 1.gruptan ayrılmaktadır. 1.grupta serbest zamanlardan memnuniyet düzeyi 3,08 ile en düşük ortalama değerini almaktadır (Çizelge 4.71).

Gerek iş/okul/ev işlerinin gerekse de serbest zamanların görüşmecilerin öncelikli olarak önem verdiği 5 temel konu içerisinde düşük sıklıklarla yer aldığı söylenebilir. İş/okul/ev işleri konusu önem derecesine göre yapılan sıralamada düşük sıklıklarla da olsa 3., 4. ve 5. derecede önemli konular arasında dile getirilmiştir. Serbest zamanlar konusu ise ancak 5.derecede önemli konular arasında ve düşük sıklıkla dile getirilmiştir.

Çizelge 4.71 : İş/okul/ev işlerinden ve serbest zamanlardan memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

İŞ/OKUL/EV İŞLERİNDEN MEMNUNİYET		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	6,803		2,268
Grup İçi		436	365,597		,839
TOPLAM		439	372,400	F: 2,704	p: 0,045
Ortalama	1.GRUP: 3,14 n: 111	2.GRUP: 3,39 n: 105	3.GRUP: 3,45 n: 109	4.GRUP: 3,23 n: 115	TOPLAM: 3,30 n: 440
SERBEST ZAMANLARDAN MEMNUNİYET		df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	
Gruplar Arası		3	9,840		3,280
Grup İçi		469	429,716		,916
TOPLAM		472	439,556	F: 3,580	p: 0,014
Ortalama	1.GRUP: 3,08* n: 118	2.GRUP: 3,22 n: 120	3.GRUP: 3,49* n: 115	4.GRUP: 3,23 n: 120	TOPLAM: 3,25 n: 473

Not: Soru 5'li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:hiç memnun değilim; 5:çok memnunum).
* işareti, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, p<0,05 düzeyinde birbirinden anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

Son olarak görüşmecilere genel olarak hayatlarından ne düzeyde memnun olduğu sorulmuştur. Örneklem genelinde hayattan memnuniyet düzeyi 3,81 ortalama değerini almaktadır. Tukey analizi sonuçlarına göre planlı gelişmiş alanlarda yer alan düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını kapsayan 3.grupta hayattan memnuniyet düzeyi en yüksek değeri alarak diğer tüm gruplardan ayrılmaktadır. 3.grup için hayattan memnuniyet 4,05 ortalama değerini almaktadır ve bu gruptakilerin genel olarak hayatlarından memnun olduğu söylenebilir (Çizelge 4.72).

Çizelge 4.72 : Genel olarak hayattan memnuniyet – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

HAYATTAN MEMNUNİYET	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması
Gruplar Arası	3	9,616	3,205
Grup İçi	470	170,046	,362
TOPLAM	473	179,662	F: 8,860 p: 0,000
Ortalama	1.GRUP: 3,69 n: 118	2.GRUP: 3,72 n: 120	3.GRUP: 4,05** n: 116
		4.GRUP: 3,81 n: 120	TOPLAM: 3,81 n: 474

Not: Soru 5'li ölçek üzerinden cevaplandırılmıştır (1:hiç memnun değilim; 5:çok memnunum).
* işareti, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, $p < 0,05$ düzeyinde diğer tüm gruplardan anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

4.7.1 Yaşam kalitesi düzeyi

Görüşmecilerin yaşantılarındaki tüm konulardan memnuniyetlerinin bir araya getirilmesiyle yaşam kalitesi indeksi oluşturulmuştur. Yaşam kalitesi indeksinin oluşturulmasında bir araya getirilen konular, yeşil alanlardan memnuniyet, sağıktan memnuniyet, yaşanan çevreden (konut çevresi) memnuniyet, gelir düzeyinden memnuniyet, arkadaşlarla ilişkilerden memnuniyet, aile yaşantısından memnuniyet, iş/okul/ev işlerinden memnuniyet ve serbest zamanlardan memnuniyet konularıdır.

Yaşam kalitesi indeksinin oluşturulmasında, görüşmecilerin her bir konuya verdikleri önem derecesi o konunun ağırlıklandırılmasında kullanılmıştır. Başlıca önem verilen 5 konu içerisinde yer alan konulara ait memnuniyet düzeyi, önem derecesine göre ağırlıklandırılarak indekse katılmış, başlıca önemli 5 konu içerisinde yer almayan konulara ait memnuniyet düzeyi ise ağırlıklandırılmadan indekse katılmıştır. Ağırlıklandırılmış ve ham haliyle kabul edilmiş tüm konulardan memnuniyet düzeyleri bir araya getirilmiş ve elde edilen toplam değer logaritmik değerleri hesaplanarak yaşam kalitesi indeksi oluşturulmuştur.

Elde edilen yaşam kalitesi indeksi için en yüksek değer 5,226 ve en düşük değer 4,454'tür. Örneklem genelinde yaşam kalitesi indeksi için ortalama değer 4,918; ortanca (medyan) değer ise 4,934'tür.

Tek faktörlü varyans analizi, yaşam kalitesi indeksinin konut alanı grupları arasında ayırıcı olduğunu göstermektedir (F:18,923 ve p:0,000). Tukey analizi sonuçları ise planlı gelişmiş alanlarda yer alan düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarını içeren 3.gruptaki konut alanlarında yaşayanların yaşam kalitesi düzeyinin diğer tüm gruplardan ayrıldığını göstermektedir. 3.grupta yaşam kalitesi için belirlenen ortalama değeri 4,994'tür ve diğer tüm gruplardan daha yüksek ortalama değeri ile ayrılmaktadır (Çizelge 4.73).

Çizelge 4.73 : Yaşam kalitesi indeksi – konut alanı grupları, tek faktörlü varyans analizi ve Tukey analizi sonuçları.

YAŞAM KALİTESİ İNDEKSİ	df	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması		
Gruplar Arası	3	,937	,312		
Grup İçi	470	7,759	,017		
TOPLAM	473	8,697	F: 18,923	p: 0,000	
Ortalama	1.GRUP:	2.GRUP:	3.GRUP:	4.GRUP:	TOPLAM:
	4,883	4,887	4,994**	4,913	4,919
	n: 118	n: 120	n: 116	n: 120	n: 474

** işareti, Tukey Analizi sonuçlarına göre %95 güven aralığında, $p < 0,05$ düzeyinde diğer tüm gruplardan anlamlı olarak ayrılan grupları tanımlamaktadır.

4.7.2 Sosyal ilişkiler, yeşil alanlar ve sağlık konularının yaşam kalitesi üzerindeki etkisi

Bu araştırmanın temel konuları olan yeşil alanlar, sosyal ilişkiler, sağlık konularının yaşam kalitesi üzerindeki etkisini sınamak üzere Regresyon Analizi uygulanmıştır. Regresyon analizinde, farklı konulardan memnuniyet düzeyi ve bu konuların bireylerin yaşantısındaki önem derecesine bağlı olarak oluşturulan yaşam kalitesi indeksi bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Regresyon analizine katılan bağımsız değişkenler ise konut çevresi, konut çevresinde sosyal ilişkiler, yeşil alanlar ve sağlık konularına ilişkin objektif ve algısal özellikler ile bu konulardan memnuniyet düzeyleri olmuştur. Her bir konu başlığının yaşam kalitesi üzerindeki bağımsız etkisinin de ortaya konulabilmesi amacıyla regresyon analizinde hiyerarşik model uygulanmıştır. Bu kapsamda bağımsız değişkenler konu başlıkları altında gruplanmış ve aşama aşama modele sokulmuştur.

Modele katılacak bağımsız değişkenlerin belirlenmesinde, modele yüksek düzeyde ve bağımsız katkı sağlayan açıklama düzeyi en yüksek olan değişkenlerin yer alması amaçlanmıştır. Bu amaçla ilk olarak temel konu başlıkları altındaki tüm değişkenler modele sokulmuş, bağımsız değişkenler arasından çoklu bağıntı (multicollinearity) taşıyan ve anlamlılık düzeyi düşük olan ($p > 0,05$) değişkenler belirlenmiş ve kontrollü olarak elenmiştir. Ayrıca, diğer değişkenlerden farklı nitelikte

gözlemlere sahip değişkenler için logaritmik değerler hesaplanarak, logaritmik değerlerin regresyona girmesi sağlanmıştır. Son aşamada modele katılan bağımlı ve bağımsız değişkenler Çizelge 4.74'te görülmektedir.

Çizelge 4.74 : Yaşam kalitesi düzeyi, hiyerarşik regresyon analizine katılan değişkenler.

Değişken Türü	Konu	KOD	Açıklama	Değişkenin Niteliği
Bağımsız Değişkenler	Konut Çevresi	MG2	Yapısal Kalite	Gözleme dayalı
		MM	Konut Çevresinden Memnuniyet	Memnuniyet
	Sosyal İlişkiler	SIS5	Konut Çevresinde Sosyal Baskı	Algısal
		SIM	Konut Çevresinde Sosyal İlişkilerden Memnuniyet	Memnuniyet
	Yeşil Alanlar	YAK2	Konut Çevresi Dışındaki Parkları Kullanım Sıklığı	Davranış
		YAM1	Konut Çevresindeki Parklardan Memnuniyet	Memnuniyet
	Sağlık ve Fiziksel Aktivite	FAS2	Yapısal ve Sosyal Çevrenin Fiziksel Aktivite Açısından Değerlendirilmesi	Algısal
		SAM	Bireysel Sağlıktan Memnuniyet	Memnuniyet
		LnFAD	Toplam Fiziksel Aktivite Düzeyi	Sürekli veri
	Bağımlı Değişken	YKI	Yaşam Kalitesi İndisi	Sürekli veri

Regresyon analizi sonuçları incelendiğinde, yaşam kalitesinin konut çevresi, sosyal ilişkiler, yeşil alanlar ve sağlık konuları kapsamındaki değişkenler tarafından tahmin edilebildiği görülmektedir. Modelin tahmin gücü %51'dir ($R^2=0,510$). Farklı konuların katmanlar halinde katılımıyla oluşan her bir modelin açıklama gücü incelendiğinde ise yaşam kalitesini açıklamada öncelikli katkının sağlık ve konut çevresi konularınca yapıldığı görülmektedir. R^2 değişimi değerlerine göre, sağlık konusu tek başına modelin %19,7'sini; konut çevresi konusu ise tek başına modelin %17'sini açıklamaktadır. Modele 3.adımda dahil olan yeşil alanlar konusu ise tek başına modelin %12,1'ini açıklamaktadır. Modeli en az düzeyde açıklayan konu ise sosyal ilişkilerdir ve bu konunun tek başına modele katkısı %0,23'tür (Çizelge 4.75).

Çizelge 4.75 : Yaşam kalitesi düzeyi, regresyon analizi - özet sonuçları.

Model	R	R ²	Düz. R ²	Stn.Ht. Tahmin	Değişim İstatistikleri					ANOVA	
					R ² Değ.	F Değ.	df1	df2	Sig. F Değ.	F	p
1. Konut Çevresi	,412 ^a	,170	,165	,124	,170	36,190	2	354	,000	36,19	,00
2. Konut Çevresi - Sosyal İlişkiler	,439 ^b	,193	,184	,123	,023	5,018	2	352	,007	21,02	,00
3. Konut Çevresi - Sosyal İlişkiler - Yeşil Alanlar	,560 ^c	,313	,300	,114	,121	20,419	3	349	,000	22,75	,00
4. Konut Çevresi - Sosyal İlişkiler- Yeşil Alanlar - Sağlık	,714 ^d	,510	,498	,096	,197	69,831	2	347	,000	40,19	,00

a. Değişkenler: (Sabit), MM, MG2 ; **b.** Değişkenler: (Sabit), MM, MG2, SIS5, SIM ; **c.** Değişkenler: (Sabit), MM, MG2, SIS5, SIM, YAK2, YAM1, FAS2 **d.** Değişkenler: (Sabit), MM, MG2, SIS5, SIM, YAK2, YAM1, FAS2, SAM, Ln_FAD. **Bağımlı Değişken:** YKI - Yaşam Kalitesi İndeksi.

Çizelge 4.76’da tüm konu başlıklarını içeren 4.model sonuçlarına göre, modele katılan her bir değişkenin açıklama katsayıları görülmektedir. Değişkenlerin yaşam kalitesini açıklamadaki katkılarını ifade eden “beta değerleri” (β) incelendiğinde, en yüksek katkıyı bireysel sağlıktan memnuniyet düzeyinin yaptığı görülmektedir ($\beta=0,437$). Ardından konut çevresinin sosyal ve yapısal koşullarının fiziksel aktivite açısından değerlendirilmesini konu alan FAS2 değişkeni ($\beta=0,186$), konut çevresinde yer alan yürüme mesafesindeki parklardan memnuniyet–YAM1 değişkeni ($\beta=0,179$) ve konut çevresinden memnuniyet–MM değişkeni ($\beta=0,156$) modele yüksek düzeylerde katkı sağlamaktadır. Daha düşük düzeylerde katkı sağlayan değişkenler ise sırasıyla konut çevresindeki sosyal ilişkilerden memnuniyet–SIM ($\beta=0,111$); konut çevresinin yapısal kalitesine ilişkin gözlemler-MG2 ($\beta=0,089$) ve konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığı-YAK2 ($\beta=0,076$) değişkenleridir. Konut çevresinde sosyal baskı-SIS5 ve toplam fiziksel aktivite düzeyi-LNFAD değişkenleri ise istatistiki olarak anlamlılık seviyesinin üzerinde ($p>0,05$) yer almakla birlikte modelin açıklama düzeyini artırması sebebiyle analize katılmıştır. Sosyal baskı değişkeninin modele katkı düzeyinin düşük olmakla birlikte negatif yönde olması, konut çevresinde sosyal baskı algısının yaşam kalitesini düşüren bir unsur olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.76 : Regresyon analizi – değişken katsayıları.

MODEL 4	B	Stn. Hata	β	t	p.	Bağıntı Değerleri	
						Tlrs.	VIF
SABİT	4,241	,054		79,086	,000		
SAM. Bireysel Sağlıktan Memnuniyet	,084	,007	,437	11,434	,000	,964	1,037
FAS2. Sosyal ve Yapısal Çevre - Fiziksel Aktivite	,025	,006	,186	4,160	,000	,703	1,423
YAM1. Konut Çevresindeki Parklardan Memnuniyet	,029	,007	,179	3,995	,000	,703	1,423
MM. Konut Çevresinden Memnuniyet	,031	,008	,156	3,684	,000	,783	1,277
SIM. Konut Çevresinde Sosyal İlişkilerden Memnuniyet	,022	,008	,111	2,814	,005	,912	1,096
MG2. Konut Çevresinde Yapısal Kalite	,012	,005	,089	2,209	,028	,863	1,158
YAK2. Konut Çevresi Dışındaki Parkları Kullanım Sıklığı	,008	,004	,076	1,987	,048	,969	1,032
SIS5. Konut Çevresinde Sosyal Baskı	-,010	,005	-,074	-1,906	<u>,057</u>	,938	1,066
LnFAD Toplam Fiziksel Aktivite Düzeyi	,009	,005	,073	1,867	<u>,063</u>	,930	1,076

Regresyon analizinin sonucunda aşağıdaki denklem elde edilmektedir:

$$Y = 4,241 + 0,084 \times SAM + 0,025 \times FAS2 + 0,029 \times YAM1 + 0,031 \times MM + 0,022 \times SIM + 0,12 \times MG2 + 0,008 \times YAK2 - 0,01 \times SIS5 + 0,009 \times LnFAD \quad (4.3)$$

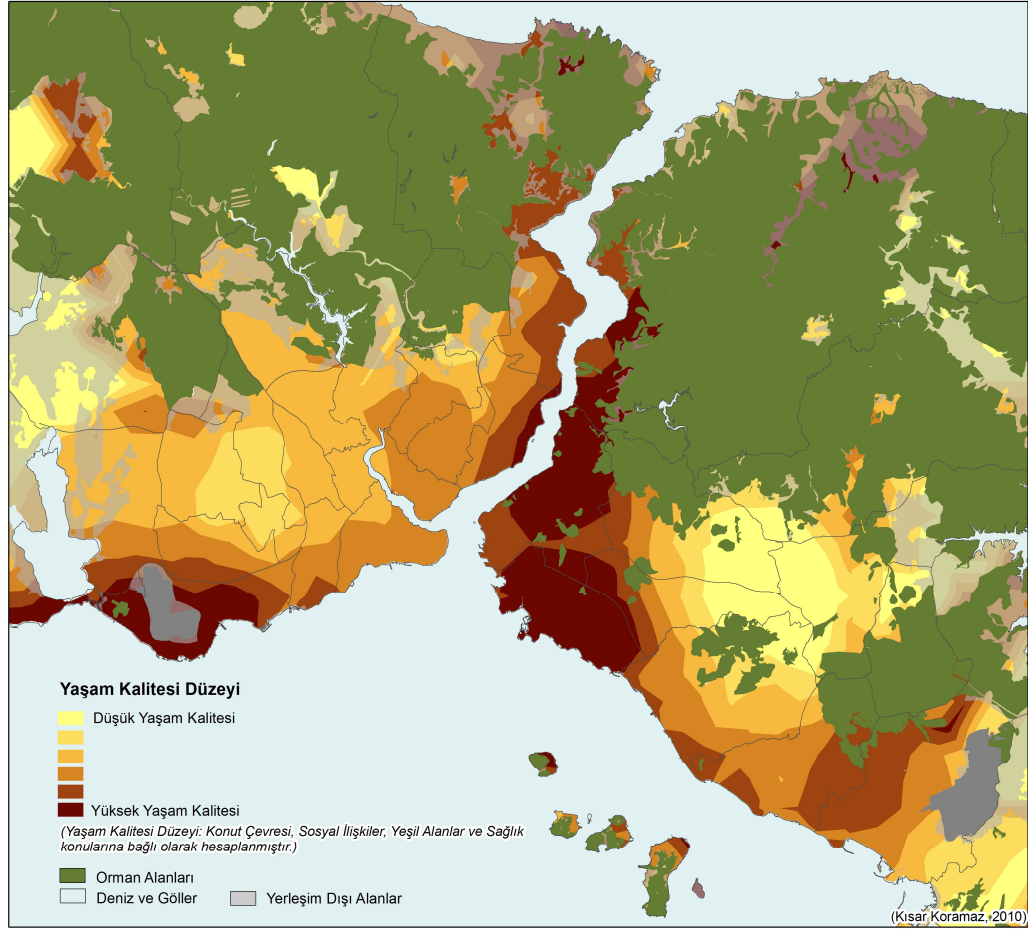
Y = Yaşam Kalitesi (YKI)

Regresyon analizi sonucunda elde edilen denklem kullanılarak belirlenen yaşam kalitesi değerlerinin (predicted / tahmin edilen değerler) İstanbul genelindeki değişimi Şekil 4.18'de görülmektedir. İstanbul genelindeki değişimin ifade edildiği Şekil'in oluşturulmasında ilk olarak, her bir gözlem/denek için regresyon analizi sonucunda elde edilen denklem uygulanarak tahmini yaşam kalitesi değerleri hesaplanmıştır. Ardından, elde edilen değerler ArcGIS programında IDW enterpolasyon yöntemi kullanılarak Şekil 4.18 elde edilmiştir.

Şekil 4.18'de görüldüğü üzere, konut çevresi, sosyal ilişkiler, yeşil alanlar ve sağlık konuları kapsamındaki ilgili değişkenlere bağlı olarak oluşan yaşam kalitesinin en yüksek olduğu alanlar Anadolu Yakası'nda Kadıköy ve Üsküdar ilçeleri olmak üzere, özellikle Marmara Denizi ve İstanbul Boğazı boyunca yer alan yerleşimlerdir. Avrupa Yakası'nda ise Florya ve Ataköy yerleşimleri başta olmak üzere Bakırköy İlçesi'nde yaşam kalitesinin yüksek olduğu görülmektedir. Avrupa Yakası'nda İstanbul Boğazı

boyunca yaşam kalitesinin görece yüksek olduğu, bununla birlikte Anadolu Yakası'nın boğaz yerleşimlerine kıyasla düşük olduğu görülmektedir.

Yaşam kalitesinin en düşük olduğu yerleşimler ise özellikle Anadolu Yakası'nda yoğunlaşmaktadır. Anadolu Yakası'nın çeperlerinde yer alan düzensiz gelişmiş ve düşük arazi değerine sahip düşük yoğunluklu konut alanları yaşam kalitesi düzeyinin en düşük olduğu alanlardır. Avrupa Yakası'nda ise özellikle Güngören İlçesi'nde yer alan düzensiz gelişmiş ve yoğun yapılaşmış yerleşimlerde yaşam kalitesinin en düşük düzeyde olduğu görülmektedir (Şekil 4.18).

Şekil 4.18 : Yaşam kalitesi düzeyinin İstanbul'daki değişimi.

4.8 Bölüm Değerlendirmesi

Bu bölüm kapsamında, daha önceki bölümlerde ayrıntılı olarak açıklanan araştırma bulguları özetlenerek değerlendirilmektedir. Değerlendirme üç aşamada yapılmaktadır. İlk olarak bu araştırmanın temel konuları olarak ele alınan yaşam kalitesi göstergelerinin örneklem genelindeki değişimi irdelenmekte ve temel tartışma konuları vurgulanarak mekansal özelliklere ve sosyal yapıya yönelik çıkarımlar ortaya koyulmaktadır. Ardından ayrıntılı olarak incelenmiş olan yeşil alan konusundaki bulgular değerlendirilmekte ve yeşil alanlar ile ilişkili konular vurgulanmaktadır. Son olarak örneklem genelinde yaşam kalitesi ve yaşam kalitesine katkı sağlayan konular değerlendirilmektedir.

a) Mekansal ve sosyal değerlendirme

Bu bölümde konut çevresi, demografik özellikler, sosyal ilişkiler ve sağlık konuları değerlendirilmekte ve bu konular çerçevesinde örneklem genel karakteri ortaya koyulmaktadır. Mekansal ve sosyal değerlendirmelerin yapılmasında konut alanının gelişme süreci, yapılaşma özellikleri ve ekonomik değerine bağlı farklılıklar temel alınmaktadır.

Yapılan incelemeler, konut çevresine ilişkin özelliklerin, konut alanının yapılaşma süreci ve yapı yoğunluğuna bağlı olarak farklılaştığını göstermiştir. Konut çevresinin, çevresel kalite başlığı altında ele alınan bakımlılık ve temizlik özellikleri ve yapısal kalite özelliklerinin, düzensiz gelişmiş konut alanlarında olumsuz olduğu; planlı gelişmiş konut alanlarında ise bu özelliklerin daha olumlu olduğu söylenebilir. Aynı şekilde konut çevresinin bakımlılığı ve erişilebilirliğine ilişkin yaşayanların algısına dayalı özellikler de konut alanının gelişme sürecine bağlı olarak değişim göstermektedir. Düzensiz gelişmiş konut alanlarında yaşayanlar, yaşadıkları çevrenin bakımlılığına ve erişilebilirliğine ilişkin olumsuz değerlendirmeler yaparken, planlı gelişmiş konut alanlarında yaşayanların bu özelliklere ilişkin değerlendirmeleri olumludur (Çizelge 4.77).

Yaşayanların konut alanının yoğunluğuna ilişkin değerlendirmeleri konut alanının yapı yoğunluğuna bağlı olarak değişmekle birlikte, özellikle planlı gelişmiş düşük yoğunluklu alanlarda yaşayanlar, konut çevresinin yoğunluğuna ilişkin en olumlu değerlendirmeleri yapmaktadır. Yüksek yoğunluklu konut alanlarında yaşayanlar ise konut çevresinin yoğunluğuna ilişkin en olumsuz değerlendirmeleri yapmakta, diğer bir deyişle yaşadıkları çevrede çok fazla bina bulunduğunu ve yaşadıkları çevrenin oldukça kalabalık olduğunu düşünmektedir. Yüksek yoğunluklu konut alanlarında

yaşayanların yoğunluğa ilişkin olumsuz değerlendirmeleri, konut alanının gelişme sürecine bağlı olarak fark göstermemektedir.

Çizelge 4.77 : Konut çevresi özellikleri – özet sonuçlar.

	1. GRUP Düzensiz Gelişmiş, Düşük Yoğunluklu Alanlar	2. GRUP Düzensiz Gelişmiş, Yüksek Yoğunluklu Alanlar	3. GRUP Planlı Gelişmiş, Düşük Yoğunluklu Alanlar	4. GRUP Planlı Gelişmiş, Yüksek Yoğunluklu Alanlar
KONUT ÇEVRESİNDE GÖZLEME DAYALI ÖZELLİKLER	Konut çevresinde Çevresel Kalite (bakımlılık ve temizlik) özellikleri ve Yapısal Kalite özelliklerine ilişkin gözlemler olumsuzdur ve düzensiz gelişmiş bu iki grup arasında fark göstermemektedir.		Çevresel Kalite ve Yapısal Kalite özelliklerine ilişkin gözlemler diğer tüm gruplardan fark göstermekte ve en yüksek değerleri almaktadır.	Çevresel Kalite ve Yapısal Kalite özelliklerine ilişkin gözlemler 3.gruba kıyasla daha düşük değerler almakla birlikte, düzensiz gelişmiş 1. ve 2. gruplardan yüksektir.
	Trafik Sorunlarına ilişkin gözlemler, yüksek yoğunluk özelliğine sahip 2. ve 4. gruplara kıyasla daha olumludur.	Trafik Sorunlarına ilişkin en olumsuz gözlemlere sahip gruptur.	Trafik Sorunlarına ilişkin gözlemler, yüksek yoğunluk özelliğine sahip 2. ve 4. gruplara kıyasla daha olumludur.	Trafik Sorunlarına ilişkin gözlemler 1. ve 3. gruplara kıyasla daha olumsuzdur.
	Konut çevresinin Bakımlılığı ve Erişilebilirliğine ilişkin görüşmeci değerlendirmeleri planlı gelişmiş gruplara kıyasla olumsuzdur. Değerlendirmeler her iki grup arasında fark göstermemektedir.		Konut çevresinin Bakımlılığı ve Erişilebilirliğine ilişkin görüşmeci değerlendirmeleri düzensiz gelişmiş gruplara kıyasla olumludur. Değerlendirmeler her iki grup arasında fark göstermemektedir.	
KONUT ÇEVRESİNİN ALGISAL ÖZELLİKLERİ	Konut çevresinde Nüfus ve Yapı Yoğunluğuna ilişkin görüşmeci değerlendirmeleri 3.gruba kıyasla olumsuz olmakla birlikte, yüksek yoğunluk özelliğine sahip 2. ve 4. gruplara kıyasla olumludur.	Konut çevresinde Nüfus ve Yapı Yoğunluğuna ilişkin görüşmecilerin değerlendirmeleri olumsuzdur. (Bu grupta yoğunluğa ilişkin değerlendirmeler yüksek yoğunluk özelliğine sahip 4.gruptakilerin değerlendirmelerinden fark göstermemektedir.)	Konut çevresinde Nüfus ve Yapı Yoğunluğuna ilişkin görüşmeci değerlendirmelerinin en olumlu olduğu gruptur.	Konut çevresinde Nüfus ve Yapı Yoğunluğuna ilişkin görüşmecilerin değerlendirmeleri olumsuzdur ve yüksek yoğunluk özelliğine sahip 2.gruptan ayırım göstermemektedir.
	Görüşmecilerin konut çevresinin Güvenliğine ilişkin değerlendirmeleri olumsuzdur. Güvenlik algısı düzensiz gelişmiş bu iki grup arasında fark göstermemektedir.		Görüşmecilerin konut çevresinin Güvenliğine ilişkin en olumlu değerlendirmelerde bulunduğu gruptur.	Görüşmecilerin konut çevresinin Güvenliğine ilişkin değerlendirmeleri olumlu olmakla birlikte, diğer gruplardan istatistiki olarak ayırım gösterecek ölçüde kuvvetli değildir.
KONUT ÇEVRESİNDEN MEMNUNİYET	Görüşmecilerin Konut Çevresinden Memnuniyeti planlı gelişmiş 3. ve 4. gruplara kıyasla düşüktür. Konut Çevresinden Memnuniyet , düzensiz gelişmiş bu iki grup arasında ayırım göstermemektedir.		Görüşmecilerin Konut Çevresinden Memnuniyeti düzensiz gelişmiş 1. ve 2. gruplara kıyasla yüksektir. Konut Çevresinden Memnuniyet , planlı gelişmiş bu iki grup arasında ayırım göstermemektedir.	

Konut çevresinin güvenliğine ilişkin en olumlu değerlendirmeler planlı gelişmiş ve düşük yoğunluklu konut alanlarında yaşayanlar tarafından yapılmaktadır. Plansız gelişmiş konut alanlarında yaşayanların konut çevresinin güvenliğine ilişkin değerlendirmeleri ise olumsuzdur (Çizelge 4.77).

Konut çevresinde araç trafiğine ilişkin koşullar ise konut alanının yoğunluğuna bağlı olarak değişim göstermektedir. Konut alanının gelişme sürecine bağlı olmaksızın, yapı yoğunluğu yüksek konut alanlarında daha yoğun araç trafiği, sokak boyunca park halinde araçlar ve trafiğe bağlı gürültü sorunları gözlemlenirken, düşük yapı yoğunluğuna sahip konut alanlarında bu konularda daha olumlu koşullar gözlemlenmiştir. Yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanları içerisinde özellikle düzensiz gelişmiş alanlarda trafik sorunları daha yüksek sıklıkla gözlemlenmektedir.

Konut çevresinden memnuniyet ise konut alanının gelişme sürecine bağlı olarak değişim göstermektedir. Planlı gelişmiş konut alanlarında yaşayanların, yaşadıkları çevreden memnuniyetleri, düzensiz gelişmiş konut alanlarında yaşayanların memnuniyetlerinden daha yüksektir. Konut çevresinden memnuniyetin İstanbul genelindeki mekansal değişimi incelendiğinde, genel olarak memnuniyetin gelişme süreci ve konut alanının kent içerisindeki konumuna göre değiştiği söylenebilir. Planlı gelişmiş ve yüksek arazi değerine sahip Boğaz yerleşimlerinde, Anadolu Yakası'nda sahil kesimindeki konut alanlarında, Avrupa Yakası'nda ise Bakırköy İlçesi'nde yer alan ve özellikle Ataköy'de yoğunlaşan konut alanlarında ve bu konut alanlarının çevresindeki alanlarda konut çevresinden memnuniyet görece yüksek değerler almaktadır. Konut çevresinden memnuniyetin en düşük olduğu konut alanları ise Anadolu Yakası'nın çeperlerinde yer alan düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu alanlardır (Çizelge 4.77).

Sosyo-ekonomik yapı incelendiğinde düzensiz gelişmiş konut alanlarında, aylık hane geliri 1000 TL ve altında olan düşük gelir düzeyindekilerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Gelir düzeyinin düşük olmasına rağmen bu konut alanlarında yaşayanlar arasında haftalık mesai süresinin oldukça uzun olduğu, haftada 6-7 gün çalışanların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Haftalık mesai süresi en uzun olan konut alanları, yüksek yoğunluklu yapılaşmış ve düzensiz gelişmiş konut alanlarıdır. Düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış olan konut alanlarında ise çalışmayan-iş arayanlar da sıklıkla yer alırken, öğrenci grubu en az sıklıkta görülmektedir. Düzensiz gelişmiş konut alanlarında eğitim düzeyi de düşüktür ve ilköğretim mezunları çoğunluktadır (Çizelge 4.78).

Çizelge 4.78 : Demografik yapı ve sosyo-ekonomik yapı özellikleri – özet sonuçlar.

	1. GRUP: Düzensiz Gelişmiş, Düşük Yoğunluklu Alanlar	2. GRUP: Düzensiz Gelişmiş, Yüksek Yoğunluklu Alanlar	3. GRUP Planlı Gelişmiş, Düşük Yoğunluklu Alanlar	4. GRUP Planlı Gelişmiş, Yüksek Yoğunluklu Alanlar
DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER (Yaşam Döngüsü ve Hane Halkı Yapısı)	12 yaşından küçük çocuklular sıklıkla görülmemektedir. 5 kişilik ve daha kalabalık haneler çoğunluktadır.	Ortalama hane halkı büyüklüğü en yüksek değeri almaktadır (4,10). 5 kişilik ve daha kalabalık haneler çoğunluktadır.	Çocuksuz evliler ve bekarlar çoğunluktadır. Ortalama hane halkı büyüklüğü en düşük değeri almaktadır (3,09). 2 – 4 kişilik haneler çoğunluktadır.	2 – 4 kişilik haneler çoğunluktadır.
SOSYAL DÜZEY (Eğitim Düzeyi ve Çalışma Durumu)	İlköğretim okulu mezunları çoğunluktadır. Ev hanımları çoğunluktadır. Diğer gruplara kıyasla, çalışmayan- iş arayanların en sık görüldüğü, öğrencilerin en az sıklıkta görüldüğü gruptur. 2. grup'la birlikte ortalama haftalık mesai süresi yüksektir. Haftada 6 - 7 gün çalışanlar çoğunluğu oluşturmaktadır.	İlköğretim okulu mezunları çoğunluktadır. Ev hanımları çoğunluktadır. Çalışanlar arasında ortalama haftalık mesai süresi en yüksek olan gruptur (54,35 saat/hafta). Haftada 6 - 7 gün çalışanlar çoğunluğu oluşturmaktadır.	Üniversite mezunları çoğunluktadır ve diğer gruplara kıyasla üniversite mezunlarının en çok görüldüğü gruptur. Çalışanlar çoğunluğu oluşturmaktadır. 1. ve 2. gruplara kıyasla emekliler daha sık görülmemektedir. Çalışanlar arasında ortalama haftalık mesai süresi en düşük gruptur (36,98 saat/hafta).	Lise ve üniversite mezunu ağırlıklı olup lise mezunları çoğunluktadır. Çalışanlar ve ev hanımları birbirlerine yakın oranlardadır. 1. ve 2. gruplara kıyasla emekliler daha sık görülmemektedir.
EKONOMİK DÜZEY (Gelir Düzeyi)	En düşük ve düşük gelir düzeyindekiler çoğunluktadır (1000 TL ve altı).		Orta, orta üstü ve üst gelir düzeyindekiler (1000 TL – 5000 TL üzere) birbirine eşit oranlardadır ve çoğunluğu oluşturmaktadır.	Orta gelir düzeyindekiler (1000- 2000) çoğunluğu oluşturmaktadır.
KONUT GEÇMİŞİ (İstanbul'da Yaşama Süresi ve Konuta Taşınma)	İstanbul'da yaşama süresi 3. ve 4. gruplara kıyasla düşüktür. Konuta 5 yıl önce İstanbul dışından taşınanların en fazla sayıda olduğu gruptur. Konutta 5 yıldan az süredir yaşayanların konuta taşınma gerekçelerinin başında ucuz konut fiyatları, işe yakınlık ve akrabalara yakınlık gelmektedir.	İstanbul'da yaşama süresi 3. ve 4. gruplara kıyasla düşüktür. Konuta 5 yıl önce, aynı semtteki başka bir konuttan taşınanların en fazla sayıda olduğu gruptur.	İstanbul'da yaşama süresi 1. ve 2. gruplara kıyasla daha yüksektir. Konutta yaşama süresi en düşük olan gruptur (ortalama 11,72 yıl). Konuta 5 yıl önce başka bir semitten taşınanlar çoğunluktadır. Konutta 5 yıldan az süredir yaşayanlar için konuta taşınma sebepleri arasında işe yakınlık ve semtin çekici görünümü çoğunluktadır.	İstanbul'da yaşama süresi en yüksek gruptur (ortalama 32,5 yıl). Konutta 5 yıldan az süredir yaşayanların daha önce yaşadığı yer ve taşınma gerekçeleri çeşitlilik taşımaktadır.

Planlı gelişmiş konut alanlarında eğitim düzeyi görece yüksektir. Özellikle planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında üniversite mezunları çoğunlukta iken, benzer koşullarda gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında lise ve üniversite mezunları birbirine yakın oranlarda bulunmakta ve

çoğunluğu oluşturmaktadır. Planlı gelişmiş bu iki konut alanında gelir düzeyinin de benzer şekillerde değiştiği söylenebilir. Planlı gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında orta ve orta üstü gelir düzeyindekiler bir arada görülürken, yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında orta gelir düzeyindekiler çoğunluktadır. Planlı gelişmiş konut alanlarından düşük yoğunluklu yapılaşmış olanlarda çalışanlar çoğunluğu oluştururken, yüksek yoğunluklu yapılaşmış olanlarda çalışanlar ve ev hanımları bir arada görülmekte ve yine bu grupta emeklilerin varlığı dikkat çekmektedir.

İstanbul'da yaşama süresinin düzensiz gelişmiş konut alanlarında düşük olduğu görülmektedir. İstanbul'da yaşama süresinin en yüksek olduğu konut alanları ise planlı gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarıdır. Planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında İstanbul'da yaşama süresinin, düzensiz konut alanlarına kıyasla daha yüksek olduğu, bununla birlikte bu konut alanlarında, konutta yaşama süresinin azaldığı görülmektedir. Planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında, konuta daha önce başka bir semtten taşınanlar çoğunluktadır. Bu konut alanına taşınmada işe yakınlık ve semtin çekici görünümü başlıca etkili faktörler olmaktadır (Çizelge 4.78).

Düzensiz gelişmiş konut alanlarından düşük yoğunluklu yapılaşmış olanlarda ise konutta 5 yıldan az süredir yaşayanlar arasında, konuta İstanbul dışından taşınmış olanların sıklıkla görülmesi dikkat çekicidir. Kentin çeperlerinde yer alan düşük yoğunluklu yapılaşmış değerlerine sahip düzensiz gelişmiş bu konut alanlarının tercih edilmesinde etkili olan faktörler arasında, ucuz konut fiyatları, akraba ve arkadaşlara yakınlık ile işe yakınlık başta gelmektedir. Düzensiz gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında 5 yıldan az süredir yaşayanlar arasında ise konuta aynı semtteki bir başka konuttan taşınmış olanlar sık görülmektedir.

Düzensiz gelişmiş konut alanlarında ortalama hane büyüklüğünün yüksek olduğu, diğer bir deyişle bu nitelikteki konut alanlarında daha kalabalık hanelerin yaşadığı görülmektedir. Özellikle düzensiz gelişmiş, bitişik nizam yapılaşma tarzının çoğunlukta olduğu yüksek yapı yoğunluğuna sahip konut alanlarında ortalama hane büyüklüğü en yüksek değeri almaktadır. Bu konut alanları diğer konut alanı gruplarına kıyasla en yüksek nüfus yoğunluğu değerlerine sahip olan konut alanları olarak da ön plana çıkmaktadır. Planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında ise ortalama hane büyüklüğü en düşük değeri almaktadır. Bu nitelikteki konut alanlarında çocuksuz evliler ve bekarlar çoğunluktadır. Düzensiz gelişmiş konut alanları içerisinde ise özellikle düşük yoğunluklu yapılaşmış olanlarda 12 yaşından küçük çocuğu olanlar sıklıkla görülmektedir (Çizelge 4.78).

Yaşanılan konut alanında bireylerin sahip olduğu sosyal çevre büyüklüğü düzensiz gelişmiş konut alanlarında, planlı gelişmiş konut alanlarındakine kıyasla daha yüksektir. Özellikle düzensiz gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında sosyal çevre diğer tüm konut alanlarına kıyasla daha geniştir. Diğer bir deyişle, bu konut alanlarında yaşayanların, yaşadıkları çevrede ilişki içerisinde olduğu, arkadaş ve akraba sayısı ile ismen tanıdığı kişi sayısı daha fazladır. Sosyal çevre büyüklüğünün düşük olduğu konut alanları ise planlı gelişmiş, yüksek gelir ve eğitim düzeyindekilerin yaşadığı konut alanlarıdır. Sosyo-ekonomik yapı ve yapılaşma biçimine ilişkin özellikler göz önünde bulundurulduğunda, düşük gelir ve eğitim düzeyindekilerin, konut çevresinde edindikleri sosyal çevrenin daha geniş olduğu ve bu koşullar altında sosyal çevre genişliğinin konut alanı yoğunluğuna bağlı olarak arttığı söylenebilir (Çizelge 4.79).

Sosyal çevrenin fonksiyonel özellikleri incelendiğinde ise, özellikle düzensiz gelişmiş düşük yoğunluklu konut alanlarında yaşayanların birbirinden aldığı sosyal desteğin ve yine konut çevresinde gündelik aktivitelerin bir arada gerçekleştirilme sıklığının diğer gruplara kıyasla en yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, kentin çeperlerinde yer alan bu nitelikteki konut alanlarında yaşayanların yaşadıkları çevredeki ilişkilerini geliştirerek daha işlevsel kıldıkları söylenebilir. Diğer yandan, düzensiz gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında sosyal çevre büyüklüğü göstergesinin yüksek olmasına rağmen sosyal destek ve gündelik ilişkilerin bir arada gerçekleştirilme sıklığının görece düşük olması dikkat çekicidir. Bu noktada, yüksek yoğunluklu yapılaşmış, düzensiz gelişmiş alanlarda yaşayanların konut çevresine bağlı sosyal çevrelerinin geniş olmasına rağmen, bu çevre içerisinde yeterince işlevsel ilişkiler üretilmediği söylenebilir. Sosyal destek ve gündelik ilişkilerin bir arada gerçekleştirilme sıklığının en düşük olduğu konut alanları ise planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış olanlardır.

Konut çevresindeki tanıdıklarla birlikte sosyal-kültürel aktiviteler gerçekleştirme sıklığının ise planlı gelişmiş konut alanlarında yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu, planlı gelişmiş konut alanlarında bir arada değerlendirilecek nitelikte sosyal-kültürel altyapı olanaklarının bulunduğu bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Diğer yandan, planlı gelişmiş konut alanlarında yaşayanların genel olarak yüksek gelire sahip, eğitim seviyesi yüksek, çalışan, öğrenci ve emeklilerin çoğunlukta olduğu ve daha uzun süredir İstanbul'da yaşayan kimseler olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu niteliklerdeki kimselerin bir arada gerçekleştirilecek aktivite seçeneklerinin arttığı ve kent genelindeki seçeneklerin de değerlendirildiği söylenebilir.

Çizelge 4.79 : Konut çevresinde sosyal ilişkiler – özet sonuçlar.

	1. GRUP: Düzensiz Gelişmiş, Düşük Yoğunluklu Alanlar	2. GRUP: Düzensiz Gelişmiş, Yüksek Yoğunluklu Alanlar	3. GRUP Planlı Gelişmiş, Düşük Yoğunluklu Alanlar	4. GRUP Planlı Gelişmiş, Yüksek Yoğunluklu Alanlar
KONUT	Konut çevresinde Sosyal Çevrenin Büyüklüğü (Sosyal İlişkiler-Yapısal Özellikler), planlı gelişmiş 3. ve 4. gruplara kıyasla daha yüksek değer almakla birlikte düzensiz gelişmiş yüksek yoğunluklu 2. gruptan düşüktür.	Konut çevresinde Sosyal Çevrenin Büyüklüğü (Sosyal İlişkiler-Yapısal Özellikler) en yüksek değeri alarak diğer tüm gruplardan ayrılmaktadır.	Konut çevresinde Sosyal Çevrenin Büyüklüğü (Sosyal İlişkiler-Yapısal Özellikler) düşük değerler almaktadır. Planlı gelişmiş bu iki grup arasında ayrım göstermemektedir.	
ÇEVRESİNDE SOSYAL İLİŞKİLERİN OBJEKTİF ÖZELLİKLERİ	Konut çevresinde sağlanan Sosyal Destek ve Gündelik İlişkileri (Fonksiyonel Özellikler-1) gerçekleştirme sıklığının en yüksek olduğu gruptur ve diğer tüm gruplardan ayrılmaktadır.	Sosyal çevrenin en geniş olduğu grup olmasına rağmen Sosyal Destek ve Gündelik İlişkiler (Fonksiyonel Özellikler-1) 1.gruba kıyasla düşük sıklıkla gerçekleştirilmektedir.	Sosyal Destek ve Gündelik İlişkilerin (Fonksiyonel Özellikler-1) düşük sıklıkla gerçekleştirildiği gruptur.	Sosyal Destek ve Gündelik İlişkilerin (Fonksiyonel Özellikler-1) gerçekleştirilme sıklığı diğer gruplardan fark göstermemektedir.
	Konut çevresindekilerle birlikte, kent genelinde Sosyal ve Kültürel Aktiviteleri gerçekleştirme sıklığı (Fonksiyonel Özellikler-2) düşüktür ve düşük vergi değeri özelliğine sahip bu iki grup arasında ayrım göstermemektedir.		Konut çevresindekilerle birlikte, kent genelinde Sosyal ve Kültürel Aktiviteleri gerçekleştirme sıklığı (Fonksiyonel Özellikler-2) yüksektir ve yüksek vergi değeri özelliğine sahip bu iki grup arasında ayrım göstermemektedir.	
KONUT	Konut çevresindeki sosyal ilişkilere ilişkin görüşmecilerin Algısal Değerlendirmeleri (sosyal çevrenin büyüklüğünün, işlevsel ilişki sıklığının ve sosyal desteğin düzeyinin değerlendirilmesi)			
ÇEVRESİNDE SOSYAL İLİŞKİLERİN ALGISAL ÖZELLİKLERİ	4 grup için de birbirine yakın değerler almakta, 4 grubun algısal değerlendirmeleri birbirinden fark göstermemektedir.			
	Konut çevresine Aidiyet Düzeyi 4 grup için de birbirine yakın değerler almakta, 4 grubun algısal değerlendirmeleri birbirinden fark göstermemektedir.			
	Konut çevresinde Sosyal Baskının en yüksek düzeyde algılandığı gruptur.	Konut çevresinde algılanan Sosyal Baskı diğer gruplardan ayrım göstermemektedir.		Konut çevresinde Sosyal Baskının en az düzeyde algılandığı gruptur.
KONUT	Konut çevresindeki Sosyal İlişkilerden Memnuniyet orta düzeydedir ve diğer gruplardan ayrım göstermemektedir.	Konut çevresindeki Sosyal İlişkilerden Memnuniyetin en düşük olduğu gruptur ve en yüksek değeri alan 3.gruptan ayrılmaktadır.	Konut çevresindeki Sosyal İlişkilerden Memnuniyetin en yüksek olduğu gruptur ve en düşük değeri alan 2.gruptan ayrılmaktadır.	Konut çevresindeki Sosyal İlişkilerden Memnuniyet orta düzeydedir ve diğer gruplardan ayrım göstermemektedir.
ÇEVRESİNDE SOSYAL İLİŞKİLERDEN MEMNUNİYET				

Bireylerin konut çevresindeki sosyal ilişkilerine ilişkin algısal değerlendirmeleri ise konut alanlarının gelişme süreci ve yapılaşma yoğunluğuna bağlı olarak farklılık göstermemektedir. Diğer bir deyişle, sosyal çevre genişliği ve sosyal çevrenin işlevliliğine ilişkin objektif özellikler konut çevresinin gelişme süreci ve yapı yoğunluğuna bağlı olarak farklılıklar gösterebilirken, sosyal ilişkilerin bu özelliklerine

ilişkin bireysel değerlendirmeler, konut alanı özelliklerine bağlı olarak değişim göstermemektedir. Aynı şekilde konut çevresine aidiyet de konut alanları arasında farklılık göstermemektedir. Dolayısıyla gerek konut alanına aidiyet gerekse de sosyal ilişkilere ilişkin bireysel değerlendirmelerin konut çevresi dışındaki başka faktörlerle ilişkili olarak değiştiği söylenebilir.

Bireyler tarafından algılanan sosyal baskı, konut alanları içerisinde planlı gelişmiş konut alanları içerisinde yüksek yapı yoğunluğuna sahip olup nüfus yoğunluğu ise orta düzeyde olan konut alanlarında en az düzeyde hissedilmektedir. Bu niteliklerdeki konut alanlarında yaşayanlar, konut alanındaki sosyal çevrelerince kısıtlandıkları duygusunu pek yaşamamaktadırlar. Konut alanları içerisinde düzensiz gelişmiş düşük yapı yoğunluğuna sahip konut alanlarında ise sosyal baskı duygusu en yüksek düzeyde hissedilmektedir. Diğer bir deyişle, bu nitelikteki konut alanlarında yaşayanlar, konut çevresindeki diğer bireylerin kendileri hakkındaki değerlendirmelerine en yüksek düzeyde önem vermekte ve zaman zaman davranışlarının sosyal çevrelerince kısıtlandığını hissetmektedir. Bu bulgudan hareketle, sosyal baskının konut alanının yoğunluğuyla ilişkili olduğu, yoğunluk azaldıkça sosyal baskı algısının arttığı söylenebilir (Çizelge 4.79).

Bu bulgular doğrultusunda, özellikle kentin çeperlerinde yer alan düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanları özelinde sosyo-ekonomik yapı ve sosyal ilişkiler özellikleri değerlendirildiğinde, bu konut alanlarında sosyal bütünleşme açısından olumsuz koşulların gözlemlendiği söylenebilir. Gelir ve eğitim düzeyinin düşük olması, çalışan, öğrenci ve emekli gruplarının düşük oranlarda temsil edilmesi, görece geniş sosyal çevreye sahip olmakla birlikte kent genelinde örgütlü olarak isimlendirilebilecek nitelikteki sosyal-kültürel aktivitelere katılımlarının düşük düzeyde olması sebebiyle, bu konut alanlarında yaşayanların toplumsal yaşantıya katılımları sınırlı olmaktadır. Aynı zamanda görece geniş bir sosyal çevrede sosyal baskı duygusunun yüksek düzeyde hissedilmesi de sosyal bütünleşme açısından olumsuz bir faktör olarak değerlendirilebilir. Kentin çeperlerinde yer alan düzensiz gelişmiş bu konut alanlarında toplumsal yaşantıya kısıtlı katılımın bir sonucu olarak konut çevresi düzeyindeki sosyal ilişkilerin daha işlevsel kılındığı görülmektedir. Bu noktada, konut çevresinde sosyal ilişkiler aracılığıyla sağlanan sosyal destek düzeyinin ve gündelik aktivitelerin bir arada gerçekleştirilme sıklığının artması ise olumlu bir özellik olarak değerlendirilebilir.

Konut çevresindeki sosyal ilişkilerden memnuniyet düzeyi en düşük olan konut alanı kent merkezi ile bütünleşmiş konumda yer alan düzensiz gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarıdır. Daha önce de belirtildiği gibi, yapı yoğunluğu kadar

nüfus yoğunluğu da yüksek olan bu konut alanlarında sosyal çevre diğerlerine kıyasla oldukça geniş olmasına rağmen, yeterince işlevsel ilişkiler üretilmemektedir. Ayrıca bu konut alanlarında yaşayanların konut çevresinin güvenliğine ilişkin değerlendirmeleri de olumsuzdur. Konut çevresindeki sosyal ilişkilerden memnuniyet düzeyi en yüksek olan konut alanı ise planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarıdır. Konut çevresinde sosyal ilişkilerden memnuniyetin en yüksek düzeyde olduğu konut alanlarının İstanbul'daki konumu incelendiğinde ise özellikle Anadolu Yakası sahilinde ve yine Anadolu Yakası ağırlıklı olmak üzere Boğaz boyunca konumlandığı görülmektedir (Çizelge 4.79).

Bireysel sağlığa ilişkin objektif özellikler kapsamında, sağlık sorunlarının görülme sıklığı ve vücut kitle indeksi incelenmiştir. Sağlık sorunları fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Fiziksel sağlık sorunları örneklem genelinde %31 oranında görülmeyle birlikte, planlı gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında en yüksek oranı almaktadır. Görüşmeciyeye *“kronik bir sağlık sorununuz var mı?”* sorularının yöneltilmesiyle belirlenen bu göstergenin, bu konut alanında yüksek olması, yüksek gelir ve eğitim düzeyine bağlı olarak, bireysel sağlık konusundaki bilinç ve bilgi düzeylerinin de gelişmiş olmasıyla açıklanabilir. Tüm konut alanları bir arada değerlendirildiğinde en sık görülen başlıca fiziksel sağlık sorunları tansiyon sorunu, şeker hastalığı, kalp ve damar rahatsızlıkları ile astım ve solunum yolu rahatsızlıklarıdır. Farklı fiziksel sağlık sorunlarının bir arada değerlendirilmesi amacıyla, fiziksel sağlık sorunları indeksi oluşturulmuştur. Bir kişinin aynı anda kaç adet sağlık sorunu yaşadığını belirten bu gösterge ise konut alanları arasında ayırım göstermemektedir (Çizelge 4.80).

Objektif sağlık özellikleri kapsamında incelenen bir diğer gösterge olan ruhsal sağlık sorunlarının ise tüm konut alanlarında yüksek oranda yaşandığı görülmektedir. Stres, kronik yorgunluk vb. herhangi bir ruhsal sağlık sorunu yaşamadığını belirtenler sadece %10 oranındadır. Sağlık sorunları arasında dile getirilenler, stres ve kronik yorgunluk başta olmak üzere, depresyon, öfke kontrolü gibi sorunlardır. Gerek stres sorunu, gerekse de kronik yorgunluk sorunu yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında daha yüksek sıklıkta yaşanmaktadır. Dolayısıyla yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarının ruhsal sağlık açısından daha olumsuz koşullara sahip olduğu söylenebilir. Kronik sağlık sorununun en az sıklıkta yaşandığı konut alanı ise kentin çeperlerinde yer alan düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarıdır.

Çizelge 4.80 : Sağlık ve fiziksel aktivite – özet sonuçlar.

	1. GRUP: Düzensiz Gelişmiş, Düşük Yoğunluklu Alanlar	2. GRUP: Düzensiz Gelişmiş, Yüksek Yoğunluklu Alanlar	3. GRUP Planlı Gelişmiş, Düşük Yoğunluklu Alanlar	4. GRUP Planlı Gelişmiş, Yüksek Yoğunluklu Alanlar
SAĞLIK SORUNLARI (OBJEKTİF ÖZELLİKLER)	Ruhsal Sağlık Sorunları yüksek yoğunluk özelliğine sahip 2. ve 4. gruplara kıyasla daha az görülmektedir.	Ruhsal Sağlık Sorunlarının yüksek sıklıkla görüldüğü gruptur. Az sayıda olmakla birlikte Obez kategorisindekiler daha sık görülmektedir.	Fiziksel Sağlık Sorunlarının en sık görüldüğü gruptur.	Ruhsal Sağlık Sorunlarının yüksek sıklıkla görüldüğü gruptur. Az sayıda olmakla birlikte Obez kategorisindekiler daha sık görülmektedir.
BİREYSEL SAĞLIĞA İLİŞKİN ALGISAL DEĞERLENDİRME	Sağlığa İlişkin Algısal Değerlendirme orta düzeydedir ve diğer gruplardan ayırım göstermemektedir.		Sağlığa İlişkin Algısal Değerlendirmenin en yüksek olduğu gruptur ve 4.gruptan ayrılmaktadır.	Sağlığa İlişkin Algısal Değerlendirmenin en düşük olduğu gruptur ve 3.gruptan ayrılmaktadır..
BİREYSEL SAĞLIKTAN MEMNUNİYET	Bireysel Sağlıktan Memnuniyet Düzeyi 4 grupta da birbirine yakın değerler almakta ve konut alanı gruplarına göre ayırım göstermemektedir. Bununla birlikte örneklem genelinde Bireysel Sağlıktan Memnuniyetin , Fiziksel Sağlık Sorunları ve Vücut Kitle İndeksi ile olumsuz yönde, Sağlığa İlişkin Algısal Değerlendirme ile ise olumlu yönde ve yüksek düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür.			
FİZİKSEL AKTİVİTE	Spor yapmama gerekçelerinin başında Uygun Alanlar Bulunmaması gelmektedir.	Spor yapma oranının en düşük olduğu gruptur. Spor yapmama gerekçeleri başında Zaman Yetersizliği ve Uygun Alanlar Bulunmaması gelmektedir.	Spor yapma oranının en yüksek olduğu gruptur. Evde spor hareketleri yapma ve Özel spor salonunda spor yapma sıklığının en yüksek olduğu gruptur.	Spor yapmama gerekçelerinin başında İsteksizlik faktörü gelmektedir. Spor amacıyla Yürüyüş yapma sıklığının en yüksek olduğu gruptur.
		Zorunlu Aktivitelere bağlı olarak Yürüyüş yapma sıklığı düşük yoğunluklu gruplara kıyasla yüksektir. Ayrıca, Zorunlu Aktivitelere bağlı Fiziksel Aktivite Düzeyi en yüksek değeri olarak 3.gruptan ayrılmaktadır.	Zorunlu Aktivitelere bağlı Fiziksel Aktivite Düzeyi en düşük değeri olarak 2.gruptan ayrılmaktadır.	Zorunlu Aktivitelere bağlı olarak Yürüyüş yapma sıklığı düşük yoğunluklu gruplara kıyasla yüksektir. Genel Fiziksel Aktivite Düzeyi bakımından Orta ve Yüksek Düzeyde Fiziksel Aktif olanlar diğer gruplara kıyasla daha fazla sayıdadır.
KONUT ÇEVRESİNİN FİZİKSEL AKTİVİTE BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	Sosyal ve Yapısal Çevrenin Fiziksel Aktivite bakımından uygun olmadığını düşünmektedirler.		Sosyal ve Yapısal Çevrenin Fiziksel Aktivite bakımından en olumlu özelliklere sahip olduğunu düşünen gruptur.	Sosyal ve Yapısal Çevrenin Fiziksel Aktivite bakımından görece uygun olduğunu düşünmektedirler.

Objektif sağlık göstergeleri arasında ele alınan son gösterge olan vücut kitle indeksi ise konut alanı gruplarına göre farklılık göstermemektedir. Vücut-kitle indeksi kategorik olarak değerlendirildiğinde, büyük bir kesimin “normal” ve “hafif şişman”

kategorilerinde yer aldığı görülmektedir. Obez kategorisindekiler çok düşük sıklıkla temsil edilmekle birlikte, yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında, düşük yoğunluklulara kıyasla daha sık görülmektedir.

Bireysel sağlığa ilişkin algısal özelliklerin belirlenmesi amacıyla ise “*kendinizi ne kadar sağlıklı hissediyorsunuz?*” sorusu sorulmuştur. Bireysel sağlığa ilişkin algısal değerlendirmenin en yüksek olduğu konut alanı planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanıdır. Diğer bir deyişle, fiziksel ve kronik sağlık sorunları yüksek sıklıkta görülmesine rağmen bu konut alanlarında yaşayanlar sağlıklı olduklarını düşünmektedir. Bu sonuç, bu nitelikteki konut alanlarında yaşayanların sağlık sorunlarının, yine yüksek eğitim ve gelir düzeyine bağlı olarak, yaşantılarını sağlıklı sürdürmelerini sağlayacak düzeyde kontrol edilmekte olmasıyla açıklanabilir. Bireysel sağlığa ilişkin algısal değerlendirmenin en düşük olduğu konut alanı ise planlı gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanıdır (Çizelge 4.80).

Sağlıktan memnuniyet düzeyi ise konut alanları arasında farklılık göstermemektedir. Bu bulgudan hareketle, bireysel sağlıktan memnuniyetin, konut alanının özelliklerinden öte başka göstergelerle ilişkili olduğu söylenebilir. Bu araştırma kapsamında belirlenen sağlık göstergeleri ile sağlıktan memnuniyet göstergesinin ilişki düzeyleri incelendiğinde ise sağlıktan memnuniyetin, algısal değerlendirme göstergesiyle yüksek düzeyde ve olumlu yönde ilişki içerisinde olduğu, fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları ile vücut-kitle indeksiyle ise olumsuz yönde ilişki içerisinde olduğu görülmektedir (Çizelge 4.80).

Sağlıklı olumlu yönde etkileyen bir unsur olan fiziksel aktivite konusu ise isteğe bağlı ve zorunlu fiziksel aktiviteler olmak üzere iki ana başlık altında incelenmiştir. İsteğe bağlı fiziksel aktivite kapsamında spor yapma alışkanlıkları incelenmiştir. Spor yapma oranı en yüksek olan konut alanı, planlı gelişmiş, düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarıdır. Bu nitelikteki konut alanında, yapılan spor türleri arasında, evde ve özel spor salonunda spor yapmak başta gelmektedir. Özellikle evde spor hareketleri yapmak, örneklem genelinde yüksek oranda gerçekleştirilen aktivitelerin başında gelmektedir. Bu aktivitenin gerçekleştirilme sıklığı yine planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında en yüksek değeri alarak diğer konut alanlarından farklılaşmaktadır. Bu nitelikteki konut alanlarında yaşayanların, yüksek gelir düzeyine bağlı olarak spor aktivitelerine ilişkin bireysel koşullarını geliştirmekte olduğu söylenebilir. Planlı gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında ise, spor yapma oranı planlı gelişmiş düşük yoğunluklu konut alanlarına kıyasla düşük olmakla birlikte spor amacıyla yürüyüş yapma sıklığı en yüksek konut alanı olmaktadır. Bu niteliklerdeki konut alanlarında yaşayanların

parklar ve yürüyüş yolları gibi kentsel çevrenin sunduğu olanakları spor yapmak amacıyla değerlendirdiği söylenebilir. Örneklem genelinde en yüksek oranda gerçekleştirilen yürüyüş/koşu aktivitesi planlı gelişmiş yüksek yoğunluklu konut alanlarında en yüksek sıklıkta gerçekleştirilerek diğer gruplardan ayrılmaktadır. Yürüyüş/koşu yapma sıklığının İstanbul genelindeki mekansal dağılımı incelendiğinde ise Boğaz çevresindeki yerleşim alanlarında ve Bakırköy-Fatih hattı çevresinde yürüyüş yapma sıklığının görece yüksek olduğu görülmektedir (Çizelge 4.80).

Spor yapma oranının en düşük olduğu konut alanı ise düzensiz gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanıdır. Bu konut alanında spor yapmama gerekçelerinin başında kişisel bir faktör olan zaman yetersizliği ile konut çevresiyle ilişkili bir faktör olan yakın çevrede spor için elverişli alanların bulunmaması gelmektedir. Zaman yetersizliği sebebiyle spor yapmama durumu, düzensiz gelişmiş yüksek yoğunluklu konut alanlarında özellikle çalışanlar arasında haftalık mesai süresinin oldukça uzun olmasıyla örtüşür niteliktedir. Diğer yandan, bu nitelikteki konut alanlarında yeşil alan varlığına ilişkin özellikler de yakın çevrede uygun alanlar bulunmaması sebebiyle spor yapma oranının azalması bulgusuyla örtüşmektedir. Düzensiz gelişmiş yüksek yoğunluklu konut alanlarında, özellikle sahilten uzaklaşıldıkça yeşil alanların mekansal dağılım düzeyi düşmekte ve yeşil alana uzaklık artarken ortalama yeşil alan büyüklükleri azalmaktadır. Yakın çevrede spor aktiviteleri için elverişli alanlar bulunmamasına bağlı olan spor yapma oranının düşük olduğu bir başka konut alanı ise yine yeşil alanların mekansal dağılım düzeyi en düşük seviyede olan düzensiz gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarıdır (Çizelge 4.80).

Düzenli olarak ve en az haftada 1 defa spor yapanların haftada kaç dakika spor yaptığı belirlenerek spora bağlı fiziksel aktivite düzeyi belirlenmiştir. Örneklem geneli için, spora bağlı fiziksel aktivite düzeyi bir bireyin fiziksel olarak aktif kabul edilebilmesi için gerekli olan 150 dk./hafta değerinin altındadır. Oldukça düşük olan fiziksel aktivite düzeyi konut alanları arasında da farklılık göstermemektedir.

Gündelik yaşantı içerisinde alışverişe gitmek, işe veya okula gitmek gibi amaçlarla yapılan yürüyüş ise zorunlu fiziksel aktiviteler başlığı altında değerlendirilmiştir. Zorunlu aktivitelere bağlı yürüyüş yapma sıklığı düşük yoğunluklu konut alanlarına kıyasla yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında daha yüksektir. Bu bulgudan hareketle, özellikle yüksek yoğunluklu konut alanlarında görülen karma arazi kullanımlarının yaşayanları yürümeye sevk ettiği söylenebilir. Zorunlu aktivitelere bağlı olarak fiziksel aktivite yapanların haftada kaç dakika yürüyüş

yaptığı verisinden hareketle zorunlu aktivitelere bağlı fiziksel aktivite düzeyi belirlenmiştir. Zorunlu aktivitelere bağlı fiziksel aktivite düzeyi, planlı gelişmiş düşük yoğunluklu konut alanlarında en düşük değeri almaktadır. Zorunlu aktivitelere bağlı fiziksel aktivite düzeyinin en yüksek olduğu konut alanı grubu ise düzensiz gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanıdır.

“Spor yapmak konusunda isteklilik” ve “sağlık açısından fiziksel aktivite yapmak gerektiğine katılım düzeyi”, fiziksel aktiviteye ilişkin bireylerin tavır başlığı altında değerlendirilmiştir. Fiziksel aktiviteye ilişkin bireysel tavır göstergesi konut alanları arasında farklılık göstermemektedir. Sosyal ve yapısal çevrenin fiziksel aktiviteye uygunluğuna ilişkin değerlendirilmeler ise konut alanları arasında ayırım göstermektedir. Planlı gelişmiş konut alanlarında yaşayanlar sosyal ve yapısal çevrelerinin fiziksel aktivite bakımından olumlu özelliklere sahip olduğunu düşünürken, düzensiz gelişmiş konut alanlarında yaşayanlar sosyal ve yapısal çevrelerinin fiziksel aktivite açısından olumsuz koşullara sahip olduğunu düşünmektedir (Çizelge 4.80).

Fiziksel aktivite düzeyinin sosyal ilişkiler göstergeleriyle etkileşimleri incelendiğinde sosyal baskı göstergesi ile zorunlu aktivitelere bağlı fiziksel aktivite düzeyi arasında ve buna bağlı olarak toplam fiziksel aktivite düzeyi arasında ters yönde ilişki bulunduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle, konut çevresinde sosyal baskı algısının artmasıyla zorunlu aktiviteler amacıyla yürüyüş yapma sıklığı ve süresi azalmaktadır. Zorunlu aktivitelere bağlı fiziksel aktivite düzeyiyle olumsuz yönde ilişki içerisinde olan bir başka gösterge ise sosyal ilişkilere ilişkin algısal değerlendirme faktörüdür. Konut çevresindeki tanıdıklarla sosyal ve kültürel aktivitelere katılım düzeyi ise spora bağlı fiziksel aktivite düzeyiyle olumlu yönde ilişki içerisindedir.

Sağlık göstergeleri ile fiziksel aktivite düzeyi arasındaki etkileşim incelendiğinde ise fiziksel aktivite düzeyi ile objektif sağlık göstergeleri arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte spora bağlı fiziksel aktivite düzeyi, sağlıktan memnuniyet ve bireyin sağlıklı hissetme düzeyiyle olumlu yönde ilişki içerisindedir. Bu bulgular bir arada değerlendirildiğinde, gerçekleştirilen fiziksel aktivite düzeyinin sağlık sorunları ve vücut-kitle indeksini etkileyecek düzeye erişemediği, bununla birlikte spor yapmanın bireysel sağlığa ilişkin algısal değerlendirmeleri olumlu yönde etkilediği, fiziksel aktivite düzeyi arttıkça bireylerin kendilerini daha sağlıklı hissettikleri söylenebilir. Bu sonuç, İstanbul’da spor aktivitelerine yönelik altyapının ve bireysel koşulların objektif sağlığı olumlu yönde etkileyecek düzeyde olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Bununla birlikte bu çalışmanın temel araştırma konuları

dışında olması sebebiyle yer verilmemiş olan genetik faktörler, beslenme ve yaşama-çalışma koşulları gibi faktörlerin de objektif sağlık koşulları üzerinde etkili olduğu göz önünde bulundurulursa, fiziksel aktivite düzeyinin tek başına objektif sağlık koşullarını açıklamakta yeterli olmayacağını da belirtmek gerekmektedir (Çizelge 4.80).

b) Yeşil alanlara ilişkin değerlendirme

Araştırma bulgularının ayrıntılı olarak açıklandığı bölümde yeşil alan kullanımı, yeşil alanlara ilişkin algısal değerlendirmeler ve yeşil alanlardan memnuniyet konuları incelenmiştir. Ardından yeşil alan göstergeleriyle ilişkili olan konular açıklanmış ve ilişki düzeyleri belirlenmiştir.

Yeşil alanların kullanımına ilişkin özellikler, park kullanım oranı ve kullanmama sebepleri, park kullanıcı tipi, parkları kullanım sıklığı ve parklarda gerçekleştirilen aktiviteler başlıkları altında incelenmiştir. Park kullanma oranı, görüşmecinin geçtiğimiz 1 yıl içinde yaşadığı çevre yada İstanbul'un diğer bölgelerinde yer alan parklardan birine gidip gitmediği belirlenerek ölçülmüştür. Örneklemin %59 oranındaki çoğunluğu geçtiğimiz 1 yıl içinde park kullandığını belirtmiştir. Park kullanım oranı en yüksek olan konut alanları planlı gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarıdır. Park kullanım oranının en yüksek olduğu bu alanlar, yeşil alan adetleri ve ortalama bütüklükleri bakımından avantajlı konuma sahip, yeşil alan mekansal dağılım düzeyi yüksek alanlardır. Park kullanımının görece düşük olduğu konut alanları ise planlı gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanları ile düzensiz gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarıdır. Bu alanlar içerisinde planlı gelişmiş-düşük yoğunluklu alanlarda genellikle yeşil alanların mekansal dağılım düzeyi yüksektir. Bununla birlikte bu alanlarda yeşil alan büyüklükleri yüksek değerler alırken en yakın yeşil alana mesafenin uzadığı, diğer bir deyişle yeşil alan dağılımının yeterince dengeli olmadığı söylenebilir.

Park kullanmayanlar arasında, parkları kullanmama gerekçelerinin başında bireysel bir faktör olan zaman yetersizliği ve parkların beklentileri karşılamaması faktörleri gelmektedir. Bu iki faktör hemen hemen tüm konut alanlarında park kullanmama gerekçeleri arasında ön plana çıkmaktadır. Sıklıkla dile getirilen diğer park kullanmama gerekçeleri ise parklara ve parkların bulunduğu sosyal-yapılaşmış çevreye ilişkin faktörlerdir. Park kullanım oranının en düşük düzeyde olduğu planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanları ve düzensiz gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında, parkları kullanmayanlar için, parkların güvensiz ve kalabalık bulunması ve diğer park kullanıcılarının davranışlarından

duyulan rahatsızlık faktörleri başlıca kullanmama gerekçeleri olmaktadır. Yüksek yoğunluklu ve planlı gelişmiş konut alanlarında, park kullanmayanlar tarafından sıklıkla dile getirilen kullanmama gerekçeleri arasında yine parkların kalabalık bulunması ve diğer kullanıcıların davranışlarından rahatsızlık yer almaktadır. Kentin çeperlerinde yer alan düzensiz gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında ise parklara ulaşımın zor olmasının kullanmama gerekçelerinin başında gelmesi dikkat çekicidir. Bu konut alanlarında yine sıklıkla dile getirilen bir diğer gerekçe ise parkların bakımsızlığıdır.

Örneklemin genelinde park kullanıcılarının büyük bir kesimi çoğunluklu olarak konut çevresinde yer alan parkları kullanmaktadır. Bu kullanıcılar lokal kullanıcı olarak isimlendirilmiştir. Lokal kullanıcılar özellikle düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında yoğunlaşmaktadır. Düşük yoğunluklu konut alanları içerisinde planlı gelişmiş konut alanlarında lokal kullanıcıların ağırlıklı olması, bu niteliklerdeki konut alanlarının yeşil alan altyapısının kullanıcılar için yeterli düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir. Zira, bu niteliklerdeki konut alanları yeşil alanların mekansal dağılımı yüksek düzeyde olan konut alanlarıdır. Düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanları içerisinde düzensiz gelişmiş olanlarda, yeşil alanların mekansal dağılımının oldukça düşük düzeyde olmasına rağmen, lokal kullanıcıların ağırlıklı olması, kentin çeperlerinde yer alan bu alanlardan kentin diğer bölgelerine erişimin zor olması sebebiyle park kullanımların yaşadıkları çevreyle sınırlı kaldığı şeklinde açıklanabilir.

Yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında ise hem konut çevresindeki hem de konut çevresi dışındaki parkları kullanan kullanıcı tipi olan kentsel-lokal kullanıcı oranı daha yüksektir. Yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanları içerisinde özellikle planlı gelişmiş olanlarda kentsel-lokal kullanıcı tipinin en yüksek sıklıkta görülmesi, bu bölgelerde yaşayanların görece yüksek gelir düzeyine bağlı olarak park kullanım olanaklarını çeşitlendirdikleri şeklinde yorumlanabilir. Yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanları içerisinde düzensiz gelişmiş alanlarda kentsel-lokal kullanıcı oranının görece yüksek olması ise bu alanların kent merkezleri ile bütünleşmiş konumuna bağlı olarak erişim olanaklarının görece gelişmiş olması ile açıklanabilir.

Yeşil alan kullanım sıklığı, konut çevresindeki yürüyerek erişilebilen parklar ve konut çevresi dışında, yürüme mesafesi uzağındaki parklar olmak üzere iki düzeyde incelenmiştir. Örneklem geneli için konut çevresindeki parklar, konut çevresi dışındaki parklara kıyasla daha sık kullanılmaktadır.

Kullanım sıklıkları, konut alanlarının yoğunluk ve yapılaşma süreci özelliklerine göre incelendiğinde, konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığının, konut çevresindekileri kullanım sıklığına kıyasla daha yüksek düzeyde ayrıştığı görülmektedir. Konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığı özellikle planlı gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında en yüksek değeri almakta ve diğer konut alanlarından farklılaşmaktadır. Diğer konut alanlarında ise konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığı birbirine yakın ve düşük düzeylerde dir. Demografik özelliklere göre incelendiğinde ise orta ve orta-üst gelir düzeyindekilerin, yaşadıkları çevre dışında yer alan parkları daha yüksek sıklıklarla kullandıkları görülmektedir.

Konut çevresindeki parkları kullanım sıklığı ise, yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında, yapılaşma sürecine bağlı olarak fark göstermektedir. Konut çevresindeki parkları kullanım sıklığı, yine planlı gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında en yüksek değeri almaktadır. Konut çevresindeki parkları kullanım sıklığının en düşük olduğu konut alanı ise düzensiz gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarıdır. Bu konut alanları yüksek nüfus yoğunluğu değerleri ve yetersiz yeşil alan varlığı ile ön plana çıkmaktadır. Konut çevresindeki parkları kullanım sıklığı demografik özelliklere göre değişmemektedir. Bununla birlikte, ev hanımlarının ve emeklilerin konut çevresindeki parkları kullanım sıklığının görece yüksek olduğu söylenebilir.

Parklarda gerçekleştirilen aktiviteler, pasif rekreasyon aktiviteleri, sosyal aktiviteler ve fiziksel aktiviteler olmak üzere üç grup içerisinde incelenmiştir. Oturmak, dinlenmek, çevreyi izlemek gibi aktiviteleri kapsayan pasif rekreasyon aktivitelerinin gerçekleştirilme düzeyi gerek konut alanlarının gelişme süreci ve yoğunluk özelliklerine göre gerekse de demografik özelliklere göre fark göstermemektedir. Parklarda tanıdıklarla buluşmak, piknik yapmak ve çocukları oyun alanına götürmek gibi aktiviteleri içeren sosyal aktiviteler ise düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanları arasında fark göstermektedir. Parklarda sosyal aktiviteler, düşük yoğunluklu konut alanlarından düzensiz olanlarda en yüksek düzeyde gerçekleştirilmekte, planlı gelişmiş olanlarda ise en düşük düzeyde gerçekleştirilmektedir. Demografik özelliklere göre incelendiğinde ise ilköğretim mezunları ve düşük gelir düzeyindekiler tarafından sosyal aktivitelerin en yüksek düzeyde gerçekleştirildiği görülmektedir. Ayrıca, ev hanımları ve 12 yaşından küçük çocukluların da parklarda sosyal aktivite gerçekleştirme düzeylerinin yüksek değerler olarak diğer gruplardan ayrıldığı görülmektedir. Parklarda yürüyüş yapma ve spor aletlerini kullanma aktivitelerini içeren fiziksel aktivite gerçekleştirme düzeyi ise demografik özelliklere göre fark

göstermemektedir. Bununla birlikte parklarda fiziksel aktivite, düzensiz gelişmiş ve yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında en az düzeyde gerçekleştirilerek diğer tüm konut alanlarından ayrılmaktadır.

Yeşil alanlar göstergeleriyle konut çevresinde sosyal ilişkiler göstergelerinin ilişki düzeylerinin belirlenmesi amacıyla oluşturulan ilişkiler matrisi, park kullanım sıklığı ve parklarda gerçekleştiren aktivite türleri ile konut çevresinde sosyal destek-gündelik ilişkiler düzeyi ve sosyal baskı arasında ilişki olduğunu göstermiştir. Konut çevresinde sosyal destek ve gündelik ilişki düzeyi; park kullanım sıklığı ve parklarda sosyal ve fiziksel aktivite gerçekleştirme düzeyiyle olumlu yönde ilişki içerisinde. Sosyal baskı algısı ise gerek konut çevresindeki gerekse de konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığı ile olumsuz yönde ilişki içerisinde.

Planlı gelişmiş konut alanlarında yaşayanların yaşadıkları konut çevresindeki parkların büyüklük, bakımlılık ve güvenliğine ilişkin değerlendirmeleri olumludur. Daha önce de belirtildiği gibi planlı gelişmiş alanlar, konut çevresinin çevresel kalitesine ilişkin gözlemlerin ve algısal değerlendirmelerin de olumlu olduğu konut alanlarıdır. Diğer yandan, yeşil alanlar ve konut çevresi göstergeleri arasında yapılan ilişkiler matrisi, her iki konuya ilişkin algısal değerlendirmelerin birbiriyle yüksek düzeyde ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu iki bulgu bir arada değerlendirildiğinde, konut alanında çevresel kalite özellikleri ve bu özelliklere ilişkin algısal değerlendirmeler ile konut çevresindeki parkların özelliklerine ilişkin algısal değerlendirmelerin örtüştüğü söylenebilir.

Konut çevresindeki parklardaki yürüyüş ve spor alanları ile diğer aktivite alanlarının yeterliliğine ilişkin değerlendirmeler özellikle planlı gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında en olumlu değerleri alarak diğer tüm konut alanlarından ayrılmaktadır. Parkların aktivite alanlarına ilişkin en olumsuz değerlendirmeler ise düzensiz gelişmiş yüksek yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında görülmüştür. Diğer yandan, ilişkiler matrisi, parkların aktivite alanlarına ilişkin değerlendirmelerin konut çevresinin yoğunluğuna ilişkin değerlendirmeler ile olumsuz yönde ve yüksek düzeyde ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu bulgular, parkların sunduğu aktivite olanaklarında çeşitlenmelerin konut alanının düşük yoğunluklu olmasına, parkların büyüklüğüne ve son olarak da konut alanının düzenli/planlı gelişmesine bağlı olarak arttığını göstermektedir.

Konut çevresindeki parkların konut alanına katkılarının değerlendirildiği algısal değerlendirme faktörü ise yine planlı gelişmiş konut alanlarında en yüksek değerleri almaktadır. Bu konudaki en olumsuz değerlendirmeler ise düzensiz gelişmiş ve

düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında görülmektedir. Diğer bir deyişle, düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında yaşayanlar, yaşadıkları çevredeki parkların, yaşadıkları çevreyi güzelleştirdiğini, konut çevresinin güvenliğini olumlu yönde etkilediğini ve beklentilerini karşıladığını düşünmemektedir. Bu bulgular ise, planlı gelişmiş konut alanlarındaki parkların, sadece rekreasyon olanağı sunmaktan öteye giderek konut alanının çevresel kalitesine ve güvenliğine de olumlu katkı sağlayabildiğini göstermektedir. Kentin çeperlerinde yer alan düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında yaşayanlarca ise parkların konut alanının çevresel kalitesine ve güvenliğine yeterince katkı sağlayamadığı düşünülmektedir.

Yeşil alanlardan memnuniyet konusu da konut çevresindeki parklar ve konut çevresi dışında-yürüme mesafesi uzağındaki parklar olmak üzere, yine iki boyutta incelenmiştir. Konut çevresindeki parklardan memnuniyet düzeyinin de planlı gelişmiş konut alanlarında, düzensiz konut alanlarındakine kıyasla yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle planlı gelişmiş ve düşük yoğunluklu konut alanlarında konut çevresindeki parklardan memnuniyet en yüksektir ve diğer tüm gruplardan ayrılmaktadır. Düzensiz gelişmiş konut alanlarında ise konut çevresindeki parklardan memnuniyet düşüktür.

Konut çevresindeki parklardan memnuniyetin hangi faktörlere bağlı olarak geliştiğini çözümlmek üzere uygulanan regresyon analizi özellikle parklar-konut alanı ilişkisinin değerlendirilmesi faktörü başta olmak üzere, konut çevresindeki parklara ilişkin algısal değerlendirme faktörlerinin öncelikli derecede etkili olduğunu göstermiştir. Konut çevresindeki parklara ilişkin algısal değerlendirme özelliklerinin ardından, yeşil alanlara ilişkin objektif bir gösterge olan konut çevresinde yeşil alanların mekansal dağılım düzeyi, parklardan memnuniyetin oluşumunda etkili olmaktadır. Bu bulgular, yeşil alanların mekansal dağılım düzeyi yüksek olan ve parklara ilişkin en olumlu değerlendirmelerin söz konusu olduğu planlı gelişmiş düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarında parklardan memnuniyetin en yüksek düzeyde olmasını açıklar niteliktedir. Regresyon analizinde konut çevresindeki parklardan memnuniyetin oluşumunda etkili bir faktör olduğu belirlenen bir diğer faktör ise konut çevresinden memnuniyettir. Bu bulgu, parklara ilişkin algısal değerlendirmeler ile konut çevresine ilişkin değerlendirmelerin ve memnuniyetin etkileşimini kanıtlar niteliktedir. Park kullanımıyla ilişkili bir gösterge olan parklarda fiziksel aktivite gerçekleştirme düzeyi, parkların algısal özellikleri ve konut çevresinden memnuniyete kıyasla, park memnuniyetinin oluşumunda daha düşük düzeyde katkı sağlamaktadır. Bu bulgu, konut çevresindeki parklardan

memnuniyetin oluşumunda parklara ilişkin kullanıcı algısının ve konut çevresi ile ilişkisinin öncelikli önem taşıdığını, kullanımın ise bu unsurlardan sonra geldiğinin göstergesidir. Diğer yandan konut çevresindeki parklardan memnuniyetin oluşumunda parklarda sosyal aktiviteler gerçekleştirme sıklığının etkisi olmadığı belirlenmiştir. Bu bulguları bir arada değerlendirdiğimizde, parkların fiziksel aktiviteye yönelik olanaklar sunmasının ve bu olanakların kullanıcılarca değerlendirilmesinin, memnuniyeti olumlu yönde etkileyen bir ayrıcalık olduğu söylenebilir. Konut alanının yoğunluğu, düşük düzeyde de olsa konut çevresindeki parklardan memnuniyetin oluşumunda rol oynamakta, yoğunluk arttıkça konut çevresindeki parklardan memnuniyet azalmaktadır. Son olarak düşük düzeyde de olsa konut çevresindeki parklardan memnuniyetin oluşumuna katkı sağladığı belirlenen faktör ise konut çevresindeki tanıdıklarla sosyal-kültürel aktiviteler gerçekleştirme düzeyidir. Konut çevresindeki sosyal ilişkilere ilişkin diğer göstergelerin ise parklardan memnuniyetin oluşumunda rol oynamadığı belirlenmiştir.

İstanbul genelindeki parklardan memnuniyetin oluşumunda ise öncelikli olarak İstanbul genelindeki parklara ilişkin algısal değerlendirmeler rol oynamaktadır. Bu bulgu, memnuniyetin oluşumunda algısal özelliklerin öncelikli önemini ve kademelenmeyi kanıtlar niteliktedir. İstanbul genelindeki parklara ilişkin algısal değerlendirme özelliklerinin ardından konut çevresindeki parklardan memnuniyetin, İstanbul genelindekilerden memnuniyet üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Bu bulgu ise farklı düzeylerdeki memnuniyetin kademelenme içerisinde birbiri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. İstanbul genelindeki parklardan memnuniyetin oluşumunda, konut çevresindeki parklardan memnuniyetin ardından etkili olan bir diğer faktör ise bu parkların kullanım sıklığıdır. Ayrıca konut çevresindeki parkların konut alanına katkısına ilişkin algısal değerlendirmeler de düşük düzeyde de olsa İstanbul'daki parklardan memnuniyetin oluşumunda rol oynamaktadır. Bu bulgular, yaşayanların hizmetlere yönelik kent genelindeki değerlendirmelerinde konut çevresinde oluşan algı/memnuniyet ve deneyimlerin etkisini kanıtlamaktadır. Konut çevresindeki parkları kullanım sıklığıyla birlikte konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığının da İstanbul genelindeki parklardan memnuniyetin oluşumuna katkı sağlıyor olması, kent düzeyindeki memnuniyetin oluşumunda kullanım/deneyim aşamasının önemini göstermektedir. Gelir düzeyinin İstanbul genelindeki parklardan memnuniyet üzerinde olumsuz yönde rol oynuyor olması ise dikkat çekicidir. Bu sonucun, farklı gelir düzeyindekilerin kent genelindeki hizmetler

ve kentin yönetimine ilişkin değerlendirmelerine yönelik daha kapsamlı bir araştırmanın bulguları doğrultusunda yorumlanmasında fayda olduğu söylenebilir.

c) Yaşam kalitesine ilişkin değerlendirme

Yaşam kalitesinin belirlenmesi amacıyla görüşmecilerin, gelir düzeyi, aile yaşantısı, arkadaşlarla ilişkiler, konut çevresi, yeşil alanlar, sağlık gibi farklı konulardan memnuniyet düzeyleri bir araya getirilerek yaşam kalitesi indeksi oluşturulmuştur. Farklı konulardan memnuniyet düzeyleri bir araya getirilirken, konunun görüşmecinin yaşantısındaki önem derecesine göre ağırlıklandırılması sağlanmıştır. Oluşturulan yaşam kalitesi indeksine göre, yaşam kalitesi düzeyinin en yüksek değerleri aldığı konut alanları planlı gelişmiş ve düşük yoğunluklu yapılaşmış konut alanlarıdır.

Yaşam kalitesi düzeyinin oluşumunda konut çevresi, sosyal ilişkiler, sağlık ve yeşil alanlar göstergelerinin katkılarının belirlenmesi amacıyla regresyon analizi uygulanmıştır. Regresyon analizi sonuçlarına göre, yaşam kalitesine öncelikli katkı sağlayan konular sağlık ve konut çevresiyle ilgili özelliklerdir. Ardından yeşil alanlar konusu yaşam kalitesine katkı sağlamaktadır. Sosyal ilişkiler konusu ise yaşam kalitesinin oluşumunda düşük düzeyde rol oynamaktadır.

Bu konulara ilişkin hangi özelliklerin yaşam kalitesinin oluşumunda rol oynadığı incelendiğinde ise, bireysel sağlıktan memnuniyetin yaşam kalitesine en yüksek katkıyı sağladığı görülmüştür. Sağlık konusu çoğunlukla bireylerin önem verdiği konular arasında yer almakta ve bireylerin sağlıklarından memnuniyet düzeyleri yaşam kalitesini büyük ölçüde etkilemektedir. Sağlık düzeyinden memnuniyetin ardından yaşam kalitesine katkı sağlayan başlıca değişkenlerin arasında konut alandaki sosyal ve yapısal çevrenin fiziksel aktiviteye uygunluğuna ilişkin değerlendirmeleri içeren faktör yer almaktadır. Fiziksel aktivite alışkanlığı, fiziksel ve ruhsal sağlık üzerinde olumlu etkileri olan bir faktör olmasına rağmen, araştırma bulgularında fiziksel aktivite düzeyinin fiziksel ve ruhsal sağlık ile ilişkili olmadığı, bununla birlikte fiziksel aktivitenin sağlıktan memnuniyetle ilişkili olduğu görülmüştür. Bu bulgu, örneklem genelinde fiziksel aktivite düzeyinin fiziksel sağlık koşullarını olumlu yönde etkileyecek düzeye ulaşmadığı, bununla birlikte özellikle spor alışkanlıklarının sağlıktan memnuniyet üzerinde etkili olduğu, spor yapanların kendini daha iyi hissettiği şeklinde yorumlanmıştır. Sosyal ve yapısal çevrenin fiziksel aktivite açısından uygunluğuna ilişkin değerlendirme ise yaşam kalitesinin yükseltilmesinde fiziksel aktiviteye yönelik koşulların geliştirilmesinin önemini bir kere daha ortaya koymaktadır.

Yaşam kalitesi üzerinde etkili olan başlıca değişkenler arasında konut çevresindeki parklardan memnuniyet, konut çevresinden memnuniyet ve konut çevresindeki sosyal ilişkilerden memnuniyet faktörleri yer almaktadır. Bu bulgular, yaşam kalitesinin oluşumunda memnuniyet faktörlerinin sağladığı öncelikli katkıyı göstermektedir. Memnuniyet faktörü, objektif ve algısal özelliklerden daha etkili bir aşama olarak yaşam kalitesinin oluşum sürecinde rol almaktadır. Diğer yandan, bu bulgular parklar, konut çevresi ve sosyal ilişkiler konularının da bireylerin yaşam kalitesi düzeyleri açısından önemlerini göstermektedir. Son olarak yaşam kalitesi üzerinde etkili olan faktörler ise konut çevresinin yapısal kalitesine ilişkin gözlemler, yürüme mesafesi uzağındaki parkları kullanım sıklığı, sosyal baskı ve fiziksel aktivite düzeyidir. Bu noktada konut çevresindeki parkları kullanım sıklığı faktörünün yaşam kalitesinin oluşumu sürecinde yer almaması dikkat çekicidir. Bu bulgudan hareketle, konut çevresindeki parkların yaşam kalitesine katkısının kullanım özelliklerinden ziyade bu parklardan duyulan memnuniyetle ilişkili olduğu söylenebilir. Diğer yandan, konut çevresindeki parklardan memnuniyetin oluşumunda etkili olan faktörlerin öncelikli olarak parkların algısal özelliklerinin ve konut çevresi ile ilişkilerinin değerlendirilmesine ilişkin faktörler olması, konut çevresindeki parkların güvenlik, bakımlılık gibi özelliklerinin geliştirilmesinin yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından öncelikli olduğu söylenebilir. Yaşam kalitesinin oluşumunda rol oynayan konut çevresi dışındaki parkların kullanım sıklığı ise yaşam kalitesinin yükseltilmesinde park kullanım alışkanlığının önemini göstermektedir. Konut çevresinde sosyal baskı faktörü ise yaşam kalitesini düşük düzeyde de olsa olumsuz yönde etkileyen bir faktör olmuştur. Fiziksel aktivite düzeyi de sosyal baskı gibi yine yaşam kalitesini düşük düzeyde etkilemektedir. Bununla birlikte bu faktörün de yaşam kalitesinin oluşumunda rol oynaması, fiziksel aktivite-yeşil alanlar-sağlık ilişkisinin yaşam kalitesi açısından önemini bir kere daha kanıtlamaktadır.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

“Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesinde Yeşil Alanların Etkinliğinin Ölçülmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Model Önerisi” başlıklı bu çalışmanın başlıca amacı, yaşam kalitesi ve yeşil alanlar arasındaki ilişkinin çözümlenmesiyle yeşil alanların yaşam kalitesine katkı sağlayacak özelliklerinin belirlenmesi ve bu özelliklerin İstanbul’un farklı niteliklerdeki konut alanlarına göre tanımlanmasıdır. Bu amaç doğrultusunda, yaşam kalitesi ve yeşil alanlar ilişkisine, konut çevresi özellikleri, sosyo-ekonomik özellikler, sosyal bütünleşme düzeyi ve sağlık konularına odaklanılarak yaklaşılmış ve bu konular ile yeşil alanlar ilişkilerinin, yaşam kalitesinin oluşumuna katkıları bağlamında çözümlenmesi çalışmanın başlıca hedefleri olmuştur.

Çalışmanın amaç ve hedefleri doğrultusunda, ilk olarak yaşam kalitesi kavramı ve göstergelerini konu alan literatür araştırması yapılmıştır. Çalışmanın özgün bölümünde ise İstanbul’un farklı niteliklerdeki konut alanlarında yaşam kalitesi ve yeşil alanlar ilişkisini araştıran anket uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Yaşam kalitesini konu alan literatür araştırması sonucunda, yaşam kalitesinin gerek bir kavram olarak tanımlanmasında, gerekse de ölçülmesinde görüş farklılıklarının bulunduğu görülmüştür. Yaşam kalitesi araştırma alanında son dönemlerde, yaşam kalitesinin yaşamın farklı alanlarının etkileşimi sonucunda oluşan çok boyutlu bir kavram olduğu, dolayısıyla yaşam kalitesinin ölçülmesinde ele alınan göstergelerin ve gösterge türlerinin çeşitlilik taşıdığı, tek ve resmi bir yaşam kalitesi tanımının olmadığı konusunda fikir birliğine varılmıştır. Bu gerekçelere de bağlı olarak yaşam kalitesinin ölçülmesine yönelik tek ve genel geçer bir yöntem ortaya koyulamayacağı konusunda uzlaşma sağlanmıştır. Literatür araştırması kapsamında incelenen kaynaklar, yaşam kalitesinin, gerçekleştirilen araştırmaların amaçları ve ölçekleri doğrultusunda tanımlandığını ve farklı yaklaşımlar ve ölçme yöntemleri uygulandığını göstermektedir.

Bu çalışmada yaşam kalitesi, “tüm yaşam alanlarına ilişkin dışsal koşullar ile bu koşullara karşılık olarak bireysel özelliklerin etkisi altında geliştirilen içsel tepkilerin etkileşimi sonucunda yaşanan ve özgünlüğü sosyo-kültürel ve mekansal özellikler doğrultusunda gelişen bir süreç” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımın yönlendiriciliğiyle çalışmada, yaşam kalitesi, bütüncül yaşam deneyimi ve yaşam koşulları, bireysel değerler ve bireysel memnuniyetleri kapsayacak bir yaklaşım içerisinde ele

alınmıştır. Bu yaklaşım içerisinde yeşil alanlar konusu başta olmak üzere çalışmanın temel araştırma konularına ilişkin, objektif özellikler ve sübjektif (algısal) özellikler arasındaki ilişkiler çözümlenmiş, bu konulara bağlı olarak yaşam kalitesi düzeyi ölçülmüş ve İstanbul'un konut alanlarındaki değişimi ortaya koyulmuştur.

Literatür araştırması, yeşil alanların yaşam kalitesine katkılarının, çevre boyutunda, toplum boyutunda, sağlık boyutunda ve ekonomik boyutlarda olmak üzere, yeşil alanların çeşitli işlevleri üzerinden gerçekleştirildiğini göstermektedir. Bu çerçevede yeşil alanların yaşam kalitesine katkıları, çevresel ve fiziksel işlevleri aracılığıyla çevresel konfor koşullarının düzenlenmesi, yapı yoğunluğunun dengelenmesi, rekreasyonel ve psikolojik işlevleri aracılığıyla bireylere rahatlama, dinlenme ve fiziksel aktivite olanakları sağlama, sosyal işlevleri aracılığıyla ise toplum genelinde sosyal etkileşimin ve paylaşımın gelişmesine katkıda bulunması olarak tanımlanmaktadır.

Yaşam kalitesi göstergelerinden sosyal bütünleşme, kaynakların dağılımındaki eşitsizliklerin giderilmesi, toplum genelinde dayanışmanın ve güven duygusunun sağlanması, paylaşılan değerlerin yaygınlaştırılması konuları üzerinden yaşam kalitesine katkı sağlamaktadır. Sosyal bütünleşmenin sağlanmasında, sosyal ilişkiler, bireylerin bu ilişkiler içerisinde var olma ve rol alma düzeyleri ve sosyal ilişkiler üzerinden sağlanan sosyal destek önem taşımaktadır. Yeşil alanların sosyal bütünleşme ile ilişkisi ise, yeşil alanların dağılımında ve kullanımında gözetilen eşitlik ilkesi ve yeşil alanların sosyal işlevleri aracılığıyla sağladıkları sosyal etkileşim üzerinden gelişmektedir.

Yaşam kalitesinin önem taşıyan ve sıklıkla araştırmalara konu edilen göstergeleri arasında yer alan sağlık düzeyi, fiziksel ve sosyal çevre özellikleri, yaşam biçimi ve bireysel özelliklere bağlı olarak gelişen koşullar altında ve bu koşulların etkileşimi sonucunda şekillenmektedir. Yaşam kalitesinin yükseltilmesinde sağlık konusuna ilişkin hedefler, sağlıklı ve nitelikli bir yaşantının sağlanarak sağlık sorunlarının kontrol altına alınması ve korunma yöntemlerinin geliştirilmesi konularına ağırlık vermektedir. Bu doğrultuda, fiziksel ve sosyal çevrelerin olumlu sağlık koşullarına yönelik olarak düzenlenmesi ve bireysel sağlık davranışlarının yönlendirilmesi önem kazanmaktadır. Yeşil alanlar ile sağlık konusu arasındaki ilişkiler ise yeşil alanların çevresel, rekreasyonel ve psikolojik işlevleri aracılığıyla gelişmektedir. Yeşil alanlar, çevresel ve psikolojik işlevleri aracılığıyla sağladıkları doğayla yakınlaşma, rahatlama, dinlenme olanakları ile psikolojik sağlığı olumlu yönde etkilerken, rekreasyonel işlevleri aracılığıyla sağladıkları fiziksel aktivite olanakları ile fiziksel sağlığı olumlu yönde etkilemektedir.

Yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık konuları bir arada ele alındığında ise, eşitlik ilkesi doğrultusunda yeşil alanların sağlık alanındaki faydalarının yaygınlaştırılması, sosyal ilişkiler aracılığıyla sağlık açısından önem taşıyan fiziksel aktivite konusundaki bilinç düzeyinin artırılması ve fiziksel aktivite alışkanlıklarının geliştirilmesi, her üç konunun kesişiminde yer alan unsurlar olarak tanımlanmaktadır. Literatür bulguları, yeşil alanlar, sosyal bütünleşme ve sağlık konuları arasındaki ilişkilerin işlevsel kılınması ve geliştirilmesi ile yaşam kalitesinin yükseltilebileceğine işaret etmektedir.

Literatür araştırmasından elde edilen bulgulardan hareketle ve belirlenen çalışma hedefleri doğrultusunda, yeşil alanların çevresel, fiziksel, rekreasyonel ve sosyal işlevleri üzerinden sağladıkları katkıları temel alınarak bu katkıların sağlık ve sosyal bütünleşme konuları ile ilişkilerinin çözümlenmesine yönelik bir araştırma modeli oluşturulmuştur. Oluşturulan araştırma modeli, yaşam kalitesini bütüncül yaşam deneyimi olarak formüle etmekte ve yaşam kalitesinin çok boyutluluk özelliğini yansıtmaktadır. Araştırma modelinde, her bir konuya ilişkin objektif özellikler, bu özelliklerin bireysel özellikler doğrultusunda değerlendirilmesiyle oluşan davranış aşaması, davranış aşamasını takiben gelişen algısal değerlendirmeye dayalı özellikler ve bu aşamaların sonucunda her bir konuya ilişkin memnuniyet düzeylerinin oluşumuna ilişkin süreç ifade edilmektedir. Araştırma modeliyle, her bir konudan memnuniyetin birlikteliğiyle genel yaşam kalitesinin oluştuğu öngörülmektedir.

Çalışmanın özgün bölümünde, araştırma modeli doğrultusunda konut alanlarında anket araştırması gerçekleştirilmiştir. Anket uygulamasıyla her bir konuya ilişkin objektif özellikler, davranış özellikleri, algısal özellikler ve memnuniyet düzeyleri incelenmiştir. Yaşam kalitesinin, mekansal ve sosyo-kültürel özellikler doğrultusunda farklılaşan bir süreç olma özelliğinden yola çıkılarak araştırma ile İstanbul'un farklı özelliklerdeki konut alanlarında yaşanan yaşam kalitesi süreçlerine ve düzeylerine ilişkin farklılaşmaların ortaya koyulması hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda, araştırmanın gerçekleştirildiği örneklem alanının belirlenmesinde İstanbul'un konut alanlarının yapılaşma özellikleri ve sosyo-ekonomik yapıları dikkate alınmıştır. Örneklem alanı, bu özellikleri doğrultusunda gruplandırılmış ve "düzensiz gelişmiş düşük yoğunluklu konut alanları"; "düzensiz gelişmiş yüksek yoğunluklu konut alanları"; "planlı gelişmiş düşük yoğunluklu konut alanları"; "planlı gelişmiş yüksek yoğunluklu konut alanları" olarak isimlendirilmiştir. Bir plan doğrultusunda gelişmeye başlamış veya gelişimini planlı olarak tamamlamış alanlar "planlı gelişmiş konut alanları" olarak tanımlanırken, görece geç dönemlerde gecekonduların yapılaşmalarının

etkisiyle ve plan denetimi olmaksızın gelişmiş alanlar “düzensiz gelişmiş konut alanları” olarak tanımlanmıştır. Örneklem alanının mekansal özelliklerinin tanımlanması amacıyla yapılan incelemeler ve anket araştırması doğrultusunda yapılan sosyo-ekonomik yapı değerlendirmeleri, örneklem alanı olarak belirlenen konut alanı gruplarının temel özellikleriyle birbirlerinden ayrıldığını ve farklı karakterler ortaya koyduğunu göstermiştir. Planlı gelişmiş konut alanları içerisinde düşük yapı ve nüfus yoğunluğuna sahip alanlar özellikle yüksek gelir ve eğitim düzeyindekilerin yaşadığı konut alanları olarak ön plana çıkmaktadır. Planlı gelişmiş konut alanları içerisinde yüksek yapı yoğunluğuna sahip konut alanları ise nüfus yoğunluğunun da görece yüksek olduğu konut alanlarıdır. Bu alanlarda yaşayanlar eğitim ve gelir düzeyi bakımından değerlendirildiğinde, genel olarak orta sınıf olarak tanımlanabilir. Düzensiz gelişmiş konut alanları içerisinde yüksek yapı yoğunluğuna sahip olanlar, oldukça yüksek nüfus yoğunlukları ile ön plana çıkmakta, bu alanların kent merkezleri ve alt merkezler ile mekansal olarak bütünleşmiş konumda olduğu görülmektedir. Düzensiz gelişmiş konut alanları içerisinde düşük yapı ve nüfus yoğunluğuna sahip olanlar ise henüz yapılaşmasını tamamlamamış nitelikte olup kentin çeperlerinde yer almaktadır. Düzensiz gelişmiş konut alanlarında genel olarak eğitim ve gelir düzeyi düşüktür. Özellikle kentin çeperlerinde yer alan düzensiz gelişmiş ve düşük yoğunluklu konut alanlarında yaşayanların eğitim hayatına, işgücüne ve diğer sosyal sistemlere katılımlarının da düşük olduğu söylenebilir.

Anket araştırması kapsamında yukarıda tanımlanan dört konut alanı grubuna dengeli olarak dağılmak üzere 474 adet konut kullanıcısıyla anket görüşmesi yapılmıştır. Anket araştırmasından elde edilen verilerin ölçülmesinde betimleyici ve çözümleyici istatistiki yöntemler kullanılmıştır. Faktör analizi yöntemi ile verisetinde benzer eğilim gösteren değişkenler teorik çerçeveye de tutarlı olacak şekilde gruplandırılmış ve yaşam kalitesi göstergeleri elde edilmiştir. Tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) ve Tukey analizi uygulanarak yaşam kalitesi göstergelerinin farklı niteliklerdeki konut alanlarındaki değişimi incelenmiş, konut alanları arasında değişim gözlenen göstergeler için ArcGIS (9.2) programında betimleyici enterpolasyon yöntemlerinden IDW (inverse distance weighted) yöntemi uygulanarak İstanbul genelindeki mekansal değişim analiz edilmiştir. Yaşam kalitesi ve memnuniyet düzeylerinin oluşumunda etkili olan faktörler ise çözümleyici istatistiki yöntemlerden regresyon analizi uygulanarak belirlenmiştir.

Yaşam kalitesi düzeyini belirlenmek üzere sağlık, gelir düzeyi, aile ve arkadaşlık ilişkileri, konut çevresi ve yeşil alanlar gibi farklı konuların bireylerin yaşantılarındaki

önemine ilişkin derecelendirmeleri ve o konulardan memnuniyet düzeyleri bir arada kullanılarak yaşam kalitesi indeksi oluşturulmuştur. Farklı konuların **yaşam kalitesi düzeyi** üzerindeki öncelikli etkilerine yönelik incelemede yaşam kalitesinin oluşumunda sırasıyla şu faktörlerin etkili olduğu görülmüştür: “bireysel sağlıktan memnuniyet”, “konut çevresinin sosyal ve mekansal özelliklerinin fiziksel aktivite açısından uygunluğuna ilişkin bireysel değerlendirme”, “konut çevresindeki parklardan memnuniyet”, “konut çevresinden memnuniyet”, “konut çevresindeki sosyal ilişkilerden memnuniyet”, “konut çevresinde yapısal kalite”, “konut çevresi dışındaki parkları kullanım sıklığı”, “konut çevresinde sosyal baskı” ve “fiziksel aktivite düzeyi”. Yaşam kalitesi düzeyinin oluşumunda rol oynadığı saptanan unsurların yeşil alanlar-sosyal bütünleşme-sağlık ilişkileri ve konut çevresi özellikleriyle etkileşimleri çerçevesinde irdelenmesi, yaşam kalitesinin yükseltilmesinde yeşil alanların etkinliğini ortaya koymaktadır. Diğer yandan bu unsurların ve unsurlara ilişkin süreçlerin konut alanlarına ve sosyo-ekonomik özelliklere bağlı olarak tarif edilmesi, yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik politikaları şekillendirerek mekanla ilişkisini kurmaktadır.

Araştırma sonuçları doğrultusunda ilk olarak, yaşam kalitesi üzerinde öncelikli olarak sağlık, yeşil alanlar, konut çevresi konularının önem taşıdığı, sosyal ilişkilere ilişkin özelliklerin etki düzeylerinin ise bu konulara kıyasla daha az olduğu söylenebilir. Sağlık konusuna ilişkin özellikler içerisinden yaşam kalitesine öncelikli katkıyı yapan etken **bireysel sağlıktan memnuniyettir**. Hem konut çevresinin fiziksel çevre kalitesinin ve sunduğu rekreasyon olanaklarının, hem de sosyal çevre özelliklerinin, sağlık açısından önem taşıyan fiziksel aktivite bağlamında değerlendirildiği **“konut çevresinde sosyal ve mekansal özelliklerin fiziksel aktivite açısından uygunluğuna ilişkin değerlendirmeler”** faktörünün yaşam kalitesi üzerindeki olumlu katkısı, araştırmanın temel konularının kesişim noktasında bulunması bakımından önem taşımaktadır. Konut çevresinin fiziksel aktivite açısından uygunluğuna ilişkin değerlendirmeler özellikle düşük yoğunluklu olanlar başta olmak üzere, planlı gelişmiş konut alanlarında, düzensiz gelişmiş konut alanlarındakine kıyasla olumludur.

Konut çevresinin mekansal ve sosyal özelliklerine ilişkin memnuniyet düzeyleri, yaşam kalitesinin oluşumunda bu konulara ilişkin objektif ve algısal özelliklere kıyasla öncelikli katkı sağlamaktadır. Metodolojik açıdan değerlendirildiğinde bu bulgular, farklı konulara ilişkin memnuniyet düzeylerinin yaşam kalitesinin oluşumundaki öncelikli katkısını ortaya koymakta ve araştırma sonuçlarının

uygulanen araştırma modeline uygunluğunu kanıtlamakta, diğer yandan literatür bulguları ile de örtüşmektedir.

Yaşam kalitesi düzeyinin oluşumunda rol oynayan konut çevresine ilişkin bir diğer gösterge ise konut çevresinde yapı kalitesine ilişkin objektif değerlendirmeleri içeren yapısal çevre kalitesi göstergesidir. Konut çevresinden memnuniyet düzeyi gibi yapısal çevre kalitesinin de özellikle planlı gelişmiş konut alanlarında olumlu olduğu gözlemlenmiştir.

Yaşam kalitesi düzeyinde etkili olan faktörlerden **konut çevresinde yer alan yeşil alanlardan memnuniyetin** oluşumunda, konut çevresinin mekansal özellikleriyle yüksek düzeyde ilişkili olan yeşil alanlara ilişkin algısal değerlendirmeler öncelikli olarak önem taşımaktadır. Algısal özellikler içerisinden memnuniyetin oluşumunda birinci derecede önem taşıyan konu, **konut çevresindeki yeşil alanların o çevreye katkılarına ilişkin algısal değerlendirmelerdir**. Diğer bir deyişle, bireylerin yaşadıkları çevredeki yeşil alanların çevreyi güzelleştirdiği, güvenlik düzeyini artırdığı gibi olumlu katkılar sağladığını düşünüyor olması, bireylerin yeşil alanlardan memnuniyetini öncelikli olarak belirlemektedir. Bu bulgu, konut çevresindeki yeşil alanların, o çevrenin bir bileşeni olduğunun ve o çevreyle bir bütün içerisinde ele alınması gerektiğinin bir göstergesi olarak önem taşımaktadır. Konut çevresindeki yeşil alanlardan memnuniyetin oluşumunda rol oynayan diğer algısal özellikler ise sırasıyla **yeşil alanların aktivite alanlarının yeterliliğine ilişkin değerlendirmeler** ile **yeşil alanların büyüklük, bakım ve güvenlik özelliklerine ilişkin değerlendirmelerdir**. Diğer yandan konut çevresinden memnuniyetin de o çevredeki yeşil alanlardan memnuniyetin oluşumunda rol oynayan bir başka faktör olması, konut çevresi-yeşil alanlar bütünlüğünü desteklemektedir. Konut çevresindeki yeşil alanlara ilişkin algısal değerlendirmelerin, özellikle düşük yoğunluklu konut alanları başta olmak üzere planlı gelişmiş konut alanlarında daha olumlu olduğu, düzensiz gelişmiş konut alanlarında ise olumsuz olduğu görülmüştür. Düzensiz gelişmiş konut alanları içerisinden özellikle kentin çeperlerinde yer alan düşük yoğunluklu alanlarda, yeşil alanların konut alanına sağladığı katkılara ilişkin değerlendirmelerin oldukça olumsuz olması, bu alanlarda yeşil alan-konut çevresi ilişkisinin yeterince işlevsel ve sağlıklı olmadığını göstermektedir.

Konut çevresindeki yeşil alanlardan memnuniyet üzerinde etkili olan **yeşil alanların mekansal dağılımı** ise objektif özelliklere ilişkin bir gösterge olarak memnuniyetin oluşumunda rol oynamaktadır. Konut çevresi ile yeşil alanlar arasındaki ilişki ağırlıklı olarak her iki unsura ilişkin algısal özellikler ve memnuniyet düzeyi üzerinden gelişmektedir. Diğer yandan, konut çevresindeki yeşil alan varlığı konut çevresinin

kalitesine olumlu yönde katkı sağlamakta, yeşil alan varlığı yüksek yerleşimlerde yaşayanların çevresel kaliteye ilişkin algıları olumlu yönde gelişmektedir. Konut çevresine ilişkin değerlendirmelerin olumsuz olduğu yerleşimler düzensiz gelişmiş konut alanlarıdır. Düzensiz gelişmiş konut alanları içerisinde özellikle kentin çeperlerinde yer alan düşük yoğunluklu konut alanları yeşil alan varlığı bakımından da en olumsuz koşullara sahip konut alanlarıdır. Bu bulgular, yeşil alanların konut çevresinin önemli bir bileşeni olduğunu ve yeşil alanlara ilişkin değerlendirmeler ile yaşanan çevreye ilişkin değerlendirmelerin birbirine paralel geliştiğini, diğer bir deyişle yeşil alan varlığının ve niteliklerinin, konut çevresinin çevresel kalite özelliklerine ve o çevreden memnuniyet düzeyine katkı sağladığını kanıtlamaktadır. Konut çevresindeki yeşil alanlardan memnuniyet üzerinde etkili olan kullanım özelliği ise **yeşil alanlarda fiziksel aktivite gerçekleştirme düzeyidir**. Bu bulgu, konut çevresindeki yeşil alanlarda fiziksel aktiviteye yönelik koşulların sağlanmasının memnuniyetin yükseltilmesi açısından önemini ortaya koymaktadır.

Yeşil alan kullanımına ilişkin bir başka gösterge olan **konut çevresi dışındaki yeşil alanları kullanım sıklığı** ise yaşam kalitesi düzeyini belirleyici faktörlerden biri olmaktadır. Bu noktada konut çevresinde yer alan yeşil alanların yerine konut çevresi dışında ve yürüme mesafesi uzağındaki yeşil alanların kullanımının yaşam kalitesinin oluşumunda etkili olması dikkat çekicidir. Araştırma bulguları, **konut çevresinde yer alan yeşil alanların** sosyo-ekonomik özelliklere bağlı olmaksızın öncelikli sıklıkla kullanılan yeşil alanlar olduğunu göstermiştir. Konut çevresinde yer alan yeşil alanlar öncelikli olarak günlük yaşantılarının büyük bir kesimi konut çevresi sınırları içerisinde geçen ev hanımları ve emekliler tarafından kullanılmakta ve kullanım sıklığı yeşil alanların algısal özellikleriyle ilişkili olarak değişmektedir. Bu bulgular, konut çevresindeki yeşil alanların kullanımının, gündelik yaşantının bir parçası olduğunu ve halkın temel rekreasyon ihtiyaçlarının giderilmesi açısından önem taşıdığını kanıtlamaktadır. **Konut çevresi dışındaki yeşil alanların kullanım sıklığı** ise sosyo-ekonomik özellikler içerisinde gelir düzeyine bağlı olarak gelişmekte ve orta gelir düzeyindekiler konut çevresi dışındaki yeşil alanları daha yüksek sıklıkla kullanmaktadır. Özellikle orta gelir ve eğitim düzeyindekilerin sıklıkla görüldüğü planlı gelişmiş yüksek yoğunluklu konut alanları, konut çevresi dışındaki yeşil alanları kullanım sıklığının en yüksek olduğu alanlar olarak ön plana çıkmaktadır. Bu bulgular, konut çevresi dışındaki parkların kullanımının özellikle orta sınıfın serbest zaman alışkanlıklarından biri olduğunu ve bu sınıfın yaşam kalitesi düzeyinin yükseltilmesinde etkili olduğunu göstermektedir. Diğer yandan bu yeşil alanları kullanan ve araştırma kapsamında kentsel kullanıcı olarak değerlendirilmiş

olan kullanıcıların özellikle kent merkezleriyle bütünleşmiş konut alanlarında yoğunlaştığı görülmüştür. Bununla birlikte, kentin çeperlerinde yer alan ve düşük gelir düzeyindekilerin yaşadığı konut alanlarında kentsel kullanıcıların oldukça az sayıda olması ve bu konut alanlarında yaşayanların yeşil alanları kullanmama gerekçeleri arasında ulaşım zorluklarının geliyor olması da dikkat çekmektedir. Bu bulgular, konut çevresinin dışında yer alan parkların kullanımının, konut çevresinin erişilebilirlik özellikleriyle de ilişkili olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından önem taşıyan bir faktör olan yeşil alan kullanım alışkanlıklarının yaygınlaştırılmasında kent genelindeki yeşil alanların erişilebilirliğinin özellikle orta ve düşük gelir düzeyindekilere yönelik olarak artırılması önem taşımaktadır.

Diğer yandan, araştırma bulguları **konut çevresindeki yeşil alanların kullanımının** konut çevresindeki **sosyal bütünleşme düzeyiyle** ilişkili olduğunu göstermektedir. Özellikle konut çevresindeki tanıdıklarla gündelik aktiviteler gerçekleştirme ve sosyal destek sağlama düzeyi ile konut çevresindeki yeşil alanları kullanım sıklığı birbiriyle ilişkili olarak gelişmektedir. Dolayısıyla, yeşil alan kullanımının konut çevresindeki bireylerle kurulan işlevsel ilişkileri desteklediği, diğer yandan yeşil alanların konut çevresindekilerle kurulan ilişkileri tatbik etmeye yönelik bir ortam sağladığı söylenebilir. Bununla birlikte araştırma bulguları, konut çevresindekilerle bir arada alışverişe gitmek gibi gündelik aktiviteler ve yardımlaşmaların özellikle kentin çeperlerinde yer alan düzensiz gelişmiş düşük yoğunluklu konut alanlarında gerçekleştirildiğini göstermiştir. Bu konut alanları eğitim ve gelir seviyesinin düşük olduğu, ev hanımlarının ve küçük çocukluların çoğunlukta olduğu, öğrenci ve emekli gruplarının düşük sıklıklarla görüldüğü ve çalışmayan/iş arayan kategorisindekilerin yer aldığı konut alanlarıdır. Ayrıca bu konut alanlarında yaşayanların İstanbul'da yaşama süresinin düşük olduğu ve bu konut alanlarına yeni taşınmış olanların başka bir şehirden göç ederek ucuz konut fiyatları ve akrabalara yakınlık gerekçeleriyle bu konut alanını tercih etmiş olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, kentin çeperlerinde yer alan düzensiz gelişmiş konut alanlarında, kent düzeyindeki bütünleşmenin düşük düzeyde olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla özellikle bu niteliklerdeki konut alanlarında yer alan yeşil alanların, o çevredeki görece yeni kentli sosyo-ekonomik grubun rekreasyon ihtiyaçlarının karşılanması ve kentlileşme süreçlerinin tamamlanması açısından önem taşıdığı söylenebilir.

Benzer şekilde konut çevresindeki gündelik ilişki ve sosyal destek düzeyinin yeşil alanlarda sosyal aktiviteler ve fiziksel aktiviteler gerçekleştirme sıklığıyla da ilişkili olduğu belirlenmiştir. Yeşil alanlarda gerçekleştirilen aktiviteler içerisinden parklarda

tanıdıklarıyla buluşmak, yeni arkadaşlar edinmek, çocukların çocuk oyun ihtiyacını karşılamak gibi aktiviteleri içeren sosyal aktiviteler özellikle ev hanımları ve 12 yaşından küçük çocukları olanlar, düşük eğitim ve gelir düzeyindekiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu bulgular, tüm kesimlerin kullanımına yönelik ve mahalle ölçeğinde sağlanan kamusal alanlar olarak mahalle parklarının, ev hanımları başta olmak üzere düşük eğitim ve gelir seviyesindekilerin bir araya gelerek sosyalleşmesi bakımından önem taşıdığını göstermektedir.

Yaşam kalitesinin oluşumunda rol alan faktörlerden biri olan **konut çevresinde sosyal baskı algısı** yaşam kalitesi düzeyini olumsuz yönde etkilemektedir. Sosyal baskının özellikle yoğun olarak algılandığı konut alanlarının, konut çevresi düzeyindeki sosyal bütünleşmenin de yüksek olduğu kentin çeperlerinde yer alan düzensiz gelişmiş konut alanları olduğu belirlenmiştir. Konut çevresindeki sosyal baskı algısı, gerek konut çevresi gerekse de konut çevresi dışındaki yeşil alanları kullanım sıklığıyla da olumsuz yönde ilişkili bir unsur olarak etkili olmaktadır. Bu sonucun daha detaylı araştırılarak ilişki yönlerinin çözümlenmesi, bireylerin birbirleri üzerinde kurduğu baskının kamusal alanlarda var olma biçimlerinden biri olan yeşil alan kullanımını ne ölçüde engellediği, diğer yandan da yeşil alan kullanımının teşvik edilmesinin ve yaygınlaştırılmasının bireylerin yaşadığı sosyal baskının giderilmesinde etkili olup olamayacağını ortaya koyulması bakımından önemlidir.

Yaşam kalitesi düzeyi üzerinde etkili olan bir başka faktör ise **genel fiziksel aktivite düzeyidir**. Genel fiziksel aktivite düzeyi, spor alışkanlıklarına bağlı fiziksel aktiviteyi ve zorunlu aktivitelere bağlı fiziksel aktiviteyi içermekte ve bir hafta boyunca bu amaçlarla geçirilen süreyi tanımlamaktadır. Araştırma bulguları, konut çevresindeki yeşil alanları kullanma ve yeşil alanlarda fiziksel aktivite gerçekleştirme sıklığının, fiziksel aktivite düzeyiyle ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu bulgular özellikle konut çevresindeki yeşil alanların fiziksel aktivitenin yaygınlaştırılması açısından önemli bir kaynak olduğunu kanıtlamaktadır. Diğer yandan yeşil alanlarda gerçekleştirilen fiziksel aktivitenin, yaşam kalitesinin oluşumunda da etkili bir faktör olan **bireylerin yaşadıkları çevrenin sosyal ve mekansal özelliklerinin spor açısından elverişliliğine ilişkin değerlendirmeleriyle** de ilişkili olduğu görülmüştür. Spor yapma oranının oldukça düşük olduğu düzensiz gelişmiş konut alanlarında spor yapmama gerekçelerinin başında yakın çevrede spor açısından elverişli alanların bulunmaması faktörü gelmektedir. Diğer yandan kamusal alanlarda spor yapanların sıklıkla görüldüğü planlı gelişmiş ve yüksek yoğunluklu konut alanlarında ise en sık gerçekleştirilen sporun **yürüyüş ve koşu olduğu**, bu spor türünün ise konut çevresindeki parkların, yürüyüş yollarının ve caddelerin bir arada değerlendirilmesiyle gerçekleştirildiği görülmüştür.

Bu bulgular, konut çevresindeki parklar ve yürüyüş yollarının bir arada ve yürüyüş aktivitesine yönelik düzenlenmesiyle spor alışkanlıklarının geliştirilebileceğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Diğer yandan yeşil alanlarda gerçekleştirilen fiziksel aktivitenin konut çevresi düzeyindeki **soysal bütünleşme düzeyiyle** de ilişkili olduğu görülmüştür. Bu bulgu, sosyal ilişkilerin fiziksel aktivite alışkanlıklarını olumlu yönde desteklediğini ortaya koymaktadır.

Fiziksel aktivite düzeyi sağlık göstergeleriyle ilişkileri açısından ele alındığında, fiziksel aktivite düzeyinin kronik sağlık sorunları, vücut-kitle indeksi gibi objektif sağlık özellikleriyle ilişkili olmadığı, fakat bireylerin kendilerini **sağlıklı hissetme düzeyi** ve **sağlıklarından memnuniyet düzeyleriyle** ilişkili olduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle, İstanbul'da gerçekleştirilen fiziksel aktivitenin objektif sağlık özelliklerini olumlu yönde etkileyebilecek düzeyde olmadığı, fakat spor yapanların kendilerini daha sağlıklı hissettiği söylenebilir. Dolayısıyla yaşam kalitesini etkileyen faktörlerden biri olan fiziksel aktivite düzeyi, yine yaşam kalitesini etkileyen faktörler arasında ilk sırada yer alan sağlıktan memnuniyete yapacağı katkı bakımından da özel önem taşımaktadır.

Bu bulgular, fiziksel aktivitenin yaygınlaştırılmasıyla yaşam kalitesini etkileyen başlıca faktör olan sağlıktan memnuniyetin yükseltilebileceğini, fiziksel aktivite düzeyinin artırılmasıyla objektif sağlık özelliklerinin olumlu yönde geliştirilebileceğini göstermektedir. Dolayısıyla, konut çevresinin, yeşil alanlarıyla bir bütün olarak ele alınarak fiziksel aktiviteye yönelik mekansal özelliklerinin geliştirilmesi, diğer yandan sosyal çevre potansiyellerinin de değerlendirilmesiyle fiziksel aktiviteye yönelik bilinçlendirici ve teşvik edici programların oluşturulması yoluyla fiziksel aktivitenin bir yaşam kültürü halini alması, yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından önem taşımaktadır.

Araştırma sonuçları, İstanbul'da yapılaşma özellikleri ve sosyo-ekonomik özellikler bakımından farklılaşan konut alanlarında yeşil alanlara ilişkin özelliklerin ve buna bağlı olarak gelişen yaşam kalitesi düzeyinin de farklılaştığını ortaya koymuş ve bu alanları mekansal olarak tanımlamıştır. Yeşil alanlar, konut çevresi, sağlık ve sosyal ilişkilere bağlı olarak oluşan yaşam kalitesi düzeyi özellikle İstanbul'un sahil kesimlerinde yer alan planlı gelişmiş geleneksel konut dokusuna sahip veya toplu konut alanlarını içeren yerleşimlerde yüksek olup, İstanbul'un sahil yerleşimlerinden iç kesimlere doğru ilerledikçe düşmektedir. Yaşam kalitesinin görece düşük olduğu alanlar Avrupa Yakası'nda yer alan yüksek yoğunluklu ve düzensiz gelişmiş konut alanlarıdır. Yaşam kalitesi düzeyinin en düşük olduğu alanlar ise Anadolu Yakası'nın çeperlerinde yer alan düzensiz gelişmiş konut alanlarıdır. Bu sonuçlar, yeşil alanların yaşam kalitesine katkı sağlayan özellikleri bağlamında değerlendirildiğinde,

yeşil alanların sayıca ve alansal büyüklükleri bakımından geliştirilmesinin yaşam kalitesinin yükseltilmesi bakımından önemli olduğunu fakat tek başına yeterli olamayacağını kanıtlamıştır. Özellikle düzensiz gelişmiş konut alanlarında yeşil alanların niteliklerinin geliştirilmesi ve konut çevresiyle bir bütün içerisinde ele alınarak düzenlenmesiyle konut alanına olumlu yönde katkılarının sağlanması gerekmektedir. Bununla birlikte, yine özellikle düzensiz gelişmiş konut alanlarında yeşil alanların fiziksel aktivite açısından geliştirilmesi ve sosyal ilişkiler aracılığıyla fiziksel aktiviteye yönelik bilinç düzeyinin artırılmasıyla bireylerin yaşadıkları çevrede fiziksel aktivite yapabilir kılınması da yaşam kalitesinin yükseltilmesi bakımından önem taşımaktadır. Diğer yandan, özellikle kentin çeperlerinde yaşayan düşük gelir ve eğitim düzeyindekilere yönelik olarak kent genelindeki yeşil alanların erişilebilirliğinin artırılması ve yeşil alan kullanım alışkanlığının bir serbest zaman aktivitesi olarak geliştirilmesi, yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkı sağlayacak müdahalelerden biri olmaktadır.

Sonuç olarak, “Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesinde Yeşil Alanların Etkinliğinin Ölçülmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Model Önerisi” başlıklı bu çalışma ile yeşil alanların yaşam kalitesinin oluşumuna katkı sağladığı kanıtlanmıştır. Yeşil alanların yaşam kalitesine sağladığı katkılar, yeşil alanların varlığıyla, yeşil alanların bulundukları çevre ile kurduğu mekansal ilişkiler aracılığıyla o çevreye sağladıkları katkılarla ve yeşil alanların kullanımıyla oluşmaktadır. Özellikle konut çevresindeki yeşil alanların o konut alanına sağladığı mekansal ve sosyal katkılar yaşam kalitesinin yükseltilmesinde etkili olmaktadır. Diğer yandan konut çevresindeki yeşil alanların fiziksel aktivite açısından sunduğu olanaklar sağlık göstergelerinden özellikle memnuniyet göstergesiyle de ilişkili olarak yaşam kalitesine katkı sağlamaktadır. Bu noktada konut çevresindeki bireyler arasında kurulan ilişkiler de fiziksel aktivitenin yaygınlaştırılması açısından önem taşımaktadır. Diğer yandan konut çevresi ile yeşil alanların birlikteliğinin fiziksel aktivite ve özellikle yürüyüş aktivitesi açısından elverişliliği yaşam kalitesinin yükseltilmesinde etkili olmaktadır. Son olarak, yeşil alan kullanımının sadece konut çevresi ile sınırlı kalmayıp kentin diğer kesimlerindeki yeşil alanların da değerlendirilerek bir serbest zaman aktivitesi olarak yaygınlık kazanması yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından önem taşımaktadır.

Çalışma sonucunda ortaya konan, konut çevresi düzeyindeki ve konut çevresi dışındaki yeşil alanların kullanım özelliklerinin ve yaşam kalitesine sağladıkları katkılarının ayrıştığı noktalar, farklı düzeylerdeki yeşil alanların işlevlerinin tanımlanması ve geliştirilmesi açısından yol gösterici niteliktedir. Konut çevresi düzeyindeki yeşil alanların özellikle ev hanımları, çocuklar ve yaşlıların gündelik

rekreasyon ihtiyaçlarına yönelik olarak düzenlenmesi, bu alanlarda sosyal aktiviteler ve fiziksel aktiviteye olanaklar sağlanması ve mekansal düzenlemelerle yeşil alanlar-konut çevresi ilişkisinin sağlıklılaştırılması, yaşam kalitesinin yükseltilmesinde yeşil alanların etkinliğinin geliştirilmesi bakımından önem taşımaktadır. Diğer yandan, yeşil alan kullanım alışkanlığının bir serbest zaman aktivitesi olarak yaygınlaştırılması amacıyla, kent geneline hizmet verecek nitelikte kent parkları oluşturulması ve bu alanların erişiminin özellikle düşük gelir düzeyindekilerin lehine düzenlenmesi yaşam kalitesinin yükseltilmesinde kent düzeyindeki yeşil alanların etkinliğinin geliştirilmesini sağlayacak müdahaleler olacaktır.

Son olarak çalışma, yaşam kalitesinin, farklı yaşam alanlarını kapsayan etkileşimli bir süreç olduğunu ve sosyo-ekonomik ile mekansal özellikler doğrultusunda farklılaştığını kanıtlamıştır. Bununla birlikte, farklı yaşam alanlarından duyulan memnuniyetlerin yaşam kalitesinin oluşumuna öncelikli katkıyı sağladığı, memnuniyetin oluşumunda ise bireysel özellikler doğrultusunda şekillenen algısal değerlendirmelerin objektif özelliklere kıyasla daha önemli belirleyiciler olduğu, diğer yandan aynı konuya ilişkin farklı düzeylerdeki faktörlerin ve farklı konulara ilişkin memnuniyet düzeylerinin birbiri üzerinde etkili olduğu ortaya konmuştur. Dolayısıyla metodolojik olarak değerlendirildiğinde, araştırma sonuçlarının uygulanan araştırma modeli ile uyumlu olduğu, diğer yandan ilgili literatür ile örtüştüğü görülmektedir.

Bu alışma, mekana ve sosyo-ekonomik özelliklere bağlı süreçleri ortaya koyarak yerel sorunları ve potansiyelleri belirlemekte ve yerel politikaları yönlendirmektedir. Çalışmanın yaşam kalitesi araştırma alanındaki konumu değerlendirildiğinde, bu özellikleriyle, çalışmanın yerel ölçekli bir yaşam kalitesi araştırması olduğu söylenebilir. Bununla birlikte çalışma, yaşam kalitesini özellikle yeşil alalarla ilişkisi bağlamında ele alarak, yaşam kalitesinin içeriğinin bu çerçevede çözümlenmesi ve anlamının netleştirilmesi bakımından da araştırma alanına katkı sağlamaktadır.

KAYNAKLAR

- Achat, H., Kawachi, I., Levine, S., Berkey, C., Coakley, E., Colditz, G.,** 1998. Social Networks, Stress and Health-Related Quality of Life, *Quality of Life Research*, Vol.7, s. 735-750.
- Akesen, A.,** 1997. Rekreyon Planlaması Ders Notları, *İ.Ü. Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı*.
- Allardt, E.,** 1973. A Welfare Model for Selecting Indicators of National Development, *Policy Sciences* Vol.4, s.63-74.
- Allardt, E.,** 1993. Having, Loving, Being: An Alternative to the Swedish Model of Welfare Research, *The Quality of Life: A Study Prepared For World Institute For Development Economics Research*, Eds. Martha Craven Nussbaum, Amartya Kumar Sen, Oxford University Press.
- Apparicio, P., Seguin, A., Naud, D.,** 2008. The Quality of the Urban Environment Around Public Housing Buildings in Montreal: An Objective Approach Based on GIS and Multivariate Statistical Analysis, *Social Indicators Research*, Vol.86, No.3, s.355-380.
- Baldwin, K. ve Tinsley, H.,** 1988. An Investigation of the Validity of Tinsley and Tinsley's (1986) Theory of Leisure Experience, *Journal of Counseling Psychology*, Vol.35, s.263-267.
- Balram, S. ve Dragicevic, S.,** 2005. Attitudes toward urban green spaces: Integrating questionnaire survey and collaborative GIS techniques to improve attitude measurements, *Landscape and Urban Planning*, Vol.71, s.147-162.
- Bedimo-Rung, A. L., Mowen A. J., Cohen, D. A,** 2005. The Significance of Parks to Physical Activity and Public Health, *American Journal of Preventive Medicine*, Vol.28 (2S2) s.159-168.
- de Belvis, A., Avolio, M., Spagnolo, A., Damiani, G., Sicuro, L., Cicchetti, A., Ricciardi, W., Rosano, A.,** 2008. Factors Associated with Health-Related Quality of Life: The Role of Social Relationships Among The Elderly in an Italian Region, *Public Health* Vol.122, s.784-93.
- Berger-Schmitt, R.,** 2002. Considering Social Cohesion In Quality Of Life Assessments: Concept And Measurement, *Social Indicators Research*, Vol.58, s.403-428.
- Berger-Schmitt, R. ve Jankowitsch, B.,** 1999. Systems of Social Indicators and Social Reporting - State of the Art, *EU Working Paper*, No:1.
- Berger-Schmitt, R. ve Noll, H. H.,** 2000. Conceptual Framework and Structure of a European System of Social Indicators, *EU Working Paper*, No:9.
- Berkman, L. F., Glass, T., Brissette, I., Seeman, T. E.,** 2000. From Social Integration to Health: Durkheim in The New Millennium, *Social Science & Medicine*, Vo.51, s.843-857.
- Blanchflower, D. G. ve Oswald, A. J.,** 2004. Well-being over Time in Britain and The USA, *Journal of Public Economics*, Vol.88, s.1359-1386.

- Blau, P. M.**, 1960. A Theory of Social Integration, *The American Journal of Sociology*, Vol.**65**, No.6, s.545-556.
- Borthwick-Duffy, S. A., Widaman, K. E., Little, T. D., Eyman, R. K.**, 1992. Foster Family Care For Persons With Mental Retardation, *American Association on Mental Retardation*, Washington DC.
- Bowling, A. ve Gabriel, Z.**, 2004. An Integrational Model of Quality of Life in Older Age: Results from the ESRC/MRC HSRC Quality Of Life Survey In Britain, *Social Indicators Research* Vol.**69**, s.1–36.
- Böhnke, P. ve Kohler, U.**, 2008. Well-being and Inequality, *WZB Discussion Paper*, Inequality and Social Integration Research Unit, Social Science Research Center, Berlin (WZB), <<http://bibliothek.wzb.eu/pdf/2008/i08-201.pdf>>, alındığı tarih 20.03.2008.
- Bölen, F, Türkoğlu, H. D., Ergun, N., Yirmibeşoğlu F., Kundak, S., Terzi, F., ve Kaya, S.**, 2006. İstanbul'da Konut Alanlarında Fiziksel Çevre Kalitesi Analizi, *IMP-BİMTAŞ Konut ve Yaşam Kalitesi Grubu Raporu*, Cilt 1, İstanbul.
- Brock, D.**, 1993. Quality of Life in Health Care and Medical Ethics, in *The Quality of Life*, Eds: Martha Craven Nussbaum, Amartya Kumar Sen, Clarendon Press, Oxford, s.95–132.
- Broman, C.L.**, 1993. Social Relationships and Health Related Behavior, *Journal of Behavioral Medicine*, Vol.**16**, No.4, s.335-350.
- Brown, J., Bowling, A., Flynn, T.**, 2004. Models of Quality of Life: A Taxonomy, Overview and Systematic Review of the Literature, *European Forum on Population Ageing Research Review*, European Group on Quality of Life Extending Quality of Life in Old Age (EQUAL), <<http://www.ageingresearch.group.shef.ac.uk/>>, alındığı tarih 13.02.2008.
- Cameron, M. ve MacDougall, C.**, 2000. Crime Prevention through Sport and Physical Activity, *Australian Institute of Criminology, Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, <<http://www.aic.gov.au>>, alındığı tarih 13.05.2008.
- Campbell, A.**, 1974. Quality of Life is a Psychological Phenomenon, in *Subjective Elements of Well-Being, Papers Presented at OECD Seminar, Paris*, Ed: Burkhard Strumpel.
- Campbell, A. ve Converse, P.**, 1972. The Human Meaning of Social Change, *Russell Sage Foundation, New York*.
- Campbell, K. E. ve Lee, B. A.**, 1992. Sources of Personal Neighbor Networks: Social Integration, Need, or Time? *Social Forces*, Vol.**70**, No.4, s. 1077-1100.
- Campbell, A., Converse, P., Rodgers, W.**, 1976. The Quality of American Life: Perceptions, Evaluations and Satisfactions, *Russell Sage Foundation, New York*.
- Cobb, C. W.**, 2000. Measurement Tools and The Quality of Life, *Redefining Progress*, <http://www.rprogress.org/publications/2000/measure_qol.pdf>, alındığı tarih 25.03.2008.
- Cohen, D. A., Mckenzie, T. L., Sehgal, A., Williamson, S., Golinelli, D., Lurie, N.**, 2007. Contribution of Public Parks to Physical Activity, *American Journal of Public Health*, Vol.**97**, No.3, s.509-514.

- Connerly C. E. ve Marans, R. W.**, 1985. Comparing Two Global Measures Of Perceived Neighborhood Quality, *Social Indicators Research* Vol.17 s.29-47.
- Cummins, R. A.**, 1999. A Psychometric Evaluation of The Comprehensive Quality of Life Scale – Fifth Edition, in *Urban Quality of Life, Critical Issues and Options*, Eds: Lim Lan Yuan, Belinda Yuen, Christine Low, National University of Singapore Press, s.32-46.
- Cummins, R.A.**, 2000. Objective and Subjective Quality of Life: An Interactive Model, *Social Indicators Research* Vol.52, s.55–72.
- Delhey, J., Böhnke, P., Habich, R., Zapf, W.**, 2001. The Euromodule - A New Instrument for Comparative Welfare Research, *Forschungsschwerpunktes Sozialer Wandel, Institutionen und Vermittlungsprozesse des Wissenschaftszentrums Berlin für Sozialforschung*, <<http://skylla.wzb.eu/pdf/2001/iii01401.pdf>>, alındığı tarih 25.04.2008.
- Delhey, J., Böhnke, P., Habich, R., Zapf, W.**, 2002. Quality of Life In a European Perspective: The Euromodule as a New Perspective for Comparative Welfare Research, *Social Indicators Research* Vol.58, s.163–176.
- Diener, E. ve Oishi, S.**, 2005. The Nonobvious Social Psychology of Happiness, *Psychological Inquiry*, Vol.16, No.4, s.162–167.
- Diener, E. ve Suh, E.**, 1997. Measuring Quality of Life: Economic, Social and Subjective Indicators, *Social Indicators Research* Vol.40, s.189–216.
- Dissart, J. C. ve Deler, S. C.**, 2000. Quality of Life in the Planning Literature, *Journal of Planning Literature*, Vol.15, No.1, s.135-161.
- Due, P., Holstein, B., Rikke, L., Modvig, J., Avlund, K.**, 1999. Social Relations: Network, Support and Relational Strain, *Social Science & Medicine*, Vol.48, s.661- 673.
- Dunnet, N., Swanwick, C., Wooley, H.**, 2002. Improving Urban Parks, Play Areas and Open Spaces, *Department of Landscape, University of Sheffield*, <<http://www.communities.gov.uk/documents/communities/pdf/>>, alındığı tarih 18.02.2007.
- Dunning, H., Williams, A., Abonyi, S., Crooks, V.**, 2008. A Mixed Method Approach to Quality of Life Research: A Case Study Approach, *Social Indicators Research*, Vol.85, s.145–158.
- Durkheim, E.**, 1897. İntihar-Toplumbilimsel İnceleme, Çeviren: Özer Ozankaya, *CEM Yayınevi Kültür Dizisi*, 2002, İstanbul.
- Edwards, P. ve Tsouros, A.**, 2006. Promoting Physical Activity and Active Living in Urban Environments: The Role of Local Governments, *World Health Organization, Europe*.
- Erikson, R.**, 1993. Descriptions of Inequality: The Swedish Approach to Welfare Research, in *The Quality of Life: A Study Prepared For World Institute For Development Economics Research*, Eds: Martha Craven Nussbaum, Amartya Kumar Sen, Oxford University Pres.
- Eruz, E.**, 1988. Kentlerde Yeşil Alanların Önemi, *Şehir Kent Kültürü Dergisi*, Sayı:11.

- EUROFOUND**, 2003. First European Quality of Life Survey: Quality of Life in Europe, *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*, <www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eqls/2003>, alındığı tarih 25.04.2008.
- EUROFOUND**, 2004a. First European Quality of Life Survey: Perceptions of Living Conditions in an Enlarged Europe, *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*, <www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eqls/2003>, alındığı tarih 25.04.2008.
- EUROFOUND**, 2004b. Health and care in an enlarged Europe, *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*, <www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eqls/2003>, alındığı tarih 25.04.2008.
- EUROFOUND**, 2005. First European Quality of Life Survey: Life Satisfaction, Happiness And Sense Of Belonging, *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*, <www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eqls/2003>, alındığı tarih 25.04.2008.
- EUROFOUND**, 2006a. First European Quality of Life Survey: Social dimensions of housing, *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*, <www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eqls/2003>, alındığı tarih 25.04.2008.
- EUROFOUND**, 2006b. First European Quality of Life Survey: Integration of Migrants: Contribution of local and regional authorities, *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*, <www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eqls/2003>, alındığı tarih 25.04.2008.
- EUROFOUND**, 2007a. First European Quality of Life Survey: Quality of work and life satisfaction, *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*, <www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eqls/2003>, alındığı tarih 25.04.2008.
- EUROFOUND**, 2007b. Second European Quality of Life Survey, *European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*, <<http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2009/02/en/2/EF0902EN.pdf>>, alındığı tarih 11.11.2009.
- Felce, D. ve Perry, J.**, 1995. Quality of Life: Its Definition and Measurement, *Research in Developmental Disabilities*, Vol.16, No.1, s.51-74.
- Ferriss, A.L.**, 2006. A Theory of Social Structure and The Quality of Life, *Applied Research in Quality of Life* Vol.1, s.117–123.
- Fishwick, L. ve Wining, J.**, 1992. Toward A Phenomenology Of Recreation Place, *Journal of Environmental Psychology* Vol.12, s.57-63.
- Garb, Y., van Kamp, I., Kuijpers, M., Ouředníček, M., Sýkora, L.**, 2004. Quality of Life Indicators, *Spatial Deconcentration of Economic Land Use and Quality of Life in European Metropolitan Areas – SELMA*, <<http://selma.rtdproject.net/>>, alındığı tarih 05.2005.
- Gerson, E.M.**, 1976. On "Quality of Life", *American Sociological Review*, Vol.41, No.5, s.793-806.

- Gies E.**, 2006. The Health Benefits of Parks, *The Trust for Public Land*, <http://www.tpl.org/content_documents/HealthBenefitsReport_FINAL_010307.pdf>, alındığı tarih 01.01.2006.
- Giles-Corti, B. ve Donovan, R. J.**, 2002. The Relative Influence of Individual, Social and Physical Environment Determinants of Physical Activity, *Social Science and Medicine*, Vol.**54**, s.1793-1812.
- Giles-Corti, B., Broomhall, M. H., Knuiman, M., Catherine C., Douglas, K., Kevin, K., Lange, A., Donovan, R. J.**, 2005. Increasing Walking: How Important Is Distance To, Attractiveness and Size of Public Open Space, *American Journal of Preventive Medicine*, Vol:**28**, s.169-176.
- Glatzer W.**, 2006. Quality of Life in the European Union and the United States of America: Evidence from Comprehensive Indices, *Applied Research in Quality of Life*, Vol.**1**, s.169-188.
- Godbey, G., Caldwell L. L., Floyd M, Payne L.**, 2005. Contributions of Leisure Studies and Recreation and Park Management Research to the Active Living Agenda, *American Journal of Preventive Medicine*; Vol.**28**, s.150-158.
- Gold, S.**, 1972. Nonuse of Neighborhood Parks, *Journal of the American Planning Association*, Vol.**38**:6, s.369-378.
- Gracia, E., ve Herrero, J.**, 2004. Determinants of Social Integration in The Community: An Exporatory Analysis of Personal, Interpersonal and Situational Variables, *Journal of Community & Applied Social Psychology*, Vol.**14**, s.1-15.
- Groenewegen, P. P., van den Berg, A. E., de Vries, S., Verheij, R. A. I.**, 2006. Vitamin G: Effects of Green Space on Health, Well-being, and Social Safety, *BMC Public Health* 2006, 6:149.
- Grundström, K.**, 2005. Gender and Use of Public Space, <<http://www.naerus.net/sat/workshops/2005/papers/11.pdf>>, alındığı tarih 01.01.2006.
- Grzeskowiak, S., Sirgy, J., Widgery, R.**, 2003. Residents' Satisfaction with Community Services: Predictors and Outcomes, *Journal of Regional Analysis and Policy*, Vol.**33**:2, s.1-36.
- Guite, H., Clark, C., Ackrill, G.**, 2006. The Impact of The Physical and Urban Environment on Mental Well-being, *Public Health*, Vol.**120**, Iss.12, s.1117-1126.
- Haas, B.K.**, 1999. A Multidisciplinary Concept Analysis of Quality of Life, *Western Journal of Nursing Research*, Vol.**21**(6), s.728-742.
- Hagerty, M. R., Cummins, R. A., Ferriss, A. I., Land, K., Michalos, A. C., Peterson, M., Sharpe, A., Sirgy, J., Vogel, J.**, 2001. Quality of Life Indexes For National Policy: Review and Agenda For Research, *Social Indicators Research*, Vol.**55**, s.1-96.
- Henderson, K. A., Ainsworth, B. E.**, 2001. Researching Leisure and Physical Activity with Women of Color: Issues and Emerging Questions, *Leisure Sciences*, Vol.**23**, s.21-34.
- de Hollander A., E., M. ve Staatsen, B., A., M.**, 2003. Health, Environment and Quality of Life: An Epidemiological Perspective on Urban Development, *Landscape and Urban Planning* Vol.**65**, s.53-62.

- İBB, Şehir Planlama Müdürlüğü**, 2003. Metropoliten Alan Bütünü Nüfus Donatı Dağılımının İncelenmesi ve Öneri Donatılara İlişkin Analitik Etüd İş, *İstanbul*.
- van Kamp, I., Leidelmeijer, K., Marsmana, G., Hollander, A.**, 2003a. Urban Environmental Quality and Human Well-being Towards a Conceptual Framework and Demarcation of Concepts; a Literature Study; *Landscape and Urban Planning*, Vol.**65**, s.5-18.
- van Kamp, I., Kruize, H., Staatsen, B., Hollander, A., van Poll A.**, 2003b. Environmental Quality and Human Well-being - Outcomes of a Workshop, *RIVM Report 630950001/2003*.
- Karsten, L.**, 2003. Children's Use Of Public Space: The Gendered World Of The Playground, *Childhood*, Vol:**10**, s.457-473.
- Kısar, E.**, 2004. Yeşil Alan Kullanım Özellikleri ve Tercihleri (Ataköy, Beşiktaş, Zeytinburnu Örneği), *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kirtland, K. A., Porter, D. E., Addy, C. L., Neet, M. J., Williams, J. E., Sharpe, P. A., Neff, L. J., Kimsey, C. D., Ainsworth, B. E.**, 2003. Environmental Measures of Physical Activity Supports Perception Versus Reality, *American Journal of Preventive Medicine*, Vol.**24**, Iss.4, s.323-331.
- Kitchen, P. ve Muhajarine, N.**, 2008. Quality of Life Research: New Challenges and New Opportunities, *Social Indicators Research*, Vol.**85**, s.1-4.
- Krebs, P., Holden, B., Williams, A., Basualdo, M., Spence, C.**, 2008. A Comprehensive Action Plan Information System: A Tool for Tracking and Mapping Quality of Life Action Implementation and Planning, *Social Indicators Research*, Vol.**85(1)**, 127-144.
- Kushner, H. I. ve Sterk, C. E.**, 2005. The Limits of Social Capital: Durkheim, Suicide and Social Cohesion, *American Journal of Public Health*, Vol:**95** No:7, s.1139-1143.
- Kyle, G.T., Mowen, A.J., Tarrant, M.**, 2004. Linking Place Preferences with Place Meaning: An Examination of The Relationship Between Place Motivation and Place Attachment, *Journal of Environmental Psychology*, Vol.**24**, s.439-454.
- Land, K.C.**, 1983: Social Indicators, *Annual Review of Sociology*, Vol.**9**, s.1-26.
- Land Use Consultants**, 2004. Making The Links: Greenspace and Quality of Life. *Scottish Natural Heritage Commissioned Report*, No.**060** <http://www.snh.org.uk/pdfs/publications/commissioned_reports/F03AB01.pdf>, alındığı tarih 01.01.2006.
- Lee, T. ve Marans R. W.**, 1980. Objective and Subjective Indicators: Scale Discordance on Interrelationships, *Social Indicators Research*, Vol.**6**, s.47-64.
- Lee, Y. J.**, 2005. Subjectively Measuring the Quality of Life in Taipei, *8th International Conference Of The Asian Planning Schools Association*, 11-14TH September 2005.
- Lee, Y. J.**, 2008. Subjective Quality of Life Measurement in Taipei, *Building and Environment*, Vol.**43**, Iss.7, s.1205-1215.
- Lever, J. P.**, 2000. The Development of an Instrument to Measure Quality of Life in Mexico City, *Social Indicators Research*, Vol.**50**, s.187-208.

- Li, G. ve Weng, Q.**, 2007. Measuring the Quality of Life in City of Indianapolis by Integration of Remote Sensing and Census Data, *International Journal of Remote Sensing*, Vol.**28**, No.2, s.249–267.
- Lim, Y. L., Yuen, B., Low, C.**, 1999. Quality of Life: Critical Issues and Options, *National University of Singapore Press*.
- Lloyd, K. M. ve Auld C. J.**, 2002. The Role of Leisure in Determining Quality of Life: Issues of Content And Measurement, *Social Indicators Research*, Vol.**57**, s.43-71.
- Lloyd, K. ve Auld, C.**, 2003. Leisure, Public Space and Quality of Life in The Urban Environment, *Urban Policy And Research*, Vol.**21**, No.4, s.339–356.
- Lu, M.**, 1999. Determinants of Residential Satisfaction: Ordered Logit vs. Regression Models, *Growth and Change*, Vol.**30**, s.264-287.
- Macintyre, S., Ellaway, A., Cummins, S.**, 2002. Place Effects on Health: How Can We Conceptualise, Operationalise and Measure Them, *Social Science and Medicine*, Vol.**55**, s.125-139.
- Malone, K.**, 2002. Street Life: Youth, Culture and Competing Uses of Public Space, *Environment and Urbanization*, Vol.**14**, No.2, s.157-168.
- Marans, R. W.**, 2003a. Understanding Environmental Quality through Quality of Life Studies: The 2001 DAS and its Use of Subjective and Objective Indicators, *Landscape and Urban Planning*, Vol.**65**, s.73–83.
- Marans, R. W.**, 2003b. The Policy and Research Benefits of Quality of Urban Life Studies, *International Quality of Urban Life Conference*, ITU, İstanbul, Türkiye, 3-5 December 2003.
- Marans, R. W. ve Mohai, P.**, 1991. Leisure Resources, Recreation Activity and the Quality of Life, in *Benefits of Liesure*, ed: Driver, B.L., Brown, P., Peterson, G.L., Venture Publishing, State Collage, PA.
- Marans, R. W. ve Rodgers, W. L.**, 1975. Towards an Understanding of Community Satisfaction, in *Metropolitan America in Contemporary Perspective*, Eds: Amos Henry Hawley and Vincent P. Rock, Halsted Press, New York.
- Massam, B. H.**, 2002. Quality of Life: Public Planning and Private Living, *Progress in Planning Volume*, Vol.**58**, Iss.3, s.141-227.
- McCrea, R., Shyy T., Stimson, R.**, 2006. What is the Strength of the Link between Objective and Subjective Indicators of Urban Quality of Life? *Applied Research in Quality of Life*, Vol.**1**, s.79–96.
- McNeill, L. H., Kreuter, M. W., Subramanian, S.V.**, 2006. Social Environment and Physical Activity: A Review of Concepts and Evidence, *Social Science and Medicine*, Vol.**63**, s.1011-1022.
- Michalos A. C., Zumbo B. D, Hubley, A.**, 2000. Health and The Quality of Life, *Social Indicators Research*, Vol.**51**, s.245–286.
- Mitchell, R. E. ve Tricket, E. J.**, 1980. Task Force Report: Social Networks as Mediators of Social Support, An Analysis of the Effects and Determinants of Social Networks, *Community Mental Health Journal*, Vol.**16(1)**, s.27-44.

- More, T.**, 1989. Factors Affecting The Productivity of Urban Parks, United States Department of Agriculture, *Northeastern Forest Experiment Station, Research Paper NE-630*, <<http://www.treeseearch.fs.fed.us/pubs/21823>>, alındığı tarih 01.01.2006.
- More T. ve Manning, R.**, 2002. Recreational Values of Public Parks, *The George Wright Forum*, Vol.**19**, No.2, s.21-30.
- Muhajarine, N., Labonte, R., Williams, A., Randall, J.**, 2008. Person, Perception, and Place: What Matters to Health and Quality of Life, *Social Indicators Research*, Vol.**85**, s.53–80.
- Musschenga, A. W.**, 1997. The Relation Between Concepts of Quality-of-Life, Health and Happiness. *The Journal of Medicine and Philosophy*, Vol.**22**, s.11-28.
- Nielsen, T. S. ve Hansen, K. B.**, 2007. Do Green Areas Affect Health? Results from a Danish Survey on The Use of Green Areas and Health Indicators, *Health & Place*, Vol.**13**, s.839-850.
- Noll, H. H.**, 2002. Towards A European System Of Social Indicators: Theoretical Framework And System Architecture, *Social Indicators Research*, Vol.**58**, s.47-87.
- Northridge, M. E., Sclar, E. D., Biswas, P.**, 2003. Sorting Out the Connections Between the Built Environment and Health: A Conceptual Framework for Navigating Pathways and Planning Healthy Cities, *Journal of Urban Health*, Vol.**80**, No.4, s.556-568.
- Obst, P. L. ve White, K. M.**, 2007. Choosing To Belong: The Influence Of Choice On Social Identification And Psychological Sense Of Community, *Journal Of Community Psychology*, Vol.**35**, No.1, s.77-90.
- Oktay, D., Rüstemli, A., Marans, R. W.**, 2009. Neighborhood Satisfaction, Sense of Community, and Attachment: Initial Findings from Famagusta Quality of Urban Life Study, *A/Z ITU Journal of the Faculty of Architecture*, Vol.**6**, No.1, s.6-20.
- Pacione, M.**, 1982. Space Preferences, Locational Decisions, and the Dispersal of Civil Servants from London, *Environment and Planning A*, Vol.**14**, s.323-333.
- Pacione, M.**, 2003. Urban Environmental Quality and Human Wellbeing-A Social Geographical Perspective, *Landscape and Urban Planning*, Vol.**65**, s.19–30.
- Pamay, B.**, 1978. Kentsel Peyzaj Planlaması, *İ.Ü. Orman Fakültesi Yayını*.
- Payne, L. L., Mowen, A. J., Orsega-Smith, E.**, 2002. An Examination of Park Preferences and Behaviors Among Urban Residents: The Role of Residential Location, Race and Age, *Leisure Sciences*, Vol.**24**, s.181-198.
- van Praag, B. M. S., Frijters, P., Ferreri-Carbonell, A.**, 2000. A Structural Model of Well-being, TI 2000-053/3, *Tinbergen Institute Discussion Paper*, <<http://www.tinbergen.nl/discussionpapers/00053.pdf>>, alındığı tarih 15.06.2009.
- Ragheb, M. ve Tate, R. L.**, 1993. A Behavioural Model of Leisure Participation, Based on Leisure Attitude, Motivation and Satisfaction, *Leisure Studies*, Vol.**12**, Iss.1, s.61-70.

- Raphael, D., Renwick, R., Brown, I., Rootman, I.,** 1996. Quality of Life Indicators and Health: Current Status and Emerging Conceptions, *Social Indicators Research*, Vol.**39**(1), s.65-88.
- Rapley, M.,** 2003. Quality of Life Research: A Critical Introduction, *SAGE Publications*.
- Rinner, C.,** 2007. A Geographic Visualization Approach to Multi-criteria Evaluation of Urban Quality of Life, *International Journal of Geographical Information Science*, Vol.**21**, No.8, s.907-919.
- Rodgers, W. L., Converse, P. E.,** 1975. Measures Of The Perceived Overall Quality Of Life, *Social Indicators Research*, Vol.**2**, s.127-152.
- Rogerson R. J.,** 1999a. Quality of Life, Place and The Global City, in *Urban Quality of Life, Critical Issues and Options*, Eds: Lim Lan Yuan, Belinda Yuen, Christine Low, Published 1999 National University of Singapore Pres.
- Rogerson, R. J.,** 1999b. Quality of Life and City Competitiveness, *Urban Studies*, Vol.**36**, No.5-6, s.969-985.
- Romney, D. M., Brown, R. I., Fry, P. S.,** 1994. Improving the Quality of Life: Prescriptions for Change. *Social Indicators Research*, Vol.**33**, s.237-272.
- Russel, R.,** 1990. Recreation and Quality of Life in Old Age: A Casual Analysis, *The Journal of Applied Gerontology*, Vol.**9**, s.53-66.
- Ruwaard, D. ve Kramers, P. G. N.,** 1998. Public Health Status and Forecasts Report 1997. *Health Prevention and Health Care; The Netherlands until 2015*, Bilthoven/Maarssen, National Institute of Public Health and the Environment, Elsevier/de Tijdstroom, The Netherlands.
- Sanesi, G., Laforteza, R., Bonnes, M., Carrus, G.,** 2006. Comparison of Two Different Approaches for Assessing The Psychological and Social Dimensions of Green Spaces, *Urban Forestry & Urban Greening*, Vol.**5**, s.121-129.
- Santos, L. D., Martins, I., Brit, P.,** 2007. Measuring Subjective Quality of Life: A Survey to Porto's Residents, *Applied Research in Quality of Life*, Vol.**2**, s.51-64.
- Schwarzer, R., Hahn, A., Schröder, H.,** 1994. Social Integration and Social Support in a Life Crisis: Effects of Macrosocial Change in East, Germany, *American Journal of Community Psychology*, Vol.**22**, No.5, s.685-706.
- Schwarzer, R., Knoll, N., Rieckmann, N.,** 2004. Social Support, *Health Psychology*, Eds: Adrian A. Kaptein, John Weinman, Oxford, England, Blackwell, s.158-180.
- Seeman, T. E.,** 1996. Social Ties and Health: The Benefits of Social Integration, *Annals of Epidemiology*, Vol.**6**, No:5, s.442-45.
- Shafer, C.S., Koo Lee, B., Turner, S.,** 2000. A Tale of Three Greenway Trails: User Perceptions Related To Quality of Life, *Landscape and Urban Planning*, Vol.**49**, s.163-178.

- Shields, M. A. ve Wooden, M.,** 2003. Investigating The Role Of Neighbourhood Characteristics In Determining Life Satisfaction, *Paper prepared for the Department of Family and Community Services*, August 2003, <<http://www.melbourneinstitute.com/wp/wp2003n24pdf>>, alındığı tarih 10.06.2008.
- Sirgy, M.J. ve Cornwell, T.,** 2002. How Neighborhood Features Affect Quality of Life, *Social Indicators Research*, Vol.**59**, s.79-114.
- Sirgy, M. J., Gao, T., Young, R. F.,** 2008. How Does Residents' Satisfaction with Community Services Influence Quality of Life (QOL) Outcomes?, *Applied Research in Quality Life*, Vol.**3**, No.2, s.81-105.
- Sirgy, M. J., Michalos, A. C., Ferriss, A. I., Esterlin, R., Patrick, D., Pavot, W.,** 2006. The Quality of Life Research Movement: Past, Present and Future, *Social Indicators Research*, Vol.**76**, s.343-466.
- Sirgy, M. J., Widgery, R. N., Lee, D., Yu, G. B.,** 2009. Developing a Measure of Community Well-Being Based on Perceptions of Impact in Various Life Domains, *Social Indicators Research*, 0303-8300 (Print) 1573-0921 (Online).
- Stimson, R. J., Chhetri, P., Akbar, D., Western, J.,** 2006. Deriving Spatial Metropolitan Wide Patterns of Quality of Life Dimensions from Survey Data: The Case of the Brisbane-South East Queensland Region, *46th Congress of the European Regional Science Association International Volos, Greece*, <<http://www.sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa06/papers/42.pdf>>, alındığı tarih 15.03.2009.
- Stimson, R. J., Western, J., Baum, S., van Gellecum, Y.,** 2003. Measuring Community Strength and Social Capital, *The European Regional Science Association, ERSA 2003 Congress, Jyväskylä, Finland*. <<http://www.sre.wu-wien.ac.at/ersa/ersaconfs/ersa03/cdrom/papers/521.pdf>>, alındığı tarih 15.03.2009.
- Stimson, R. J., Western, J., Mullins, P., Simpson, R.,** 1999. Urban Metabolism as a Framework for Investigating Quality of Life and Sustainable Development in the Brisbane-Southeast Queensland Metro Region, in *Quality of Life: Critical Issues and Options*, Eds: Lan Yuan Lim, , Belinda Yuen, Christine Low, National University of Singapore Press.
- Szalai, A.,** 1980. The Meaning Of Comparative Research On The Quality Of Life, in *The Quality of Life: Comparative Studies*, Eds: Sándor Szalai, Frank M. Andrews, Sage Beverly Hills, CA, s.7-24.
- Tekeli, İ.,** 2002. Yaşam Kalitesi Göstergeleri, Türkiye İçin Bir Veri Sistemi Önerisi, *Türkiye Bilimler Akademisi Raporları*, Sayı:**6**, TÜBİTAK Matbaası, Ankara.
- Thompson, C.W.,** 2002. Urban Open Space in the 21st Century, *Landscape and Urban Planning*, Vol.**60**, Iss.2, s.59-72.
- Türkoğlu, H. D., Bölen, F., Baran, K. P., Marans, R. W.,** 2006. İstanbul'da Konut Yerleşim Alanlarında Yaşam Kalitesi Analizi, *IMP-BİMTAŞ Konut ve Yaşam Kalitesi Grubu Raporu*, Cilt 2, İstanbul.
- Türkoğlu, H.D.,** 1997. Residents' Satisfaction of Housing Environments: The Case of Istanbul, Turkey, *Landscape and Urban Planning*, Vol.**39**, Iss.1, s.55-67.

- UNRISD**, 1994. Social Integration: Approaches and Issues, *UNRISD Briefing Paper No.1 World Summit for Social Development*, United Nations Research Institute For Social Development.
- Url-1** <<http://www.tcaup.umich.edu/workfolio/DAS2001/stdescript.html>>DAS- Detroit Area Study 2001, Assessing the Quality of Community Life, alındığı tarih 01.01.2006.
- Url-2** <<http://www.urge-project.ufz.de/>>, URGE, Development of Urban Green Spaces to Improve The Quality of Life in Cities and Urban Regions, 2001-2004, alındığı tarih 01.01.2006.
- Url-3** <<http://www.vito.be/BUGS/>>, B U G S - Benefits of Urban Green Space, 2001-2004, alındığı tarih 01.01.2006.
- Url-4** <<http://www.ucd.ie/greensp/>>, GREENSPACE, 2005, alındığı tarih 01.01.2006
- Url-5** <<http://www.greenscom.com/default.htm>>, GREENSCOM – Communicating Urban Growth and Green, alındığı tarih 01.01.2006.
- Url-6** <<http://alpha.cres.gr/ruros/>>, RUROS, Rediscovering The Urban Realm and Open Spaces, (2001–2004), alındığı tarih 01.01.2006.
- Url-7** <<http://www.rivm.nl/en/>>, RIVM, Research for Man and Environment, National Institute for Public Health and The Environment, Netherlands, alındığı tarih 01.06.2009.
- Url-8** <<http://sehirrehberi.ibb.gov.tr/map.aspx>>, İBB, Resmi Web Sayfası, Şehir Rehberi, alındığı tarih 05.2009.
- USDHHS (US Department of Health and Human Services)**, 2008a. Physical Activity Guidelines for Americans, <<http://www.health.gov/paguidelines/pdf/paguide.pdf>>, alındığı tarih 10.06.2008.
- USDHHS (US Department of Health and Human Services)**, 2008b. Physical Activity Guidelines Advisory, Committee Report, <<http://www.health.gov/paguidelines/Report/Default.aspx>>, alındığı tarih 10.06.2008.
- Veal, A. J.**, 1980. The Future of Leisure, *International Journal of Tourism Management*, Vol.1, Iss.1, s.42-55.
- Veiel, H. O. F.**, 1985. Dimensions of Social Support: A Conceptual Framework for Research, *Social Psychiatry*, Vol.20, s.156-162.
- Velde, B. P.**, 1996. Quality of Life Through Personally Meaningful Activity, Quality of Life for People with Disabilities, *Models Research and Practice, Second Edition*, Eds: Roy I.Brown, Stanley Thornes (Publishers) Ltd.
- Vogt, C. A., Marans, R. W.**, 2004. Natural Resources and Open Space in The Residential Decision Process: A Study of Recent Movers to Fringe Counties in Southeast Michigan, *Landscape and Urban Planning*, Vol.69, s.255–269.
- WHO**, 1999. Men, Ageing and Health: Achieving health across the life span, *World Health Organization, Ageing and Life Course Unit*.
- WHOQoL Group**, 1993. Study Protocol for The World Health Organization Project to Develop a Quality of Life Assessment Instrument (WHOQoL), *Quality of Life Research*, Vol.2, s.153-159.

- Wen, M., Hawkey, L. C., Cacioppo, J. T.,** 2006. Objective and Perceived Neighborhood Environment, Individual SES and Psychosocial Factors, and Self-rated health: An Analysis of Older Adults in Cook County, Illinois, *Social Science & Medicine*, Vol.**63**, s.2575–2590.
- Williams, A., Kitchen, P., Randall, J., Muhajarine N.,** 2008. Changes in Quality of Life Perceptions in Saskatoon, Saskatchewan: Comparing Survey Results from 2001-2004, *Social Indicators Research*, Vol.**85**, s.5-21.
- Wish, N. B.,** 1986. Are We Really Measuring the Quality of Life? Well-Being Has Subjective Dimensions, as Well as Objective Ones, *American Journal of Economics and Sociology*, Vol.**45**, No.1, s.93-99.
- Woolley H.,** 2004. Assessing Links between Local Authority Expenditure and Urban Green Space Quality, *Report for CABE Space*, University of Sheffield & GreenSpace.
- Yıldızci, A.C.,** 1982. Kentsel Yeşil Alan Planlaması ve İstanbul Örneği, *Yayımlanmamış Doçentlik Tezi*, İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Zapf, W.,** 1984. 'Individuelle Wohlfahrt: Lebensbedingungen und wahrgenommene Lebensqualität', in *Lebensqualität in der Bundesrepublik*, Eds: Wolfgang Glatzer, Wolfgang Zapf, Frankfurt a.M./New York, s.13–26.
- Zapf, W.,** 2000. Social Reporting in the 1970s and in the 1990s, *Social Indicators Research*, Vol.**51**, s.1-15.

EKLER

EK A.1: Anket Föyü

EK A.2: Anket Föyü – Akış Şeması

EK A.3: Anket Uygulanacak Hanelerin Belirlenmesine Yönelik Kılavuz Örneği

EK A.1: Anket Föyü

YAŞAM KALİTESİ ve YEŞİL ALANLAR ANKETİ			
ANKET KÜNYESİ		ANKET NO:	
Grup No - Nokta No :			
* <u>Form No:</u>			
* <u>İlçe Adı:</u>			
* <u>Mahalle Adı:</u>			
* <u>Açık Adres:</u>			
* <u>Anketör İsmi:</u>			
* <u>Görüşmecinin Adı ve Telefonu:</u>			
* GÖRÜŞME YAPILACAK KİŞİNİN BELİRLENMESİ:			
1. Görüşmenin yapılacağı anda, konutta bulunan kişiler içerisinde “konutta ikamet eden ve 18 yaş ve üzerinde olanları” belirleyiniz ve doğum tarihlerini ayrıntılı olarak aşağıdaki tabloya yazınız			
2. Doğum tarihi, anketin yapılacağı günün tarihine en yakın olan kişi ile anket yapınız			
	GÜN	AY	YIL
Anketin Uygulandığı Tarih			
1.Kişi:			
2.Kişi:			
3.Kişi:			
4.Kişi:			
5.Kişi:			
6.Kişi:			
7.Kişi:			

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

1

A- DEMOGRAFİK BİLGİLER

A1. Cinsiyetiniz:	1. Kadın ☐	2. Erkek ☐

A2. Yaşınız :	.....

A3. Medeni durumunuz:	1. Bekar ☐	2. Evli ☐	3. Dul ☐	4. Boşanmış ☐

A4. Eğitim durumunuz:	1. Okumamış ☐	2. İlköğretim ☐	3. Lise ☐	4. Üniversite ☐	5. Lisansüstü ☐

A5. Şu anki çalışma durumunuz nedir?	1. Çalışıyor ☐	2. Ev hanımı ☐	3. Öğrenci ☐	4. Emekli ☐	5. Çalışmıyor - İş arıyor ☐

ÇALIŞANLAR: A6, A7, A8 SORULACAK; ÇALIŞMAYANLAR: A9'DAN DEVAM

A6.1. Hangi işle meşgulsünüz?	.....		
A6.2. Çalıştığınız sektör?	1. Kamu sektöründe çalışan ☐	2. Özel sektörde çalışan ☐	3. Serbest meslek sahibi ☐
A7. Haftada ortalama kaç gün çalışıyorsunuz?	.....		
A8. Günde ortalama kaç saat çalışıyorsunuz?	.....		

A9 ve A10 HERKESE SORULACAK:

A9. Hanenizin aylık geliri nedir?	1. 600 YTL'den az (600.000 TL'den az) ☐	2. 600-1000 YTL (600.00- 1 milyar TL) ☐	3. 1000 – 2000 YTL (1 – 2 milyar TL) ☐	4. 2000 – 5000 YTL (2 – 5 milyar TL) ☐	5. 5000 YTL'den fazla (5 milyar TL'den fazla) ☐

A10. Kaç yıldır bu konutta yaşıyorsunuz?	.....

5 YILDAN FAZLA SÜREDİR YAŞAYANLAR: A13'TEN DEVAM EDİNİZ

5 YILDAN AZ SÜREDİR YAŞAYANLAR İÇİN A11 ve A12'Yİ SORUNUZ ve DEVAM EDİNİZ

A11. Daha önce nerede yaşıyordunuz?	1. Bu çevrede – yürüme mesafesinde ☐	2. Bu semtte ☐	3. Başka bir semtte ☐	4. İstanbul dışında ☐

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

5 YILDAN AZ SÜREDİR YAŞAYANLAR – DAHA ÖNCE BAŞKA BİR SEMTTE veya İSTANBUL DIŞINDA YAŞIYOR İSE (A11 için 3 veya 4 şıkları) A12'yi SORUNUZ:

A12. Bu semte taşınmanızda şimdi sayacağım sebeplerden hangileri etkili olmuştur?		1.derece önceli	2.derece öncelik
2 CEVAP verilecek – önem derecesine göre			
1. İşe yakın oluşu		1	2
2. Konut fiyatlarının ucuz oluşu		1	2
3. Alışveriş, okul ve diğer ihtiyaçlar için uygun bir yer oluşu		1	2
4. Akrabalara ve arkadaşlara yakın oluşu		1	2
5. Yakın çevrede boş zamanları değerlendirecek fırsatlar olması		1	2
6. Yakın çevrede çocukların için iyi okullar olması		1	2
7. Yakın çevrede yeşil alanların – parkların oluşu		1	2
8. Semtin çekici görünümü		1	2
9. Diğer:		1	2

BU BÖLÜMDEN İTİBAREN HERKESE SORULACAK:

A13. Kaç yıldır İstanbul'da yaşıyorsunuz?	.....
A14. Konutta kaç kişi yaşıyor? (görüşmeci dahil)	.....

Konutta Yaşayanların:				
A15. (Eş:1 / Çocuk:2 / Anne:3 / Baba:4 / Kardeş:5 / Anneanne-dede:6 / 1.derece yakın akraba:7 / Ev arkadaşı:8 / Diğer:9)				
No.	A15.1. Görüşmeciye Yakınlığı	A15.2. Cinsiyeti		A15.3. Yaşı
		1. Kadın	2. Erkek	

A16. Araba kullanıyor musunuz?	1. Evet ☐	0. Hayır ☐
A17. Hanede araç var mı?	1. Evet ☐	0. Hayır ☐

B- SOSYAL İLİŞKİLER

B1. Geçtiğimiz 1 yıl içinde, şimdi sayacağım gruplardan tanıdıklarınızla hangi sıklıkta - zorunlu aktiviteler haricinde, boş zamanlarınızda - görüştünüz?		En az Haftada 1	Ayda 1-3 kere	Yılda 1-3 kere	Görüşmüyorum	Tanıdığım yok
B1.1.	Akrabalar (hanedekiler dışında)	5	4	3	2	1
B1.2.	Komşular	5	4	3	2	1
B1.3.	İş / Okul arkadaşları	5	4	3	2	1
B1.4.	Eski okul / iş arkadaşları	5	4	3	2	1
B1.5.	Dernek, vakıf gibi kuruluşlardan arkadaşlar	5	4	3	2	1
B1.6.	Diğer arkadaşlar Varsa Açıklaması:	5	4	3	2	1

B2. SOSYAL İLİŞKİLER – BÜYÜKLÜK İNDEKSİ		0	1-5 kişi	6-10 kişi	11-15 kişi	15 kişiden fazla
B2.1.	Yaşadığınız çevrede kaç kişiyi ismiyle biliyorsunuz? (hanedekiler hariç)	1	2	3	4	5
B2.2.	Yaşadığınız çevrede görüştüğünüz kaç tane komşunuz / arkadaşınız var?	1	2	3	4	5
B2.3.	Yaşadığınız çevrede kaç tane akrabanız var? (hanedekiler hariç)	1	2	3	4	5

B3- B4. Geçtiğimiz 1 yıl içinde, yaşadığınız çevredeki kişilerle şimdi sayacaklarımdan hangilerini, hangi sıklıkta yaptınız?	En az Haftada 1	Ayda 1-3 kere	6 ayda 1-3 kere	Yılda 1-3 kere	Hiçbir zaman
B3.1. Bir şeye ihtiyacımız olduğunda yardımlaştık	5	4	3	2	1
B3.2. Dertleştik , birbirimizin sorunlarını dinledik	5	4	3	2	1
B3.3. Bilgi almak amacıyla birbirimize danıştık, birbirimize fikir verdik	5	4	3	2	1
B3.4. Gerektiğinde birbirimize maddi destek sağladık (nakit, gıda vb.)	5	4	3	2	1
B4.1. Karşılaştığımızda selamlaştık	5	4	3	2	1
B4.2. Birbirimizi ziyarete gittik	5	4	3	2	1
B4.3. Birlikte çarşıya, pazara gittik	5	4	3	2	1
B4.4. Ev dışında, kafe-lokanta gibi yerlerde buluştuk	5	4	3	2	1
B4.5. Sinema, konser gibi etkinliklere gittik	5	4	3	2	1
B4.6. İstanbul'da özel yerleri gezdik, gördük	5	4	3	2	1
B4.7. Parka gittik	5	4	3	2	1
B4.8. Diğer:	5	4	3	2	1

B5.1. Yaşadığınız çevrede en sık gördüğünüz kişiyi ne kadar süredir tanıyorsunuz?	1. Gördüğüm kişi yok ☐	2. 1 seneden az ☐	3. 1-5 sene ☐	4. 6-10 sene ☐	5. 10 seneden fazla ☐

B5.2. Yaşadığınız çevrede en sık gördüğünüz kişi ile yakınlığınız nedir? (TEK CEVAP)	1. Akraba ☐	2. Komşu ☐	3. Arkadaş ☐	4. Diğer: ..... ☐

B6. Yaşadığınız çevrede olumsuz bir durumla karşılaşırsanız nasıl tepki verirsiniz?	1. Rahatsız olurum ve çevremdekilerle paylaşıyorum	☐
	2. Rahatsız olsam da aldırmamaya çalışırım	☐
	3. İlgilenmem	☐
	4. Diğer:	☐

(B7-B8-B9-B10)			Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılmıyorum ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Şimdi sayacaklarıma hangi düzeyde katılıyorsunuz?							
B7.1.	Yaşadığım çevredeki pek çok kişiyi tanıyorum		5	4	3	2	1
B7.2.	Yaşadığım çevrede yeterince komşum / arkadaşım var		5	4	3	2	1
B8.1.	Yaşadığım çevredeki tanıdıklarımla dilediğim kadar sık görüşebiliyorum		5	4	3	2	1
B9.1.	Yaşadığım çevrede ihtiyacım olduğunda yardımına koşacak insanlar var		5	4	3	2	1
B9.2.	Yaşadığım çevrede sıkıntılarımı paylaşabileceğim insanlar var		5	4	3	2	1
B9.3.	Yaşadığım çevrede fikir danışabileceğim, bilgi alabileceğim insanlar var		5	4	3	2	1
B9.4.	Yaşadığım çevrede ihtiyacım olduğunda maddi destek alabileceğim insanlar var		5	4	3	2	1
B9.5.	Yaşadığım çevredeki tanıdıklarıma ihtiyaçları olduğunda destek olabiliyorum		5	4	3	2	1
B10.1.	Yaşadığım çevredeki insanlarla kurduğum ilişkiler beni rahatlatıyor		5	4	3	2	1
B10.3.	Yaşadığım çevredeki insanlar istediğim şeyleri yapmamı engelleyebiliyor		5	4	3	2	1
B10.2.	Yaşadığım çevredeki insanların hakkımda ne düşündüğü benim için önemlidir		5	4	3	2	1
B10.3.	Yaşadığım çevredeki insanlarla görüşmek için zamanım olmuyor		5	4	3	2	1
B10.4.	Kendimi yaşadığım çevreye ait hissediyorum		5	4	3	2	1
B10.5.	Yaşadığım çevredeki insanlarla ilişkilerim yaşam kalitemi etkiler		5	4	3	2	1

B11. Yaşadığınız çevredeki insanlarla kurduğunuz ilişkilerden hangi düzeyde memnunsunuz?		5. Çok memnunum	4. Memnunum	3. Ne memnunum ne değilim	2. Memnun değilim	1. Hiç memnun değilim
		☐	☐	☐	☐	☐

C - YEŞİL ALANLAR – PARKLAR

C1. Geçtiğimiz 1 yıl içinde şimdi sayacağım parklara hangi sıklıkta gittiniz?		En az Haftada 1	Ayda 1-3 kere	6 ayda 1-3 kere	Yılda 1-3 kere	Gitmedim
C1.1. Geçtiğimiz 1 yıl içinde yaşadığımız çevredeki parklara hangi sıklıkta gittiniz?		5	4	3	2	1
C1.2. Geçtiğimiz 1 yıl içinde yaşadığımız çevrede dışında, diğer semtlerdeki parklara hangi sıklıkta gittiniz?		5	4	3	2	1

PARKLARI SIK KULLANANLAR - 4 ve 5 CEVAPLARINI VERENLER:
C3'DEN DEVAM EDİNİZ

PARK KULLANIMI İÇİN - 3, 2, 1 CEVAPLARINI VERENLER:
C2'Yİ SORUNUZ – C4 İLE DEVAM EDİNİZ

C2. Parklara (daha sık) gitmeyişinizde şimdi sayacağım sebeplerden hangileri hangi derecede etkili oluyor?		1.derece öncelik	2.derece öncelik	3.derece öncelik
(3 CEVAP – ÖNCELİĞİNE GÖRE)				
1. Parklara gidecek zamanım yok		1	2	3
2. Parklar beklentilerimi karşılamıyor, parklarda istediklerimi yapamıyorum		1	2	3
3. Parkların güvensiz olduğunu düşünüyorum		1	2	3
4. Parkları kalabalık buluyorum		1	2	3
5. Parkların bakımsız olduğunu düşünüyorum		1	2	3
6. Parklardaki diğer kullanıcıların davranışları beni rahatsız ediyor		1	2	3
7. Gitmek istediğim parklara ulaşımım zor oluyor		1	2	3
8. Diğer :		1	2	3

C2'yi SORANLAR: C4 İLE DEVAM EDİNİZ
(PARK KULLANIMI İÇİN - 3, 2, 1 CEVAPLARINI VERENLER)

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
 ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

PARKLARI SIK KULLANANLAR - 4 ve 5 CEVAPLARINI VERENLER İÇİN:

(AŞAĞIDAKİ) C3 SORULARI SORULACAK – C4 İLE DEVAM EDİLECEK

C3.1. Sıklıkla gittiğiniz parkın:	İlçesi – semti:.....
	İsmi:.....

C3.2. Sıklıkla gittiğiniz parka genellikle kimlerle gidiyorsunuz? (görüşme ve yakınlık belirtilecek) (2 CEVAP EN FAZLA)	1. ....
	2. ....

C3.3. Sıklıkla gittiğiniz parka genellikle nasıl ulaşıyorsunuz? (2 CEVAP EN FAZLA)	1. ....
	2. ....

C3.4. Sıklıkla gittiğiniz parka ne kadar sürede ulaşıyorsunuz? (TEK CEVAP)	1. 15 dakikadan az ☐
	2. 15-30 dakika ☐
	3. 30 dakika-1 saat ☐
	4. 1 saatten fazla ☐

C3.5. Parklarda şimdi sayacağım aktivitelerden hangilerini, hangi sıklıkta yapıyorsunuz?		Her zaman	Arada sırada	Nadir	Çok nadir	Hiçbir zaman
C3.5.1. Çevreyi izlemek		5	4	3	2	1
C3.5.2. Tanıdıklarla buluşmak, sohbet etmek		5	4	3	2	1
C3.5.3. Yeni arkadaşlar edinmek		5	4	3	2	1
C3.5.4. Piknik		5	4	3	2	1
C3.5.5. Oturmak, dinlenmek		5	4	3	2	1
C3.5.6. Yemek, içmek		5	4	3	2	1
C3.5.7. Çocukları oyun alanına götürmek		5	4	3	2	1
C3.5.8. Gazete, kitap okumak		5	4	3	2	1
C3.5.9. Yürüyüş yapmak		5	4	3	2	1
C3.5.10. Parklardaki spor aletlerini kullanmak (*)		5	4	3	2	1
C3.5.11. Diğer		5	4	3	2	1

PARKLARDAKİ SPOR ALETLERİNİ KULLANANLAR İÇİN C3.5.10 SORU GRUBU
SORULACAK, C4 İLE DEVAM EDİLECEK

C3.5.10. SORULARI:			Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Parklardaki spor aletleriyle ilgili şimdi belirteceklerime hangi düzeyde katılıyorsunuz?							
C3.5.10.1.	Parklardaki spor aletleri faydalı (sağlık açısından, boş zamanları değerlendirme açısından)		5	4	3	2	1
C3.5.10.2.	Parklardaki spor aletlerinin kullanımı kolay		5	4	3	2	1
C3.5.10.3.	Parklardaki spor aletlerinin kullanımı tehlikeli olabiliyor		5	4	3	2	1
C3.5.10.4.	Parklardaki spor aletleri yeterli sayıda		5	4	3	2	1
C3.5.10.5.	Parklardaki spor aletleri yeşil alanları olumlu yönde etkiliyor		5	4	3	2	1

C4'ten itibaren HERKESE SORULACAK:

C4. Şimdi belirteceklerime hangi düzeyde katılıyorsunuz?			Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
C4.1.	İstanbul'da pek çok park var		5	4	3	2	1
C4.2.	İstanbul'daki parklar beklentilerimi, ihtiyaçlarımı karşılıyor		5	4	3	2	1
C4.3.	İstanbul'da herkesin erişebileceği parklar var		5	4	3	2	1
C4.4.	İstanbul'un parklarından yeterince yararlanabiliyorum		5	4	3	2	1
C4.5.	İstanbul'da parkların bakımı yeterince yapılıyor		5	4	3	2	1
C4.6.	İstanbul'da parklar yeterince güvenli		5	4	3	2	1

C5. İstanbul genelindeki parklardan ne düzeyde memnunsunuz?			5. Çok memnunum	4. Memnunum	3. Ne memnunum ne değilim	2. Memnun değilim	1. Hiç memnun değilim
			☐	☐	☐	☐	☐

C6. Geçmiş deneyimlerinize karşılaştırdığınızda şimdi sayacaklarma hangi düzeyde katılıyorsunuz?		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
C6.1. Geçmiş deneyimlerimle karşılaştırdığımda artık parklara daha kolay gidebiliyorum		5	4	3	2	1
C6.2. Geçmişle kıyaslandığında bugün İstanbul'da parkların sayısı arttı		5	4	3	2	1
C6.3. Geçmişle kıyaslandığında artık İstanbul'un parkları daha güzel		5	4	3	2	1
C6.4. Geçmişle kıyaslandığında artık İstanbul'un parklarında yapılabilecek daha çok şey var		5	4	3	2	1

C7. Yaşadığınız çevrede evinizden yürüyerek ulaşabileceğiniz kaç tane park var?	5. 5'ten fazla	4. 2-5 adet	3. 1 adet	2. Yok	1. Bilmiyorum
	☐	☐	☐	☐	☐

“Yok – Bilmiyorum (1 ve 2)” CEVABI VERENLER İÇİN, C11 İLE DEVAM EDİNİZ

“Yok – Bilmiyorum (1 ve 2)” DIŞINDA CEVAP VERENLER İÇİN,
C8 – C9 – C10 SORULARINI SORUNUZ

C8. Evinizden yürüyerek ulaşabildiğiniz parkların şimdi sayacağım özelliklerini değerlendirir misiniz?		Kesinlikle yeterli	Yeterli	İdare eder	Yetersiz	Kesinlikle yetersiz
C8.1. Büyüklük		5	4	3	2	1
C8.2. Temizlik		5	4	3	2	1
C8.3. Bakımlılık		5	4	3	2	1
C8.4. Ağaçlar ve bitkiler, doğal alanlar		5	4	3	2	1
C8.5. Aktivite alanları ve olanaklarında çeşitlilik		5	4	3	2	1
C8.6. Yürütyiş alanları		5	4	3	2	1
C8.7. Spor alanları		5	4	3	2	1
C8.8. Güvenlik		5	4	3	2	1
C8.9. Diğer :.....		5	4	3	2	1

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

10

C9. Yaşadığınız çevredeki parkları düşündüğünüzde, şimdi sayacaklarıma hangi düzeyde katılıyorsunuz?		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
C9.1.	Evime yürüme mesafesindeki parklar yaşadığım çevreyi güzelleştiriyor	5	4	3	2	1
C9.2.	Evime yürüme mesafesindeki parklar yaşadığım çevrenin güvenliğini artırıyor	5	4	3	2	1
C9.3.	Yaşadığım çevredeki parklar beklentilerimi karşılıyor	5	4	3	2	1
C9.4.	İstanbul'un başka yerleriyle karşılaştırdığımda yaşadığım çevrede daha çok park olduğunu düşünüyorum	5	4	3	2	1

C10. Evinize yürüme mesafesindeki parklardan ne düzeyde memnunsunuz?		5. Çok memnunum	4. Memnunum	3. Ne memnunum ne değilim	2. Memnun değilim	1. Hiç memnun değilim
		☐	☐	☐	☐	☐

C11'den itibaren HERKESE SORULACAK !

C11. Evinizden yürüyerek ulaşabileceğiniz parklar yaşam kaliteniz için ne düzeyde önemlidir?		5. Çok önemlidir	4. Önemlidir	3. Ne önemlidir ne değildir	2. Önemli değildir	1. Hiç önemli değildir
		☐	☐	☐	☐	☐

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

C12. Yaşadığınız çevrede, evinizden yürüyerek ulaşabileceğiniz nasıl bir park olsun isterdiniz?			1.derece öncelik	2.derece öncelik
Şimdi sayacaklarım içerisinde 2 tanesini – önceliğine göre belirtiniz. (2 CEVAP – ÖNCELİĞİNE GÖRE)				
1.	Yaşadığım çevrede, geniş yeşil ve doğal alanları – bitkiler, ağaçlar- olan bir park olsun isterim		1	2
2.	Yaşadığım çevrede, yürüyüş yapabileceğim bir park olsun isterim		1	2
3.	Yaşadığım çevrede, yürüyüş dışındaki diğer sporları yapabileceğim bir park olsun isterim		1	2
4.	Yaşadığım çevrede, çay bahçesi-lokanta gibi tesisleri içeren bir park olsun isterim		1	2
5.	Yaşadığım çevrede, gelişmiş ve yeterli sayıda çocuk oyun alanı içeren bir park olsun isterim		1	2
6.	Diğer:		1	2

C13. Sizce parkların faydaları nelerdir?			1.derece öncelikli fayda	2.derece öncelikli fayda
Şimdi sayacaklarım içerisinde 2 tanesini – önceliğine göre belirtiniz. (2 CEVAP – ÖNCELİĞİNE GÖRE)				
1.	Parklar çevreyi güzelleştirir		1	2
2.	Parklar çevrenin havasını temizler		1	2
3.	Parklar spor olanağı sağlar		1	2
4.	Parklar sağlığı olumlu yönde etkiler		1	2
5.	Parklar rahatlatır, dinlendirir		1	2
6.	Parklar doğayla yakınlaşmayı sağlar		1	2
7.	Parklar buluşma mekanıdır, insanların bir araya gelmesini sağlar		1	2
8.	Diğer.....		1	2

D- SAĞLIK

D1. Kronik sağlık sorunuz var mı?	1. Var ☐	0. Yok ☐

SAĞLIK SORUNU OLMAYANLAR: D3'E GEÇİNİZ VE DEVAM EDİNİZ

SAĞLIK SORUNU OLANLAR: D2 İLE DEVAM EDİNİZ

D2. Şimdi sayacaklarımdan hangi sağlık sorunlarını yaşıyorsunuz?	
D2.1. Astım, solunum yolları	☐
D2.2. Şeker	☐
D2.3. Tansiyon	☐
D2.4. Kalp ve damar rahatsızlıkları	☐
D2.5. Alerjik rahatsızlıklar	☐
D2.6. Diğer:	☐

D3. Zaman zaman aşağıdaki sorunları yaşıyor musunuz?	Sık Sık	Arada Sırada	Hiçbir zaman
D3.1. Stres	3	2	1
D3.2. Kronik yorgunluk	3	2	1
D3.3. Diğer:.....	3	2	1

D4. Kilo sorunuz olduğunu düşünüyor musunuz?	1. Evet ☐	0. Hayır ☐

D5. Sağlığınız için düzenli olarak spor yapmanızı gerektiren bir durumunuz var mı?	1. Evet ☐	0. Hayır ☐

D6. Kendinizi sağlıklı hissediyor musunuz?	5. Kesinlikle sağlıklıyım	4. Sağlıklıyım	3. İdare eder	2. Sağlıklı hissetmiyorum	1. Kesinlikle sağlıklı hissetmiyorum
	☐	☐	☐	☐	☐

D7. Sizce sağlık sorunları yaşam kalitenizi ne düzeyde etkiler?	5. Son derece Etkiler	4. Etkiler	3. Fark etmez	2. Etkilemez	1. Hiç etkisi yoktur
	☐	☐	☐	☐	☐

D8. Sağlığınızdan ne düzeyde memnunsunuz?	5. Çok memnunum	4. Memnunum	3. Ne memnunum ne değilim	2. Memnun değilim	1. Hiç memnun değilim
	☐	☐	☐	☐	☐

D9. Sigara kullanıyor musunuz?	1. Evet ☐	0. Hayır ☐

D10. Kilonuz:	.....
D11. Boyunuz:	.....

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

E- FİZİKSEL AKTİVİTE

E1. Spor yapıyor musunuz?	1. Evet ☐	0. Hayır ☐

E2. Geçmişinize kıyasla bugün spor yapma alışkanlığınızda değişiklik var mı?		3. Eskiye kıyasla spor yapma alışkanlığım arttı ☐	2. Spor alışkanlığım geçmiştekiyle aynı ☐	1. Eskiye kıyasla spor yapma alışkanlığım azaldı-kalmadı ☐

SPOR YAPANLAR: E4'E GEÇİNİZ VE DEVAM EDİNİZ

SPOR YAPMAYANLAR: E3'Ü SORUNUZ VE E9 İLE DEVAM EDİNİZ

E3. Neden spor yapmıyorsunuz?		1. derece öncelikli	2. derece öncelikli
(2 CEVAP – ÖNCELİĞİNE GÖRE)			
1 Zamanım yok		1	2
2 Çevremde uygun alanlar yok		1	2
3 Çevremde / ailemde hoş karşılanmıyor		1	2
4 Ekonomik durumum uygun değil		1	2
5 Diğer :		1	2

SPOR YAPANLAR İÇİN E4 SORULACAK

E4. Şimdi sayacağım sporları yapıyor musunuz – hangi sıklıkta ?		Düzenli olarak – en az haftada 1	Sık sık	Bazen	Çok nadir	Yapmıyorum
E4.1. Belediyeye ait spor salonunda spor yapıyorum		5	4	3	2	1
E4.2. Özel spor salonunda spor yapıyorum		5	4	3	2	1
E4.3. Futbol, basketbol oynuyorum		5	4	3	2	1
E4.4. Evde spor hareketleri yapıyorum		5	4	3	2	1
E4.5. Spor amacıyla yürüyüş / koşu yapıyorum (*)		5	4	3	2	1
E4.6. Parklarda aletli spor yapıyorum (*)		5	4	3	2	1
E4.7. Diğer.....		5	4	3	2	1

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

YÜRÜYÜŞ YAPANLAR İÇİN E5 SORULARI SORULACAK

E5.1. Nerede yürüyüş yapıyorsunuz	Sık Sık	Arada sırada	Hiçbir zaman
E5.1.1. Evime yürüme mesafesindeki yürüyüş yollarında	3	2	1
E5.1.2. Evime yürüme mesafesindeki parklarda	3	2	1
E5.1.3. Başka semtlerdeki yürüyüş yollarında	3	2	1
E5.1.4. Başka semtlerdeki parklarda	3	2	1
E5.1.5. Sokakta, caddede, çarsıda	3	2	1
E5.1.6. Diğer :	3	2	1

E5.2. Kimlerle yürüyüş yapıyorsunuz?	Sık Sık	Arada sırada	Hiçbir zaman
E5.2.1. Yalnız	3	2	1
E5.2.2. Aileden kimselerle	3	2	1
E5.2.3. Komşularla / Arkadaşlarla	3	2	1
E5.2.4. Diğer:	3	2	1

E5.3. Sıklıkla yürüyüş yaptığınız parkın / yürüyüş yollarının	İlçesi – semti:..... İsmi:.....

PARKLARDAKİ SPOR ALETLERİNİ KULLANANLAR İÇİN E6 SORULARI SORULACAK

E6.1. Hangi parklardaki spor aletlerini kullanıyorsunuz?	Sık Sık	Arada sırada	Hiçbir zaman
E6.1.1. Evime yürüme mesafesindeki parklardaki	3	2	1
E6.1.2. Başka semtlerdeki parklardaki	3	2	1

E6.2. Parklardaki spor aletlerini kullanırken size eşlik edenler var mı?	Sık Sık	Arada sırada	Hiçbir zaman
E6.2.1. Yalnız	3	2	1
E6.2.2. Aileden kimseler	3	2	1
E6.2.3. Komşular	3	2	1
E6.2.4. Diğer:	3	2	1

E6.3. Sıklıkla spor aletlerini kullandığınız parkın:	İlçesi – semti:..... İsmi:.....

E7. Spor yaptığınız parkların ve/veya yürüyüş yollarından ne düzeyde memnunsunuz?	5. Çok memnunum ☐	4. Memnunum ☐	3. Ne memnunum ne değilim ☐	2. Memnun değilim ☐	1. Hiç memnun değilim ☐

E4'te "DÜZENLİ – EN AZ HAFTADA 1" SPOR YAPANLAR İÇİN (E4 için "5" cevabını verenler)

E8.1 – E8.2 SORULACAK VE E9 İLE DEVAM EDİLECEK

E8.1. Haftada ortalama kaç gün spor yapıyorsunuz?	.....

E8.2. Günde ortalama kaç dakika spor yapıyorsunuz?	1. 15 dakikadan az ☐	2. 16-30 dakika ☐	3. 31 dakika-1 saat ☐	4. 1 saat – 2 saat ☐	5. 2 saatten fazla ☐

HERKESE SORULACAK: E9'DAN İTİBAREN

E9. Şimdi sayacaklarıma hangi düzeyde katılıyorsunuz?	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
E9.1. Çevremde spor yapmak için yeterince uygun alanlar var	5	4	3	2	1
E9.2. Çevremde spor yapmak konusunda bana destek olan insanlar var	5	4	3	2	1
E9.3. İstedğim kadar spor yapabileceğim yeterli zamanım var	5	4	3	2	1
E9.4. Spor yapmak konusunda istekliyim	5	4	3	2	1
E9.5. Sağlığım için spor yapmam gerektiğini düşünüyorum	5	4	3	2	1
E9.6. Spor yapmak yaşam kalitemi olumlu yönde etkiler	5	4	3	2	

F- YAŞANILAN ÇEVRENİN DEĞERLENDİRİLMESİ

F1. Yaşadığınız çevreyle şimdi sayacaklarıma hangi düzeyde katılıyorsunuz?			Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
F1.1.	Yaşadığım çevreden istediğim her yere kolaylıkla ulaşabiliyorum		5	4	3	2	1
F1.2.	Yaşadığım çevre yürümek için uygun		5	4	3	2	1
F1.3.	Yaşadığım çevre yeterince temiz		5	4	3	2	1
F1.4.	Yaşadığım çevre yeterince bakımlı		5	4	3	2	1
F1.5.	Yaşadığım çevre çok kalabalık		5	4	3	2	1
F1.6.	Yaşadığım çevrede çok fazla bina var		5	4	3	2	1
F1.7.	Yaşadığım çevre çocuklar için uygun		5	4	3	2	1
F1.8.	Yaşadığım çevrede kendimi güvende hissediyorum		5	4	3	2	1
F1.9.	Yaşadığım çevre kadınlar için güvenli		5	4	3	2	1

F2. Geçtiğimiz hafta içinde, yaşadığımız çevrede, şimdi sayacaklarımdan hangilerini yürüyerek / yaya olarak yaptınız?		Haftada Ortalama Kaç Gün	Günde Ortalama Kaç Dakika
F2.1.	Yürüyerek alışverişe gittiniz mi?		
F2.2.	Yürüyerek işe / Okula gittiniz mi?		
F2.3.	Diğer:		

F3. Yaşadığınız çevreden ne düzeyde memnunsunuz?			5. Çok memnunum	4. Memnunum	3. Ne memnunum ne değilim	2. Memnun değilim	1. Hiç memnun değilim
			☐	☐	☐	☐	☐

G- GENEL YAŞAM KALİTESİ

G1. Simdi sayacaklarımdan hangi düzeyde memnunsunuz?.	Çok memnunum	Memnunum	Ne memnunum ne değilim	Memnun değilim	Hiç memnun değilim
G1.1. Gelir düzeyiniz – ekonomik durumunuz	5	4	3	2	1
G1.2. Arkadaşlarınızla ilişkileriniz, sosyal çevreniz	5	4	3	2	1
G1.3. Aile yaşantınız	5	4	3	2	1
G1.4. Çalışanlar için → İş yaşantınız Öğrenciler için → Okul yaşantınız Ev Hanımları için → Ev İşlerinin zorluğu ve yoğunluğu	5	4	3	2	1
G1.5. İş ve diğer zorunlu aktiviteler dışında size kalan boş zamanların yeterliliği (miktarı)	5	4	3	2	1
G1.6. Boş zamanlarınızı değerlendirme biçiminiz	5	4	3	2	1
G1.7. Diğer:	5	4	3	2	1

G2. Aşağıdaki konulardan 5 tanesini, kendi yaşantınızdaki önem derecesine göre sıralayınız:				
1. Gelir düzeyi – ekonomik durum	5. Boş zamanlar	9. Güvenlik		
2. Arkadaşlarla ilişkiler	6. Yeşil alanlar – parklar	11. Diğer:		
3. Aile yaşantısı	7. Sağlık			
4. İş / okul yaşantısı	8. Yaşadığınız çevre			
1. Sırada Önemli	2. Sırada Önemli	3. Sırada Önemli	4. Sırada Önemli	5. Sırada Önemli

G3. Tüm özellikleriyle düşündüğünüzde, genel olarak bugünlerde yaşantınızdan ne düzeyde memnunsunuz?	5. Çok memnunum	4. Memnunum	3. Ne memnunum ne değilim	2. Memnun değilim	1. Hiç memnun değilim
	☐	☐	☐	☐	☐

NOT:

GÖRÜŞMECİNİN AD ve TELEFON BİLGİLERİNİ ALMAYI UNUTMAYINIZ!!

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ

18

H- GÖZLEM – FİZİKSEL ÖZELLİKLER

BU BÖLÜMDEKİ SORULAR ANKETÖR TARAFINDAN CEVAPLANDIRILACAK:

H1. Görüşmenin yapıldığı çevredeki binaların bakımını genel olarak değerlendiriniz:	ÇOK BAKIMLI	FENA DEĞİL	ÇOK BAKIMSIZ
H1.1. Görüşmenin yapıldığı bina	3	2	1
H1.2. Mahalle genelindeki binalar	3	2	1
ÇOK BAKIMLI: Yeni inşa edilmiş yada yeni bakım/onarım görmüş FENA DEĞİL: Herhangi bir bakım /onarım gerektirmeyen ÇOK BAKIMSIZ: Acilen bakım / onarım gerektiren, harap, kısmen yıkılmış			

H2. Görüşmenin yapıldığı çevrenin genel özelliklerini değerlendiriniz:	ÇOK	BİRAZ	YOK
H2.1. Mahalle genelinde toplanmamış çöpler var	3	2	1
H2.2. Mahalle genelinde gürültü var	3	2	1
H2.3. Mahallede genel olarak bahçeler / açık alanlar var	3	2	1
H2.4. Mahalle genelinde sokaklara park etmiş araçlar var	3	2	1
H2.5. Mahalle genelinde araç trafiği var	3	2	1
H2.6. Mahalle genelinde kaldırımlar geniş	3	2	1
H2.7. Mahalle genelinde konut dışı kullanımlar var	3	2	1
H2.8. Mahalle genelinde sokaklarda oynayan çocuklar var	3	2	1
H2.9. Diğer:	3	2	1

H3. Görüşmenin yapıldığı çevrenin peyzaj özelliklerini değerlendiriniz:	ÇOK	BİRAZ	YOK
H3.1. Mahalle genelinde yeşillendirilmiş- çiçeklendirilmiş kaldırımlar var	3	2	1
H3.2. Mahalle genelinde ağaçlı yollar var	3	2	1
H3.3. Mahalle genelinde bakımlı bahçeler var	3	2	1
H3.4. Mahallede park var	3	2	1
NOT:			

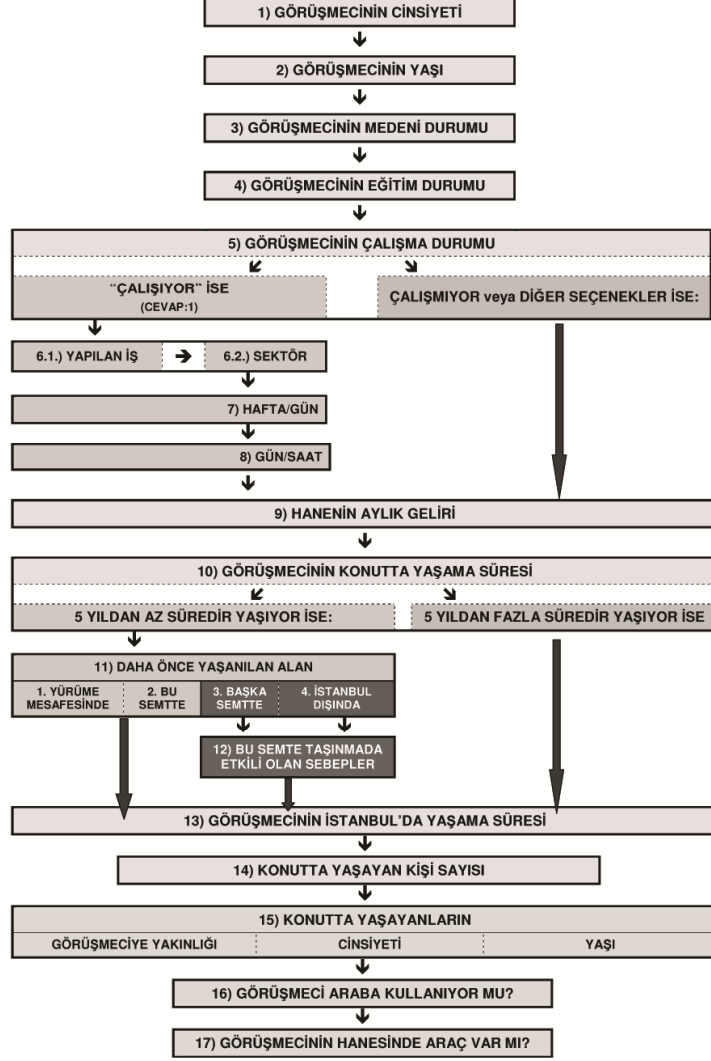

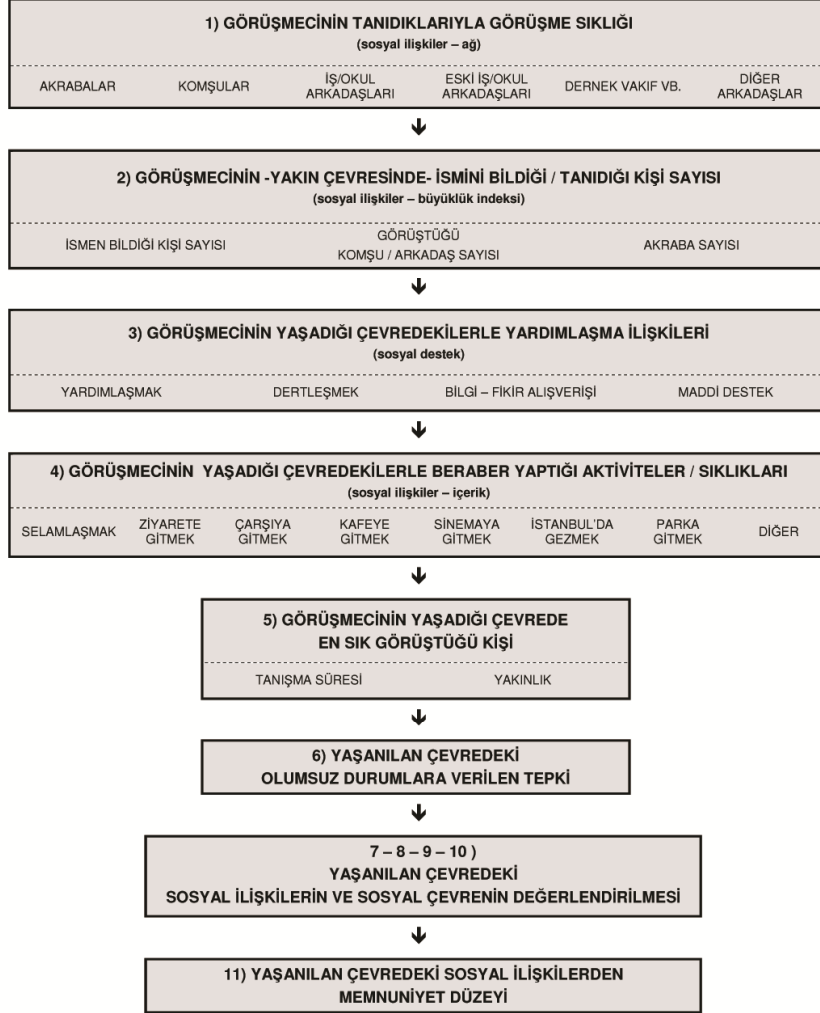
H4 Anket görüşmesini yaptığınız noktaya ulaşımınızı nasıl sağladınız?
H5. Anket görüşmesini yaptığınız noktaya toplu taşıma olanağı var mı? Var ise hangi ulaşım türleri?
H6. Anket görüşmesini yaptığınız noktaya otobüs veya minibüs ile gittiyseniz, otobüs durağından anket noktasına kaç dakikada yürüdünüz?
DİĞER NOTLAR:

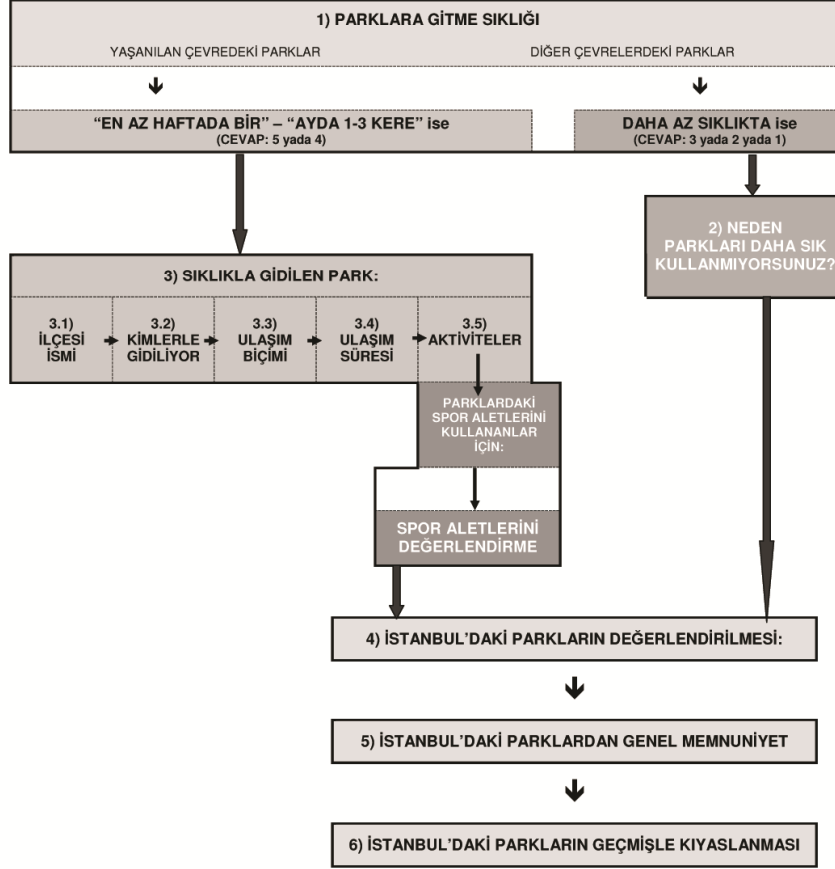

EK A.2: Anket Föyü – Akış Şeması

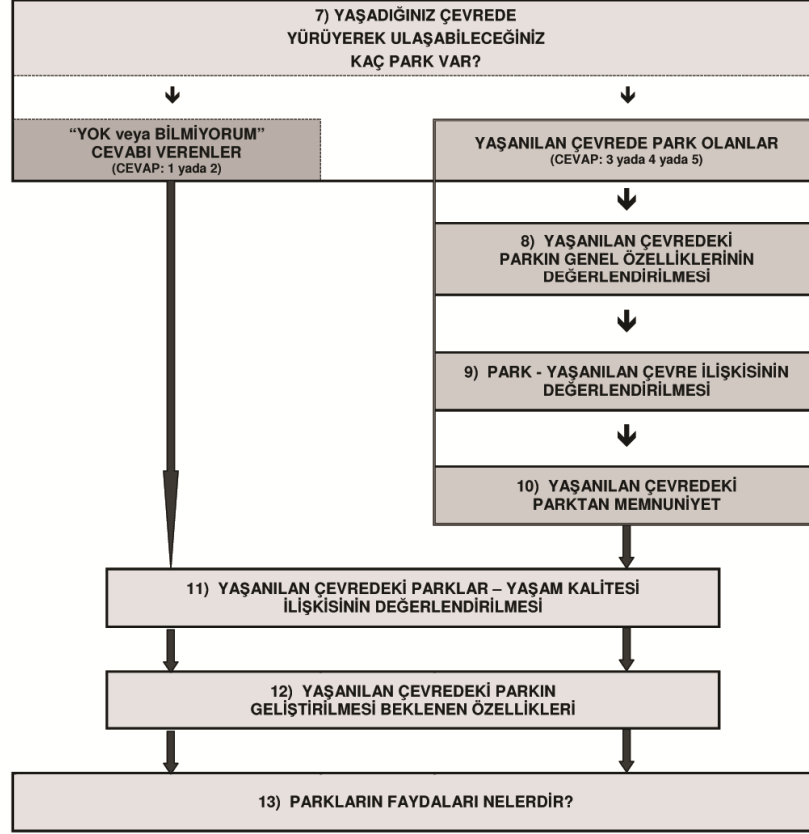
A. DEMOGRAFİK BİLGİLER

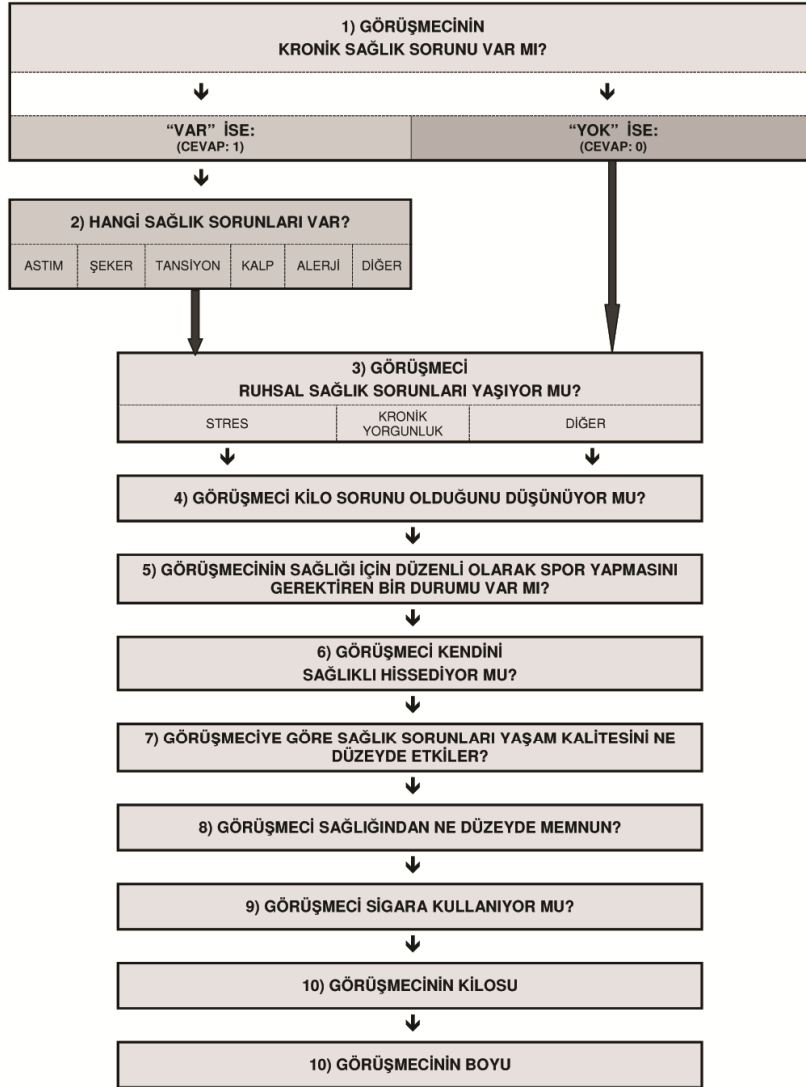

B. SOSYAL İLİŞKİLER

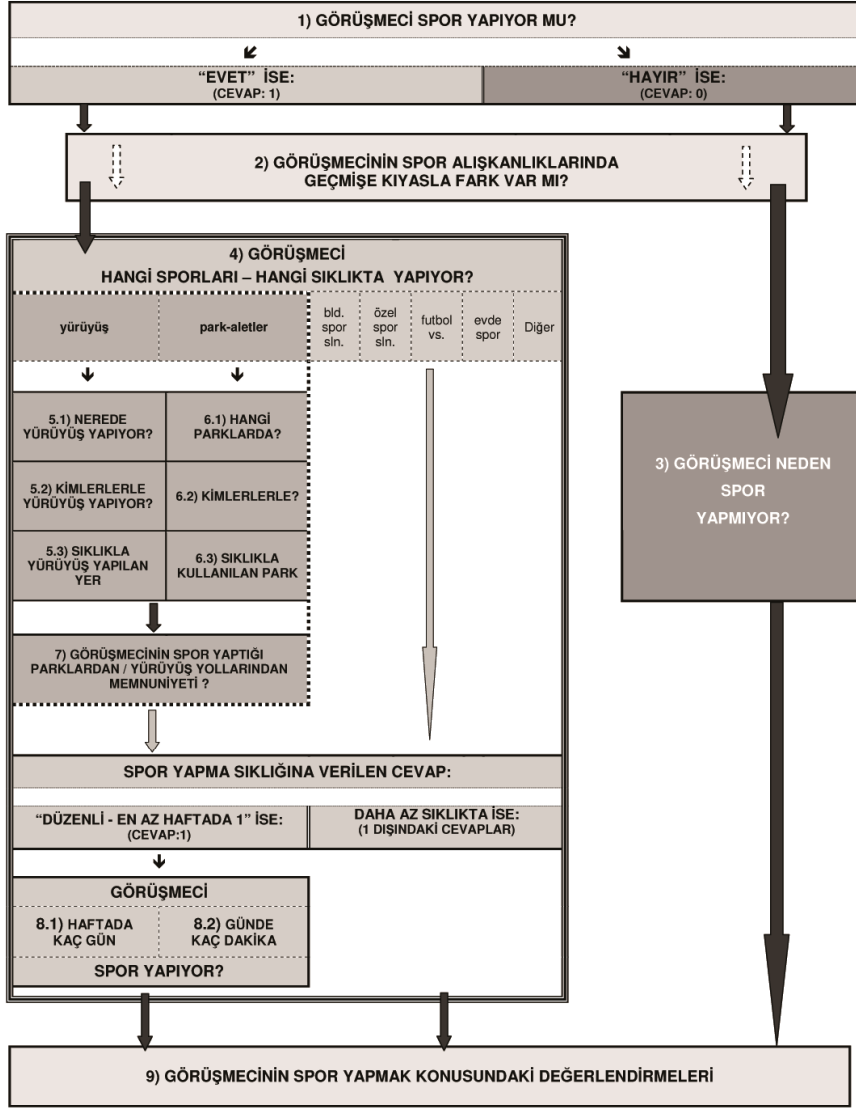
C. YEŞİL ALANLAR - PARKLAR**İstanbul geneli**

C. YEŞİL ALANLAR - PARKLAR**yaşanılan çevre**

D. SAĞLIK

EK - V

E. FİZİKSEL AKTİVİTE

EK - VI

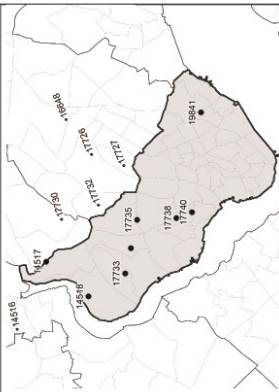
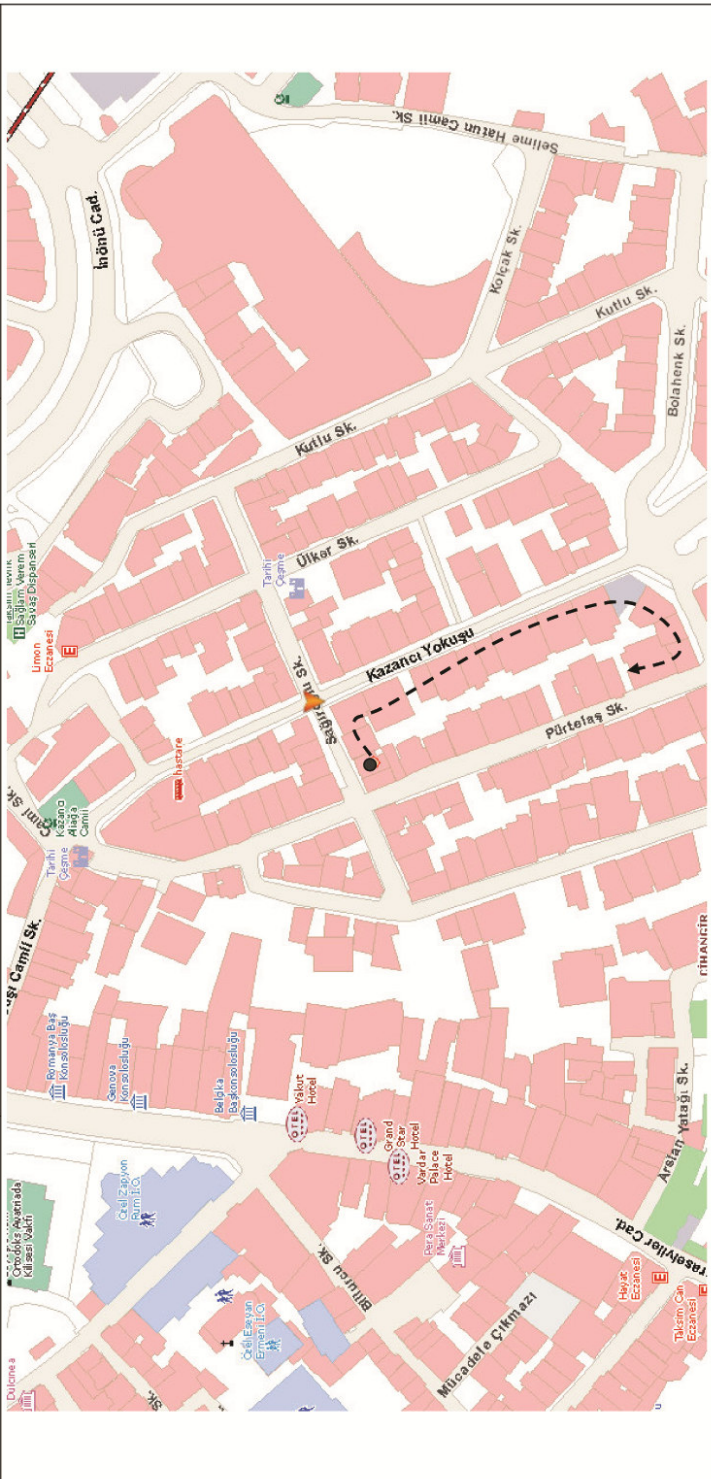
F. YAŞANILAN ÇEVRE

1) GÖRÜŞMECİNİN YAŞADIĞI ÇEVRENİN GENEL ÖZELLİKLERİNİ DEĞERLENDİRMESİ		
↓		
2) GÖRÜŞMECİNİN YAŞADIĞI ÇEVREDE, YÜRÜYEREK / YAYA OLARAK YAPTIĞI AKTİVİTELER ve GERÇEKLEŞTİRİLMİ SIKLIĞI		
ALIŞVERİŞ	İŞE / OKULA GİTMEK	DİĞER
HAFTADA KAÇ GÜN	GÜNDE KAÇ DAKİKA	
↓		
4) GÖRÜŞMECİNİN YAŞADIĞI ÇEVREDE MEMNUNİYETİ		

G. GENEL YAŞAM KALİTESİ

1) GÖRÜŞMECİNİN HAYATLA İLGİLİ ÇEŞİTLİ KONULARDAN MEMNUNİYETİ
↓
2) YAŞAM KALİTESİ – ÇEŞİTLİ KONULAR SIRALAMASI
↓
3) GÖRÜŞMECİNİN GENEL OLARAK HAYATTAN MEMNUNİYETİ

EK A.3: Anket Uygulanacak Hanelerin Belirlenmesine Yönelik Kılavuz Örneği

Nokta No: 19841 Form No: 198411 – 198412 – 198413 – 198414 – 198415 – 198416	İlçe Adı: BEYOĞLU Mahalle Adı: GÜMÜŞSUYU Sokak Adı: SAĞIROĞLU SOKAK	

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Elif Kısar Koramaz

Doğum Yeri ve Tarihi: İstanbul, 1977

Adres: Zuhuratbaba Mah. Aydınlar S. No:2/7 Bakırköy, İstanbul

Lisans Üniversitesi: İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlaması (1995-2000)

Yüksek Lisans Üniversitesi: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Peyzaj Planlama Y.L. Programı (2000-2003)

Yayınlar ve Bildiriler

Kısar-Koramaz, E., Türkoğlu, H., 2010. *Neighbouring As An Indicator Of Social Integration In Residential Areas Of Istanbul*, IPHS (International Planning History Society) Conference on “Urban Transformation: Controversies, Contrasts and Challenges”, Conference Proceedings Vol.1, p:625-636, ITU., İstanbul (yayımlanmış bildiri).

Kısar-Koramaz, E., Türkoğlu, H., 2010. *Urban Green Areas’ Contribution To Residential Quality: Cases from İstanbul*, ENHR (European Network for Housing Research) Conference on “Urban Dynamics and Housing Change”, ITU, İstanbul (elektronik ortamda yayın aşamasında bildiri)

Kısar-Koramaz, E., Türkoğlu, H., 2010. *Konut Çevresi Tasarımlarının Sağlıklı Yaşama Etkileri*, Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği (SKB) İnternet Sayfası, (<http://www.skb.org.tr>) 24.03.2010, (elektronik ortamda yayımlanmış makale).

Akın, U., Ataoğlu, B., Karatay-Evren, F., İrmek, Ö., **Kısar-Koramaz, E., Özalp, S., 2010. *İstanbul ve Marmara Bölgesi’nde Mekansal Planlama Deneyimleri ve Çıkarılan Dersler*, 13. Ulusal Bölge Bilimi / Bölge Planlama Kongresi, Bölgesel Gelişme İçin Yapılanma Gündemi, YTÜ, Oditoryum, 11-12 Mart 2010 (yayımlanmamış bildiri).**

Koramaz, T.K., **Kısar-Koramaz, E. 2008. *Locational Evaluation of Cultural Facilities in İstanbul with GIS Based Spatial Analysis Methods*, New Approaches in Urban and Regional Planning, Conference in honour of Prof. Dr. Vedia Dokmeci, İTÜ, Mimarlık Fakültesi ve Çevre ve Şehircilik Uygulama Araştırma Merkezi,, 28-29 Nisan 2008 Taşkışla, İstanbul, Türkiye (kitap içinde bölüm).**

Koramaz, T.K., Kısar-Koramaz, E., 2008. **Spatial Analysis of Cultural Infrastructure in Istanbul by means of GIS**, Seminar in Royal Institute of Technology, School of Architecture and Built Environment, 4 Haziran 2008, Stockholm, İsveç (seminer notu).

Dericioğlu, K.T., Kısar-Koramaz, E., Özturan, Z., Başaran-Uysal A. 2007. **Çevre Düzeni Planlarının Uyumlaştırılması: Marmara Örneğinde Bölgesel Çerçeve Oluşturmaya Yönelik Çabalar ve Tartışmalar**, 12. Ulusal Bölge Bilimi / Bölge Planlama Kongresi, Bölge Biliminde Yeni Yaklaşımlar, İTÜ, Mimarlık Fakültesi Taşkılla, 25-26 Ekim 2007 (yayımlanmış bildiri).

Kısar E., 2004. **Yeşil Alan Kullanım Özellikleri ve Tercihleri: Beşiktaş, Ataköy Zeytinburnu Örneği**, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı, Peyzaj Planlama Yüksek Lisans Programı, İstanbul, Türkiye (Yüksek Lisans Tezi).

Türkoğlu, H. Kısar, E. 2003. **İstanbul'da Yeşil Alan Kullanım Özellikleri Ve Tercihleri: Ataköy, Beşiktaş ve Zeytinburnu Örneği**, Bahçeşehir Üniversitesi Mimarlık Fakültesi ve BÜSEM tarafından düzenlenen İstanbul'lu Kentsel Açık Alanlarını Yaşayabiliyor mu? Konulu Panel, 19 Aralık 2003 (yayımlanmamış bildiri).

Atölye Çalışmaları

Kısar E., Koramaz T.K., Berglund J., Hansson B., Johansson A., Lindberg G., Yavaş S. ve Yavaş Ş., 2005. Workshop of Samatya-Tensta Project Phase II, İTÜ, Mimarlık Fakültesi, Sweden Research Institute, 21-25 Ağustos, 2005, Stockholm, İsveç.

Kısar E., Berglund J., Hansson B., Johansson A., Lindberg G., Yavaş S. ve Yavaş Ş., Doğusan, N., ve diğ., 2003. Urban Flashes - Workshop of Samatya-Tensta Project Phase I, Platform Garanti Güncel Sanat Merkezi, 2003, İstanbul, Türkiye.

Mesleki Çalışmalar

İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı 2009-halen. *İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İMP-BİMTAŞ.*

1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Revizyon Planı, 2008-2009. *İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İMP-BİMTAŞ, Trakya Planlama Çalışmaları Grubu.*

1/25.000 ölçekli Kırklareli İl Çevre Düzeni Planı, 2008-2009. *İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İMP-BİMTAŞ, Trakya Planlama Çalışmaları Grubu.*

Marmara Bölgesi İlleri Çevre Düzeni Planları Uyumlaştırması, 2007. *İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İMP-BİMTAŞ, Ülke ve Bölge Planlama Grubu.*

Trakya Alt Bölgesi ve İstanbul Çevre Düzeni Planları Uyumlaştırma Çalıştayı - Organizasyon Komitesi, 2007. *İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İMP-BİMTAŞ, Ülke ve Bölge Planlama Grubu.*

1/100.000 ölçekli Bilecik İl Çevre Düzeni Planı, 2006-2007. *İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İMP-BİMTAŞ, Ülke ve Bölge Planlama Grubu.*

1/100.000 ölçekli İstanbul İl Çevre Düzeni Planı, 2005-2006. *İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İMP-BİMTAŞ, Konut ve Yaşam Kalitesi Araştırmaları Grubu.*

İstanbul Konut Alanları İçin GZFT Analizi Çalıştayı – Organizasyon Komitesi, 2006. *İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İMP-BİMTAŞ, Konut ve Yaşam Kalitesi Araştırmaları Grubu.*

İstanbul'da Konut Alanlarında Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi, 2005-2006. *İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İMP-BİMTAŞ, Konut ve Yaşam Kalitesi Araştırmaları Grubu.*

Metropolitan Alan Bütünü Nüfus Donatı Dağılımının İncelenmesi ve Öneri Donatılara İlişkin Analitik Etüd İşİ, 2003. *İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Şehir Planlama Müdürlüğü.*

1/5000 ölçekli Paşaköy Nazım İmar Planı, 2001-2002. *İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Şehir Planlama Müdürlüğü.*

Ömerli Su Toplama Havzası'nın 3030 Sınırları İçinde Kalan Kesimi Analitik Etüd Raporu, 2000-2001. *İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Şehir Planlama Müdürlüğü.*